

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

24 აგვისტო 2012 №17(173)

სიმართლის გადასახედიდან გიორგი სააკაძეზე
დაუფასებელი დვანლი ვანო მჭედლიშვილისა
გვანცა ჯობავას მთარგმნელობითი დებიუტი
გვანცა კანდელაკის გზის დასაწყისი
მარი ლუიზე კაშნიცის ადამ და ევა
გურამ ქართველიშვილის ნოველა
იოსებ ჭუმბურიძის ჩანაწერები
ქეთი ნიჟარაძის ნატვრის ხე
დავით კიკნაძის მოთხრობა
უფალი — უხილავ შესამედ
ჯარჯი ფხოველის ლირიკა
ნაკრძალი საქართველო

შინაარსი

კლასიკური მემკვიდრეობა	2	მედეა ზაალიშვილი მისტარ სამლარი შეშლილაძის პლანეტიდან (გვანცა ჯობავას წარმატებული დებიუტი)
ერი და გადინწრა	4	პაატა ჩხეიძე ნაპრძალი საქართველო (ოთარ ჩხეიძის რომანი „ნაკრძალი“)
მსარს-ჩინებრვი	6	სალომე შენგელია „მინდა ცხოვრების ბოლომდე შევძლო კითხვა“ (მომზადა ნატა ვარადამ)
გამოსაურება	7	ნინო ჩხიკვიშვილი ვასილ კიკნაძის წერილის გამომ... ანუ 1:0 (ციკლიდან „წერილები ჩემს ემიგრანტ ვაჟს“)
წუთავი და წლები	8	იოსებ ჭუმბურიძე ჩანანარები
პროზა	10	გურამ ქართველიშვილი აიშა
პოეზიის მერიდიანები	13	რაინერ მარია რილკე აპაზა, კონრად მაიერი მშრალი ნიჩბები
პროზა	14	დავით კიკნაძე ქრთამი
პოეზია	20	ქეთი ნიჟარაძე ნატვრის ხე და სხვა ლექსები
	22	ჯარჯი ფხოველი დაბრუნება ქალაქ თბილისში და სხვა ლექსები
უსოთის ცხოვრებიდან	25	„სიტრუე, როგორც საზოგადოების მცველი“ (კარსტენ შრადერს ესაუბრება ტილმან რამშტედტი)
განთიდიდან განთიდავდა	27	როსტომ ჩხეიძის გამოსვლები უკრანოდ
მარადი ხალოვნება	32	რობინზონ უზნაძე დაუფასებელი ღვანდი ვანო მჭედლიშვილისა (ლია წერილი ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ მთავარ რედაქტორს)
რეპორაჟი	39	ნინო დეკანოიძე მრავალბუღას ჟირადოვნება (ესმა ონიანის ხსოვნის საღამო)
პირველი შთაბეჭდილება	40	მარინე ტურავა მძივივით ასხმული (ლაშა იმედაშვილის „ჰალალი თბილისური ამბავი“)
შბრინება პრობრინსათის	42	ეკა ბუჯიაშვილი ის ერთი ადგილი მაყურებელთა დარბაზში (გვანცა კანდელაკის გზის დასაწყისი)
აი. ისტორია?!	47	გურამ ყორანაშვილი როგორ ინარება ფომდალური ხანის საქართველოს ისტორია
კრიტიკა	50	ნინო ვახანია უშალი — უხილავ მესამედ (კობა ცხაკაიას პიესა „3=2+1“)
ერთი ლექსის სივრცე	52	სოფო წულაია „და ხერხემალზე გადათვლილი მალაქი“ (კატო ჯავახიშვილის „რღვევა“)
ლიბრატორული ცხოვრება	54	თამარ ყალიჩავა სიმართლის გადასახადიდან (საჯარო ლექცია გიორგი სააკაძეზე)
ახალგაზრდავო, აწ კი თქვენ	56	გოდერძი ჯობაძე ნიბნების მალაზიასთან ნაფიქრალი
საორბი	58	გივი გამრეკელი თბილისში, 11 სექტემბერს
	59	ნოდარ ებრაღიძე როდისაც მაქსიმალიზმი ამართლებს (შალვა გაჩეჩილაძის გამარჯვება)
უსოური ნოველა	60	მარი ლუიზე კაშნიცი ადამ და ევა
მოზაიკა	63	ეს ტვირთი ერთოჰ მძივა

ორკვირული ჟურნალი

დამფუძნებელი „ილიონი“

მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41

რედაქცია – (995 322) 96_20_62

რეკლამა – (995 93) 65_93_68

გავრცელება – (995 77) 11_24_30

ფაქსი: (995 322) 96_20_62

E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე

პროზის რედაქტორი – ივანე ამირხანაშვილი

პოეზიის რედაქტორი – მაკა ჯობაძე

კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი – თამაზ ნატროშვილი

მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაჩულია დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი

სტილისტ-კორექტორი – ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება – თენგიზ რობიტაშვილი

ოპერატორი – თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი – ეკა ბუჯიაშვილი

გავრცელების სამსახური – ლევან კიკნაძე

გარეკანზე: ჯეიმზ ჯოისი

შატელი, ბაბუა ალუდაურის ფოტოგრაფიული

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 7 სექტემბერს

მედეა ზაალიშვილი

მისტერ სამლერი უფლილახის პლანეტიდან

□

გვანცა ჯობავას ნარმატაბული დებიუტი

სოლ ბელოუს სტუდენტობის დროიდან ვცემდი თაყვანს. მას შემდეგ დიდი ხანი გავიდა. მაშინ მხოლოდ მისი „მსხვერპლი“ მქონდა ნაკითხული. შემდგომ უკვე 1944 წელს გამოცემული „ჰაერში დაკიდებული კაცი“ ჩამვივარდა ხელში. იმხანად ძნელი იყო ამერიკული და ინგლისური ნიგნების შოვნა, მაგრამ თანდათანობით აღმოვაჩინე სოლ ბელოუს ნიგნები მელიქიშვილის ქუჩაზე მდებარე ბუკინისტურ მაღაზიაში. 1953 წელს გამოვიდა „ოგი მარჩის თავგადასავალი“, ამას მოჰყვა „მოიხელთე დღე“ (1956 წ.), „ჰენდერსონი, წვიმის მეფე“ (1959 წ.), შემდეგ მისი შემოქმედების ნამდვილი მწვერვალი „ჰერცოგი“ (1964 წ.), „მოსხის მემუარები“, მოთხრობების კრებული (1968 წ.) და ბოლოს „მისტერ სამლერის პლანეტა“ (1970 წ.).

ყველა ეს ნიგნი, გარდა „მოიხელთე დღისა“ და „ჰენდერსონი, წვიმის მეფისა“, ახლაც დევს ჩემი წიგნის თაროზე. გავიკითხ-გამოვიკითხე და „ჰენდერსონი, წვიმის მეფე“ ერთმა ჩემმა კოლეგამ მათხოვა სამი დღით. სამი ღამე გავათენე მის კითხვაში. სულითხორცამდე შემძრა მისმა საოცარმა სიუჟეტმა და ენის დახვეწილობამ. ვინატრე, ნეტავ ვინემ თარგმნოს-მეთქი. გავიდა წლები და სოლ ბელოუს არ გამოუჩნდა მთარგმნელი.

და, აი, ახლა უკვე ჭაღარას და ხანდაზმულს ხელთ მიჭირავს ქართული „მისტერ სამლერის პლანეტა“ – ურთულესი, მრავალი შრის შემცველი ნაწარმოები.

გამოგიტყდებით, დღეს ჩემს სიხარულს საზღვარი არა აქვს. როგორც იქნა გამომჩნდა ნიჭიერი მთარგმნელი, რომელმაც ბრწყინვალედ აულო ალლო სოლ ბელოუს.

ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ 29 ივნისის ნომერში გვანცა ჯობავას ლექსებია დაბეჭდილი. ამ ლექსების ნაკითხვის შემდეგ უკვე თვალნათლივ დავინახე, უფრო სწორად, განვჭვრიტე მისი პიროვნება, მისი შინაგანი სამყარო და გავიფიქრე, რომ სწორედ ასეთი სულისა და წარმოსახვის მქონე პოეტს შეეძლო სოლ ბელოუს თარგმნა. თარგმანში იგრძნობა განათლებული და ქართულის კარგი მცოდნე ადამიანის ხელწერა.

სოლ ბელოუ რთული და ღრმა აზროვნების მწერალია. თამამად ვიტყვი, რომ იგი ფოლკნერს არ ჩამოუვარდება.

1987 წელს სოლ ბელოუმ მისწერა სინტია ოზიკს: „ქემ-მარიტებაა, რომ ამერიკაში მცხოვრები ებრაელი მწერლე-

ბი ასცდნენ მათი დროის ცენტრალურ მოვლენას, – ევროპელ ებრაელთა განადგურებას. ვერ ვიტყვი რამდენადაა შესაძლებელი ჩვენი პასუხისმგებლობის შეფასება. ჩვენ (მე ახლა ვლასპარაკობ ებრაელებზე და არა მხოლოდ მწერლებზე) ყოველი მოვლენა უფრო ღრმად და ყოველმხრივ უნდა გაგვეაზრებინა“.

სოლ ბელოუს ეს სიტყვები შეიძლება აღსარებად ჩაითვალოს, რომელიც ეხება იმ გადაუჭრელ დილემას, რომლის წინაშეც ყოველთვის იდგნენ ამერიკის ის ებრაელი პროზაიკოსები, უშუალოდ რომ უკავშირდებიან ჰოლოკოსტს, რომელსაც ბენზევ გადაურჩნენ. მათთვის ეს ყველაზე მტკივნეული, მოუშორებელი იარა აღმოჩნდა.

სოლ ბელოუს თაობის ებრაელი მწერლები იმ სიღატაკეში იზრდებოდნენ, რომელიც აჩრდილივით მუდამ თანსდევდა ემიგრანტებს და ახალგაზრდა კაცებად დებურსიის დროს ყალიბდებოდნენ. როგორ უნდა გამოეხატათ გულისტკივილი იმ ამერიკელ მწერლებს, რომელთაც შეხება ჰქონდათ მეორე მსოფლიო ომის სისხლიან მოვლენებთან? ამ შეკითხვაზე პასუხის გაცემას სოლ ბელოუ ჯერ თავის რომანში „მსხვერპლი“ შეეცადა, შემდეგ კი ნოველაში „ბელოროზასთან დაკავშირებით“. მაგრამ მისი ყველაზე მნიშვნელოვანი მცდელობა მაინც „მისტერ სამლერის პლანეტაა“.

„მისტერ სამლერის პლანეტა“ მხოლოდ ჰოლოკოსტს არ ეხება, მასში დანვრილებითაა აღწერილი 1960-იანი წლების ცხოვრება ზაფხულიდან მოყოლებული ადამიანის მთვარეზე დაშვებამდე. ეს ყოველივე დანახულია არტურ სამლერის თვალთ, უფრო სწორად, იმ ცალი თვალთ, რომელიც რალაც სასწაულით გადაურჩა საშინელი შემთხვევის დროს, როცა შიშველ ადამიანებს თვითონვე ათხრევივნებდნენ საკუთარ საფლავებს და რომელსაც მისი მეუღლე, ანტონინა შეენირა. სიკვდილს გადარჩენილი სამლერი მიიჩნევდა, რომ „ცოცხალი კი არ გადარჩა, სიცოცხლე შეინარჩუნა“. ამ მოვლენას სატელეფონო კავშირს ადარებდა – „როდესაც მისი ზარი გავიდა, სიკვდილმა ყურმილი არ აიღო“.

სოლ ბელოუ გვარწმუნებს, რომ 1930-იანი წლების მოვლენები მუქარით სავსე წინასწარმეტყველებასავით მუდმივად თანსდევს 1960-იან წლებს. ერთხელ უკვე ჩახედა რა სიკვდილს თვალებში, სამლერს თითქოს სულს უზუთავს ამ გრძნობის ხელახლა განცდის საშიშროება: 60-იანი წლების ნიუ-იორკი აიძულებს ადამიანს იფიქროს ცივილიზაციის კოლაფსზე, სოდომსა და გომორაზე, მსოფლიოს დასასრულზე, რომელიც შესაძლოა მოულოდნელად დაატყდეს თავს კაცობრიობას.

„სამლერს სალი მარტო ერთი თვალი ჰქონდა. მარცხენა თვალთ მხოლოდ სინათლისა და სიბნელის გარჩევა შეეძლო, სამაგიეროდ, მუქი შავი ფერის სალი თვალი, ზოგიერთი ჯიშის ძალივით თვალებამდე ჩამონეული ხშირი წარბებიდან გაფაციცებით მომზირალი, ძალიან მახვილი ჰქონდა. სახე კი თავის სიმაღლესთან შედარებით საკმაოდ პატარა“.

როდესაც მისტერ სამლერის ეს აღწერილობა ნავიკითხე, ჩემი ინგლისურენოვანი წიგნის „მისტერ სამლერის პლანეტა“ ყდა გამახსენდა: ცის ლურჯ ფონზე ღია ცისფერი სინათლის ნაკადი, ამ ნაკადზე მისტერ სამლერის ნაცრისფერი თავი; სათვალის ერთი მუშა შავია, მეორე თვალი დაჟინებით მიშტერებია სივრცეს, ტუჩები ჯიუტად მოუკუმავს. ისეთი შეგრძნება გებადებათ, რომ მისი

გონება კოსმიურ სამყაროს დასტრიალებს და მომავალ თავშესაფარს ეძებს, რათა კაცობრიობა მინიერი კატაკლიზმებისგან გაათავისუფლოს. შუბლზე ღრმა ნაოჭები თითქოს მისი მტანჯველი ფიქრების სიმძაფრეს გადმოსცემენ: „სანამდე დარჩება დედამინა კაცობრიობის ერთადერთ სახლად?...“ „სანამდე? მართლაც, ღმერთო! განა უკვე დრო არაა – ნასასველად ზედგამოჭრილი დრო?... მოისროლო ეს დიდი თეთრ-მწვანე-ცისფერი პლანეტა ან თვითონ გადმოვარდე იქიდან“. მაგრამ მიუხედავად ამისა, არტურ სამლერის ერთადერთი პლანეტა დედამინა თავისი ორმაგი ბუნებით, – ზეცითა და მიწით, ზღვითა და ხმელეთით, სიკეთითა და ბოროტებით, პლანეტა, რომელიც „შეშლილებითა დასახლებული“.

„მისტერ სამლერის პლანეტის“ ზოგიერთი პასაჟი ძალიან ახლოს დგას დღევანდლობასთან. თუნდაც ეს: „ძალაუფლება ძალაუფლებაა – მმართველები, ღმერთები და, რა თქმა უნდა, არც ერთმა არ იცის დროულად წასვლა. არც ერთს შესწევს უნარი სიკვდილს ღირსებაშენარჩუნებული შეეგებოს“.

უპირველესი, რისკენაც სოლ ბელოუ მიისწრაფის, არის ადამიანთა შემბოჭავი ხუნდების დამსხვრევა: „ერთადერთი გზა, რომელიც მარადისობასთან გვაკავშირებს, გადის თავისუფლებაზე“.

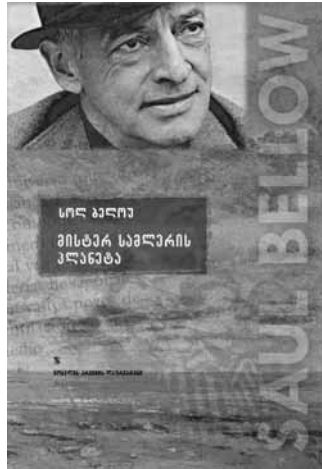
მაგრამ სამყარო ჯერ კიდევ მღელვარებს, ჯერ კიდევ თვალმისაცემია კონფლიქტი ინტელექტსა და ინტუიციას შორის, მოქმედებასა და განზე დგომას შორის; სოლ ბელოუ ცდილობს გვაჩვენოს, რომ მხოლოდ რწმენას და ღმერთს შეუძლია გადაარჩინოს ცივილიზაცია.

ის ხშირად კითხულობდა მაისტერ ეკჰარტს:

„დალოცვილები სულით უქონლები არიან: უქონელი ხომ ისაა, ვისაც არაფერი აბადია. სულით უქონელი მგრძობიარეა ყოველი სულიერისადმი. მხოლოდ ღმერთთა სულების სული. სულის ნაყოფი: სიყვარული, სიხარული, სიმშვიდე“.

ამ რომანის ერთ-ერთი ძირითადი სცენა, რომელიც სინამდვილეში შეემთხვა ბელოუს, არის მისი ლექციის ჩაშლა კოლუმბიაში. როდესაც მან ჯორჯ ორუელის ციტატა მოიყვანა, გაისმა „როყო, დაჟინებული ხმა“, „ახალგაზრდა მამაკაცი, „ლევისის“ ვიწრო ჯინსებში, სქელწვერა, მაგრამ ნამდვილად ახალგაზრდა, ყვირილით მიმართავდა და თავისი არსებით გამოხატავდა მიზანმიმართულ მტრობას: „ეი, შენ მოხუცო, შენ აქ ორუელის ციტატა მოიყვანე!.. ორუელი მტრიაკბრეხერი და შეშლილი კონტრეფოლუციონერი იყო. კარგია, რომ დროზე ჩაძალდა და ყველაფერი, რასაც შენ ჰყვები, სრული აბსურდია... რისთვის უსმენთ ამ გამოსულელებულ ბებერს? რა უნდა გითხრათ ამან? მას უკვე სათესლე ჯირკვლები გაუშრა. მომაკვდავია“.

„მისტერ სამლერის პლანეტა“ სულ ექვსი, მაგრამ საკმაოდ დიდი თავისგან შედგება. ყოველი თავის უმეტესი ნაწილი ცნობიერების ნაკადზეა აგებული, სადაც მისტერ სამ-

ლერის შინაგანი ლელვა – მოგონებები, აზრები და შეხედულებანი უხვად მოედინებიან. ხშირად მისი მოგონებანი დაკავშირებულია ჰერბერტ უელსთან. სამლერს ჰქონდა პატივი მისი ახლო მეგობარი ყოფილიყო და მისეულ „მთვარის ფანტაზიებსაც“ კარგად იცნობდა. თუმცა თავის ქალიშვილთან, „ჭკუანაკლულ დედოფალთან“, შუალასთან საუბრისას აღმოჩნდება, რომ ბევრი რამ, რაზეც უელსი წერდა, მოსაწყენად და ბანალურად ეჩვენებოდა: „გულახდილად მითხარი, შვილო, ჰერბერტ უელსის ერთი წიგნი მაინც თუ ნავიკითხავს?“

– ნამიკითხავს.

– ჩვენ შორის დარჩეს და, გულახდილად მითხარი: ნამდვილად ნავიკითხავს?

– ერთი.

– ერთი? ნავიკითხო ჰერბერტ უელსის ერთი წიგნი, ეს იგივეა, მარტომ სცადო ოკეანის გადაცურვა. რა წიგნი იყო?

– რაღაც ღმერთის შესახებ.

– „ღმერთი და უხილავი მეფე?“

– დიახ, ეგ იყო.

– ბოლომდე ნავიკითხე?

– არა.

– არც მე.

– ო, მამა, ნუთუ შენც!

– მე უბრალოდ ვერ შევძელი მისი ნავიკითხვა. კაცობრიობის ღმერთთან ევოლუცია ინტელექტის ხარისხში. მის არსს ძალიან მალე ჩავწვდი, დანარჩენი კი ისე მოსაწყენი და ბანალური გამოდგა“.

„მისტერ სამლერის პლანეტის“ წინასიტყვაობაში მანანა ნაცვლიშვილს მოჰყავს ჯოის კეროლ ოუტსის სიტყვები: „აღტაცებული ვარ „მისტერ სამლერის პლანეტის“ ფინალით, რომელიც იმდენად ძლიერია, რომ გვიბიძგებს, დაუყოვნებლივ ხელახლა ნავიკითხოთ მთელი რომანი, რადგან ჩვენ კითხვის პროცესში შევიცვალეთ და მხოლოდ მის ფინალამდე მისვლის შემდეგ ვართ მზად წიგნის კითხვა დავიწყოთ“.

როდესაც ერთ-ერთი ლექციის დროს ბელოუს სწორედ ამ „ძლიერი ფინალის“ ახსნა სთხოვეს, მან ასე უპასუხა:

„თქვენ კითხულობთ ახალ აღთქმას და იესოს მუდმივ ქადაგებას, რომ ადამიანებს ძალუძთ უმაღლესიდან განსხვავება კეთილსა და ბოროტს შორის... ეს არის განუყოფელი ნაწილი იმისა, რაც რწმენაში იგულისხმება; ამაზე არც კი ღირს მსჯელობა. ეს იმას ნიშნავს, რომ არსებობს სრული, ძალიან ძველი, თუნდაც მარადიული ცოდნა, რომელსაც ადამიანები ერთმანეთს უზიარებენ და თუ ისინი თავიანთ ურთიერთობას ამ ცოდნაზე დაამყარებენ, მაშინ თავიანთი ყოფის შეცვლასაც შეძლებენ“.

ამ სტატიის წერისას ცდუნება მიპყრობდა, ბევრ საკითხს შევხებოდი და რაც შეიძლება მეტი ციტატა მომეყვანა ამ შესანიშნავი თარგმანიდან. მაგრამ ამ ცდუნებას შეიძლებოდა შორს წავეყვანე. ამიტომ ვარჩიე მკითხველს მივანდო ამ წიგნის გულისყურით ნაკითხვა და დარწმუნე-

ბული ვარ, ისიც „სხვა ადამიანად“ იქცევა, უფრო საღად აღიქვამს სამყაროს. მე კი გვანცა ჯობავას თარგმანის ნაკითხვის შემდეგ სულ სხვა თვალთ შევხედე თარგმანის ხელოვნებას, ჩემს თვალწინ დაიმსხვრა (თუმცა არც არასდროს ვეთანხმებოდი მათ შეხედულებებს) ზოგიერთი მწერლისა თუ კრიტიკოსის სკეპტიკური თვალსაზრისი ორიგინალის ზუსტი ასლის შექმნის შეუძლებლობის შესახებ. კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი თუ როგორ გარდა-

იქმნება თარგმანი სრულყოფილ მხატვრულ ნაწარმოებად ღრმადმოაზროვნე და მხატვრული გემოვნების მქონე მთარგმნელის ხელში.

წარმომიდგენია, რამდენი დღე და რამდენი ღამე შესწირა გვანცა ჯობავამ ამ რომანის თარგმნას, რა ძალისხმევა და მოთმინება დასჭირდა, მაგრამ მაინც მინდა გავუმხილო ჩემი სურვილი, – ახლო მომავალში მსურს ვიხილო ორი შედეგის – „ჰერცოგი“ და „ჰენდერსონი, წვიმის

არი და ბედისწერა

პაატა ჩხეიძე

ნაკრძალი საქართველო

როგორ გავიგოთ ეს სათაური? რას უნდა ნიშნავდეს? როგორ საქართველოს? — აკრძალულს? მოსაკრძალუბელს? დაკრძალულს?..

ყველამ თავისი იცის. სუბიექტივიზმი ისე მოსდებია ოცდამეერთე საუკუნეს, რომ უკვე ვამაყობთ და თავმომწონედ გავყვირით, შემომხედეთ, რა სუბიექტური ვარო. თითქოს სუბიექტივიზმი ნაკლი არ იყოს ადამიანისა, თითქოს ამპარტავნების შემადგენელი ნაწილი არ იყოს და თითქოს ჩვენი სარწმუნოება ამ ცოდვისაგან განწმენდას არ მოგვინოდებდეს.

ჰო, ყველამ თავისი იცის, ოთარ ჩხეიძისთვის **ნაკრძალი საქართველო** ანუ **საქართველოს ნაკრძალი** ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი იდეა გახლდათ, ანთუ გახლავთ, რამეთუ არ მომკვდარა იდეა იგი.

საქართველოს გულშემმატივარი მამულიშვილები წერენ და ასაბუთებენ, რომ გვჭირდება ეროვნული იდეა. მართალი არიან, რომ წერენ, ასაბუთებენ და მართალი არიან, როცა ყველანი ერთსა და იმავე საკითხს უტრიალებენ, საკითხს ისტორიისა, ტრადიციისა და ზნეობისა. რა ვუყოთ, ჯერჯერობით ყველა ზოგადად მსჯელობს, ყველა იბნევა ზოგადსაკაცობრიო აბსტრაქციებში, კონკრეტულობამდე ყველა ვერ მივა, კონკრეტულობა წინასწარმეტყველებს ხელენიფებათ.

მწერალი არ უნდა იყოს ტრიბუნი, არც წინამძღოლი უნდა იყოს, მწერალი წინასწარმეტყველია, ვინც ერს შეახსენებს ზნეობის დაქვეითებას და წინასწარ ამცნობს თუ რა ელის ზნეობის დაკარგვის გამო, იმასაც ამცნობს თუ როგორ უნდა მოიქცეს, რომ აღიდგინოს ზნეობა და აირიდოს განსაცდელი.

ყოველი დიდი მწერალი და მოაზროვნე წინასწარმეტყველია. ოთარ ჩხეიძე წინასწარმეტყველი იყო! იგი სამართლიანად აფასებდა ანმყოს და ათეული წლების მიღმა ჭერეტდა მომავალს.

2003 წელს, „ვარდების რევოლუცია“ რომ ახლოვდებოდა, დაწერა „სახელმწიფო უპირველესყოფლისა“, სადაც გვამცნო თუ რა გვიახლოვდებოდა და რას უნდა მოვრიდე-

ბოდით; 1991 წელს, როცა საქართველოს „იზოლაციონიზმი“ დაუგმეს და სამოქალაქო ომისათვის განირეს, დაწერა „ნაციონალიზმი და ინტეგრაცია“, სადაც გვამცნო მომავალ ინტეგრაციულ „გამონწვევათა“ შესახებ; 1990 წელს, როცა სახელმწიფოებრიობის ამოგების ყამი დგებოდა, დაწერა, „პარლამენტური სამეფო ხელისუფლებისათვის“, სადაც მოხაზა საქართველოს სახელმწიფოს კონსტრუქციები და ისიც გვამცნო თუ რა მოგველოდა.

ოთარ ჩხეიძის პუბლიცისტიკის პოლიტიკურ ციკლს თუ ჩავხედავთ, კიდევ ერთხელ დავრწმუნდებით, რომ მწერალი აქაც „მეინსტრიმის“ ანუ დინების წინააღმდეგ მიდიოდა; და ასეც უნდა ყოფილიყო, ყველა დიდი მწერალი დინების წინააღმდეგ მიდიოდა და მიდის.

მანამდე, სანამ განსხვავებული პოლიტიკური აზრის დაბეჭდვა აკრძალული იყო, ნოველებსა, დრამებსა და რომანებში ამოახვევდა ხოლმე პოლიტიკურ იდეებსა და კონცეფციებს.

„ნაკრძალი“ 1970 წელს დაწერა.

ამ რომანში დახატულია ქართული საზოგადოებრივი ცხოვრების ერთი ეპიზოდი, ერთ ინსტიტუტში, ადამიანთა ერთ წრეში მომხდარი დრამა; აღწერილია მდაბალი ვნება-ნი, პლაგიატიზმი, კარიერიზმი, ინტრიგები, ზნეობის დაცემა, უზნეობის ზეიმი, სულის გაშიშვლება; რომანის ეპიგრაფია: „სადა ნაყოფიერებაი ბოროტთაი, მუნ უნაყოფობაი კეთილთაი. იოვანე“.

ამ რომანის შესახებ უმსჯელიათ და იმსჯელებენ, მე მასში მოცემულ კონკრეტულ, ეროვნულ იდეაზე მოგახსენებთ.

რომანის პერსონაჟს, სოფრომ ბროძელს, სურს „საქართველო... მოიფინოს ნაკრძალით... სრულიად საქართველო ნაკრძალად... გამოცხადდეს“. რაღა თქმა უნდა, არავინ მოუწონებდა, პირიქით, დაუგმეს, ეგ რეები მოგლანდებიაო... ამას ძველ თუ ყოფილ მეგობართან საუბრისას იხსენებს:

— ეგება მოგაგონდეს ჩემი ამბები მთლად საქართველოს ნაკრძალად გამოცხადებისთვისა...

— ჰოოო ... მაშინ გადარჩი...“

გადარჩა იმიტომ, რომ მისი იდეა ეწინააღმდეგებოდა კომუნისტური პარტიის გენერალურ ხაზს, პარტიის თვალში იყო მტრული და მავნებლური. ამისათვის იჭერდნენ, ასახლებდნენ, ხვრეტდნენ.

სოფრომ ბროძელი გადარჩა. გადარჩა ერთი ბოტანიკოსი, რომელიც ამტკიცებდა, რომ „ეროვნული ხასიათი თუ ეროვნული ენერჯია დამოკიდებულია ფლორაზე, რომ მცენარეულის ცვლილებანი თუ გარკვეული გადაადგილებანი ზემოქმედებს ხასიათზეცა, ზემოქმედებს პოლიტიკურსა თუ სახელმწიფოებრივ ვითარებაზეცა, და რომ ყველა ის

მინა-წყალი, რაც საქართველომ დაჰკარგა, დაჰკარგა სწორედ იმიტომ, პირდაპირი კავშირი რომ დაირღვა ფლორასა და ეროვნულ ენერჯიას შორისა...”

სოფრომი გადარჩა, მაგრამ მოიკვეთეს, გადარჩა იდეაც, იდეა ცოცხლობს, თუნდაც მივინყებულნი, მტვერნაყრილი; და როცა სოფრომის ნაშრომებს იპარავენ, არ ივინყებენ, რომ იდეური საფუძველი უნდა გამოაცალონ და თვით იდეას ერთხელ კიდევ ჩააზილონ ნიხლი:

„პატივცემულ ბატონ სოფრომის ნარკვევებს გამსჭვალავს ის აზრი, რომ უმჯობესია გაერთიანდეს ყველა ნაკრძალი, სრულიად საქართველო გამოცხადდეს ერთ მთლიან ნაკრძალად და მისთვის შემუშავდეს განსაკუთრებული სტატუსი. პატივცემული სოფრომი ამ აზრს უწოდებს თავის იდეას და მართლაც შეიძლება ჩაითვალოს მის საკუთარ იდეად, რამდენადაც აქამდის არავის გაუზიარებია და, ცხადია, გაზიარებული არ არის ჩვენს ნაშრომში. ასეთ დადგენილებას ჩვენ არ ვიცნობთ და რედაქტორიც არ დათანხმდებოდა რასაკვირველია“.

საქართველოსთვის შემუშავდეს განსაკუთრებული სტატუსი!

ეს სიტყვები 1970 წელს დაინერა. ამას მაშინ მავნებლობად, ლალატად მიიჩნევდნენ და მთქმელი ისჯებოდა პარტიის ნება-სურვილის მიხედვით.

დააკვირდით ბოლო წინადადებას, ასეთ დადგენილებას არ ვიცნობთ და რედაქტორიც არ დათანხმდებოდაო. ყველაფერი პარტიის დადგენილებებისდა მიხედვით უნდა წარმართულიყო და რედაქციებში კი ცენზურაზე არანაკლები — თუ მეტი არა — ცენზურა მძვინვარებდა.

დღეს ეს სიტყვები ერესია. დამწერს არ დასჯიან, მაგრამ დაუკეტავენ გამოცემლობათა კარს, არ შეუშვებენ რადიოსა თუ ტელევიზიაში, დუმილით აუვლიან გვერდს და ლაფს დაასხამენ ე.წ. ბლოგოსფეროში. „რედაქტორის“ ნაცვლად კი იტყვიან, ამერიკა და ევროპა არ დათანხმდებოდნენო.

ტყუილს იტყვიან, რადგან ამერიკა და ევროპა დათანხმდებოდნენ, დათანხმდებოდნენ ფოლკნერი, უორენი, პერსი, ტეიტი, რენსომი, პაუნდი, ბებიტი, ელიოტი, ლუისი, პრუსტი, კაფკა, ჟენამუნო, სანტაიანა, მონტალე, დ'ანუნციო, კამიუ, ჰამსუნი, ჰესე, მუზილი... დათანხმდებოდნენ გარდაცვლილი თუ ცოცხალი დიდი მოაზროვნეები; და სწორედ ისინი არიან ჭეშმარიტი ამერიკა თუ ევროპა და არა ნიუ იორკსა თუ ბრიუსელში ჩამსხდარი სწორხაზოვანი, პროგრესისტი ჩინოვნიკები.

დათანხმდებოდნენ ცნობილი ეკონომისტები, ჯონ ლ. კემპბელი და ჯონ ა. ჰოლი, ვინც ევროპელი მცირე ერების თვითმყოფადობის შენარჩუნების საკითხი გამოიკვლიეს დანიისა და შვეიცარიის მაგალითზე.

შვეიცარია ხომ ქართული პოლიტიკის ერთ-ერთი ორიენტირია, სინგაპურთან ერთად!

როგორ შეინარჩუნა თვითმყოფადობა შვეიცარიამ?

— განსაკუთრებული სტატუსით!

შვეიცარია არ არის ევროკავშირის წევრი. შვეიცარია არ არის ევროზონაში. შვეიცარიას აქვს ძალზე მკაცრი სამიგრაციო კანონები. ერთხელ, როცა მუსლიმებმა მინარეთის აგება მოინდომეს, ადგილობრივმა ხელისუფლებმა უპასუხეს, უკაცრავად, მაგრამ ჩვენი ზეცა ქრისტიანული ტაძრების პიკებისათვისაა განკუთვნილი. ევროკავშირის ჩინოვნიკები განწყონენ, ასეთი პოლიტიკა ჩვენს ღირებულებებს ეწინააღმდეგებაო, მაგრამ შვეიცარიას თავისი ღირებულებანი აქვს და ყველასაგან მოითხოვს პატივისცემით მოეპყრონ. სტატუსი და პატივისცემა ამ მცირე ქვეყანას ერთბაშად არ მოუპოვებია.

შვეიცარია საფრანგეთს, გერმანიას, იტალიასა და ავსტრია-უნგრეთს შორის იყო მოქცეული; საუკუნეთა მანძილზე ემუქრებოდნენ დაპყრობით ეს დიდი სახელმწიფოები. ქვეყანა მეტად განსხვავებული ეთნო-თემებისაგან შედგებოდა და თვითეულს კარგად შეიარაღებული მოხალისეთა რაზმები ჰყავდა.

ხშირად იფეთქებდა ხოლმე სასტიკი ომები მთიელებსა და ბარელებს შორის, გლეხებსა და მიწათმფლობელებს შორის, სხვადასხვა რელიგიურ ჯგუფებს შორის. XIX საუკუნის შუა ხანებში შვეიცარიაში სამოქალაქო ომი გაჩაღდა.

მაგრამ შვეიცარიელებმა შეჰქმნეს სახელმწიფო კონსტიტუცია, რაც მათი განსაკუთრებული სტატუსისა და თანამედროვე სახელმწიფო ინსტიტუტების საფუძველი გახდა. მათ დაძლიეს როგორც გარეგანი, ისე შინაგანი საფრთხეები იმით, რომ აღიარეს საკუთარი სისუსტე და მონყვლადობა, პირველ ადგილზე დააყენეს ეროვნული თვითმყოფადობა და შეძლეს სოციალური თანაცხოვრება, რითაც გაუძლეს ისტორიას და უძლებენ თანამედროვე ურთულეს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ გარემოს.

სწორედ ამითაა შვეიცარიული გამოცდილება ჩვენთვის მისაბაძი და არა იმიტომ, რომ იქ ბევრი ტურისტი ჩადის. სოფრომ ბროძელი აქამდე არ მისულა „ნაკრძალში“, ეგებ გულში კი ფიქრობდა, მაგრამ არ გამოუთქვამს. თთარ ჩხეიძეს სურდა განსაკუთრებული სტატუსი საქართველოსათვის, წერდა, ასაბუთებდა; იცოდა, რომ იქამდე მიღწევა შეიძლება, შეიძლება მიღწევა საქართველოს ნაკრძალამდე, ოღონდ მანამდე ბევრი ოფლი და სისხლი უნდა დაიღვაროს, ბევრი ცეცხლი და ქარიშხალი უნდა გავიართოთ, ამბობდა.

ოთარ ჩხეიძეს ნაკრძალი იმიტომ ერჩივნა, რომ ნაკრძალი გადარჩენაა, შენახვაა. ახლის აშენება ადვილია, ძველის გადარჩენა და შენახვა ძნელი.

გოგი წერეთელი ილუსტრაცია ოთარ ჩხეიძის რომანისა „ნაკრძალი“

სალომე შენგელია

„მინდა ცხოვრების ბოლომდე შევქლო კითხვა“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვებული მდგომარეობა?

— სახლი კარის და ფანჯრების გარეშე როცა გასასვლელს ვერ პოულობ.

— სად ისურვებდით ცხოვრებას?

— იტალიის ზღაპრულ ზღვისპირა ქალაქში მანოროლაში.

— რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

— როცა გიყვარს და უყვარხარ...

— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?

— პატარა უფლისწული, კვენტინ კომპსონი („ხმაური და მძვინვარება“), ჰენრი („მშვიდობით, იარაღო!“), რაიკი („ტრიუმფალური თალი“) კლავსი და ლუკასი (აგოტა კრისტოფი „ტრილოგია“)...

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— დემეტრე თავდადებული.

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— ვან გოგი. იმდენი ალბომი მაქვს,

ცალკე ოთახი უნდა გამოვყო, ყვითელი ვან გოგის ოთახი...

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— ფრედერიკ შოპენი.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— ინტელექტს, სიყვარულის უნარს.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— ერთგულებას და სიყვარულის უნარს.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მთავარი?

— მიმტევებლობა და სიყვარული.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— წიგნების ყიდვა, დალაგება, წაკითხვა.

— თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდოდათ ყოფილიყავით?

— არავინ.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— მიზანდასახულობა.

— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— ერთგულებას.

— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— ადამიანების ნდობა.

— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— სიყვარული და წარმატებული კარიერა.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— სიბრმავე ოღონდ ეს არა, ოღონდ ეს არა... ამას ვთხოვ უფალს. მინდა ცხოვრების ბოლომდე შევქლო კითხვა.

— როგორი გინდოდათ ყოფილიყავით?

— უფრო ლამაზი და ჭკვიანი.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

— ლურჯი.

— ყვავილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

— გვირილა.

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

— ბელურა.

— თქვენი საყვარელი მწერალი?

— მიხეილ ჯავახიშვილი, ოთარ ჭილაძე, ფრანსუაზა საგანი, აგოტა კრისტოფი, ვირჯინია ვულფი, უილიამ ფოლკნერი, ერის მარია რემარკი, ერნესტ ჰემინგუეი...

— თქვენი საყვარელი პოეტები?

— ტერენტი გრანელი, თამაზ ბაძალუა, სილვია პლათი, ენ სექსტონი.

— საყვარელი ლიტერატურული გამირი ქალები?

— მისის დალოვეი (ვირჯინია ვულფი), პოლი (ფრანსუაზა საგანი „გიყვართ ბრამსი?“) ევა (პიერ პეჟუ „პატარა შარტრები“).

— საყვარელი გამირები რეალურ ცხოვრებაში?

— ჩვენი პატრიარქი — ილია II.

— საყვარელი გამირი ქალი ისტორიაში?

— თამარ მეფე.

— საყვარელი სახელები?

— მათე, ლუკა, ანა, ბარბარე, ირინე.

— რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?

— ადამიანებს, რომლებსაც ცხოვრებაში არაფერი შეუქმნიათ და უაზროდ ცხოვრობენ.

— ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზილი დაიმსახურა?

— ჰიტლერი. საკონცენტრაციო ბანაკების გამო.

— საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი მეტნაკლები ალტაცებისა?

— დიდგორის ბრძოლა.

— რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— სტამბის დაარსება და წიგნების დაბეჭდვა.

— ნიჭი, რომელსაც გინდათ ფლობდეთ?

— ხატვის ნიჭი.

— როგორი გინდოდათ რომ მომკვდარიყავით?

— ახალგაზრდა, მოულოდნელი სიკვდილით ტანჯვის გარეშე.

— თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

— კვირა დღეს სიცარიელე იმიტომ გვეუფლება, რომ კვირის რიტუალი — ღმერთი დავივიწყეთ...

— ქმედბანი, რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?

- ქმედებას გააჩნია.
- თქვენი დევიზი?
- ესეც გაივლის...

- თუკი ოდესმე შეხვდებოდით ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?
- თუკი სამოთხის წინ — შემოდი, რაღას უცდი...

ბამონხაურება

ნინო ჩხიკვიშვილი

ვასილ კიკნაძის წერილის ბამონ... ანუ 1:0

(ციკლიდან
„წერილები ჩემს ემიგრანტ ვაჟს“)

ჩემო ძვირფასო ბიჭო!
მოგიკითხავ სიყვარულით და როგორც ყოველთვის, გიგზავნი რამდენიმე ახალ წიგნს და კიდევ... ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრების“ ამა წლის მესამე ნომერს.

გთხოვ, ვიდრე სხვა სტატიებს გაცნობოდე, თავდაპირველად წაიკითხო ვასილ კიკნაძის წერილი — „ფიქრები პოსტმოდერნისტული პიესების მითოსურ მოტივებზე“.

წერილი როსტომ ჩხეიძის იმ პიესებს ეხება ამ რამდენიმე ხნის წინათ რომ გამოგიგზავნე და რომ მწერდი, ერთი ჩემი თანამოაზრე, აქ დაბადებული, გაზრდილი ქართველი ახალგაზრდა რეჟისორი დაინტერესდა მათი და აუცილებლად დადგამსო... პრემიერის ამსახველ კადრებსაც გამოგიგზავნი და მერე ნახე, თუ არ შერცხვით მაქაური დრამის რეჟისორებს, ჩვენ, ემიგრანტებმა, რომ ვაჯობეთო და... რომ გიკვირდა მანდა, საქართველოში ვითომ რატომ არ ინტერესდებიან თეატრალურ დასთა ხელმძღვანელები ამ პიესებით თუ ნამდვილად ენატრებათ ქართულ სცენაზე ქართული სიტყვის დაბრუნება და მხატვრული სინამდვილის ასახვაო? და... კიდევ სხვა ეროვნულ ნაკლსა და ღირსებაზეც მწერდი, გახსოვს?

ჰო, პოლემიკაც გავმართეთ მაშინ მე და შენ.

გწერდი ქართულ ხასიათზე. უახლეს ისტორიას ვიხსენებდი...

გწერდი პაოლო იაშვილზე, მიხეილ ჯავახიშვილზე, ლევან გოთუაზე, გიორგი შატბერაშვილზე, ოთარ ჩხეიძეზე და სხვებზე. ვახსენე მერაბ კოსტავა და ზვიად გამსახურ-

დია. 92 წლის მოვლენები და შენ... ჩემს ნათქვამს წყლის ნაყვა უწოდე, დამამუნათე... თანამედროვეობას ჩამოვრჩით ქართველებიო, რომელ საუკუნეში ხარ „გაჭყდილო“!

ამაზე კამათს ნულა გავაგრძელებთ... რაც ითქვა, ითქვა! ახლა იმას აგისხნი, თუ რატომ გახსენებ ამ ყოველივეს და რატომ გიგზავნი ჟურნალის ამ ნომერს?

იმიტომ, რომ... შენც ჩემსავით აღფრთოვანდე ვასილ კიკნაძის წერილით და იცოდე, არავითარ შემთხვევაში არ უთხრა იმ შენს მეგობარს, თუ რამდენი წლისაა ბატონი ვასო და დამიჯერე, ჟურნალს ბოლომდე რომ წაიკითხავს, ყველაზე ახალგაზრდა ავტორი თუ არ ეგონოს, აგერ ნახე. რატომ?

იმიტომ რომ მისი ხედვა და მსჯელობაა სრულიად თანამედროვე... თუ გსურს რამდენიმე აბზაცს მოვიყვანდი კიდევ ნათქვამის დასტურად, მაგრამ მიჩვენია, შენ თვითონ ყურადღებით წაიკითხო წერილი და დამეთანხმო. მე მხოლოდ ერთს გეტყვი: იცი, რაზე მწყდება გული? სად არიან ეს ჩვენი ახალგაზრდა თეატრალური კრიტიკოსები, რად დაეძებენ ტყეში პანტას?

რატომ ჰგონიათ, რომ ყველაფერი უცხოური კარგია და საუკეთესო? რატომ მიაჩნიათ, რომ მათთვის ასე მოდური, დაფასებული (და ბრმად აკვიატებული) პოსტმოდერნი ჩვენთვის მიუწვდომელია და „ამოუხსნელი ფენომენია“?

აგერ, ბატონო, წაიკითხოვ ვასილ კიკნაძის წერილი და გასკდნენ გულზე: აჯობა თუ არა 80 წლის კაცმა შენს ტოლებს და თქვა თუ არა დაუფარავად ის, რაც ასე უნდა აღლევებდეთ სწორედაც რომ მომავალ თაობებს და რაც მათ ევალებათ კიდევ, თუკი მართლა სჯერათ და ეოცნებებათ ჩვენი ქვეყნის მომავალი.

დიახ, ესეა!

გაცხარებული გეჩვენები?

ჰო, მართალია...

ხშირად ნიჰილიზმიც შემიპყრობს, მაგრამ... ეგ არაფერია, გამივლის!

P.S.

ხოლო რაც შეეხება ბატონი ვასო კიკნაძის ამ წერილს, იგი დარჩება ქართული თეატრმცოდნეობის ისტორიაში ერთ-ერთ თვალსაჩინო ნიმუშად... ნიმუშად იმისა, თუ როგორ უნდა გრძნობდე ეპოქის სუნთქვას, თუ გინდა იყო თანამედროვე!

ვასილ კიკნაძე

იოსებ ჭუმბურიძე

მაგრამ...

ჩანაწერები

112-იც ცოტაა!

ზურაბ ნიჭარაძის სახელოსნოში სახელდახელო სუფრას (ოლონდ მუდმივად გაშლილს) ოთხნი ვუსხედვართ: თვითონ, ოჩო (ნოდარ ცერცვაძე), ვახტანგ ანანიაშვილი და მე (მაქვს ბედნიერება).

მასპინძლის სადღეგრძელოა.

ყველა დიდხანს სიცოცხლეს უსურვებს.

ჩემი სურვილი ასეთია: „გრიგოლ ხანძთელის ასაკისთვის მიგელწიოთ“.

— რამდენ ხანს იცოცხლა?

— 102 წელიწადს.

— ცოტაა, მე ბიძაჩემის რეკორდი უნდა მოვხსნა, 112 წლისა გარდაიცვალა...

...მოგვიანებით ვკითხულობ ინტერვიუს, სადაც ბატონი ზურაბი ბრძანებს: „მხატვარი რაც უფრო ხანში შედის, მით უფრო საინტერესო ხდება“.

ეს დაადასტურა რამდენიმე თვის წინათ „თიბისი-გალერეაში“ გამართულმა მისმა გამოფენამ, სადაც მხოლოდ ახალი ტილოები ვიხილეთ.

ყველა აღტაცებული იყო ფერების უბერებლობითა და კვლავაც ახლის ძიების ჟინით.

ამის საუკეთესო მაგალითია ტილო, რომელზეც ქალი და მექისე არიან გამოსახულნი. აქ, ყველაფერთან ერთად, განცვიფრებს ზღვართან შეჩერებული ზომიერება, რაც ხანგრძლივი შრომით მიღწეული ოსტატობისა და დიდი გემოვნების ნიშანია.

არა, ნამდვილად ცოტაა 102 წელი!

112-იც ცოტაა!

გვახსოვს?

საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი (სდასუ).

სტუდენტები პოეზიის საღამოს ამზადებენ.

ბექა კვეკვესკირმა, აფხაზეთიდან დევნილმა, მუხრან მაჭავარიანის ლექსი უნდა წაიკითხოს.

ლექსში ასეთი სტრიქონებია: „ახლა თბილისში გამარონია და მერე მომკლა, აღარ დავძებ“...

— ცუდად არ კითხულობ, მაგრამ აქ მეტი განცდა უნდა ჩადო, — ვეუბნები ბექას, — წარმოიდგინე, რომ დიდი ხნის უნახავ მშობლიურ ქალაქში გასეირნებას ნატრობ, სოხუმი წარმოიდგინე.

— ვერ წარმოვიდგენ.

— რატომ?

— არ მახსოვს.

გამახსენდა, რომ სოხუმი 19 წლის დაკარგულია და ბექაც ზუსტად ამდენი წლისაა.

და გამახსენდა ლოზუნგი: „გვახსოვდეს აფხაზეთი!“

გვახსოვს?..

„კარგი იყო შენი წერილი ვანო ჩხიკვაძეზე, მაგრამ...“

— ეს ერთ-ერთი გულშემატკივრის აზრია.

„მაგრამ“ აქ იმას გულისხმობს, რომ კრებულში, რომელსაც „2011“ ჰქვია, არ არის ლექსი 26 მაისზე.

„მაგრამ“-ს ისევ „მაგრამ“-ი უნდა დავუპირისპირო: ვანო ჩხიკვაძე ლექსს ცხელ კვალზე არ წერს. ცხელ კვალზე კი არა, ხომ ვნახეთ, თბილისურ ომს ლექსი 20 წლის შემდეგ მიუძღვნა.

საერთოდ, ლექსი (ლექსი!) ცხელ კვალზე არ იწერება.

ცხელ კვალზე (მით უფრო სისხლიანზე!) მხოლოდ ორდენის მიღება შეიძლება.

P.S. ახლახან ხელში ჩამივარდა მურმან ლებანიძის „კრებული 1989“ (ის ხომ მსგავს კრებულს ყოველწლიურად გამოსცემდა).

9 აპრილზე დაწერილ ლექსს დავუწყე ძებნა.

ამაოდ.

ესეც ვიფიქრე, ალბათ, სტამბაში 9 აპრილამდე ექნებოდა მიტანილი-მეთქი.

ესეც ამაოდ.

ნიგნს აწერია: „გადაეცა დასაბეჭდად 10.05.1989“.

მონანიება?

როცა ედუარდ შევარდნაძე პრეზიდენტი იყო, ყოველ ორშაბათს მასთან საუბარს, რადიოთი, ნატო ონიანი გვასმენინებდა.

დღეს, უკვე პრეზიდენტყოფილთან ინტერვიუს, ასევე ყოველ ორშაბათს, გაზეთ „ასავალ-დასავალში“ ნონა ბენდელიანი გვთავაზობს.

დრონი და ნატონი იცვლებიან.

უცვლელი რჩება ორშაბათი და შევარდნაძე.

ეს ხუმრობა არავის ეგონოს.

გურამ პეტრიაშვილს თუ ჰკითხავთ, დღეს საქართველოს ორი კაცი მართავს — ილია მეორე და ედუარდ შევარდნაძე. ილია მეორე თუ მართავს, ეს ბუნებრივია.

შევარდნაძეც თუ მართავს, ეს — ძალიან დამაფიქრებელი.

ბის კრწანისში (რუბრიკა ხომ მოგწონთ: „საუბრები კრწანისის ველზე“), როგორც ამბობენ, წრუპავს კონიაკს და იძლევა ინტერვიუებს. ყოველ ორშაბათს აჯამებს გასულ კვირას, აფასებს მთავარ პოლიტიკურ და არა მხოლოდ პოლიტიკურ მოვლენებს, „თავისი გამოზრდილი პრეზიდენტის“ ამა თუ იმ საქციელს, ხშირად ხუმრობს (ეს ხომ მისი კოზირია!). გვთავაზობს პროგნოზებს...

ერთხელ ამის თაობაზე რომ ვიხუმრე, როსტომმა სე-რიოზულად მომიგო, შენ იხუმრე და რასაც ამბობს, თითქმის ყველაფერი სრულდება.

დრონი იცვლებიან.
შევარდნაძე მეფობს.

მისი საუბარი ხშირად ისეთივე დამაჯერებელია, როგორც ეს ფრაზა: „ამას წინათ ერთი ამოსუნთქვით წავიკითხე საქართველოს ისტორიის ოთხტომეული (ზოგმა გაცივინა, მეტი რა საქმე აქვსო)“...

ოთხტომეულს, ცხადია, ვერა, მეოთხე ტომის ბოლო თავს კი მართლაც ერთი ამოსუნთქვით წაიკითხავდა — იქ ხომ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერად არის გამოყვანილი.

ხსენებული თავის ავტორს რა უნდა მოჰკითხო, როცა ამავე აზრს გამოთქვამს გვანცა კოპლატაძე (ჟურნალი „სამი საუნიჯე“, 3, 2012).

მისი სტატიიდან ირკვევა, რომ ის პატრიარქსა და შევარდნაძეს ერთნაირად ეთავყვანება (რას ვერჩით გურამ პეტრიაშვილს?!).

...„ასავალ-დასავალის“ 17-23 ივლისის ნომერში გამოქვეყნდა ინტერვიო მამა ლევანთან (ფირცხალაიშვილი).

მამა ლევანი ედუარდ შევარდნაძეზე ბრძანებს:

„მე მუდამ ვკითხულობ მის წერილებს „ასავალ-დასავალში“ და ვხედავ, რომ ჩადენილი ცოდვების გამო სინანულის გრძნობა გაუჩნდა. მე მას ვუსურვებ დღეგრძელობას იმისთვის, რომ სიცოცხლის განმავლობაში დაგროვილი ცოდვების სინანულით გამოსყიდვა მოასწროს“.

მოვიხიბლვო სასულიერო პირის ფაქიზი ირონიით, თუმცა ვფიქრობ, რომ შევარდნაძის ეს ინტერვიუები ძალიან არ ჰგავს მონანიებას.

წერილი და შეხვედრა

„წერილი და იკითხე!“ — ძნელად მოიძებნება ჟურნალისტისთვის უფრო მწარედ მოსასმენი გამოთქმა. იმაზე დიდი სიამოვნებაც იშვიათია, როცა სამართლიან კრიტიკას შეისმენენ.

ეს შესმენაც კულტურის ნიშანია.

„ჩვენი მწერლობის“ მე-5 ნომერში (09. 03. 2012) გავაკრიტიკე ჟურნალი „საქართველოს ეკონომიკა“, სადაც სტატიათა სათაურები (ქართული სიტყვები) ინგლისური შრიფტით იბეჭდებოდა, თანაც უაზროდ დაშლილ-დაფანტულად.

მამინ საკმაოდ მწარედ დავწერე: „ეს ენის (ერისა და ქვეყნის) ან შეგნებული მტრობაა, ანდა წარმოუდგენელი უგუნურება. ერთიც საშიშია და მეორეც“.

ჟურნალის რედაქტორ-გამომცემლებმა, ეკონომიკის დარგის სწავლულებმა, თავის მართლება კი არ დაიწყეს და პოლემიკა კი არ გაგვიმართეს, სამართლიანი კრიტიკა შეისმინეს და გაითვალისწინეს: ახლა ამ ჟურნალში მსგავსს ვეღარაფერს ნახავთ.

დიახ, ესეც კულტურის ნიშანია.

სხვათა შორის, თითქმის ანალოგიურად მოიქცა „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა“. მართალია, მათი „დე-

და ენა“ ჯერ კიდევ შორს დგას იაკობ გოგებაშვილის უკვდავი წიგნისგან, მაგრამ ჩვენი კრიტიკული სტატიიდან ბევრი რამ გაითვალისწინეს. რაც მთავარია, მასში ვეღარ შეხვედებით მთავარ კურორტებს — ვარდებით, შადრევნებითა და თვითმფრინავებით აღფრთოვანებულ ბავშვებს.

საინტერესოა, ასეთი კულტურა თუ აღმოაჩნდებათ საქართველოს ისტორიის ოთხტომეულის მეოთხე ტომის ავტორებს, რომელთა კურორტები და ტენდენციურობაც მართლაც საარაკოა (იხ. „ჩვენი მწერლობა“, 6, 23. 03. 2012).

რედაქტორი და შეხვედრა

ტელევიზორი საპატრიარქოს არხზე გადავრთე.

მიმდინარეობს გადაცემა „ერთსულოვნების სალონი“.

როგორ იცავენ ჩვენი ჟურნალისტები პროფესიულ სტანდარტებს? — ამ საკითხზე ბჭობენ საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებლის სამეურვეო საბჭოს თავმჯდომარე ლევან გახელაძე, გაზეთ „24 საათის“ ერთ-ერთი რედაქტორ — გამომცემელი პაატა ვეშაპიძე და ახალგაზრდა მანდილოსანი, რომელიც, სამწუხაროდ, ვერ ვიცანი. სხვათა შორის, ეს უკანასკნელი საკმაოდ მოკრძალებულად იქცეოდა, იშვიათად თუ ჩაურთავდა ხოლმე სიტყვას. სამაგიეროდ, მამაკაცები იყვნენ მეტისმეტად თავდაჯერებულნი.

ვეშაპიძემ ყურადღება გაამახვილა ერთ „სერიოზულ“ პრობლემაზე — ჟურნალისტების უმეტესობა ქართული ზმნის უნიკალურ შესაძლებლობებს ვერ იყენებს და შემასმენელს აუცილებლად წინადადების ბოლოში სვამსო.

გახელაძე ფიზიკოსი ყოფილა (თვითონ თქვა) და ადვილი წარმოსადგენია, რამდენად საინტერესო იქნებოდა მისი აზრები.

ვეშაპიძის პროფესია ჩემთვის უცნობია, ის კი ცნობილია, რომ მის ნაწერებში შემასმენელს ვერც თავში იხილავთ, ვერც შუაში და ვერც ბოლოში, რადგან... მის ნაწერებს ვერსად იხილავთ.

რამდენიმე დღის წინათ დავით პაიჭაძესთან დიალოგში ამტკიცებდა, რომ, თურმე, ტელემედია საზოგადოებას, უწინარესად, დებატებს უნდა სთავაზობდეს.

რაგინდ უცნაურიც იყოს, ამას ამბობდა იმ გაზეთის რედაქტორი, თავის ფურცლებზე განსხვავებულ აზრს რომ არ აჭაჭანებს.

არადა, ნაციონალების მხარდამჭერია. ნაციონალთა დევიზი კი ყველასათვის ცნობილია: „საქმე ლაპარაკის ნაცვლად!“

ვეშაპიძე მხოლოდ ლაპარაკობს...

ერთგულნი და ორგულობა

„ერთგულების ეტალონს“ — ასეთი წარწერით მაჩუქა თავისი წიგნი მარიამ გერსამიამ 2004 წელს.

„ორგულობის ეტალონს“ — ასეთი წარწერით ვუგზავნი ჩემს წიგნს 2012 წელს.

...და არც სიმღერა!

ძალიან კარგი ფილმია „ფიროსმანი“, თუმცა აუცილებელი არ არის, მხატვრის როლი მაინცდამაინც მხატვარმა ითამაშოსო, — თუ არ მეშლება, ეს კარგა ხნის წინათ ჯანსუღ ჩარკვიანმა ბრძანა. ძნელია, არ დაეთანხმო.

ცხადია, არც ის არის აუცილებელი, მომღერლის როლი მაინცდამაინც მომღერალმა რომ შეასრულოს.

არსებობს 45 წლის წინათ გადაღებული ფილმი („შეხვედრა მთაში“), რომელიც რეჟისორული დონით ვერ დაიკვეხნის, მაგრამ დღემდე სასიამოვნოდ საყურებელია სწორედ იმიტომ, რომ იქ მომღერლის როლს ლეილა აბაშიძე ასრულებს — იმდენად ლაღად და ბუნებრივად, ვერც კი იფიქრებ, სხვა (თანაც ვინ — ნანი ბრეგვაძე!) თუ მღერის.

იქ სიმღერაც იყო და თამაშიც.

ახლახან გადაიღეს ფილმი („დარჩი ჩემთან“), რომელშიც მომღერალს მომღერალი განასახიერებს.

ყალბი, ხელოვნური, დამაჯერებლობას მოკლებული ამბავი და ასეთივე შესრულება (მიტოვებული შვილის შაბათობით მონახულება, ბოლოს ყოფილ ქმართან „აღსარება“ — ვერც დედად ვივარგე და ვერც ცოლადო, მაყურებლის ოვაციების ვითომ არაფრად ჩაგდება და „ბისზე“ არგასვლა...)

აქ არც სიმღერაა და არც თამაში.

ლეილა აბაშიძეს შესანიშნავი პარტნიორი ჰყავდა — თენგიზ არჩვაძე და ფილმს მომხიბვლელობას ესეც სძენდა.

ლეილა წურწუმისაც კარგი პარტნიორი ჰყავს — უდავოდ იმედისმომცემი ახალგაზრდა მსახიობი (პაატა ინაური), მაგრამ ყალბ სიტუაციებს მასაც ხშირად უქმნიან. მაგალითად, უგონოდ შეყვარებული მამაკაცი სატრფოსთან ინტიმურ ურთიერთობაზე მეორე მამაკაცს, თანაც იმ ქალის ყოფილ საყვარელს, ასე არ ესაუბრება... მათ შორის ატეხილი ჩხუბი ამ სიყალბეს ვერ გაამართლებს.

აქ მთავარი სიტყვა მომღერალს უნდა ეთქვა (ემღერა კიდევ), უფრო ზუსტად, მომღერლის განმასახიერებელ მსახიობს. კიდევ უფრო ზუსტად — მსახიობსა და მომღერალს.

აი, ისე, როგორც თავის დროზე — ფილმში „შეხვედრა მთაში“. მაგრამ იქ იყო ლეილა აბაშიძე.

იქ ნანიც იყო...

სამშობლო

ის კონცერტი არ გამახსენოთო, — თქვა ამას წინათ ნანი ბრეგვაძემ.

შარშან, განახლებული ფილარმონიის გახსნისას გამართულ საღამოს გულისხმობდა.

იმ დღეს ის მართლაც „ფორმაში არ იყო“.

კი, ისევ დედოფლურად გამოიყურებოდა, დარბაზიც ძველებურად მონუსხული ჰყავდა, მაგრამ ხმა ამკარად ლალატობდა.

მაგრამ როცა ჯერი „განთიადის“ შესრულებაზე მიდგა, ისევ მომაჯადოებელი ხმა დაუბრუნდა და ისე იმღერა, რომ მაყურებელი ფეხზე წამოუდგა. განსაკუთრებული განცდით ააჟღერა ბოლო ფრაზები: „დედამვილობამ, ბევრს არ გთხოვ“... „ბისზეც“ კი გაამეორებინეს.

აი, რა შეუძლია სამშობლოს...

გურამ ქართველიშვილი

აიშა

ერთი შეხედვით, იმ ქალაქში არაფერი იყო საყურადღებო, არაფრის გარდა. ოპიუმით გაჟღენთილი ტვინით დაგეგმილი ქუჩები და მიყრილ-მოყრილი შენობები ამაოების სიბრალულს ბადებდა, რადგან იქაურობის მნახველი ნაკლებად ინატრებდა მათ ბედს, ვისთვისაც იქაურობას სამშობლო ერქვა. უღიმღამო ლეგენდაც კი არ ახლდა უსაშველოდ გრძელი, ხრიოკი უღელტეხილებით დაჩხილი გზის დასასრულსა და უდაბნოს დასაწყისზე დაგებულ ქალაქს. კონტრაბანდისტების, იარაღსმული გამცილებლების, ჰიჯაბში გამოწყობილი მეძავეების და ნარკომოვაჭრეების ბუნაგი თავისი დაუნერვლი კანონით ცხოვრობდა. მსუყეპორთფელიანი ადამიანების დაწერილი კანონი იმ უდაბნოს გადაღმა მდებარე ქალაქებში ვრცელდებოდა, საითაც ასეულობით სატვირთო მანქანა მიემართებოდა ყოველდღე დახლს ზევით თუ დახლს ქვევით გასაყიდი საქონლით. განაფული ხელები იმდენ ფულს ითვლიდნენ, ბარე ათ ბანკს შეშურდებოდა. ამიტომ ყოველი დღის პირველ ნახევარში დაჭიმული იყო ნერვები. მზის გადახრისას კი თავიანთ სამყოფელში ჩაკეტილ კონტრაბანდისტებს ცისკენ ჰქონდათ მიცქვეტილი ყურები, საიდანაც ვერტმფრენი მოფრინავდა დანიშნულ საათზე და მონაგები ფული მიჰქონდა. საღამოს, როცა ჯიბის ტელეფონებიდან საიმედო ხმები თანხის დაბინავებას ამცნობდნენ ღიმილდაკარგულ დამნაშავეებს, ერთიანად სულმოთქმული ქალაქი აზიურად ეძლეოდა განცხრომას. მიწიერ სიტკბოს დაწაფებული ადამიანები დილამდე ემშვიდობებოდნენ იმ ვაჭრობის ოაზისში ყველაზე საჭირო შეკითხვას — რა ღირს?

ნარჩენი ფილებით მოკირწყლულ საგანგებოდ მორწყული მოედანზე იკრიბებოდნენ ათასი ჯურის ეთნოსიფათები და ხალიჩაგადაფარებულ ტახტებზე წამოგორებულნი ნაირნაირი ნუგბარით უმასპინძლებოდნენ სპარსულად მოღულუნე ხანუმებს. ყვავილებს დიდი გასავალი ჰქონდა, მაგრამ მათი გამყიდველი, თვრამეტიოდე წლის აიშე, თვითონ უფრო ჰგავდა ყვავილს. გამაქვავებულ სიღამაზეს თავისი დაუჯერებელი სიარულით ისე დაჰქონდა კალათები, რომ ყველა მისი ახლოდან თვალის შესავლებად უფრო ყიდულობდა ყვავილებს, ვიდრე თავიანთი ერთდამისეული ხანუმებისთვის. ამიტომ აიშეს დიდი დრო არასოდეს სჭირდებოდა სავაჭროდ და დაცარიელებული კალათებით ჩასული მზესავით ქრებოდა ხოლმე მოედნიდან. ეს იყო და ეს. ამ ბუნაგ-ქალაქში სხვა დროს მისი მხილველი არავინ იყო. ამბობდნენ, ოჯახს საგულდაგულოდ ჰყავს გამოკეტილიო. აკი იმ ცოდვის ქალაქში მამამისს ყველაზე სუფთა — ყვავილების — საქმე ეჭირა და ოჯახს ავ თვალს არ აკარებდა მაჰმადიანური ადათით.

სამშობლოდან ორი წლის წინათ გადმოხვენილ, ამ ქალაქს შემოხიზნულ ლევანს სახელით არავინ იცნობდა, რადგან მისი მოდგმისა იქ მეორე არ მოიძებნებოდა და ამიტომაც უბრალოდ გურჯს ეძახდნენ. ქალაქის განაპირას, მთებისკენ კობნია სახლი ედგა ვარდებდა აყვავებული გალავნიანი ეზოთი და მარტო ცხოვრობდა. უამრავი სიტუბო-ტანჯვა უკან დარჩენილ ორმოც წელიწადში ჰქონდა მოტოვებული და ამ მისგან შექმნილ ციხე-საბუდარში მშვიდად ემარტოვებოდა. სააქაოს ის დრო, მისი სიცოცხლე რომ ერქვა, უკვე სასჯელივით ედო კისერზე. არც სილაღე აკლდა და არც ჯოჯოხეთურობის გაძლება. ისიც მშვენივრად იცოდა, რომ იმ დროში დაბადება მისთვის არავის უკითხავს, თორემ ასარჩევად რომ ჰქონოდა საქმე, თავისივე მშვენიერ ქვეყანაში ინატრებდა გაჩენას, ოღონდ იქით, სადმე საუკუნეებს მიღმა, როცა სულიერება განაგებდა ხორცს. უცნაურ ქრისტიანს კონტრადანდისტების ქალაქში ასეთი კარჩაკეტილობის და ანონილი სიტყვის გამო რიდით ეპყრობოდნენ. საქმეც ერთობ შემოსავლიანი ეჭირათ ლევანს და მის ძმობილ ჰასანას. ნაომარი ერაცოდან სახიფათო უღელტეხილებით ძვირფას მატყლს ეზიდებოდნენ ირანის საუკეთესო ხალიჩის ქარხნებისთვის. გურჯის ოქროს სიტყვას ამოფარებული ჰასანა ქვას წვენს ადენდა. გაჩენისთანავე რომ უნდა ჩაგეძალელებინა, ისეთი ვაჭარი იყო. მაჯლაჯუნასავით დაგრეხილს საქციელზევე ენერა უკანონოდ დაბადებული ბარე ხუთი თაობა წინაპრების უთვისტომობა, მაგრამ კაცის კარგად მცნობი ლევანისთვისაც აღმოჩენა იყო მისი ერთგულება. გალუნულ ფეხებზე მდგარ, წელიდან მხრებამდე წინ მშვილდვით გალუნულ ტანს უცნაურად შეუსაბამო, არისტოკრატიული თავი აგვირგვინებდა, რომელშიც რას აღარ ხარშავდა ჰასანა. არ იყო გაკვანძული საქმე, მას რომ არ მოეტრიალებინა სათავისოდ და უსაშველოდ გაიძვერა ვაჭრებს შორის თავს ისე გრძნობდა, „გნოლის ჯოგსა ვითა ქორი“. მხოლოდ ლევანის სახლში წიგნებით სავსე თაროებისა და სანერ მაგიდაზე დაყრილი ნაწერების დანახვისას დააღებდა ხოლმე პირს. მისთვის უჩვეულო მოწონებას იწვევდა საქმის რაფიყის ეს საქმიანობა და მოცლილობისას თვალდადჭყეტილი ისმენდა გურჯის მიერ მონათხრობ ამბებს. დიდად ხალისობდა აქტიურ მსმენელად ქცეული ჩარჩის შეფასებებით ლევანი და ასე კლავდა შიგადაშიგ შემანუხებელ მარტოობას. მერე იწყებოდა შაჰისდროინდელი სატივროთო მანქანების ქარავნით გზა ხახადაფრენილ უფსკრულებზე ერაცისკენ და უკან, სადაც ათასი ჯურის თვითმარქვია მეზაჟე-მძარცველი დაძრწოდა, იყო უწყლობა და მზეც დაუზოგავად ტანჯავდა ხრიოკ უღელტეხილებს. ქალაქის ერთფეროვნებაში დაბრუნებულ გურჯს ერთი ყოველდღიური რიტუალი ჰქონდა აჩემებული — ელეგანტურად ჩაიცვამდა, ჰასანასაც ბატონკაცურად გამოაწყობდა თეირანის საუკეთესო ატელიეში შეკერილ კოსტუმში და გასართობ მოედანზე საგანგებოდ მისთვის დადგმულ მაგიდასთან ჩამომჯდარი ჩაის შეექცეოდა. დრო ზუსტად იცოდა, როდის უნდა დანყებულიყო ის სპექტაკლი, რომელსაც აიშე ერქვა. ზუსტად რვაზე ლაყობადაქცეულ მოედანს სუნთქვა შეეკვრებოდა. ნაცრისფერ ჰიჯაბში გამოწყობილი მზეთუნახავი, რომელსაც კალათებით ახუნძლული ბიჭი მოს-

დევდა, ოცდაათიოდე წუთში ყვავილნარად რთავდა მოედანს. კეფისკენ თამამად გადაწეული თავსაფრიდან ოდნავი ღიმილით დამშვენებული სახით გურჯის მაგიდასთანაც შეჩერდებოდა და ლევანს ყოველთვის უტოვებდა ერთ ცალ ვარდს. და როცა მოედანი მისი მშვენიერებისგან ცარიელდებოდა, გურჯი ხელის ჩვეული მოძრაობით უსწორებდა ხოლმე ჰასანას მკერდამდე ჩამოვარდნილ ყბას.

შემოდგომას აღარაფერი აკლდა, გაურეცხავი მატყლის სუნად აყროლებული ვრცელი ქარავანი ქალაქს რომ მოადგა. ლევანმა ნანჯღრევი სხეული მანქანიდან „ჩამოალაგა“ და ფეხქვეშ ნანატრი ასფალტი იგრძნო. „ესეც ასე. საკმარისია. მე ერაცისკენ პირის მქნელი აღარა ვარ“, — გაიფიქრა, ჰასანა მანქანისკენ დაძრულ ვაჭრებზე დაამისამართა და სახლისკენ გააღაჯა. შეღმართზე შეისვენა და ისევ გახედა მანქანებს. ახალგაზოცინებულის ენერგიით ტრიალებდა ჰასანა ვაჭრებს შორის. „ახლა ამ ცურცლიან მატყლს იყიდინ, გარეცხავენ, დაჩეჩენ, ათასფერ ხალიჩად მოქსოვენ და ბინძურ ქარავანს მშვენიერებად აქცევენ“, — უკან დარჩენილი რუტინული დღეებისგან თავის დასაღწევი ირონიული ფიქრით მიაღწია სახლამდე ლევანმა. მეორე საღამომდე მკვდარვით მძინარე ჰასანამ გააღვიძა. ისევ მატყლის სუნად ყარდა. სხაპასხუპით ჩამოურაკრაკა მოგებული თანხის ანგარიში და ისე გაიტრუნა, თითქოს რაღაც დარჩა სათქმელი.

- დაიბანე, ჰასან, და გამოიძინე. ხვალ კადირი ჩამოდის ისპაჰანიდან.
- დავხვდები კადირს, მაგრამ... — საწყალივით მიაშტერდა ლევანს მაგრამზე გაჭედილი ჩარჩი.
- რა მოხდა, მშვიდობაა?
- ჩვენთან მშვიდობაა, მაგრამ აიშეს ათხოვებს მამამისი, — მგლოვიარესავით ამოლერდა ჰასანმა.
- ვისზე?
- ვინც ბევრს გადაუხდის. ამბობენ ფული დასჭირდაო.
- მერე?
- რაღა მერე, მთელი ქალაქი შენატრის აიშეს და ვილაც ღორმა რომ წაიყვანოს აფსუსია, — გამომწვევად ახედა ჰასანამ გურჯს.

ლევანმა სასმელი დაისხა და ფანჯარასთან შეჩერდა. ერთი წამით გადათვალა გონებაში იქაური ფულის ტომარა საქმროები, ვისკით სავსე ჭიქა ბოლომდე გამოცალა და სპირტის ოხშივარს ამოაყოლა:

— რა ღირს აიშე?

— ათი ათას დოლარამდე ავიდა ფასი. ჯალალი იხდის.

ლევანმა ერთი ჭიქა კიდევ გამოცალა, მერე კარადას-თან მივიდა, ჰასანას პირსახოცი ესროლა და მისი სანაქე-ბო კოსტუმი სავარძელზე გადაფინა.

— მიდი, იბანავე, გამოეწყვე და საქმეს მიხედე. ამ ქა-ლაქში თითი არ უნდა დააკაროს იმ ქალს არავინ.

ჰასანა შეკითხვების სროლით დაფაცურდა.

— თხუთმეტი რომ მოითხოვონ?

— მოავარე-მეთქი! — დაუღრინა გურჯმა, ეზოში გა-ვიდა და ვარდების დაკრეფას შეუდგა, თან მტვერში მო-ზუზუნე ქალაქს უყურებდა. „სულ რომ გადაადნო ეს უსა-ხური დასახლება, ერთ აიშედ არ ღირს. აფსუსს, სად არიან ახლა ევროპელი ადამია-

ნის უფლების დამცვე-ლები?! ჯერ სანყალი აიშეს ბედით შეშფოთ-დებოდნენ, მერე მასმე-დიას ააყფებდნენ და ამ აზიურ მავნე ტრადიცია-ზე ლაყაფით ზღვა ფულს იშოვნიდნენ. მაგათმა ჯო-ბია თავის ვითომ თავი-სუფალ და დოლარებით ტრუსებ-გამოტენილ სტრიპტიზუმენებს მი-ხედონ, სუტენიორების უღელში რომ ძვრებათ სიქა. ქალი იქაც იყიდება და აქაც. აქ ჯერ კიდევ ოჯახისთვის, იქ...“ —

გლობალურ ფიქრებში გადაჭრილი ლევანი დე-ნდივით გამოწყობილმა ჰასანმა გამოაფხიზლა. ერთობ ამაყად ეჭირა თავი მშვენიერებისთვის სავაჭროდ გამზა-დებულ ჩარჩს. გურჯმა ფერადი ვარდების თაიგული გე-მოვებით შეუფუთა, მკერდზე აიშესავით ხელუხლებელი ზამბახი მიუმავრა და სამაჭანკლოდ გაისტუმრა. მარტო დარჩენილმა უიშვიათესი სიმშვიდე იგრძნო, რადგან ეს დღე ისევ ცვლიდა მის ცხოვრებას — წარსულს ბარდებო-და მტანჯველი მატყლის საქმე, სამუდამოდ ტოვებდა ამ ბუნავ-ქალაქს და კადირი ჩამოდიოდა. ლევანმა თავისი ტყავისყდიანი ნიგნაკი მოძებნა და სავარძელში მოკა-ლათდა. დიდი ხნის წაუკითხავმა ჩანანერებმა გაახალისა. და ბოლოს თორმეტი წლის წინათ ჩანიშნულ წინადადება-საც მიაგნო. „ დღეს კადირი გავიცანი. ჯიშად სპარსია, ჩემსავით ისტორიაში მოხეტილად, კარგი ოჯახიშვილი. საუკუნეების ორომტრიალში საუკეთესოები რომ იხოცე-ბოდნენ, იმ რჩეულთა გენის მატარებელი ჩანს. რა იქნე-ბოდა სააქაო, შენისთანები სულ რომ ამონყვეტილიყვნენ, კადირი?!

1998 წლის 10 მაისი, ისპაჰანი“

იმ შორეული მაისის ისპაჰანური სალამო გაახსენდა. თავაზოპების ოჯახი. მაშინ ჩეჩნეთის ომი მიდიოდა კავკა-სიაში და ლევანის ალტაცებით ნათქვამს — ხედავთ, რო-გორ ომობენ ჩეჩნებიო — ახლადმოსულმა ოჯახის სტუ-

მარმა ასეთი უცნაური პასუხი დაუბრუნა — „როგორ, გურჯს ჩეჩნების ომი გიკვირთ?!“

მაშინ კადირის ამ გასაცნობ ქათინაურში რომ სიმართ-ლე იდო, კი იცოდა ლევანმა, მაგრამ პასუხად — სადღა არიან ის გურჯები-ს ნაცვლად, სპარსული თავაზიანი მადლობა მოახსენა ახალგაცნობილს. მერე იყო ირანის ხელახალი აღმოჩენა კადირის მასპინძლობით, მისი არქე-ოლოგიური ექსპედიციები და დამეგობრება.

ლევანმა ნიგნაკი დახურა და ეზო-სახლი შემოიარა, რამაც ბავშვობიდან შემორჩენილი გულისწყვეტა მოჰგვა-რა, აი, ისეთი, არდადეგების დასრულებისას რომ ჰქონდა ხოლმე. „აქაურობას ჰასანს დავუტოვებ. ნიგნებს და ტა-ნისამოსს გამომიგზავნის, სადაც წავალ.“

იმ ღამით ჰასანა გა-მარჯვებული სარდალი-ვით დაბრუნდა და აიშეს გამოსყიდვის ამბავი მო-იტანა.

მეორე საღამოს შე-მოდგომისეული გახუნე-ბული მზით შეფერადე-ბულ მოედანზე ხალხმ-რავლობა იყო. თახებზე ჩამორიგებულ კონტრა-ბანდისტებს აღარ უმშვე-ნებდნენ მხარს ხანუმები. ქალაქში გავარდნილი ხმა — აიშე გურჯს მიჰყავსო — მათი ჩურჩულის მთა-ვარი თემა იყო. ლევანი და კადირი მაგიდას უსხ-

დნენ და ჩაის ყანდს აყოლებდნენ. სტუმარი თავისი გრძე-ლი თითებით გამოყვანილ ჭიქას აწვალებდა და ბუზღუ-ნებდა:

— ძალიან გათავხედდნენ მძარცველები. სამარხი აღარ დატოვეს. სადაც მივედი, ყველაფერი ბარბაროსუ-ლად გადათხრილი დამხვდა.

— დიდ ფულს უხდიან დასავლეთის მუზეუმები, ალ-ბათ. ეგ ჭირი ჩვენც გეჭირს. საქართველოს მიწის ყველა შრე სავსეა მასალით. იქაც ძარცვავენ.

— შენ ეს მითხარი, სულ მიდიხარ აქედან?

— კი, გადავწყვიტე. ჯერ ცოტა ხანს ისპაჰანს შემოვე-კედლები. დავისვენებ. მერე ვნახოთ.

— საქართველოში?

— სახლში? არა.

— რატომ?

ლევანმა ჩაი მოსვა, ცოტა ალოდინა მასზე მიშტერე-ბული მეგობარი და გამოცრით დაუბრუნა.

— ძნელია ჩემისთნა კაცისთვის ხარაკირით დაკავე-ბულ სამშობლოში ცხოვრება.

ლევანისგან თავისი ქვეყნის ასეთი შეფასება ჯერ არ ახსოვდა კადირს და, ცოტა არ იყოს, გაუკვირდა. სტუმრის განწყობას მიხვდა მასპინძელი და მშვიდად განაგრძო:

— ჩემს ხალხს, კადირ, დავინწყებული აქვს ფეხქვეშ მდებარე მიწის მნიშვნელობა და არც იმაზე ფიქრით ისეთ-ქავს თავს, რატომ არის ასეთი სასურველი მათი ქვეყანა მეზობლებისა თუ გადამთიელებისათვის. როცა გურჯი გურჯობდა, აღმოსავლეთსაც გავუძელით და ჩრდილოეთსაც, მაგრამ ღიმილით მოსულ წამლევს დასავლეთს ვერაფერი დაეუპირისპირეთ. პირდაპირ ჩვენს სულს დაარტყეს. ერთი სიტყვით, სასწაულით ვარსებობთ... ჯერ!

— რა სასწაული, რა დაგემართა, დაბერდი? — მეგობრის ტკივილის დათბობას შეეცადა სტუმარი.

— ჰო, სასწაულით, არც მეტი და არც ნაკლები! ეს აქედან გეჩვენებათ ხერხემალმაგარი გურჯისტანი, თორე... ისე ეგ სასწაული ჩვენი კულტურაა, ყველასგან განსხვავებული, ქართული სული, რომელსაც ოჯახები ინახავდნენ, — ლევანმა ისეთი სახით მოსვა ჩაი, თითქოს ძმარი დალიაო, და განაგრძო, — ჰოდა, ზრდიდნენ ასეთი ოჯახები ქართულად შვილებს და თავისდაუნებურად გამოჰქონდათ მათთვის დევნის, ბორკილის, დახვრეტისა თუ სამშობლოდან გაქცევის განაჩენი, რადგან ქართველობისთვის თავის ქვეყანაში მათ კარგი არაფერი ელოდათ. ახლა უარესი ჭირი შემოგვესია და პირდაპირ ოჯახს დაარტყა. კვდება, მეგობარო, ქართული ყოფიერება და შენთვის რაინდებით დასახლებულ ზღაპრულ გურჯისტანში ახლა თეძომოქანავე ბიჭებისაა ასპარეზი. ლევანმა იგრძნო, რომ დიდი ხნის დაგროვილი ბრაზით დაამძიმა სტუმარი და თემა შეცვალა:

— კი, მაგრამ როდემდე უნდა იარო ასე უცოლოდ?

მოულოდნელმა შეკითხვამ კადირი ჯერ დააბნია, მერე თითქოს ჭრილობაზე უკბინესო, ისე ამოყარა გულწრფელიად:

— ძნელია ჩემს ასაკში. განა არ მინდა... გამოვყრუვდი მარტოობით.

მეგობრები ცოტა ხნით გაჩუმდნენ. ყველა მათკენ იყურებოდა. ლევანმა თვალთა ანიშნა თახტაზე წაკოტრი-ალეზულ ჰასანას. დაგრეხილი სადღაც გაქრა და ცოტა ხანში ყვავილების კალათით დამშვენებული აიშე გამოიყვანა მოედანზე. ქალი ისე, თითქოს მინას ფეხს არ აკარებ-სო, თითო ყვავილს ურიგებდა ყველას. გურჯმა სტუმარს ფრთხილად გახედა. კადირი გაშეშებულიყო და ისეთი სახე ჰქონდა, თითქოს ნეფერტიტს ხედავდა.

— მოგწონს?

სტუმარმა ისე, რომ ქალისთვის თვალი არ მოუშორე-ბია, მშვიდად იკითხა:

— ვინ არის?

— შენი მომავალი ცოლია, კადირ. გუშინ გამოვისყიდე შენთვის. ნაიყვანე და გაზარდე, — ჩაის ხვრეპით დაუბრუნა კადირს ლევანმა.

მესამე დღეს დანიშნულ დროს ვერტმფრენი დაეშვა ქალაქთან, სადაც ზღვა ხალხი იყო შეკრებილი. ამჯერად ნავაჭრი ფულის გატანებას არავინ ჩიოდა, რადგან ერთადერთი მშვენიერება ტოვებდა იმ ცოდვის ბუდე. ლევანმა ჰასანი ჩაიხუტა და ჯიბეში თავისი ნივთების გასაგზავნი მისამართი ჩაუკუჭა, მერე აიშე ხელზე ხელის წაშველევით ფრთხილად გადაულოცა ვერტმფრენში ასულ კადირს და როცა აფრინდნენ, გურჯმა ერთხელ კიდევ დახედა დასახლებას, რომელიც უწესრიგოდ დალაგებულ საშენ მასალას უფრო ჰგავდა, ვიდრე ქალაქს.

რაინერ მარია რილკე

აპაზა

ცხაურის მწყობრმა მოძრაობამ ისე გალია, ისე დალაღა მახვილი მზერა, თითქოს სამყარო შეიმწყვდია რკინის გალიამ, გისოსებს მიღმა ყოფის არ სჯერა.

სვლა შემპარავი, მოზომილი, რბილი ნაბიჯი, ათას უმცირეს წრედ რომ ითვლება, ძალის როკვაა, სად წერტილებს დახრილი მიჯნით შეუკრებიან მთვლემარე ნება.

თუ წამისყოფით შეიხსნება მძიმე საგდული, დაუვლის მძაფრი სიჩუმის ვნება და ვიდრე ხატი მთელ სხეულში დაისადგურებს, გულის ყრუ კედელს მიეყინება.

კონრად მაიერი

მშრალი ნიჩბები

ჩამოიცილება ნიჩბებზე წყალი, ჩაჰყვება სიღრმეს მწკრივი დამწდარი.

არც რა მალეღვებს, არც რა მახარებს, ამ დღის ტკივილიც მისდევს საღვარეს.

მთვლემარე სულში ნელ-ნელა ქრება ტკბილი ნუთების შუქ-ელვარება.

ლურჯი წყვილი მოთქვამს სხვა ხმაზე — ვინმე ხომ არ ჩანს ჩემს ნასახლარზე?

ჩემო ჩრდილბნელო ნაბლის ხევ...

ჩემო ჩრდილბნელო ნაბლის ხევ, ქარწვიმიანო კარავო, დინებას გადაფარავენ შენი მწყურვალე ტოტები. ბნელჩრდილიანო ნაბლის ხევ, ყურის წამლები ქვითქვითით პორტში ყვინთავენ ჭუკები, შენს ტევრში ბროლნაშუქები ტანით ცურავენ ბავშვები, ჩემო ჩრდილბნელო ნაბლის ხევ, ბინდს ირევს ტბა და ნაპირი, საღამო სწრაფი ნავიდან ლამპრების შუქს გადაიტანს შემოცურებულ ტალღაზე, როგორც გაბნეულ ასოებს და შენ ამოხსნი ან გამქრალ ცეცხლით დაწერილ ქარაგმას, ჩემო ჩრდილბნელო ნაბლის ხევ.

გერმანულიდან თარგმანა აპირან სვიმონოვილია

თავისუფლებისა და საკუთარი თავის შეცნობის წყურვილით გამორჩეული პერსონაჟების სახეს მკითხველის ხსოვნა შეუმცდარად არჩევს და ინახავს. ზოგიერთი შეიძლება სულაც არ იყოს განსაკუთრებული გმირი და, რაც უნდა უცნაურად მოგვეჩვენოს, სწორედ მათი სახეები, ხასიათები რჩება ცნობიერების „მუდმივ ექსპოზიციაში“, რადგან ისინი მხატვრულად „ნამდვილები“ არიან. დავით კიკნაძის პერსონაჟები ამ ნიშნით გამოირჩევიან. რეალურის მსგავსი, ან იქნებ უფრო დამუხტული და საინტერესო სამყაროს შექმნის სურვილი უბიძგებს მწერალს ნაფიქრს სიტყვით ხორცი შეასხას. ისევ და ისევ საკუთარი თავისა და სამყაროს შესაცნობად ეძებს აზრი აზრს, საინტერესო სიუჟეტურ რკალში ექცევა და ლამის კინემატოგრაფიულ, სურათოვან მოთხრობებად ქცეული თავს იოლად გვამახსოვრებინებს, თუმცა მათში იოლი, მარტივი, მსუბუქი არაფერია. დავით კიკნაძის მოთხრობებში ყველაფერი ისევე რთულად, ძნელად, წყება-წყება დაბრკოლებებით ვითარდება, როგორც ეს ცხოვრებაში ხდება, იმ ცივილიზებულ სამყაროში, რომლისთვისაც ერთ-ერთ წმინდა მამას შემთხვევით არ უწოდებია „პიროვნების წინააღმდეგ ორგანიზებული აჯანყება“. მის პირისპირ დგას ადამიანის სული და ნება, რომლებიც ებრძვის ბოროტის ქაოსს და ყოველთვის რჩება იმედის სხივი, იქნებ ერთ ახალგაზრდას მაინც შემდგომში სიძნელე გზისა გაუადვილდეს, საკუთარი თავის რწმენა შეემატოს...

დავით კიკნაძე

ქრთამი

I თავი

ოროთახიანი ბინის სასადილო ოთახში სამნი უსხდნენ მაგიდას — დედა, შვილი და რძალი. ნაკითხულ უწყებას კიდევ ერთხელ კითხულობდნენ. ფურცელს ისევ მაგიდაზე დებდნენ და ერთიმეორეს უიმედოდ უმზერდნენ.

— რა მოხდა ბოლოსდაბოლოს ჯარში გაინვიეს, სხვა ხო არაფერი?! — თქვა კაცმა და თვითონ არ სჯეროდა თავისი სიმშვიდის.

— თემო კურორტზე უფრო შორს მარტო არსად ყოფილა. ახლა კი სად უნდა წავიდეს? რუსის ჯარში? — ჰკითხა ცოლმა.

— საქართველოს თავისი ჯარი არა ჰყავს.

— ახლა ომია და ავლანეთში აგზავნიან.

გაჩუმდა კაცი და ცოლს თვალი აარიდა.

— რამე უნდა მოვიფიქროთ! — მტკიცედ განაცხადა ლამარა ბებია.

— ვეუბნებოდი, ისწავლე, ისწავლე-მეთქი და... აი, რა იცის მაგის ასაკში ეზოში ბურთის დევნამ!

— ჰო, რო სწავლობდეს, ეს ჭირი ხო მაინც აგემორდებოდა?! —

— ახლა რა ვქნათ? — იკითხა ბებია.

— საბჭოთა წყობის ნგრევა რომ შემეძლოს, უკვე დანგრეული იქნებოდა. რა უნდა ვქნა?! —

— ერთი შვილი გვყავს.

— ჰოდა, უნდა ჩაგვეგონებინა დედას შვილისთვის სწავლის ფასი და ახლა სხვა რამ გვექნებოდა სალაპარაკო!

— პედაგოგი თქვენი ვაჟია, ქალბატონო ლამარა! მე კი ფერშალი ვარ კლინიკაში, რა თქმა უნდა, თუ გახსოვთ!

— ყველაფერიც მახსოვს! — მკაცრად თქვა მოხუცმა.

— კარგი რა, ლამარა, — შეაჩერა ლეომ დედა.

— რა ვქნათ? — ჰკითხა ცოლმა ქმარს.

— კომისარიატში ნაცნობი უნდა ვნახოთ! — განაცხადა ბებია.

— არავის ვიცნობ.

— არც მე.

საუბარი შეწყდა. დაძაბული დუმილი ჩამოვარდა. კაცს ქალაქში ჩამოტანილი თუთიის კუბო გაახსენდა. ყარაული დარაჯობდა ცხედარს და არაფრით არ გაახსენებინეს ოჯახის წევრებს კუბო. უნახავად დაამარხინეს მშობლებს ბიჭი.

კაცმა ველარ მოისვენა, ფეხზე ადგა და ოთახში გაიარა. ვერც აქ გაჩერდა და ლოჯში გავიდა.

კარებზე წყვეტილი, ჩქარი ზარი ახმაურდა.

— თემურია, — ნამოიძახა ბებია და ჩქარი ტუსტუსით გავიდა წინკარში, კარები გააღო და ოფლიანმა ბიჭმა იქვე თქვა:

— ბებო, ფეხბურთი ვითამაშე, ლუდი წავაგე და მანეთიანი მინდა!

ქალმა თავი დაიქნია და ბიჭს უთხრა:

— ჯერ შინ შემოდი, ფული მერე იყოს.

— კარგი ხარ, ლამარ! — გაიხარა ბიჭმა და ბინაში შევიდა.

— მოდი! — დაუძახა დედა და ბიჭი სასადილო ოთახში შევიდა. უცხო მზერით უცქერდა ქალი შვილს.

— რა არის, ქეთი? — იკითხა ბიჭმა.

— აი, ნახე! — უთხრა ქალმა და უწყება მიანოდა შვილს. ბიჭმა წერილი წაიკითხა და მამას შეხედა. წამს იქით კი ფიუტად თქვა:

— არ წავალ ჯარში!

— ჯარი ორწლიანია, ციხე — სამწლიანი. თვითონ აირჩიე, რა გინდა!

— რაც ზვიადის ოჯახმა გააკეთა, თქვენც ის უნდა გააკეთოთ!

— რა გააკეთა ზვიადის ოჯახმა?

— კომისარს „ქეში“ მიცეს და „დაიბრაკა“.

— ნაცნობი ჰყავთ?

— ჰყავთ.

— ქრთამს ვაჩვენებ ბიჭს? — ჰკითხა კაცმა ქალებს.

— შენ რა, კომუნისტი ხარ?

— არა.

— აბა, რა პარტკომის ენით ლაპარაკობ?! —

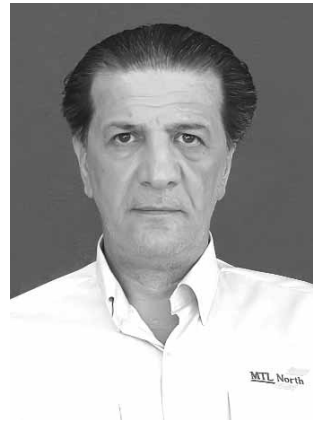
— მისმინე! — თქვა კაცმა და შვილს თვალბეჭედი ჩახედო.

— გისმენ!

— თვრამეტი წლის ხარ, სრულწლოვანი. მუდამ ბებიას პენსიით ლუდის ვალს ვერ გადაიხდი. არჩევანი გააკეთე და გაარკვიე, ვინა ხარ და რა გინდა!

— მაინც?

— ან ხელისუფლებას ეგუები და სამსახური და ხელფასიც გექნება, ან არ ემორჩილები და ციხეში მოგიწევს წი-

თელ ურდოსთან ბრძოლა!

- მაცადე! — წამოიძახა ბებია და შვილი გაჩუმდა.
- ბებო, უნდა გვანახო ის კაცი!
- ვინ? ზვიადი?
- შუამავალი.
- ვეტყვი!
- თემო! — გაისმა ძახილი ეზოდან.
- ბებო, მანეთი!
- ახლავე! — თქვა ქალმა და კარადიდან საფულე გამოიღო, ბიჭს მანეთი მისცა და გახარებული თემო სახლიდან გაიქცა.

ბებია და შვილიშვილი ერთად მივიდნენ ჭყონიების ოჯახში. ღიმილით მიიღო დიასახლისმა შვილის ამხანაგი და ბებია. მისაღებ ოთახში დასხდნენ და მოკლე გაცნობის მერე დიასახლისმა ყავა და ნამცხვარი მიართვა სტუმრებს. ლამარამ მადლობა თქვა და მისვლის მიზეზი ახსენა.

- ვიცი! — თქვა მასპინძელმა, — ზვიადმა მითხრა.
- გაგვაცნობთ იმ კაცს?
- რა თქმა უნდა.
- თუ საიდუმლო არ არის, რა დაჯდა ეს „კეთილი“ საქმე?
- ხუთი ათასი.

ფინჯნით ხელში გაიყინა ლამარა სავარძელში. გონზე მოსულმა კი ოთახს შეავლო თვალი. კარგად მოწყობილი იყო მისაღები. იტალიური ავეჯი და ფაიფურის სერვიზი. ბროლის ჭალი და კედლებზე ძვირფასი შპალერი. მარტივი მისახვედრი იყო, აქ ხელფასით არ ცხოვრობდნენ.

- კარგი! — თქვა მოხუცმა და შვილიშვილთან ერთად ბოდიშითა და მადლობით დატოვა მასპინძელი.
- სად მუშაობს ზვიადის მამა?
- ავტომექანიკოსია.
- და ასე ცხოვრობს?
- ლეოსავით უმაღლესი განათლება არა აქვს, მარა ცხოვრება უკეთ იცის.
- მამის კრიტიკას როგორ ბედავ!
- არა, რას ამბობ, დიდება მშიერ საბჭოთა ინტელიგენციას!

- სხვათა შორის, მამაჩემი და ბაბუაშენი სანდრო ყენია კომუნისტებმა დახვრიტეს.
- ბოდიში, ლამარ, მარა ახლა ფულია საჭირო.
- ზედმეტად პრაგმატული ხარ.
- კარგი! მეც ინტელიგენტი ვიქნები და კომუნისტებს შევწირავ თავს ავღანეთში.
- აჰ, ეგ არ იქნება!

სალამოს სხდომას ისევ სამნი ესწრებოდნენ. ხუთი ათასი მანეთი, თითქოს გვამს შეჩენილი ეშმაკი იყო, ნერვებს უხერხავდა ოჯახის ყველა წევრს.

- რაც გვაქვს, ყველაფერი რომ გავყიდოთ, რა უნდა შეგროვდეს?
- რა გვაქვს? — იკითხა რძალმა.
- ბეჭედი.
- ჩემი საქონლი და მარგალიტისთვლიანი — ორივე ერთად ორასი მანეთია.
- ჩემი? — იკითხა ბებომ.
- კიდევ ასი მანეთი.
- ვალი? — იკითხა ლევანმა.
- სულ რაღაც სამოცი მანეთია და ახლა სერიოზული

თანხა უნდა ვისესხოთ.

- ხუთი ათასი? ვისგან?
- ვინმესგან.
- ეჰ, სკოლაში წესიერებას ვქადაგებ, ოჯახში კი ქრთამის ფულს ვაგროვებ.
- ყველა ასეა! — დაამშვიდა შვილი ლამარამ.
- ლევანს არაფერი უთქვამს და კედლებზე გაცრეცილ საღებავს სევდიანი მზერა შეავლო.
- ნათესავები რო ჩამოვიაროთ?
- მაინც, ვისა აქვს ფული?
- ზოგს ას მანეთს გამოვართმევ, ზოგს — მეტს ან ნაკლებს, — არ დანებდა ლამარა პრობლემას.
- უხმოდ უსმენდა რძალი დედამთილს.
- თემო სად არის? — იკითხა ლეომ.
- ეზოში! — უპასუხა ცოლმა.
- სწავლა არ უნდა, არა?
- ახლა გვიანია, — უთხრა ცოლმა ქმარს და სამივე მღუმარედ ჩაიძირა მძიმე ფიქრში.

ბევრი იარეს ქალებმა. მეგობარი იყო თუ ნათესავი — ყველა შეანუხეს და რაც შეგროვდა, სულ შვიდასი მანეთი იყო, ნასესხები თუ ნაჩუქარი.

- სალამოს ოჯახი მაგიდის ირგვლივ იჯდა.
- ახლა რა ვქნათ?
- არ ვიცი, — უპასუხა ცოლს ლეომ.
- იქნებ დაგვიკლოს.
- ვინ?
- იმ კაცმა.
- რა ჰქვია?
- არ ვიცი.
- ნათესავი და მეგობარი არ დავტოვებთ და, რაც ვიმოვეთ, თვითონ ხედავთ.
- უცხო კაცი ხუთი ათასიდან ოთხი ათასს სამასს მანეთს რატომ დაგიკლებს?!
- რა, ოკუპანტების ჯარში მიშვებთ?
- ჩვენ საბჭოთა კავშირში ვცხოვრობთ.
- შენ გეოგრაფიის მასწავლებელი ხარ თუ პარტიკომი?
- როგორ ელაპარაკები მამას? — უყვირა ბიჭს ბებია.
- სულ წავალ სახლიდან! — თქვა ბიჭმა და ბინიდან გავიდა.
- რამე უნდა ვქნათ!
- კაცს ხმა არ გაუღია.
- ამბობენ, ავღანეთში არარუსული წარმოშობის ხალხი მიჰყავთო.

— მე მივალ იმ კაცთან! — თქვა ბებია და სალამო ჩუმად გაატარა ოჯახმა ტელეეკრანის წინ.

ჭყონიებთან მარტო მივიდა ლამარა. კარგად მიიღეს მოხუცი, გაუმასპინძლდნენ და ქალმა თავიანთი გასაჭირი შესჩივლა.

- გავარკვევ, მაგ თანხით რა მოხერხდება! — შეჰპირდა დიასახლისი. ტელეფონის ნომერიც გამოართვა სტუმარს და მეორე დღეს დაურეკა. მოხუცისთვის გარკვევით ახსნა:
- მაგ თანხით მხოლოდ განაწილებაში შეიძლება ადგილის ამორჩევა, ანუ შინაგან ჯარებში გაინვესტინ და ავღანეთში არ მოხვდება.
- ლამარამ მადლობა გადაუხადა. ქალბატონმა ჭყონიამ

კი, არ ღირს ეს საქმე მადლობის გადასახდელადო.
 ისევ შეიკრიბა სალამოს ოჯახი.
 სიახლე აუწყეს და ბიჭი წყენით გაიბერა.
 — რაც შეგვიძლია ვაკეთებთ, — უთხრა ბებია.
 — მეც გავაკეთებ.
 — რას? — ჰკითხა ბიჭს მამამ.
 — აუცილებლად მდიდარი ვიქნები და ამათი წესით არ ვიცხოვრებ.

— ავტომექანიკოსი გახდები?
 — თუნდ მექრთამე ან ყაჩაღი, ამათი წესით კი არ ვიცხოვრებ!

ენყინა კაცს შვილის ნათქვამი და თემოს უთხრა:
 — თუ იცი შენ, რომ ცუდს მისივე წესით თუ ებრძვი, უფრო ძლიერი ხდება და ბოროტებაში გადადის მაშინ მისი ძალა.

— ვერ გავიგე?
 — შხეფით დასვრილი ტალახში ნუ ჩანვები...
 დედას და ბებიას ბიჭის სახლიდან წასვლა ანუხებდათ და არ გამოხმაურებთან მამის ნათქვამს. თემოს უყურებდნენ და ცრემლს ძლივს და ძალით იკავებდნენ.

ორი დღე იქიფა თემომ ამხანაგებთან ერთად. დანიშნულ დღეს კი კომისარიატში წავიდა. მთელმა ოჯახმა გააცილა. ბებია პენსიის შეგროვებას შეჰპირდა. ოჯახის წევრები კომისარიატში არ შეუშვეს და ბიჭი მარტო დარჩა ფორმაში ჩაცმულ უცხო ადამიანებთან. პასპორტი ჩამოართვეს, ტანზე გახადეს, გასინჯეს, ისევ ჩააცვეს და დალაქთან გაიყვანეს; თავი გადახოტრეს და ავტობუსით რკინიგზის სადგურზე გაიყვანეს. ბევრი იყო აქ მისნაირი. მწყობრში ჩააყენეს და სია წაიკითხეს. თემო გორდელაძე შინაგანი ჯარის კაპიტანს ჩააბარეს. რამდენიმე ბიჭი წინ გაირეკა ოფიცერმა და ვაგონში ავიდნენ. ბიჭებმა ერთიმეორე გაიცნეს. ავთო, ბათო, ვაჟა, სერგო და ასე ყველა თქვა თავისი სახელი. დიდხანს იცადეს და როგორც იქნა, მატარებელი დაიძრა. ცდით დაღლილ ბიჭებს ადგილიდან დაძვრა გაუხარდათ და ფანჯარას მიაჩერდნენ. მალე გავიდნენ თბილისიდან.

— რა ვქნათ? არ აღვნიშნოთ? — იკითხა ავთომ და პიჯაკი გაიხსნა. პლასტმასის ბოთლი ამოიღო და მაგიდაზე დადგა.

— ეს რა არის? — იკითხა თემომ.
 — არაყი, ძმაკაც, არაყი!

ჭიქა გაჩნდა და პურიც, კონსერვიც. შუაღამემდე სვეს და ილაპარაკეს. დათვრნენ და ჩაეძინათ.

II თაზი

დღე და ღამე იყვნენ გზაში და გაოცებულნი უყურებდნენ ახლად გაღვიძებული ბიჭები უსასრულოდ გაშლილ თოვლიან ტრამაღს.

— თბილისში ცხელოდა, — თქვა სერგომ.
 — ორი წელი აღარ შეგვანუხებებს მზე, — აუხსნა ამხანაგს სერგომ.

— დალევა მინდა! — თქვა ავთომ.
 — გათავდა.
 — ოფიცერს ვუთხრათ...
 — რაა? — გაოცდა თემო.
 — ქრთამი ჯოჯოხეთს ანათებს, ჯიგარ! — თქვა ავთომ

და იქვე დაამატა, — დღეს მე ვყიდულობ, ხვალ — თქვენ.
 ბიჭი გაძვრა და ოფიცერი ნახა. სამმანეთიან არაყზე ათ მანეთად მოურიგდა და მალე სასმელი მაგიდაზე იდო.

ოი, ოხერი! — გაიფიქრა თემომ და იაზრა, ფული რომ ჰქონოდა, ახლა სახლში იქნებოდა. „ქრთამი ჯოჯოხეთს ანათებს“, — გონებაში გაიმეორა ავთოს ნათქვამი და კარგად დაიმახსოვრა. სამი დღე და ღამე იმგზავრეს და პეიზაჟი არ შეცვლილა. შიშველი ტრამალი და თოვლი — სხვა არაფერი ჩანდა ფანჯრიდან. სადგურში შევიდნენ და უცებ აყვირდა გვერდით მდგარ მატარებელში ხალხი. თემომ ვაგონს გახედა და ფანჯარაში თავგადახოტრილი ბიჭების დანახვაზე მიხვდა, ისინიც ახალწვეულები იყვნენ. ისევ განაგრძეს გზა. აღარც ფული ჰქონდათ და აღარც საქმელი. ოფიცერმა პური და „სალა“ მისცა ბიჭებს. კიდევ იმგზავრეს და პატარა სადგურში ჩაიყვანა კაპიტანმა. ბიჭები მწყობრში მოაწყო, გადათვალა და სადგურიდან გავიდნენ. სატვირთო მანქანა და პრაპორშიკი დახვდათ შენობის წინ.

— В машину! — ბრძანა პრაპორშიკმა და ბიჭები მანქანის ძარაზე აძვრნენ. ნახევარი საათი იმგზავრეს და მანქანა გაჩერდა. მესერმა და კედლებშუა ჩატანებულმა კომპიუტერმა მიიპყრო ბიჭების ყურადღება.

— Что это? — ჰკითხა ავთომ კაპიტანს.
 — Место вашей службы, рядовой! — უპასუხა მეთაურმა.

ტერიტორიაზე შევიდნენ და ბიჭებს პირდაპირ აბანოში უკრეს თავი. იბანავეს და წინკარში გამოსულებს სამხედრო ფორმა დახვდათ მერხზე. ფეხზე წვივსახვევის დახვევასა და ჩექმის ჩაცმაზე გაამახვილა ყურადღება პრაპორშიკმა.

— Мои наряды, больно будет, но пошады не ждите!
 ჩაიცვეს და ებოში გასულელები მწყობრში მოეწყვნენ. მეთაურმა აუწყა:

— Вот ваш непосредственный командир — сержант Кофидов, — გაცნო პრაპორშიკმა რიგითებს სერჟანტი და აუხსნა, ოცი დღე კარანტინში იქნებით, მერე კი პოლკში გადახვალთო.

ყაზარმის შენობა მოზრდილი იყო, სანოლები — საჭიროზე მეტი. იქ უკვე დახვდათ მიყვანილი სხვა ახალწვეულები. ეძინათ და მათი მისვლა არ გაუგიათ.

დანვინ და ავთომ დაიძახა:
 — სამსახურის ერთი დღე გავიდა, შვიდას ოცდაცხრა დარჩა. არ ესიამოვნათ ამხანაგებს ასეთი ამბის შესხენება. ყველამ ოჯახი და ამხანაგები მოინატრა.

— საცოლე გყავდა? — ჰკითხა სერგომ თემოს.
 — არა.

— მე კი.
 — მერე?

— ორი წელი ვერ ვნახავ.
 — ჰო! — თქვა თემომ და გოგონები გაიხსენა. ფიქრში გაუელვა: გამომჩნა თბილისში შავთვალა თეკლა და მისი სილამაზე.

რა მიყვარს? — იკითხა თავში და სევდა მოაწვა. სახე დაუსველდა და შერცხვა — კაცი და ტირილი?! სიჩუმე იდგა ყაზარმაში და თემო ფიქრში ინვალებდა ნერვებს. ძილიც გაუტყდა. აქ ვერ გავძლებ! — უთხრა თავს და თეკლას ბუმბუტა ლოყები და გრძელი ფეხები გაიხსენა. დრო ნელა გადიოდა. ბიჭს არ ეძინებოდა და ცუდ ხასიათზე დამდგარი მო-

უსვენრად წრიალებდა ლოგინში.
III თავი

— **Подъем!** — იყვირა დილით სერჟანტმა და ახალწვეულები ფეხზე წამოცვიდნენ.

— **А грузинам особое приглашение нужно?** — იკითხა მეთაურმა და ჩექმის ჩაცმა-ხტომით ჩადგნენ მწყობრში ქართველები.

— **Отбой!** — იყვირა სერჟანტმა და ვერ გაიგეს ახლებმა ბრძანება, — **Опять в постель!** — იყვირა სერჟანტმა. დამორჩილდნენ.

— **Сорок пять секунд и чтобы все в строй стали!** — ბრძანა კაფილოვმა და ისევ გასცა ბრძანება:

— **Подъем!**

ბიჭები ფაცხაფუცხით წამოცვიდნენ ლოგინებიდან და თემო მიხვდა, გუშინ არ გასულა სამსახურის პირველი დღე.

— **Опять опоздали?!** — თქვა სერჟანტმა და ქართველები გადაანანილა.

— **Первый переход в первый взвод, второй — во второй взвод!**

ასე სხვადასხვა დანაყოფში მოხვდნენ ქართველები.

კარანტინის რეჟიმში მოქცეული რიგითები სასაუზმოდ წაიყვანეს. ყვირილით ხვდებოდნენ ძველი ჯარისკაცები ახალწვეულებს. ზოგი ფანჯრიდან ყვიროდა და ზოგი — მოსანევი ფარდულიდან:

— **Солаги зеленые!** — ასე ყვირილით შევიდნენ სასადილოს შენობაში. საპნის სუნი ეცა თემოს. ქერის ფაფას ასდიოდა ეს სუნი. ფაფა ვერ შეჭამა. ჩაით, პურიითა და ოცი გრამი კარაქით ისაუზმა და ოც წუთში გარეთ იყვნენ. ისევ მწყობრში ჩამდგარნი დაბრუნდნენ ყაზარმაში.

— **Пять минут перекур и на платц!** — ბრძანა სერჟანტმა. პრიმა მოსნიეს და მწყობრში ჩამდგარნი ფეხბურთის სტადიონისხელა მოედანზე გავიდნენ.

დაიწყო სამწყობრო ნაბიჯის სწავლება და წამება. მოყინულ ასფალტზე ფეხი ცურავდა.

— **Чёткий шаг!** — ყვიროდა სერჟანტი და ჯარისკაცები წინ და უკან დადიოდნენ სადილამდე. ისევ შმორის სუნი ეცა თემოს. მოხარული ქარხალი და შაშხის პატარა ნაჭერი იდო თეფშზე. სადილის მერე მცირე შესვენება და ისევ პლაცზე გავიდნენ. შემდეგ ვახშამი იყო და ლოგინში ჩანოლილი ბიჭი მიხვდა, მსახურების პირველი დღე ახლა გავიდა. ამ აზრის გარდა არა გახსენებია რა და ჩაეძინა.

— **Подъем!** — გაისმა ყვირილი და თემო ფეხზე იდგა. ჩექმა ჩაიცვა და ტკივილი იგრძნო. ისევ გაიხადა და ქუსლის თავზე გახეთქილი კანი და სისხლი დაითვალაიერა.

— **Что ты делаешь?** — ჰკითხა სერჟანტმა.

— **Нога!..**

— **Херня, заживёт!**

ბრძანებით ძალით ჩაიცვა ჩექმა და მწყობრში ჩამდგარი ბიჭი კოჭლი ხტუნვით მივიდა საუზმეზე. ჩაი, „პერეკური“ და ისევ პლაცი. სტკიოდა და ისე დადიოდა. დასვენება ითხოვა და მწყობრში ლაპარაკისთვის გინება მიიღო, ოცი დღე ასე გაატარა, ფეხი მოურჩა და მწყობრში სიარული ისწავლა. ჯარისკაცები ბატალიონებში გადაანანილეს და ახლა დილით სირბილი და წესდების სწავლა დაემატა. ინვალა და ესეც აითვისა. ბიჭმა ფიციც დადო და სამსახური დაიწყო.

ჯერ ლეგიონის კარს დარაჯობდა, მერე დრომასთან დააყენეს და ბოლოს კოშკზე ავიდა. გაოცდა ბიჭი, ვერ წარმოედგინა, ამხელა თუ იქნებოდა ზონის ტერიტორია.

შავ სამოსში ჩაცმული, გულზე ნომრიანი პატიმრები მათსავით მწყობრში დადიოდნენ ტერიტორიაზე, სამუშაოზე მიდიოდნენ თუ სასადილოში. ჩვენსავით ცხოვრობენ, — გაიფიქრა ბიჭმა და ერთ ასეთ მორიგეობაზე, ბარაკის ჩრდილში მიმალულმა პატიმარმა დაუძახა:

— ქართველი ხარ, ბიჭო!

დაიბნა და გაოცდა თემო.

— მე თბილისელი კე-

ყო ვარ! შენ საიდან ხარ?

— მეც თბილისელი ვარ, თემო მქვია, — თქვა ბიჭმა და გაისხენა, პატიმრებთან ლაპარაკი ისჯებოდა.

— მე პლენანოველი ვარ, შენ?

— მე ვაჟაზე ვცხოვრობ.

— ჯუბას იცნობ?

— არა.

— გიჟ გოგიას?

— ეი, არ შეიძლება პოსტზე ლაპარაკი!

— რა არის, რუსი გახდი?

— ე, არა!

— აბა, ქართულად დამელაპარაკე, რაღა!

ყოველ მესამე დღეს უწევდა თემოს მორიგეობა და კეყო იქ იყო.

— თხოვნა მაქვს! — უთხრა მან ერთ დღეს.

— რა გინდა?

— ფულს მოგცემ, არაყი შემოგვიტანე!

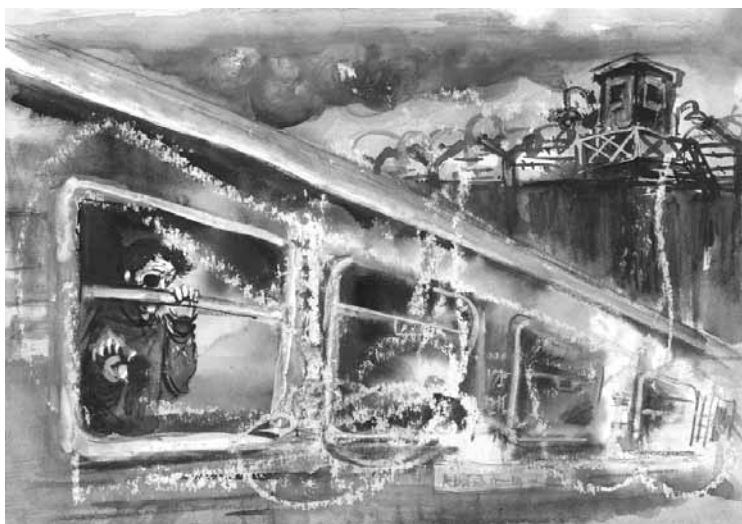
— ეგ როგორ?

— „უვალენენიაში“ გახვალ, არაყს იყიდი, „გრელკაში“ ჩაასხამ და ზონაში გადმომიგდე!

— არ შეიძლება!

— ამათი სამსახური შეიძლება?

თემო დაფიქრდა. ქვა დაეცა კოშკის ბანზე. ხელში აიღო

მხატვარი ნინო მამაცაშვილი

და ფული იყო ზედ დახვეული.

— თუმანი შენია! — დაუძახა კეჟომ და გაქრა.

„უვალენიამი“ გასვლა, ანუ ერთი დღით ნაწილიდან გასვლა ძნელი არ იყო. ის სულ რაღაც ორი კილომეტრით იყო დაშორებული ზონის ტერიტორიასა და სახლებს. ათას კილომეტრში კი აღარც აღარაფერი იყო. ოფიცრები, მონადირეები და მუშები ცხოვრობდნენ აქ. ბენვეულის გადამამუშავებელი ფაბრიკა ითვლებოდა ზონის მერე ყველაზე მრავალრიცხოვან ადგილად იქ დასაქმებული ხალხით. გატკეპნილი თოვლი და ხის ქოხები იდგა ხუთი თუ ექვსი ქუჩის გარდღეარდმო. მხოლოდ ადმინისტრაციაში მომუშავეთ ჰქონდათ აგურის სამსართულიან სახლებში ბინები. დასახლების ცენტრში აღმასკომი და რაიკომი იყო, ორივე ერთ შენობაში განთავსებული. სამი გასტრონომი და ერთი საერთო მოხმარების მაღაზია, კინოთეატრი და, სულ ეს იყო ძერჟინსკის სახელობის ქალაქის ტიპის დასახლება. აფთიაქიც ჰქონდათ დასახლებაში და რეზინის სათბურა აქ იყდა თემომ. გასტრონომთან გავიდა და მაღაზიის წინ თავმოყრილი რუსები დაათვალიერა, წითელი ცხვირები სოკოებივით ასხდათ ლოთებს ყვითელკანიან სახეზე. ვის ვუთხრა, არყის ყიდვა რომ მინდა? — გაიფიქრა ბიჭმა და ცხვირპაჭუა, ფართოსახიანი რუსის გოგო აიტუზა მის წინ.

— Знаю солдатик, что ты хочешь!

— Что?

— Водки!

— Ну и?..

— Сам купишь, и водки отнимут, и на губу посадят!

— Я куплю! мне нальёшь и тебе будет хорошо!

— И всё?

— И не то будет, если будешь умным.

— Деньги и грелку давай и там увидишь!

— Откуда знаешь о грелке?

— Ой, не ты первый и не последний.

თემომ ფული და სათბურა მისცა გოგოს.

— В переулке подожди! — უთხრა გოგომ და ხელით აჩვენა ბიჭს მოსაცდელი ადგილი. ის მაღაზიაში შევიდა და ბიჭი ქუჩის კუთხეში დადგა. გაიფიქრა: რო გადამავდოს? წუთი საათი ეგონა. გოგო მოვიდა.

— Пошли! — უთხრა ბიჭს და წინ გაუძღვა. ორფანჯრიან ქოხში შევიდნენ. ხნიერი ქალი ბუზღუნით შეხვდა ბიჭს.

— И тебе нальем, — დაამშვიდა მოხუცი გოგომ.

— Кто она? — იკითხა თემომ.

— Да, старуха!

ჭიქებით, თეფშზე მყავე კიტრითა და შავი პურით ხელში შევიდა ქალი ოთახში.

— Ты не стой! В ногах правды нет! — უთხრა ბიჭს და თემო დანჯღრეულ სკამზე დაჯდა. ასგრამიან ჭიქებში არაყი ჩამოასხეს და სამივემ დალია. თემომ გოგოს შეხედა. განიერ პირი და სქელი ტუჩები ჰქონდა. ბიჭის მზერას მზერა შეაგება მან და მოხუცს ოთახიდან გასვლა უბრძანა.

— Раздевайся! — უთხრა ბიჭს და პირველად თვითონ გაიხადა. დიდი მკერდი და ფართო მენჯები ჰქონდა გოგოს. თავქვემ ბალიში გაისწორა და ბიჭი ააჩქარა. თემომ გაიხადა და ზედ შეაჯდა. ფართო პირით ნასოსივით ეწეოდა ჰაერს გოგო თემოს ფილტვებიდან. ლითონის სანოლი აჭრილდა და უცებ დაცალა ბიჭი.

— Плохие, хахаль солдатик! — თქვა გოგომ და ახლა პი-

რით იწყო ბიჭის ასოს ალტკინება. მეორედ საქმე მეტ ხანს გაგრძელდა და ქალმა არყით აღნიშნა ბიჭის კაცური ძალა.

— აღარ დარჩა არაყი, — გაიფიქრა თემომ და ტანზე ჩაიცვა.

— Ты куда? — ჰკითხა გოგომ.

— Водка чужая.

— Ну давай!

თემომ ჩაიცვა და ნაწილის გზას გაუდგა. სიარულში ლეილა გაახსენდა. ოცდაათი წლის იყო მეძავი. ათი დღე აგროვებდა მისთვის მისაცემ ხუთ თუმანს, ერთი კვირა თავისი ასაკის გამო ეხვეწა ქალს სახლში შემეგებას. იქ ჰაერი იყო, — გაიხსენა და იქვე მიხვდა, ის ქალი და ბინა სუფთა იყო. აქ კი!.. დიდი, თაფლა თვალები ჰქონდა ლეილას და ლამაზიც იყო. ეს რუსი გასაგებია, მარა ლეილა რატომ გახდა მეძავი? — იკითხა თავში და იაზრა — ფული!

ზონას მიადგა. რეზინის სათბურა კედელს იქით გადაადგო და თვითონ კარით შევიდა. სათბურა იპოვა და გადამალა. მორიგეობის დღე დადგა და კეჟო კოშკის წინ გაჩნდა. თემომ სათბურა და თუმნიანი გადაუგდო ზონაში.

— ცოტა დაილია, — დაუძახა კეჟოს ზევიდან.

— ასეც უნდა! — უპასუხა კეჟომ და ქვაზე დახვეული ფული კომპეზე ააგდო, ხელი დაუქნია და წავიდა.

ქალი გაიხსენა, გამოდგება თუმანი, — გაიფიქრა და ფული წვიგსახვევში დამალა. ხუთ წუთში კეჟო დაბრუნდა. სათბურა და ისევ არყის ფული აუგდო თემოს. თვალი ჩაუკრა და გაიქცა. ისევ ვიშოვე ფული! ჯარში წამოსვლა და სესხზე ნარბენი დედა და ბებია გაიხსენა. ჰოდა, აქედან ფულით დავბრუნდები, — გაიფიქრა და ფული ამჯერად საცვალში დამალა. სათბურა ზონის გარეთ მოისროლა. შემდეგ ისევ ერთი დღით გაშვება ითხოვა. საქმე და გასართობიც ერთად ჰქონდა.

თემო ნაწილის ტერიტორიიდან გავიდა. გადმოგდებულ სათბურა იპოვა და დასახლების გზას გაუდგა. ნაცნობი სახლი იპოვა და კარებთან შედგა. კი მარა, იმ გოგოს რა ჰქვია? — იკითხა და საკუთარ თავზე გაეცინა. დააკაკუნა და კარი გაიღო.

— Как тебя зовут?

— Настья!

— У меня дело.

— Понял!

— Можно войти?

— Заходи!

ნასტია არაყზე წავიდა, თემო სკამზე დაჯდა და ოთახს მოავლო თვალი. თეთრად შეღებილ კედლებს ყვავილის მსგავსი ჩუქურთმა ჰქონდა მიხატული. მძიმე ჰაერი იდგა და მიხვდა, ზაფხულამდე აქაურები ჰაერის მაგივრად საკუთარ ამონასუნთქ ჰაერს აბრუნებდნენ ფილტვებში. იჯდა, ფანჯრიდან დარღვეულ მესერსა და ჭუჭყიან თოვლს უცქერდა. ფეხის ხმა გაისმა და ნასტია შევიდა ოთახში. ერთ ბოთლი არაყი დასალევად დატოვებს, სამი სათბურაში ჩაასხეს. ნასტიამ ჭიქები, შავი პური და მყავე კიტრი გამოიტანა. არაყი დაასხა და ერთი ჭიქა ცალკე გადაკრა.

— Для старухи, — აუხსნა ბიჭს. ორივემ უცებ გადაჰკრა არაყი. ლოგინში ჩანვინ და სანამ სიქა არ გააცალა, ზედ აჯდა გოგო ბიჭს. დაილაღა დამშეული თემო და საქმე მოიმიზეზა. ფეხზე ადგა და ჩაიცვა.

— Ещё налей, — სთხოვა გოგომ.

ბიჭმა არაყი დაასხა და **до встречи**-ს თქმასთან ერთად გავიდა სახლიდან. მესერს გარედან შეაგდო სათბურა პოლკში. თვითონ კარებიდან შევიდა ნანილში. მოსანევ ფარდულში დაჯდა და ფიქრი იწყო. დრო გადის, ფული მაქვს, ქალი მყავს. დღეს ხუთი მანეთი დამრჩა. „დემბელამდე“ წელიწადი და შვიდი თვე დარჩა. თუ ყოველ მესამე დღეს ხუთ მანეთს ვიშოვი, თბილისში ფულს ჩავიტან. იანგარიშა და 780 მანეთი გამოვიდა. თბილისში ნახმარ „ზაპოროჟეცს“ ვიყიდი, — გაიფიქრა და კარგ ხასიათზეც დადგა.

დრო გადიოდა და თემომ არყის ყიდვა-გაყიდვითა და სხვის ხარჯზე ყოფნით ფულის დაგროვება დაიწყო. თანდათან იზრდებოდა მისი ქონება. სახლში დაბრუნება ისე აღარ ეჩქარებოდა და თითქოს მიაჩვია აქ ყოფნას ფულმა, ქალმა და არაყმა.

ექვსი თვე გავიდა. იმსახურა და ზონაში მრავალრიცხოვანი ბადრაგი ჩამოვიდა. ცარიელი იყო „ვარონკა“. ჩოჩქოლი ატყდა ზონაში და ყარაულსაც გადაედო ეს განწყობა.

— რა ხდება? — გაიკითხა ბიჭმა და სერჟანტმა აუხსნა:

— „Кирпич“ будет изолирован!

— А что сейчас не так?

— В „белые лебеди“ его переводят!

— А что он сделал?

— Приказ пришёл, воров в законе в лебеди отправляют! Щпанюк кирпич и конец ему!

— Понятно! — თქვა თემომ და მოსანევ ფარდულში გავიდა.

ავთო დახვდა ფარდულში. პაპიროსს ენეოდა და თბილისზე ლაპარაკობდა. ყვებოდა, რაც იყო და არა. რუსებს არ სჯეროდათ მისი ზღაპრის, უსაქმობის გამო კი მანაც უსმენდნენ.

თემო სკამზე დაჯდა და მანაც ყური უგდო ბევრი ლაპარაკით სახელგანთქმულ თუ სახელგატყეხილ თანამომძმეს.

უცებ აყვირდა სირენა და ჯარისკაცები ყაზარმებში შეიკვივნენ. გაოცდნენ ბიჭები, ჩვეული „ზბორის“ მაგივრად განგაში იყო გამოცხადებული. უცებ აღჭურვეს ყველა ჩაფხუტებით, ფარებით, ჯოხებით. სირბილით გავიდა ყველა ბატალიონი პლაცზე. თვითონ პოლკის მეთაური იდგა პოლკის წინ და აცხადებდა:

— На зоне бунт. Надо их утихомирить.

პირველი ბატალიონი გარეთ დატოვეს, დანარჩენები ზონაში შევიდნენ.

პირველად იყო თემო ზონის შიგნით. ყურადღებით ათვალეერებდა აქაურობას. ხუთასამდე პატიმარი ერთად იდგა და ყარაულის დანახვაზე ყვირილი და გინება ატყეხეს.

— Драка будет, — თქვა თემოს გვერდით მდგარმა ყაზახმა.

თემომ კეჟო ეძია პატიმრებში. ბრბოში კი ნაცნობი სახე ვერ იპოვა.

პოლკის მეთაურმა კოშკიდან მიკროფონით მიმართა პატიმრებს და ადგილებზე დაბრუნება უბრძანა. სტვენა-გინებით შეხვდნენ მოწოდებას პატიმრები და გასაგები გახდა, სიტყვა არ ჭრიდა შემდეგი გამაფრთხილებელი სროლა იყო შაერში და პასუხად სტვენა-გინებას ქვების სროლაც მოყვა.

— Вперёд! — ბრძანა პოლკის მეთაურმა და ჯარისკაცები დაიძრნენ. ფარებზე ურტყამდნენ დრეკად ჯოხებს და ხმაურით მიიწვედნენ წინ. ქვების წვიმა წამოვიდა პატიმრების მხრიდან. ბრახბარუხი გაუდიოდათ ჯარისკაცების თავზე დამხოხილ ჩაფხუტებს.

— Вперёд! — იყვირა რაზმის უფროსმა და ნაბიჯი ააჩ-

ქარა ყარაულმა. პირველი შეჯახება ჯარისკაცების სასარგებლოდ დამთავრდა. ბარაკებს შორის გადაინაცვლეს პატიმრებმა. აქ კი ხაზი ნანილებად დაიყო და მდგომარეობა შეიცვალა. ბარაკის სახურავებიდან თუ ფანჯრებიდან ქვა და აგური წამოვიდა და წამოვიდა ჯარისკაცების თავზე.

— Вперёд! — ყვიროდა მეთაური და ყარაულს იხტიბარი ჰქონდა გატეხილი.

საიდანაც ხის „ბოზო“ გააძრეს პატიმრებმა და შტურმით წამოვიდნენ ჯარისკაცებისკენ. სოლით დაინგრა და დაიშალა მწყობრი. ატყდა ხელჩართული ჩხუბი და ბევრად უკეთესი მზაობა გამოავლინეს პატიმრებმა. გაიქცნენ ჯარისკაცები და ისევ მოედანზე შეიკრიბნენ. აქაც შეუტყის პატიმრებმა და კოშკებიდან სროლა ატყდა. უცებ მოიცვალა პატიმრების რიგები. ახლა ისინი გაიქცნენ და კოშკიდან ბრძანება მოვიდა:

— Догнать! Наказать! — ბარაკებს შორის ისევ გაჭირდა ჩხუბი. ისევ გაისმა ავტომატის სროლის ხმა და ახლა სახურავზე მყოფი პატიმრები მოცვალა სროლამ. გადარჩენილები ბარაკებში შეიკვივნენ. ყარაულიც შეჰყვია და თემო შედგა. სანროლის იქით დედის გინებაში გართული კეჟო იცნო.

— სჯობია ავიყვან, — გაიფიქრა ბიჭმა და ახლოს მივიდა.

— მე ვარ, — დაუძახა ქართულად, — ჩამბარდი და გადაგარჩენ!

— ბოზო! — იყვირა კეჟომ და აღესილი „შტირი“ სახეში ატაკა თემოს. უცებ დაბრმავდა ბიჭი და წელში მოხრილს კიდევ მოხვდა არა ერთი და ორი. გონი დაქარგა და იატაკზე დაეცა.

* * *

მანქანის ჯაყყაყში ბიჭი გონს მოეგო. სიბნელეში იყო და შეშინდა. თვალი ვერ გაახილა და ხელი მოიკიდა სახეზე. ბინდი გადაჰკეროდა თვალებზე. გაახსენდა, სახეში ჩაარტყა კეჟომ „შტირი“. ოხერი! — გაიფიქრა და შიშმა მოიცვა მისი გონი.

ჰოსპიტალში ოპერაცია გაუკეთეს. თვალის გუგა ჰქონდა ამოგდებული და ცხვირის ძვიდე გატეხილი. ცხოვრების რწმენა დაქარგა ბიჭმა. კეჟო იყო თუ სამყარო — ყველა და ყველაფერი შესისულდა. არ ლაპარაკობდა და აღარც ლოგინიდან დგებოდა. ფსიქოლოგი მიუყვანეს. გამოცდილი თერაპევტი იყო ივან ნიკოლოზის ძე კალოშინი. თავისი გაიტანა და ბიჭი ალაპარაკა. ფეხზეც დააყენა. იმედი მისცა ცალი თვალთა და დამტკვრული ცხვირით ცხოვრება უფრო საინტერესოაო. მალე გააკომისიავეს და პოლკში დაბრუნდა. სამხედრო ბილეთი, ალღუმის ფორმა და გზის ფული მისცეს. „უაზით“ სადგურამდე მიიყვანეს და კეთილი სურვილებით დაემშვიდობნენ.

ბილეთს იღებდა და ფული გაახსენდა, ჩანთის ძირში დამალული ორასი მანეთი ჰქონდა. ახლა კეჟო მოაგონდა. ბილეთი აიღო და მატარებელში ავიდა. ადგილი დაიკავა და ქრთამზე იწყო ფიქრი. ქრთამის გამო მოვხვდი აქ და უარესი ქრთამის ალების გამოც დავისაჯე. ასე ფიქრში გადიოდა დრო და მიდიოდა მატარებელი. გზაში არავის გამოლაპარაკებია, მუნჯი იყო... მხოლოდ ტუალეტში გადიოდა და ლოგინს შლიდა. თბილისში შესვლის წინ ტუალეტში გავიდა და სარკეში ჩაიხედა. მარცხენა თვალი შავი ნაჭრით ჰქონდა შენიღბული. გატეხილ ცხვირზე ხელი მოისვა და ისევ ქრთამი ამოტივტივდა მის გონებაში. ჩანთის ძირში დამალული ფული გაიხსენა. კუჭში გავიდა, ჩანთიდან ფული აიღო და ტუალეტში დაბრუნდა. ფული უნიტაზში ჩაყარა და ჩარეცხა. თავს კი უთხრა: სამხრეები, ქრთამი, ზონა და

დაამთავრა 161-ე სკოლა და თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კლასიკური ფილოლოგიის ფაკულტეტი. მუშაობდა თსუ-ში, შემდეგ — საზოგადოებრივ მაუწყებლობაში. ამჟამად უნივერსიტეტ „სეუს“ ასოცირებული პროფესორია. არის სამი პოეტური კრებულის ავტორი: „მედეას პროფილი“, „ქვიშის საათი“, „ნაუკითხავი ლექსები“. პერიოდულ ლიტერატურულ გამოცემაში იბეჭდება 1998 წლიდან.

ქეთი ნიშვარაძე

* * *

ჩიტები მავთულზე გამწკრივდნენ —
დილაა.
სარეცხის თოკები ოდნავ ირწვეიან.
თოკზე გაფენილი აქვთ დიასახლისებს
უძილო ღამე და
უსამსახურობა.
იმედი,
ეჭვი და
მეზობლის ქორები,
შური და
აქა-იქ, როგორც სათნოება,
როგორც სინანული
ან ვალდებულება —
სხვისი შებრალებაც.
ხან გემრიელი და ხან მლაშე სადილი,
გულგატეხილობა, ცრემლი და სურვილი,
ხან გაშლილ სუფრაზე დაღვრილი ღვინო და
ზოგჯერ —
მითქმა-მოთქმა და მიეთ-მოეთი.
დილაა.
ფოთლები ოდნავ ირხევიან.
დილაა.
ეხება სიჩუმე სივრცეს და
ხმაური გამოდის მეზობლის ფანჯრიდან.

ნატვრის ხე

ეს ხე, რომელიც
არც ფოთოლს და არც ყვავილს ისხამს —
ხე უნაყოფო,
დახუნძლული მზით და ოცნებით —
ხე, რაც ამნიფებს მხოლოდ იმედს
ნატვრის კვანძებად
და უსასრულო სურვილები რაზეც ამოდის.

ამოდის ზოგჯერ კვირტებად და
სკდება გულივით,
ნაჭრების გრძელი აცმულები ჰგვანან ყვავილებს —
ჩურჩულით ნათქვამ სურვილებით
გაფერადებულს,
ყოველ სიტყვას რომ სამუდამოდ იმახსოვრებენ.

ხანდახან ისე დაამნიფებს ნატვრას ზაფხული,
რომ მძიმდებიან ხის ტოტები
აუხდენელი,
გახუნებული სურვილებით მიწის პირამდე,
ან ახდენილი ოცნებებით ცისკენ ინევენ.

და ასე, ნაჭრის უდაბნოში მდგარი ნატვრის ხე —
ხე, რაც მოისხამს
მხოლოდ რწმენას ნატვრის კვანძებად,
უკიდევანო სურვილები რაზეც ამოდის —
უნაყოფო და მაინც სავესე,
მძიმე, ფერადი,
რჩება ცასა და მიწას შორის — როგორც დღეები
მორღვეულ ზღვართან —
სიზმარსა და სიფხიზლეს შორის.

გლუპი კენჭები

ჩამჭიდე ხელი, გამიყვანე ამ ოთახიდან,
ამ ქალაქიდან,
ამ დროიდან — ამ სივრცის გარეთ,
ზღვის ნაპირისკენ გამახედე და ჩოხის კალთით
გამითბე მხრები.
ისე გამითბე, რომ არასდროს აღარ შემცივდეს,
ვიაროთ დიდხანს —
მშვიდად, ჩუმად, აუჩქარებლად,
გამომატანე სამუდამოდ
ეს ერთი ღამე
და ერთი დილა.
ჩემივე თავის სიყვარული წამართვი ფრთხილად,
იქნებ ის შეძლო,
რაც ვერც სცადა დღემდე ვერავინ —
სულ ნაწილ-ნაწილ, სათითაოდ გამომიყვანე
ყველა ეგოსგან.
გზად სველ ქვიშაზე ამოსული გლუვი კენჭებიც
ყვავილებივით ამიკრიფე,
რომ არ მეტკინოს
მუხლები, როცა ნაპირისკენ შემობრუნებულს
წამაქცევს ტალღა.

ჩამჭიდე ხელი, გამიყვანე ამ სივრცის გარეთ...

სიზმარი

შენ დამესიზმრე.
დამესიზმრა, რომ სადღაც გნახე —
ხალხმრავალ, მაგრამ მაინც ნაცნობ, მზიან ადგილას.
შენ დამესიზმრე,
როგორც შევლა,
როგორც სინათლე,
მთელი ღამე რომ გრძელდებოდა —
მხოლოდ დილამდე.

შენ დამესიზმრე — იცინოდი, როგორც ყოველთვის,
მე კი ვიჯექი თავდახრილი —
ჩემს თავს არ ვგავდი,

შენ დამესიზმრე, როგორც გზა, ან
როგორც საგზალი,
რომელიც უნდა მყოფნოდა და ვერ ვიმყოფინე.

შენ დამესიზმრე —
ისე ახლოს მეჯექი გვერდით,
იმდენად ახლოს, რომ სითბოსაც კი ვგრძნობდი შენსას,
ლაპარაკობდი.
ჩემთვის არა — სხვის გასაგონად,
მაგრამ რატომღაც მე ვხვდებოდი, რასაც ამბობდი.

და მე გისმენდი მშვიდად, მაგრამ ცრემლებით სავსე
თვალებს ვმალავდი —
მევსებოდა სხეული სივრცით,
რომელიც მხოლოდ
შენი სუნთქვით იყო გამთბარი,
კიდევ — სიტყვებით, შენ რომ ჩემთვის ოდესღაც გითქვამს.

ეს იყო მხოლოდ შენი ენა,
შენი შექმნილი,
რომელიც ასე გინდოდა, რომ გესწავლებინა
სხვისთვისაც, მაგრამ ვერ ასწავლე,
მე კი ეს ენა,
ასე მგონია, თითქოს დედის მუცლიდან დამყვა.

შენ დამესიზმრე —
რალაც ახალ კარს რომ მიღებდი,
ძველი,
ჭრიალა ანჯამებით მძიმედ დაკიდულს —
შენ დამესიზმრე, მაგრამ აქეთ აღარ დამიხვდი,
როდესაც კარი გაიღო და
გამომეღვიძა.
...
სიზმრებს ვისიზმრებ ყოველ ღამით — გრძელს და უცნაურს
და ვიმეორებ მეორე დღეს, როგორც გაკვეთილს.

ნამზაური

შენც ხომ მოგსვლია ასე, არცთუ დიდი ხნის წინათ —
ერთადერთ ძილში
მთელი არსებობა გაპარულა,
მთელი ღიმილი გაპარულა,
რაც კი აქამდე მოიმარაგე
მომავალი სიცოცხლისათვის.

ეს კი ნიშნავს, რომ მომავალი სხვაგვარი იქნება.
და როცა იღვიძებ მოულოდნელად,
უცებ ფხიზლდები და
ისეთი საღი გონება გაქვს,
ყველაფერს ხვდები.
ხვდები და გიკვირს —
როგორ გეძინა ამდენ ხანს,
როგორ გჯეროდა თითქმის დაუჯერებელი ამბის,
როგორ მოწყდი რეალობას —
თუნდაც სიზმარში.
თვალების ფშვნიტაც არ გჭირდება,

ისე იხედები ძველი მეგობრის ნაჩუქარ სარკეში,
ძილამდე ცოტა ხნით ადრე
საკუთარი ხელით რომ ჩამოკიდე.
იხედები და
ყველაფერი ირევა, იღაბნება და თავდაყირა დგება —
ზუსტად იგივე გამოსახულებას ხედავ,
ზუსტად იგივე მწვანე შარფი გაქვს მოხვეული ყელზე,
ისევე ისეა ჩაშავებული თვალები უძილობისგან,
ისევე გადაგდის ეს ძველი ნამზეური და
ისევე საზიზღარ,
მოყვითალო ფერს ირეკლავს შენი კანი მზუჭტავი ქალიდან.

ზუსტად იგივეა ყველაფერი,
ზუსტად იგივე.
მხოლოდ შენ ხარ ოდნავ ასაკშეპარული,
უბრალოდ, იხტიბარს არ იტყვ და
ისევე იცვამ ჯინსებს და ენევი სიგარეტს,
ისევე სვამ, როცა სვამენ სხვები
და აღარ გენატრება ის,
ვინც
საკუთარ თავში გამოკეტე,
ვინც
სიზმარში ისე დატოვე,
რომ ახლა სახესაც ვეღარ აღიდგენ.

* * *

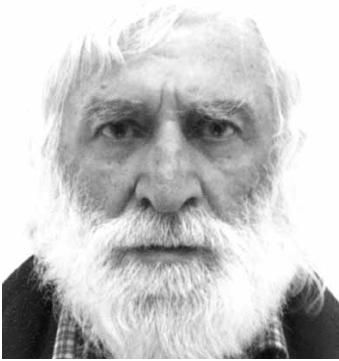
ტბა
და ტბის პირას — მოკირწყლული, გრძელი ბილიკი,
წვიმა, ჩამდგარი გუბებზე
ნაპირის ირგვლივ.

ტყე
და ტყის იქით — უსასრულოდ მაღალი მთები,
და მთების გასწვრივ —
მუქი ლურჯი,
მძიმე ღრუბელი.

ტბა —
სივრცეებში დამწყვდეული ყველა ოცნება,
რაც მიფიქრია,
მაგრამ შვებად ვერასდროს იშვა,
მწვანე ფსკერიდან არეკლილი
შორი დღეები
და შუბის ტარზე შემართული
მზის გამოჩენა.

სალამოს გრძელი დასასრული,
დადგომა ღამის,
სიგრილე, რასაც წვიმა ტოვებს
ნაკვალევით,
ტბა — სარკისებრი,
როგორც უკვე განვლილი გზა და
გაუმჭვირვალე, როგორც გზები ხვალ გასავლელი.

ჯარჯი ფხოველი

დაბრუნება ქალაქ თბილისში

აი, ჩამოვედი:
შიშველ ტერფებზე ბებრისციხის ტალახი...
წვერი, უღვაში და თმა
შეშის კვამლით გაჟღენთილი...
თვალისგუგებიც
ჭვარტლით დაბურვილი...

აი, დაებრუნდი
გამოქვაბულის ცივილიზაციის ნაშიერი...

შვილი მეუბნება:
სულ სხვა დროში გამოგეღვიდა!

ლამის მწარედ ამოვიგმინო,
რამდენი ხანი მძინებიაო...

და მიიმედ ვიღებ
ბიზონის ტყავის ხურჯინიდან
სიპის ქვებზე დაჩხაპნილ ლექსებს...

რაც მე წავედი,
იმის მერე უთვალავჯერ ამოსულა
დილის მზე და ჩასულა კვლავ და
ეს სოფელიც გაზრდილა და
ახლომახლო გორაკები გადაუვლია...
თავისთავისთვის დაურქმევია
თბილი წყლების თბილი ქალაქი...
ხოლო ნადირის ბილიკისთვის —
პროსპექტი, ქუჩა...

დღეს ნადირის ბილიკზე გავალ,
ეგებ ისევ გავისხენო
ის ჭალისპირი,
სადაც გოგირდის წყაროები
თავს ინონებდენ —
ეხლა ჭრელი აბანო რომ დაურქმევიათ!..

ავტოპორტრეტი — 2011

შესვა სიკვდილის ღვინო-არაყი,
იგრძნო წარსულის დიდი დარები...
დროს დაედევნა, დარდში დანაყილს:
დრომ დაიტირა დავიდარაბით!

უქმად ფანტავდა წლების ნახევარს,
ვერ შეირიგა პირშავი ანწყო...
მან კაცად ყოფნის ერთი ნახევი,
იმქვეყანაში იგრძნო და აწყო!

გაკვირებული დარჩა ნანახით,
ევნო შავეთის ავი დარებიო...

დროს გამოუდგა დარდში დანაყილს,
დრომ დაიტირა დავიდარაბით!

შენ ეხლა გიკვირს: როგორ იცხოვრა,
რით გაახარა ფიქრი, მორჭმული...
ის იყო კაცი: მგზავრი უცხო რამ,
დროის მდევნელი,
გულამოჭმული!

ტკივილი

ხანდახან ძალზე ახლოდან ისმის
ტკივილის კივილი!
და აღარ იცი, ამ შემზარავ ხმას
გზები როგორ გადაუღობო:
რომ გულს არ მისწვდეს,
რომ გულში არ დაგუბდეს
და შენი სიტყვა არ ააკვნესოს!
რომ ეს კვნესა ლექსში არ გაისმას
და მკითხველი
სიბრალულში არ გაახვიოს!

ხანდახან სულ ახლოდან ისმის,
ისე ახლოდან,
რომ სიკვდილის ფეხისხმაში ირევა
და ირევა
ის სიკვდილის გულისცემაში!

ღმერთო,
არ ვიცი, ამ შემზარავ ხმას
გზები როგორ გადაუღობო!

ნაპრისის მონატრება

ეხლა, როდესაც მკვდართა
მზე კვნესის,
ჩემშიც იღვიძებს სული განგების...
დღეს მომენატრა ისე ნეკრესი,
თითქოს მე ვიყო მისი ამგები!

ჩემშიც აკვნესდა პრეისტორია:
გამოჩნდა დროით გადაბარდნული...
იმისი სახე ისე შორია,
ისე შორი და ისე ლანდური,

რომ დღეს ვერაფრით ვერ ამიხსნია,
რას ყვება ჟამი, გულზე მცვრეული:
თითქოს ქარია, თითქოს სისხლია,
თითქოს წვიმაა, სისხლშერეული!..

აჰა: შორეთში ხმლების კვესება...
აჰა: წარსულის შავი ჰანგები...
დღეს მომენატრა ისე ნეკრესი,
თითქოს მე ვიყო მისი ამგები!

ჯარჯი ფხოველი უკვე ის პოეტია,
რომელიც სახელითაც ქმნის კულტურულ
ველს ლიტერატურაში. თუ თვალს
გავადევნებთ მის შემოქმედებით გზას,
დავინახავთ, რომ ერთი წუთითაც არ
უცხოვრია ჭეშმარიტი ფასეულობების
გარეშე. თავისი მაძიებელი, მოფიქრალი
ბუნებითა და უტყუარი ინტუიციით ყოველ
ლოთვის ნამდვილს, არსისეულს, ალალს
ეძებდა ადამიანური ყოფიერების ურთულეს
სამყაროში და ჰპოვებდა კიდევ.

თუ ვინმეს უბრძოლია ქართული ლექსის
პრესტიჟისათვის, მასაც უბრძოლია; თუ
ვინმეს შეუქმნია ეპოქის ადეკვატური
ფორმა და შინაარსი, მათ შორის ისიც
ყოფილა; თუ ვინმეს გაუძლია კონიუნქტურის
წნეხისთვის, მასაც გაუძლია.

ჯარჯი ფხოველს აქვს ერთი კარგი
თვისება, რომელიც ძალიან ეხმარება
შემოქმედებასა და აზროვნებაში. მას არ
აინტერესებს ცხოვრების ურბანისტული
კომფორტი, მთა ურჩვენია, სოფელი,
მშობლიური ფშავი, უწყვეტი შინაგანი
დილოგისა და პირველქმნილი განცდის
ადგილი, რომელიც ნაფიქრ-ნაზარევს
ბუნებრივად გარდაქმნის ლექსად.

ეს ლექსებიც პოეტური არმალანია
იმ ჯერ კიდევ შეუცნობელი პოეტური
ქვეყნიდან, სადაც ადგილის დედა ყველას
არ ანებებრებს გამოთქმის ასეთი
ღრმა და ნათელი უნარით.

ის, რასაც აქ ვკითხულობთ, მარტო
ლექსები კი არა, კვნესაა, ტრაგიკული
ამოხვრაა არაგვის მთებისა, საიდანაც,
როგორც ჩანს, სულ სხვანაირად მოჩანს
ზნეობრივად დაკნინებული ქართველი
და საქართველოს ტრაგიკული ანწყო.

ტრაგიკულია ჯარჯი ფხოველის მსოფლალქმა,
მაგრამ ეს ის ტრაგიზმია, სადაც
უიმედობიდან იბადება იმედი, ურწმუნობიდან —
რწმენა, სიკვდილიდან —
სიცოცხლე. მის ლექსებში გამოსჭვივის
ნათელხილვის ჭეშმარიტი ტალანტი,
ადამიანურობის მადლი, სულის სიმაღლე,
ღირსი იმ ლიტერატურული ეპიცენტრისა,
რომელიც ჩარგლისხვეის კურთხულ
მიდამოში შეიქმნა XIX საუკუნის
მეორე ნახევარში.

აქ თამაშობდი

აქ თამაშობდი ქართულ ენაში:
სმალი იქნე, იომე, ევნე...
აქ გისწავლია ცაში ფრენა შენ:
შავი მზე გდევდა ქარების მდევნელს...

შენი გზა ჰგავდა დროის ნაეკლარს,
ტალახში ჩამხრჩვალ საუკუნეთი!
შავი მზის ცრემლი თვალზე აგეკრა:
თავზე დაგემხო ცა-უკუნეთი!

და ქართულ სიტყვას ხანჯრით ეტყე:
გული კი მაინც ვერ მოიქავე!
და ჩასძახოდი დროს ჰამლეტივით
ყოფნა-არყოფნის უცხო იგავებს...

და სიყვარული, როგორც ყოილი,
კრიფე და მერე გულეში თესე!..
და ბოლო კვენესას ამოაყოლე:
ამაოება ყოფილა ესეც!..

ქარ-გველი

კვალდაკვალ მომდევ, ცხოვრების შფოთო,
თან მანუგეშებ: ვიცი, აიტან!
ასე ხომ ქარი მიაფრენს ფოთოლს
ცად არაფრიდან და არსაიდან!

თანაც ყინულის ეკლებით სუსხავს...
და შენც ნაგილებს მალე ქარ-გველი.
აქ ხომ ოდესღაც იყავი სულ სხვა:
ქართული სიტყვის ცაში მქარგველი.

ასე მდინარე წაიღებს ნაფოტს
იქ, სადაც გული ღამეს მიება...
ვიცი, ჩამძირავ, ცხოვრების ლაფო:
არ ველოდები შენს პატიებას!

იღბალი იყო ქარი, ოხერი:
გული უძლებდა: მერე აფრინდა...
არ მოგელოდენ: მაინც მოხველი
შენ არსაიდან და არაფრიდან.

ნილაზი

ბოლოსდაბოლოს მე საბოლოოდ
ნილაზი მაინც ჩამოვიგლიჯე:
ველარ დავმალე ნაბეზუთრები,
ველარ დავმალე ნაფლეთები მოგონებისა!

რამდენი რამე კიდევ მოჩანს სიზმრების ცაზე,
რამდენი რამე წაშლილია
სამარადისოდ!

ბევრი რამ უნდა წაიკითხო
ჩემს შავ სიზმრებში:
მე რომ ლექსები დავარქვი და შენ მოგიძღვენი...
მაგრამ არა,
ეს ლექსები სულაც არ იყო!
ეს იყო ყურის გამხეთქავი
ღრიალი რამ
შორეული მოგონებისა!
და ღალატით მოქნეული ნახანჯრალეები!
და ნახმლევეები,
საქართველოს სიყვარულის სამაგიერო!
და გულისგულში
ავი სიტყვის ნაეკლარები!

გეუბნები:
ეს ლექსები სულაც არ იყო!..

ბოლოსდაბოლოს მე საბოლოოდ
ნილაზი მაინც ჩამოვიგლიჯე!..

* * *

მაშინ სამშობლომ გიგრძნო გერივით:
ძლივს გაიგონა შენი მოტივი...
ჰგავს იტალიას ალიგიერი,
დულს ამერიკა ელიოტივით...
ძეგლად დგას ლორკა და ესპანეთი...
მაშინ მომელის აქ პანაშვიდი,
მე და სამშობლომ თუ ერთმანეთი
არ შევიყვარეთ მამაშვილივით!..

* * *

და ეს მთვარეც,
არამკითხე და გაბუტულ მეზობელივით,
დედამინას რომ ემალება,
მაშინ უფრო ბედნიერია...

მაშინ ისვენებს: რომ არავინ აღარა სწყევლის...
აღარ ეხება ჭირვეული ამინდის
და ჭირდამთმენი ჭირნახულის უიმედო პროგნოზირება...
და შეყვარებულების
და ღამის ქურდების
და მგლების გულეებს მაშინ ახარებს!..

და წყვილადის მეხოტბე ვინმე
პოეტიც ხო მადლიერია...
უკუნეთში ენის ქვევრში
ალალბედზე ხელს რომ ურევს და,
რაც ამოჰყვება, იმას რომ თვლის ღმერთის წყალობად!..

და უმთვარო ღამეებში ნანერ სტრიქონებს
ინახავს ახალმთვარეობამდე,
როცა ხეებს ლოპო უჩნდება,
როცა სიტყვებსაც ლოპო უჩნდება
და სტრიქონების ხვეწნა გაისმის:

გაგვიღე კარი, გამოგვიშვითო...
შე კაი კაცო და უფრო მეტო,
ეს რა ჩვევა გაქვს, ღვინოსავით რომ გვაძველებო!..

და, როგორც იქნა, მთვარეც ამოდის:
გაძვალული, ტანდაკარგული:
ამოანათებს ანგელოზის ოქრო წარბივით...

ომი იქნება, თუ მშვიდობა,
დარი იქნება, თუ ავდარი:
ყველა იმას მისჩერებია!..

IMPRESSION

და ასე გეტყვის ცის შებინდება:
ამქვეყანაში ადრე მოხველო...
სამშობლოს დარდი აქ შეიბუდე,
ცეცხლით აქ ევენე, გულო ოხერო!

ეს მიწა ადრე გესამშობლოვა,
ძუძუ განოვა და მიგიზიდა...
შენ აქ გიგრძენია შავი ობლობა:
მარტო ეს დაგრჩა ძველი სიზმრიდან.

მარტო ეს დაგრჩა ძველი გარჯიდან,
ძველი გზებიდან სიტყვებს აქურბ...
აქ მარტობას სდევ ხანჯრითა:
გულში გაზრდილი გველი აკუნე!

აქ დარდს მოგახვევს გული ოხერი,
მინის ვარამი გითხრას იამო...
ქართული სიტყვით გაიბოხები:
ძველი ტკივილი რომ დაიამო!

* * *

მწარეა მწუხრი ამ მწუხარე მარტყოფში, სადაც
ქვებსაც ახსოვხარ, მაგრამ უკვე აღარ გელიან...
აქ გულმა შენი დავინყება იგრძნო და სცადა,
მაგრამ ვერ შეძლო: დავინყება თურმე ძნელია!

გული გივინყებს: გულის თვალებს მე ველარ ვახელ,
ხელისგულები გიგონებენ ცრემლით სველ იას...
არყოფნის კლდეებს გადაივლის ჩემი ძახილი
და გულს ჩავკუნავ: დავინყება თურმე ძნელია!..

„და სხვები“ და სხვა

„და სხვები“ ხომ მრავლად იყვნენ საქართველოში:
მასხოვს: ზურგიდან უყურებდენ იმათ აჩრდილებს,
რომ სახეები არ დაენახათ!

ღმერთო ჩემო, ამქვეყნიდან
ზოგიერთი ისე წავიდა,

რომ წინიდან არ დაუნახავთ:
ხელი არავის გაუნვდია,
მუშტი არავის დაურტყია...
არც არავინ გადახვევია!

გამოვტყდები: მეც იქ ვიდექი:
უნივერსიტეტის „და სხვებში“ და
მწ. კავშირის „და სხვებში“ და
დიდი ქალაქის „და სხვებში“ და
მთლად საქართველოს მრავალ „და სხვებში“ ...

ღმერთო, ღმერთებო, „და სხვებში“ იდგა
დიდი პოეტი შოთა ჩანტლაძე!..

და ქეიფი „და სხვებთან“ ერთად
მალრანის ტყეში ქეიფსაც ჯობდა!..

ანგელოზის სუნთქვა ახლდა
აქ „და სხვების“ ნათქვამ სტრიქონებს...

ღმერთო, ნუთუ აღარ მომელის
„და სხვების“ ძებნა ძაან მაგარ პახმელიაზე!..
როცა ძნელად საშოვნელია
შატილის ლუდი და ყველაზე იაფი „პრიმა“ ...

რა ვქნა, ეხლა ის მეცოდება,
ვინც „და სხვებთან“ არა მდგარა გულდარდიანი...

საქართველოს უსახელო ტყე:
გამახსენდება ის ბავშვობის სიხარულივით...

აბა, „და სხვებს“ რა გამოლევს საქართველოში.
აგერ ქუჩაში გულობლად რომ მიისაწყლება,
ზურგიდან ვამჩნევ: ის უნდა იყოს!
მივალ, წინიდან შემოვუვლი,
ხელს ჩამოვართმევ,
და ვანუგეშებ: დაივინყე „და სხვებში“ დგომა,
მოდი, მე და შენ დავივინყოთ ოხერი ვინმე,
ვინც „და სხვებში“ ჩაგწერა და,
ვინც ზურგიდან გიყურებს დღემდე!..

ის გაიხსენე, აქ ზოგმა „და სხვამ“
უკვდავებაში რომ შეაბიჯა...

გეტყვი: იმ ბედკრულ საუკუნეში
„და სხვებში“ იდგა ვაჟა-ფშაველა!
„და სხვებში“ იდგა გულდაჭრილი გალაკტიონი!

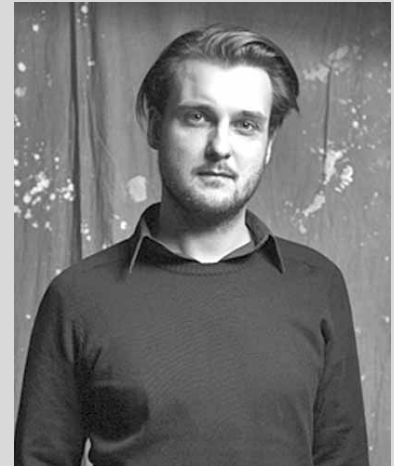
აქ ისტორიის „და სხვებიც“ იყვნენ...

„და სხვებო“, ეხლა თქვენ გეკითხებით,
რატომ გამაგდეთ თქვენი ჯოგიდან:
მე ხომ ვიყავი უეჭველად პირველი „და სხვა“.

სტუმარი არ ვარ, გამოგიტყდებით,
„და სხვების“ კლუბის ძველისძველი მასპინძელი ვარ!

ჩაკ (საპასპორტო) — ბარათი

სახელი – ტილმან რამშტედტი;
 ასაკი– 33;
 პროფესიები – მწერალი, მუსიკისა და ლიტერატურის ჯგუფ „ფონ“-ის წევრი;
 დაბადების ადგილი – ბილფელდი;
 მამა – ბილფელდელი სოციოლოგი და გეორგ-სიმელ-ის გამომცემელი ოთჰა-
 ინ რამშტედტი;
 ცხოვრობს – მეგობარ ქალსა და ვაჟთან ბერლინში;
 სწავლობდა – ფილოსოფიასა და ლიტერატურათმცოდნეობას ტუბინგენში,
 ბერლინსა და ედინბურგში;
 უმნიშვნელოვანესი დაჯილდოებანი – მე-9 ოპენ მაიკის ბერლინის ლიტერა-
 ტურული სახელოსნოს გამარჯვებული, ყიური და პუბლიკის პრემია ინგებორგ
 ბახმანის კონკურსი 2008, ანეტე ფონ დროსტე-ჰიულსჰოფის – პრემია 2008;
 საყვარელი ავტორები – დიეგ ვერსი, საბავშვო წიგნის ავტორი: პეტერ ბიქსელი;
 მოწოდება – თავისი აქტუალური რომანის გაჭიანურებული ჩაბარების გამო, და-
 ერქვა „ავტორი ყველაზე ცნობილი წერის კრიზისისა ვოლფგანგ კოეპენის შემდეგ“;
 აქტუალური წიგნი – „ჩინეთის იმპერატორი“.

„სიცრუე, როგორც საზოგადოების მცველი“

(პარსტან შრადერს
ესაუბრა
ტილმან რამშტედტი)

— ტილმან, ავტორები განსაკუთრებით კარგი მატყუარები უნდა იყვნენ?

— ეს ჯერ კიდევ არისტოტელემ თქვა: ყველა პოეტი მატყუარაა და ყველა ფიქცია სიცრუეა. თუ ამას ხელს მო-
 აწერს, ბუნებრივია, შეუძლია თქვას კიდევ: რაც უფრო
 კარგი მწერალია, მით უკეთესი ცრუებტელაცააო. მაგ-
 რამ ფიქციაზე საუბრისას მე სიცრუეზე არ ვლაპარაკობ,
 საბოლოოდ, ძალაშია დიხაჯ კონსესუსი, რომ ვილაც ამ-
 ბავს მოჰყვება და, ამასთან, ჭეშმარიტების საზღაური და-
 ვინყებულები იქნება.

— მაგრამ არ ცრუობ, თუ რომანს „ჩინეთის იმპერა-
 ტორი“ ჩინეთში მოგზაურობაზე წერ, მაგრამ თვითონ
 ქვეყანაში არასდროს ყოფილხარ?

— სრულიად და საერთოდაც — არა. წიგნში ორმაგად
 დავეზღვიე. ჩემი მთხრობელი ილუზიას ქმნის ჩინეთში
 მოგზაურობისა. იგი თხზავს ერთ მოხსენებას. მთხრობე-
 ლის ეს ფიგურა არ მეყოლებოდა, ერთხელ მაინც რომ ვყო-
 ფილიყავი ჩინეთში. რომანი დიხაჯ თამაშია შეთხზულ და
 ნაკითხულ ცოდნასთან. თვითონ მე იქ რომ მემოგზაურა,
 სავარაუდოდ გამიჩნდებოდა შთაბეჭდილებანი, რომელთა
 საწინააღმდეგო შეიძლება არც არაფერი მქონოდა. გარდა
 ამისა, ხომ ვაღიარებ კიდევ გულახდილად, რომ ჩინეთს არ
 ვიცნობ. მაშასადამე: მთხრობელი ტყუის, ავტორი — არა.

— რამ ალაგავხარ თუ გაგაღიზიანა ისე, რომ მატყუ-
 არაზე დაგენერა?

— სიცრუეები მიმაჩნია მეტად თავშესაქცევად, ისინი
 თხრობის კარგ საბაბს გვთავაზობენ: გაჭირვება იქაა, რის
 გამოც სწამთ, სიცრუეს უნდა უთანაგრძნონ. გარდა ამისა,
 გვეძლევა წარმოუდგენლად დინამიური ელემენტი. თუ ამ-
 ტკიცებენ, ჭეშმარიტება შეთხზან, შესაძლებელია ის ყვე-
 ლა ბუნდოვანებით შეაჩერონ. სიცრუის დროს კი ბევრად
 პედანტურია, იძულებულია მოთმინებით გაასწოროს.

— გვჭირდება ჩვენ ტყუილები, გაძლება რომ შევძლოთ?

— ტყუილები არც ისეთი აუცილებლობით გვესაჭირო-
 ება, როგორც ჰაერი, წყალი, ტანსაცმელი, საჭმელი და,
 ალბათ, კიდევ სამი ან ოთხი სხვა რამ, მაგრამ მწამს, რომ
 სიცრუე, როგორც საზოგადოების მცველი, განუზომლად
 მნიშვნელოვანია. ჩვენ გვჭირდება ტყუილები, ერთმანეთ-
 თან ცხოვრება რომ შევძლოთ.

— ეს კონკურენციას უწევს აღმოჩენას, რომ ჭეშმა-
 რიტება ყოველთვის დამკვირვებლის თვალზეა დამოკი-
 დებული.

— მაშინაც კი, თუ ეს პოსტმოდერნისტული და სუბიექტი-
 ვისტური ვარაუდები ბევრ დარგში რალაც ძალიან გამწმენდს
 მოიტანს თან, მთლიანი დასკვნისას საშიშად მიმაჩნია. რა თქმა
 უნდა, ამასთან კრიტიკული შემეცნება იქნება გაძლიერებული,
 ყველა მოჩვენებითი ჭეშმარიტება სიმართლედ რომ არ აღიარ-
 რო. მაგრამ შემდეგ ძალიან სწრაფად მოდიან ეშმაკის სამზარე-
 ულოში, თუ ამბობენ: ჭეშმარიტებაა, რომ ყველას თავისი საკუ-
 თარი ჭეშმარიტება აქვსო. დასკვნა არ შეიძლება იყოს, რომ
 ყველაფერი ნებადართულია და ყველაფრის მტკიცება და კე-
 თება შეიძლება. ეს არც კარგი და არც სწორშედეგიანი დასკვ-
 ნებია. საჭიროა რალაც, რასაც მყარად დაეყრდნობი.

— განა არ არის უდიდესი პრობლემა, რომ ჩვენს ყო-
 ველდღიურობაში ძალიან ხშირად ვივინყებთ, ობიექ-
 ტური ჭეშმარიტება რომ არ არსებობს?

— რა თქმა უნდა, ჩვენ ძალიან ხშირად გვწამს ის, რა-
 საც გაზეთებში ვკითხულობთ, რასაც ინტერნეტში ვხე-
 დავთ და ტელევიზორსა ან ქუჩაში ვისმენთ. ალბათ, ეს სა-
 უკუნეებით თავში ჩაჭედული რეფლექსია, რომ ჯერ გუ-
 ლუბრყვილოა და სწამს. ყოველთვის საჭიროა ყველაფერი
 გამოსცადო და, ამასთან, ის კრიტიკული სახელოსნოა
 მნიშვნელოვანი. მაგრამ თუ ამ წარმოებას ველარაფერზე

ამაგრებენ, თუ ეს ალიზიანებთ კიდევ, ეს აღარ არის სანარმო. მაშინ მხრების ჩეჩვალა დარჩენიათ.

— **ჭეშმარიტების ეს სკეპსისი ხსნის იმ ძლიერ მოზღვავებას, რასაც რელიგიები ბოლო წლებში აღნიშნავენ?**

— წინათ რელიგია უწინარესად იმიტომ იყო აქ, აუხსნელი მოვლენები აესხნა. მას შემცენება უნდა დაესაბუთებინა და საშიშროება მოეხსნა, სადაც ამტკიცებდნენ, რომ ყველაფრის უკან მხოლოდ ღმერთი დგას. დღეს ის სწორედ იმიტომ არსებობს აქ, აუხსნელი თვითონ იყოს. საბოლოოდ, სურთ, ისევ არ ესმოდე, რა ხდება. ამიტომ, ჯერ კიდევ იშვიათად, ღვთის არსებობის მტკიცებას ცდილობენ, რაც წინათ სწორედ იყო რომ ძალიან მოდური იყო. სურთ, ეს მეტად აღარ გამოიკითხონ, რადგან დაიხაჯ სხვა ყველაფერი უნდათ და იძულებულნი არიან გამოიძიონ. ალბათ, ეს არის დღეს რელიგიურობაში მომხიბლავი.

— **მაგრამ იმ რალაცის ძიებაში, რასაც ჩვენ მყარად დავეყრდნობოდით, მაინც ხომ ქრისტიანულ ღირებულებებსა და მორალთან ვეშვებით.**

— მაგრამ ფასეულობა არა მხოლოდ ერთი ჭეშმარიტებით იქნება კონსტრუირებული. არ შეიძლება ითქვას: არა იპარო, რადგან ასე არ იქცევინ. ანდა: არა იპარო, რადგან შემდეგ ჯოჯოხეთში მოხვდები. ეს ერთი ძალიან მარტივი მაგალითია, რაც, ჩემი აზრით, ყველა ღირებულებას შეიძლება დაუკავშირო. ფასეულობანი ახლაც ისეთივეა, როგორც ყოველთვისაც იყვნენ, სახელდობრ, პრაგმატული სოციალური შეთანხმებანი. ეს არის დიახაც ერთი სხვა გამოსახვა ჭეშმარიტების: აქ ამოუხსნელი ჭეშმარიტება კი არ იქნება ნამტკიცები, არამედ საუბარი იმაზე, რომ ერთად ცხოვრება ასეთია და საუკეთესოც სწორედ ეს არის.

— **ერთი სხვა ფართოდ აღიარებული ნორმის საპირისპიროდ, შენ იწყებ: არა იცრუო. არადა, მუშაობ სიცრუეთა იმიჯის გაუმჯობესებაზე.**

— აქ უნდა განასხვაო. მე მჯერა, უმეტესად ძალიან კარგია, არ მოიტყუო. მაგრამ არსებობს ტყუილებიც, რომელნიც საზოგადოებას განამტკიცებენ. ესენია ადამიანთაშორის გაძლიერებული ტყუილები: მეგობრობისას და უწინარესად სასიყვარულო ურთიერთობებშია ძალზე მნიშვნელოვანი, მოიტყუო. კომპლიმენტები ხშირად სწორედ იმის სიცრუეა. და შემდეგ აქვე არსებობს უფრო დიდი ტყუილებიც, რომელთაც როგორღაც დიდი სიკეთე მოაქვთ, რისი მოტანაც სიმართლეს არ შეუძლია: მათი წყალობით შესაძლებელია ერთი საქმე დაამთავრო. ისევე, როგორც შეყვარებისას საქმე დამახინჯებულ და მაცთუნებელ სურათებთან გვაქვს — განუმეორებელ სიყვარულში, ანდა განშორებისას უკეთ გამოდის პარტნიორის ყალბი სურათით გამკლავება, ვიდრე — ავტენტურით.

— **ინტერაქტიული პლატფორმებით ინტერნეტში საუკეთესოდ ვართ ამჟამად ნავარჯიშევი, პირად საქმეში ვიცრუოთ.**

— მაინცდამაინც არ დავიჭინებდი, რომ ტყუიან, თუ სხვადასხვა პროფილითა და ავტარით იმოსებიან. შეიძლება ეს შვებისმომგვრელიც იყოს, ერთხელ სხვაგვარად გამოჩენა შეძლო, ვიდრე ამას საერთოდ აკეთებდი. მას დიახაც არ ჰქვია, რომ თავს გვაჩვენებენ. როგორც ჩანს, ინტერნეტში ძალიან ხშირად ბედავენ იმას, რასაც სხვაგვარად ვერ რისკავენ, და ალბათ ამიტომ მოდის ინტერნეტში სიმართლე უფრო ახლოს, ვიდრე მის მიღმა.

— **ინტერნეტპორტალებიც ხომ დროის შესაბამისი ფორმაა გამოგონილი ცრუ ამბების?**

— მართალია, ვიდრე ეს ვირტუალურ სივრცეში რჩება, სხვა რეალობაა, რომელიც არავის ვნებს და რითაც ყველა კმაყოფილია. აშკარაა, თუ ამას სინამდვილეში ხვდები, ხშირად უსიამოვნებას გაყენებს, და შეიძლება იმედგაცრუებამდეც მიგიყვანოს.

— **ტოტალურ პატიოსნებას, მაგალითად, გამოქვეყნებულ დღიურს, დაახასიათებდით საკუთრივ ხელოვნებად?**

— არაფერს ესაქმება უფრო ნაკლები სიმართლესთან, ვიდრე — დღიურს. იქ არის თუ არის სიცრუე, შელამაზება და დრამატიზება. არსებობს, რატომაც არა, ასე ვთქვათ, გულწრფელი წიგნები, რომელნიც ცნობილ ბატონთაგან შუახნის კრიზისის დროს დაიწერა. შემდეგ ისინი ამტკიცებენ: მე ახლა ვწერ ავტობიოგრაფიულ თხზულებას, ეს მე ვარ, და ვწერ მთელი ჩემი გულისამრევი ფანტაზიით, ეჭვებით, სიმახინჯით. ეს შემდეგ საოცრად პატიოსან წიგნად იქნება მიღებული, მაგრამ, ჩემი აზრით, იქაც მხოლოდ სიცრუე იპარპაშებს. თუ ჩემს რომანში სიცრუის მთხრობელი მსურდა, ჯერ ერთი იმიტომ, რომ ამან მე გამართო, მაგრამ სხვა მხრივ, იმიტომაც, რომ ეს ადვილია. თუ ჩვენ ავტობიოგრაფიულ მიმართვას გარედანაც შევხედავთ: ერთი ხასიათი, რომელიც რომელიმე სოციალურ ურთიერთობებშია და ყოველთვის პატიოსანია, საინტერესო იქნებოდა — მაგრამ ამავდროულად მძიმეც. ცვალებად კარგ-ცუდ ზითკომში "მეგობრები" დასაწყისში ერთი ხასიათი იყო განთავსებული, რომელიც თვითონიდან ამტკიცებდა, არასდროს მოეტყუა. ასეც იყო, რომ ყოველთვის იმას ამბობდა, რასაც სხვა არავინ ენდობოდა. მაგრამ მან ვერ გაძლო.

— **კაპიტულაციას აცხადებენ გარედან მიღებული რეაქციის გამო თუ თავს ველარ იტანენ?**

— მარტივად ამჩნევენ, რა ხშირად ცრუობენ. ეს ხეება სრულიად უწყინარ ტყუილებსაც, როგორც "დიახ" კითხვაზე: მოგეწონა თუ არა? ანდა გაიცინო, როცა სულაც არ გეცინება. ადამიანი, რომელიც აღარ ტყუის, ჭეშმარიტების თქმით ისე იქნებოდა დაკავებული, სხვა მის ცხოვრებაში აღარაფერი მოხდებოდა.

— **ბრიგთ-ეიეს – მომღერალ კონორ ობერსტს ხშირად უსაყვედურებენ, შენი სიმღერების ტექსტები ძალზე პირადი და ძალზე პატიოსანია, რადგან მასში როგორღაც თავისუფლად შენი დეპრესიის თემატიზირებას ცდილობო.**

— ძალიან ამაღლებებლად მიმაჩნია, თუ ვინმე რალაცას ისეთს ამბობს, რაზეც ჩვეულებრივ დუმან ხოლმე. მართლა მჯერა, რომ დეპრესიების ჟამს ეს ხშირად ხდება, ვიდრე კომიკურ სურვილთა წარმოდგენებში. ეს გაბედულია, მაგრამ არის თუ არა პატიოსანიც? ალბათ, მაგრამ არა იმ აზრით, რომ სხვა ყველა ცრუობს. ერთეულ შემთხვევებში ზუსტად უნდა შეამჩნიო: არის ერთი სახე პატიოსნებისა, რაც გლის, და არსებობს სხვა სახეც, რითაც მებრძოლი ხდები. ძალიან ხშირად ასეთი თვითგამიშვლებით უძლველნიც ხდებიან. ეს განმაიარალებელი პატიოსნებაა, ერთი მოჩვენებითი სიპატარავე, მაგრამ ეს პიროვნება იმავდროულად ძალიანაც აჭარბებს. და ვერაფერს იტყვი სანინაალმდეგოს — გარდა იმისა, მეტისმეტად პატიოსანიაო.

გერმანიულიდან თარგმნა
სათუნა პატაშური

როსტომ ჩხეიძის გამოსვლები უიკრანოდ

ბარათაშვილის დაუნარალი რომანი

„ხელოვანის პორტრეტი ახალგაზრდობისას“ ავტობიოგრაფიული რომანიაო, — ირწმუნებოდა ჯეიმზ ჯოისი და მკვლევარები კი მაინცდამაინც არ იზიარებდნენ ავტორისეულ შეხედულებას. არა, მთლადაც არ უარყოფდნენ ამ ნიგნის ავტობიოგრაფიულობას, მაგრამ ერთგვარ მისტიფიკაციად უფრო მიიჩნევდნენ და განსხვავებათა ძებნასაც გულმოდგინედ შეუდგებოდნენ ყმანვილ ჯეიმზსა და მის ლიტერატურულ ორეულ სტივენ დედალუსს შორის.

თორემ აგერ მის თანამედროვეთა მოგონებანი და გადმოცემანი, — ხელჩასაჭიდიც ჰქონდათ.

და მართლაც — ვითომ რა საერთო არსებობდა მხიარულ, ოინბაზ ჯეიმზსა და მელანქოლიურ, საკუთარ თავში ჩაკეტილ სტივენს შორის?

ამ შეპირისპირებას საგანგებოდ დაუკვირდებოდა ამ რომანის მთარგმნელი ქართულ ენაზე გია ბერაძეც წინასიტყვაობად ნავარაუდევ სტატიამი „დუბლინელებიდან“ „ულისემდე“ და სწორედაც ჯოისის მკვლევარებს დაუჭერდა მხარს და არა თვითონ ჯოისს, რომლის მხატვრულ სამყაროშიც ასე წარმატებით შეედნია და „ხელოვანის სიჭაბუკის პორტრეტისა“ და პიესის „გაძევებულნი“ ერთობლივი გამოცემით („არტანუჯი“, 2012) საგრძნობლად შეევსო ქართული ჯოისიანა, რომელსაც „ფინეგანის ქელეზილა“ აკლია ამ მწერლის სრულყოფილ გააზრებამდე ჩვენს მშობლიურ გარემოში, თორემ მისი ესეების თარგმნას რაღაც განსაკუთრებული არტისტიზმი და დაუშრეტელი გარჯა სულაც არა სჭირდება — კეთილსინდისიერი პროფესიონალი რამდენიმე თვეში მოუწინაავეს ქართულ ვერსიებს.

„ხელოვანის პორტრეტი ახალგაზრდობისას“ — და მასთან ერთად „გაძევებულნი“ — არ არის რაღაც განსაკუთრებულად ძნელი ტექსტი, „ულისესავით“ საჭაპანწყვეტო, მაგრამ თავისი გასაღები მათაც სჭირდებოდათ, რათა ხელშესახებად განგვეცადა ქართულადაც დიდი მწერლის სუნთქვა. და ეს სუნთქვა ახლა საკმაოდ საგრძნობია და ამ გადასახედიდან უდავოდ უნდა გავიხსენოთ ნიკო ყიასაშვილის ღვანლი, გზა რომ გავვიხსნა ჯეიმზ ჯოისის მხატვრული სამყაროსაკენ „ულისეს“ ქართული ორეულის შექმნითა და წარკვევების ციკლით.

„ხელოვანის სიჭაბუკის პორტრეტი“ არ არის „ულისეს“ რანგის ქმნილება, მაგრამ მოდერნისტული სკოლის თვალსაჩინო ნიმუშია, ირლანდიის ტრადიციის გამომხატველიც და მოუწყინრად საკითხავიც, ეზრა პაუნდს ასერიგად რომ აღაფრთოვანებდა: მისი ბადალი არაფერია ამჟამინდელ მსოფლიო ლიტერატურაში და ცოტა რამ მეგულება წარსულშიო.

რას წარმოიდგენდა, რამდენიმე წლის შემდეგ „ულისეს“ კიდევ უფრო მეტად თუ მოხიბლავდა.

ეს რომანი აუცილებლად და დროულად უნდა ითარგმნოს ფრანგულადო, — აგულიანებდა ფრანგ ლიტერატორებს და თითქოს ეზრა პაუნდის რჩევასაც ითვალისწინებდა ქართველი მთარგმნელიც, ჩვენს მწერლობაშიც რომ მიუჩნენდა ადგილს „ხელოვანის სიჭაბუკის პორტრეტს“.

ან რაღა თითქოს — ისეთი მოწინებით იმონებეს სახელგანთქმული ამერიკელი პოეტის ამ სიტყვებს წინასიტყვაობაში, თავის ერთ-ერთ შთამაგონებლად უთუოდ მასაც აღიარებს ნიკო ყიასაშვილთან ერთად, თორემ შეგულიანების გარეშე ეგებ ვერც შეებედა ჯოისის სახელისათვის, მშვენიერი ქართული ორეულები რომ შეგვიქმნა რომანისაც და პიესისაც.

და წინასიტყვაობაშივე შეუდარებდა ერთმანეთს ჯოისსა და მის ლიტერატურულ ორეულს, რათა გაეზიარებინა მკვლევართა მტკიცება, მწერალმა თავის სიყმანვილეს მხატვრული მოსაზრებით მიანერა მელანქოლიურობა და საკუთარ თავში ჩაკეტილობა, თორემ სად ამგვარი ხასიათი და სად ის ბავშვი და ჭაბუკი, სხვადასხვა მოგონებიდან რომ შემოგვანათებსო.

ის ბავშვი და ჭაბუკი — მოძრავი, ცოცხალი, სულაც მხიარული რომ შეერქმიათ, სპორტულ შეჯიბრებებში გამარჯვებული, წვეულებებზე — სუფრის

სული და გული, ენამახვილი და მომღერალი, ხალისიანი, ენერგიული, ვინც ოინბაზობებსაც არ თაკილობდა და ისიც კი შეიძლება მოფიქრებოდა, რომ მომვლელ ქალს საბავშვო ეტლში ჩახტომოდა და ეკითხა: სადამდე გვაქვს ერთი გზაო?

და თითქოს ვეთანხმებით მკვლევართა მტკიცებას, ასე რომ გვითვალსაჩინოებენ ორ პოლარულ ხასიათს — ერთს ყოფით, მეორეს კი მხატვრულ სინამდვილეში... ვეთანხმებით, ვიდრე უეცრად წამოგვკრავდეს გონებაში: ნეტა ნიკოლოზ ბარათაშვილი როგორ წარმოსახავდა თავის სიჭაბუკის პორტრეტს, რომ დასცლოდა და რომანისთვისაც მოეკიდა ხელიო.

ამის თაობაზე უკვე შევთანხმებულვართ, რომ იმ ეპისტოლეების დამწერი, მისი ლიტერატურული მემკვიდრეობის განუყოფელ და ძვირფას ნაწილს რომ წარმოადგენს, ადრე თუ გვიან პროზასაც წარმატებით მოსინჯავდა და დიდებული რომანითაც დაგვასაჩუქრებდა.

მისი ბავშვობისა და სიჭაბუკის გარეგნული სურათი ხელისგულზე გვიდევს თანამედროვეთა მოგონებების წყალობით, იონა მეუნარგია ერთად რომ მოუყრიდა თავს და წარმოგვიდგენდა მხიარულსა და მარდ ყმანვილკაცს, პირველ მოცეკვავესა და მოლეკურეს, წვეულებებზე — სუფრის სულსა და გულს, ენამახვილს, ხალისიანს, ენერგიულს, ოინბაზობებსაც რომ არა თაკილობდა და... პერ-

სონაჟად გარდასახული აკი ამ სახითაც ამოჰყოფდა თავს გიორგი ერისთავის დრამატულ პოემაში „შეშლილი“.

მისი სულიერი ყოფა ხელშესახებია პირადი წერილები-ბის წყალობით, მელანქოლიურ, საკუთარ თავში ჩაკეტილ ჭაბუკს რომ გვაცნობს, ვინრო ასპარეზზე მომწყვდეულს და კიდევ და კიდევ დადარდიანებულს, თორემ ქვეყნის მოზარეობა ხომ თავისთავად.

ესეც... გარეგნული სურათი.

ესეც... სულიერი ყოფა.

ორი პოლუსი შეგვრჩენია ხელთ, ოღონდ რომანის და-წერა რომ დასცლოდა და ავტობიოგრაფიული ყაიდისა-დაც ჩაეფიქრებინა, თუ როგორ ყალიბდება ხელოვანი ყმანვილის არსებაში, მისი ხასიათის ის ნამდვილი მხარე გარდაიქმნებოდა ლიტერატურულ ორეულად, ეპისტო-ლეებიდან რომ გვეხატება თვალწინ; და მერე ნულა მოყ-ვებოდით მტკიცებას, შეუძლებელია ეს პერსონაჟი ავტო-ბიოგრაფიული იყოს, ეს სულიერი თავგადასავალი არ შე-ეფარდება თანამედროვეთა მოგონებების მიხედვით აღდ-გენილ სურათსო.

დაე მივმხვდარიყავით, რომ ის, მემუარებში აღწერი-ლი — ბარათაშვილის სიჭაბუკის მოჩვენებითი პორტრე-ტი გახლდათ.

ეს კი, რომანში წარმოსახული — ჭეშმარიტი პორტრე-ტი.

განა თვითონ პოეტს — რომანის ჟანრში გადასახლე-ბულს — უკეთ არ მოეხსენებოდა თავისი ნამდვილი სახე, ხალისიანი, ენამახვილი, ოინბაზი ყმანვილის გარეგნობის მიღმა ჩამალული?!

...ისე ალბათ ძალიანაც არ გადავაჭარბებთ, თუკი „ხე-ლოვანის სიჭაბუკის პორტრეტს“ ნიკოლოზ ბარათაშვი-ლის დაუნერულ რომანადაც ვიგულისხმებთ. ჯეიმზ ჯოი-სის სულიერი ტკივილები ისედაც ძლიერ მახლობელი და მშობლიურია ჩვენთვის, მაგრამ ამ გადასახედიდან — ბა-რათაშვილური სამზერიდან — კიდევ უფრო გვემშობიუ-რება და ამ განცდას ვერ შეველევი.

ზრანც კაფკა და თავთავები

ერთხელაც დიდუბის მეტროსთან ლევან ბრეგაძე წა-ანყდებოდა სარეკლამო წარწერას:

— უმაღლესი კატეგორიის მეორადი ტანსაცმელი.

და ალტაცდებოდა: ბრწყინვალეაო.

და რომ ჩაუკვირდებოდა, აღმოაჩენდა, რომ მას შთამ-ბეჭდაობით ფრანც კაფკას ფრაზა თუ შეედრებოდა რო-მანიდან „პროცესი“, ნელი ამამუკელს ასე რომ გადმოე-ტანა ქართულად:

— დაბალი კატეგორიის მაღალი რანგის მოხელეები.

რაოდენ მახვილია ხოლმე კაფკას ფრაზა, სტენოგრა-ფიული გარეგნობის მიღმა რამხელა სიმახვილითა და იუმორით სუნთქავს, „ჩიქორთულობის“ იერი კიდევ რომ ამშვენებს და ახალისებს მის თხრობას, თორემ კომმარე-ბი გავგვანგავდა, გაბეზრებაზე რომ აღარაფერი ითქვას.

ხან სულაც არ არის აუცილებელი ფრაზის კაფკაური მოქნევა, მაგრამ სიტყვები ისე მიეწყობა ერთმანეთს, რომ ძალაუნებურად გიბიძგებს ამ მანერით შევსებისაკენ.

მოგეხსენებათ ამერიკელი სწავლულის ვერჯილ ნემოი-ანუს „მეორადის თეორია“, რომელიც გულისხმობს მეტაფო-რულ გააზრებას იმ საზოგადოებრივ-კულტურული პროცე-სისა, პროგრესის კომბინი დაუნდობლად რომ ანადგურებს სულიერ ფასეულობებს, მაგრამ მის კვალში ჩამდგარი ცალ-კეული ადამიანები ნანვერალში მიმოფანტული თავთავები-ვით აგროვებენ ლიტერატურულსა და კულტურულ ღირე-ბულებებს და უნახავენ შთამომავლობას, და ის, რაც მეორე-ულად, ნაკლებმნიშვნელოვნად მოჩანს მკაცრი რეალობის პირობებში, უნდა აღმოჩნდეს მთავარი და გადამწყვეტი მო-ნაპოვარი ადამიანური სულის გადასარჩენად.

„მეორადის თეორია“ ის პირობითი სახელწოდებაა, პა-რადოქსული სუნთქვით რომ უნდა განმსჭვალოს ყოფითი რეალობის მოთხოვნილებანი და მიგვანიშნოს „ნამოკრე-ფილ თავთავთა“ სწორედაც პირველადობაზე, და კომბაი-ნის კვალში ჩადგომის აუცილებლობაზე.

საქართველოში სტუმრობისას 2007 წლის გაზაფხულზე ვერჯილ ნემოიანუ ლექციების ციკლს რომ გაგვაცნობდა თბილისსა და ქუთაისში, ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსი-ტეტში წაკითხულ ლექციას გამოეხმაურებოდა ლია კუხია-ნიძე ესეით „ხელეური“ და მოხდენილად შეკონილ შთაბეჭ-დილებებს ამ ფინალური აკორდით დაავგირგვინებდა:

— ბატონები როსტომ და პაატა ჩხეიძეები „მეორადის თეორიის“ გმირები მგონია, პროგრესის კომბაინს ფეხდა-ფეხ რომ მიჰყვებიან და შთამომავლობისათვის აუცილებ-ლად გადასარჩენ ლიტერატურულ და კულტურულ ღირე-ბულებებს კრეფენ. როგორც ყოველთვის, ქუთაისში მათი ეს სტუმრობაც ამის დასტურია.

ფრაზის კაფკაური მოქნევაო და:

— „მეორადის თეორიის“ უპირველესი გმირები მგონია.

ვიდრე ვინმე თავმდაბლობის ნაკლებობას მისაყვდეუ-რებდეს, გაითვალისწინოს ფრანც კაფკას სტილური მანე-რის თავისებურება და ის ერთ-ერთი ნიშანი, რომელიც თავისთავად გივარდება ხელთ, თუ ამ ენობრივ სტილის-ტიკას შეთვისებულხარ.

...ნეტა ვის მოაფიქრდა ეს „უმაღლესი კატეგორიის მეო-რადი ტანსაცმელი“, — დიდხანს ვერ მოწყვდებოდა ლევან ბრეგაძე სარეკლამო წარწერას, რომლის ავტორებსაც კაფ-კას შემოქმედების ცოდნას ნამდვილად ვერ დააბრალებდი!..

სინქრონისტულობა

და

ალიოზა დევიდარიანის არქივი

„ადამიანის ადამიანობა მხოლოდ მეტყველებაა. სამყაროს სამყაროობაც ასევე“.

ესეც მოხდენილი შეჯამება მიხილ ანთაძის ფსიქო-ლოგიურ-ფილოსოფიური ნარკვევისა „ორიოდ სიტყვა სინქრონისტულობის პრინციპის გამო“, რომელსაც დამო-უკიდებელი მნიშვნელობაც აქვს (რასაც გამოჰკვეთს ვრცელი სქოლიოები) და ნაწილიცაა ვრცელი კვლევისა, ერთდროულად რომ ამთლიანებს მოთხრობას „სინქრო-ნისტულობის პრინციპი“, ჩანახატს „კიდევ ორი ამბავი“ („რატომდაც“ რომ არ მოინდომა მოთხრობის სიუჟეტურ ქარგაში მოქცევა) და ორ თარგმანს: კარლ-გუსტავ იუნგის

ფსიქოლოგიურ თხზულებას „სინქრონისტულობის შესახებ“ და რენატო ბარნესკის კინორეცენზიას „ამა წლის ყველაზე „იდუმალი“ ფილმის კადრები ანუ კაპიტან ფელინის ხომალდი მიემგზავრება დალუპვის ადგილისაკენ“. და ეს ყოველივე უნდა შეეკრა და შეეჯამებინა „ორიოდ სიტყვას“.

კვლევისათვის რა გასაკვირია ეკლექტიზმი, თვალსაჩინოებისათვის მოხმობილ მრავალფეროვან მხატვრულ სურათებს იქვე რომ ავსებს მისივე ანალიტიკური განსჯა, მაგრამ ამჯერად მხოლოდ ფსიქოლოგიური ჩაღრმავებისათვის კი არ უნდა იყოს ეს ყოველივე თავმოყრილი, არამედ ორიგინალური ფორმის მოწმენი ვხდებით, ძალდაუტანებლად რომ შეიძლება მივაკუთვნოთ პოსტმოდერნისტული რომანის სახელიც, თუმც თვითონ ავტორი მოერიდა ამგვარ განსაზღვრებას და მემუარულ ჩანანერთა და დამატებით მასალათა თავმოყრელის ფუნქციასაც იოლად დასჯერდა, თორემ სადმე მიგვანიშნებდა, რომ ამ მხატვრული ქმნილების კომპოზიციურ აღნაგობას საგანგებოდ ჩავკვირვებოდით.

ასე რომ:

„სინქრონისტულობის პრინციპი“ — როგორც ექსპერიმენტული რომანი.

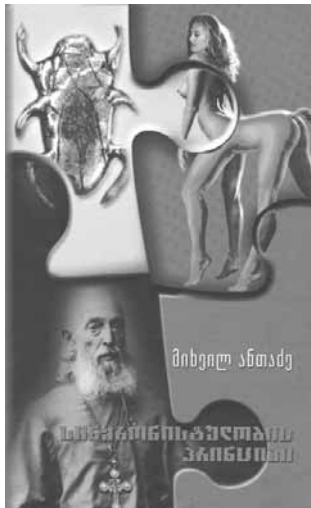
ექსპერიმენტულ მხატვრულ ქარგაში კი ფსიქოლოგიური ექსპერიმენტი ნარმოდგენილი, ფილოსოფიურ გააზრებათა საყრდენად რომ გადაიქცეს იმ რეალობაში, სადაც სამყაროს სამყარობას ხელშესახებად ვიგრძნობთ.

სინქრონისტულობის ნაცვლად შეგვიძლია ვთქვათ აგრეთვე ორი ან მეტი მოვლენის „აზრობრივი თანხვედრა“, თუკი ვიგულისხმებთ არა შემთხვევის ალბათობას, არამედ კიდევ რაღაც სხვას.

ეს „კიდევ რაღაც სხვა“, ექსპერიმენტული რომანიც რომ მოიყოლა თან და, გარდა ამ თხზულების პირმინიდან მხატვრული ანალიზისა, ჩვენც მოგვანდომებს უშუალოდ ჩვენი ბიოგრაფიიდან ან სხვათა ნაამბობებიდან ამოვკრიბოთ სინქრონისტული მოვლენები და მიხეილ ანთაძის მიერ სახელდახელოდ შემოთავაზებულ კლასიფიკაციაში მოვაქციოთ, შემაჯამებელ ჯგუფებად რომ ჩამოუნიკნიკებია:

- სკარაბეისა — დამოუკიდებელ მოვლენათა დამთხვევა;
- ქარონისა — კავშირი სააქოსა და საიქიოს შორის;
- ორასიო-მაგასი — საოცარი ურთიერთშეხვედრები;
- მოცარტისა — საინფორმაციო ტექნოლოგიები;
- გოდარდისა — სიზმრები;
- იუნგისა — მკითხაობა, ჰოროსკოპები და სხვა.
- ცისარტყელისა — ბუნების მოვლენები;
- რელიგიისა — სასწაულები;
- იხვნისკარტასი — იუმორი;
- ლოგოსისა — შეხვედრები სიტყვასთან.

და პრობლემის თუნდ ზედაპირული მიმოხილვითაც გაეთვალსაჩინოებინა, რომ სინქრონისტულ მოვლენებში ფსიქიკურ და ფიზიკურ რეალობათა გარდა იკითხება კიდევ ერთი, შუალობითი რეალობა — სიტყვა, როგორც სემანტიკური ობიექტ-სუბიექტი.

— დამკვირვებლის მიერ აღთქმული შინაარსი იმავე დროს შესაძლოა გამოვლინდეს რაიმე გარეგან მოვლენაშიც, ამასთან, ყოველგვარი მიზეზობრივი კავშირის გარეშე, — გვარწმუნებდა გერმანელი ფსიქოლოგი კარლ-გუსტავ იუნგი, ჯერ ზიგმუნდ ფროიდის მონაფეობაზე რომ სდებდა თავს და მერე მისი მოძღვრების ამოყირავებაზეც არ დაიხვედა უკან... დიახ, გვარწმუნებდა და საგულისხმო პერსპექტივას გადაგვიშლიდა: აქედან გამომდინარეობს, რომ ან ფსიქე არ მდებარეობს სივრცეში, ან რომ სივრცე მჭიდროდა დაკავშირებული ფსიქესთან. იგივე ითქმის ფსიქეს დროით (ტემპოლარული) განსაზღვრებისა და დროის ფსიქიკური ფარდობითობის შესახებ. ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ ამ აღმოჩენათა დადასტურებას მე-

ტად შორსმიმავალი შედეგები უნდა მოჰყვესო.

და ამ შეჯამებას მიხეილ ანთაძე თავის დასკვნასაც რომ მიადევნებდა, ისე ჩაეფლობოდა ტერმინების კორინტელში, ერთბაშად განზე გადასწევდა ტერმინთა ამ ნაკადს და ფინალურ აკორდად აფორისტულ ფრაზებს შეარჩევდა, რომ: ადამიანის ადამიანობა მხოლოდ მეტყველება და ასევე სამყაროს სამყარობაც.

ამოვკრიბოთ ჩვენი ბიოგრაფიიდან თუ სხვათა ნაამბობებიდან...

ცნობიერების ნაკადი უამრავს თუ არა, საკმაო მაგალითის მოგანვდის, და თუნდ ამ წუთას მეც ასარჩევად გამხდომია, მაგრამ ის წუთები წინაურდება, უეცრად ივანე ამირხანაშვილს რომ დაუზრუკავდი და, მისალმების გარეშე, პირდაპირ ამას ვკითხავდი:

— სად გაქრა ალიოშა დევდარიანის არქივი, ფოტოლოკუმენტები, ხელნაწერები?

გახსოვთ ზოგს ელდარ შენგელაიას კინოფილმიდან და ზოგსაც რეზო ჭიჭიშვილის რომანიდან „ცისფერი მთები“, ზოგსაც ორივედან ვასო ჩორგოლაშვილის ეს ღრმა და გამჭვირვალე ქვეტექსტით დატვირთული შეკითხვა გრიშას მიმართ, ის წონასწორობას რომ დაკარგავს: წაილეს, იცი თუ არა, რომ წაილეს?! შენ მე ვინ გგონივარ, საით მიარაკებ, ჩემი დამსახურება სათანადოდ არის ფიქსირებული, ბელადის შვიდი მადლობა მაქვს მიღებული. ამას აღარ გაპატიებ, ახლავე ზევით ავალ, იქ გავარკვიოთ ალიოშა დევდარიანის არქივის საქმე. ახლავე ზევით ავალ!

ამ ერთ პასაჟშიც ხელშესახებად იკვეთება იმ ტრაგიკული კაცის ბედისწერაც და გრიშას „დამსახურებათა“ არსიც. თუმც ამ პასაჟსა და რეზო ჭიჭიშვილის მხატვრულ ოსტატობაზე (მსახიობთა ხელოვნებაზეც!) საუბარმა შორს არ გავვიყოლიოს, მთავარი აქ ისაა, ჩემი სახუმარო შესმიანების პასუხად ივანე რომ მომიგებდა: შენ აგაშენა ღმერთმა, კინალამ თავი გამისკდაო!..

მე დავიბნეოდი: ან თავი რატომ გაგისკდა კინალამ, ან მე რა გიშველე-მეთქი.

— ჩვენი ბიჭებიდან რომელმა დაგირეკა და გკითხა, შენ ხომ არ გახსოვს, ვის გვარ-სახელს ამბობს ვასო ჩორგო-

ლაშვილი, მოიარებით ბრალს გრიშას რომ სდებს, თორემ ვანო თავს იმტვრევს და ვერა და ველარ გაუხსენებიაო.

- არცერთს არ დაუბრუნებია.
- კარგი ახლა.
- დამიჯერო უნდა, ხომ იცი, რომ მე არ ვიფიცები!..
- მჯერა, რაკი ასე მეუბნები, მაგრამ... გაოგნებული კი ვარ... არა, რანაირად მაინც?!
- რა რანაირად, იქნებ გამარკვიო?
- რატომ გაიხსენე ის ადგილი „ცისფერი მთებიდან“?
- რა ვიცი, აბა!.. უცერად რალაცამ წამომკრა და დაგირეკე.

— შენ იცი, რომ გაღვიძებისთანავე ამყვა ვასოს ეს სიტყვები და ვერა და ვერ გავიხსენე, ვის არქივს ახსენებდა. ვერ გავიხსენე და ნუ გავიხსენე, ამისთანაც რა მოხდა, არა?! რამდენი რამ ველარ მოგვიგონებია, მაგრამ ამეკვივება და ამეკვივება, თავს ვიტყვებ, რომელი სახელი და გვარი აღარ გადავსინჯე გონებაში... რაც უფრო მოვინდომე გახსენება, სულ ჩამეკეტა ცნობიერება... ეს რომანი სოფელში მაქვს და, ვიდრე საჯარო ბიბლიოთეკაში წავიდოდი ამ პასაჟის მოსაძებნად, ჩვენს ბიჭებს ჩამოვუტრეკე, ეგებ რომელიმეს ხსოვებოდა. ვერავინ გაიხსენა. შენ მოგერიდე, საქმეში იქნება ჩაფლული და ხელი არ შეეშალო-მეთქი. აი, ახლა სწორედ საჯაროში გავდიოდი... მაინც რატომ წამოგაგონდა ალიოშა დევდარიანი?

- რაც არ ვიცი, არ ვიცი... რალაცამ წამომკრა-მეთქი, ხომ გითხარი!..
- აგაშენა ღმერთმა, აგაშენა!.. თორემ გაგიჟებას აღარაფერი მიკლდა.
- შენც რას აიჩემე, როცა იქნებოდა, ხომ დააზუსტებდი.
- ჩემს ნებაზე ხომ არ იყო... ასე მომივიდა და... არა, ასე პირდაპირ რატომ მომახალე?!

ამ ეპიზოდის ადგილიც მოიძებნება კარლ-გუსტავ იუნგისა და მიხეილ ანთაძის კლასიფიკაციაში და სხვა ამისთანებისაც... ისე ეგებ ამ და იმ სხვა ამისთანა ეპიზოდებითაც შეავსოს ბატონმა მიხეილმა თავისი რომანი ხელმეორე გამოცემისას. რაკილა რომანად შეხედავს და არა იდუმალე-ბითმოსილი პრობლემის მხატვრულ და მეცნიერულ განსჯად, ამ მხრივ მისი ფორმის გამკვეთრებაზეც უფრო იზრუნოს და მთლიანობის გაძლიერებაზეც, შეავსოს, გადაამუშაოს ახალი თვალთახედვით, თუმცა, ცხადია, ფინალური აკორდი არ შეიცვლება, ანკი რატომ უნდა შეიცვალოს, როდესაც ადამიანის ადამიანობაც ყოველთვის მეტყველებით დადასტურდება და სამყაროს სამყაროობაც.

...ისე რა არის, არა, ეს პოსტმოდერნიზმი და მისი მხატვრული ფორმები, რამდენი რამ შეიძლება მოაქციოს თავის წიაღში, განსხვავებული ჟანრის თხზულებანი, მოულოდნელად რომანდაც რომ შეიძლება წარმოადგეს.

და ფრიალებს ალაში

„ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“ სამგლოვიარო ლირიკის ნიმუშია.

უოლტ უიტმენი მუხანათურად მოკლულ აბრაამ ლინკოლნსაც დაიტირებდა და უწინამძღვროდ დარჩენილ ამერიკასაც, რომელსაც — როგორც უკაპიტნო ხომალდს

— შესაძლოა შთათქმა დამუქრებოდა ავბედითი ტალღების მიერ და ამერიკელსაც იმგვარი განცდა შეიპყრობდა, ჩვენში ბაჩანას რომ მოლანდებოდა თავისი სამშობლო ზღვაში მოფარფატი უნიჩბო ნავად: გავალთ თუ დავიღუპებით, არავინ იცის სწორადაო. და „ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“ ამასვე მოთქვამდა: ნეტა ლინკოლთან ერთად დასამარდება დემოკრატიზმის მონაპოვარი თუ ის იდეალი მაინც გადაგვირჩება და ძვირფასი ეიბის ანდერძის ღირსეული აღმსრულებელი გამოგვიჩნდება.

კიდევ სხვა ლექსითაც დაიტირებდა უიტმენი ამ ტრაგედიას, მართლაც მსოფლიო ელემიური პოეზიის შედეგებით „როცა ეზოში, გაზაფხულზე“, და საერთოდაც მის ლირიკასა და მემუარულ ჩანაწერებში არაერთხელ გაივითშენიერვის სიმბოლოდ, თუმცა ყველაზე ხელშესახებად გლოვა მაინც ამ ლექსში გამოცხადებულა — „ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“ — და ის შინაარსის მხრივ უფრო იპყრობს ხოლმე მკვლევართა თუ მთარგმნელთა ყურადღებას, უიტმენის პოლიტიკურ შეხედულებათა, მისი მსოფლგანცდის დამადასტურებლად, თორემ მისი დეკლარაციულობის გამოისობით ყველას ვერ უღვივებდა ცნობისწადილს; და ნიშანდობლივია, რომ ისე აამეტყველებდნენ ქართულად კონსტანტინე გამსახურდია თუ თამაზ ჩხენკელი „ბალახის ფოთლების“ არაერთ ნიმუშს, „ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“ ამ პოეტურ ვერსიათა შორის არ აღმოჩნდებოდა, აღარაფერი რომ აღარ ითქვას ვახტანგ კოტეტიშვილისა თუ ლანა ლოლობერიძის მიერ გადმოტანილ რამდენიმე ლექსზე.

ის კი არა, თავიდან ზვიად გამსახურდიაც არ დაინტერესდებოდა ამ ლირიკული ნიმუშით და როდესაც „ბალახის ფოთლების“ 1966 წლის ქართულ გამოცემაში სხვა მთარგმნელთა გვერდით ისიც აღმოჩნდებოდა, მის მიერ თარგმნილ ხუთ ლექსში არ გამოერეოდა ეს სამგლოვიარო პოეტური ძეგლი.

და მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ, ამერიკელი პოეტების ანთოლოგიური ყაიდის კრებულის მომზადებისას დაისაჭიროებდა მის გადმოღებასაც და... კიდევ აღმოჩნდებოდა სათავეში იმ სისასა, რომელიც ოთხი ათეული წლის მერე თორმეტამდეც ააღწევდა.

მთარგმნელთაგან ზოგი თვითონვე მოინადინებდა ამ ლექსის გადმოღებას, ზოგსაც საგანგებოდ დაუკვეთდა გამომცემლობა „ინტელექტი“, რათა ახალ სერიასი „ერთი შედეგის ყველა ქართული თარგმანი“ უოლტ უიტმენის „ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანოც!“ შეეტანა და ასე შეიკვროდა წრე მედეა ზაალიშვილის, ვასილ გულეურის, ნინო დოლიძის, დალილა ბედიანიძის, ნანა გასვიანის, პაატა შამუგიას, ლელა ებრაღიძის, ნატა ვარადას, სალომე ბენიძის, ქარდა ქარდუხისა და ირაკლი კაკაბაძის წარმატებულ მცდელობათა მეშვეობით, კრებულისათვის დართულ ბოლოსიტყვაობაში თამარ კოტრიკაძე „მალაღმბატვრულ დონეზე შესრულებულად“ რომ შეაფასებდა. სუბიექტური აღქმის მიხედვით საუკეთესობად მაინც დაასახელებდა ქარდა ქარდუხის, ვასილ გულეურისა და დალილა ბედიანიძის პოეტურ ვერსიებს, ხოლო ზვიად გამსახურდიას სულაც ცალკე მოიხსენიებდა, როგორც კლასიკოს მთარგმნელს.

ბოლოსიტყვაობაში არაა დავინწყებუ-
ლი ჟანა დ'არკი თუ ილია ჭავჭავაძე.

არაა დავინწყებული ინგლისელი მწე-
რალი დევიდ ჰერბერტ ლორენსი, ვისაც
სასაცილოდაც არა ჰყოფნიდა უიტმენის
პათეტიკა და მის „ბალახის ფოთლებს“
მიიჩნევდა „სასაფლაოს ნოყიერ მიწაზე
ამოსულ ხორციან ბალახ-ბულახად“.

არაა დავინწყებული აკუტაგავა, ტოლ-
კიენი, ეკო თუ დიუმა, რათა მსჯელობის
ნაკადში გათვალსაჩინოვდეს, რომ მო-
დერნიზმის მიერ ყბადაღებული, თით-
ქოსდა ყალბი პათოსი პოსტმოდერნის-
ტული ეპოქის ადამიანში რომანტიკულ
ნოსტალგიას ამძაფრებს.

არაა დავინწყებული ამერიკული მხატ-
ვრული ფილმი „მკვდარი პოეტების სა-
ზოგადოება“, რომელმაც უიტმენის ამ
ლექსს მეორე სიცოცხლე მიანიჭა, რად-
განაც მას წარმოთქვამენ მოსწავლეები მათი ცნობიერე-
ბის გამხსნელ მასწავლებელთან განშორებისას (ტრაგი-
კული განშორება არ იგულისხმება, ეგაა, დირექცია ყმან-
ვილების საყვარელ პედაგოგს სკოლიდან აძევებს!); აღ-
ნიშნულია რეჟისორის გვარ-სახელიც: პიტერ უირი, და
მთავარი როლის შემსრულებლისაც: რობინ უილიამსი.

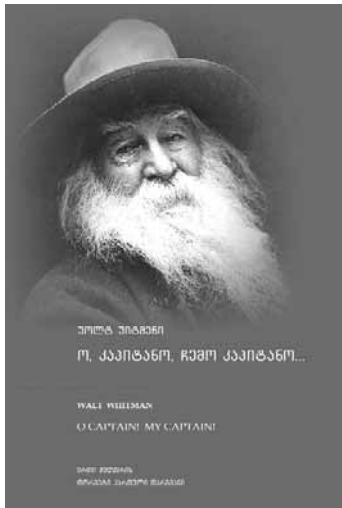
ამგვარი ყაიდის ბოლოსიტყვაობებს თავისი სპეცი-
ფიკა აქვთ და არც სავალდებულოა და ვერც ჩაეტევა
მათ ქარგაში სრული მიმოხილვა. ეს ხომ სამეცნიერო გა-
მოკვლევა არ არის, ავტორი საკითხის ისტორიას რომ
გაჰყვეს. ის კი არა, ქართული უიტმენიანას ზედაპირული
მიმოხილვაც ზედმეტი იქნებოდა, მაგრამ... აუცილებელი
კი გახლდათ იმ ორი ესეის მოხსენიება არა ზოგადად
უოლტ უიტმენს, არამედ უშუალოდ ამ ლექსს რომ ეძღვ-
ნებოდა და გარდა პირწმინდად ლიტერატურული განს-
ჯისა, პოლიტიკური სულისკვეთებითაც განმსჭვალული-
ყო.

როდესაც მხატვრული ქმნილებისათვის ახალი სი-
ცოცხლის მინიჭებაზე ვსაუბრობთ, ახალი სიცოცხლის
უკეთესი მინიჭებაც რა უნდა იყოს, თუ არა მისადმი მიძღ-
ვნილი საგანგებო კრიტიკულ-ესთეტიკური თხზულება
თუ პოლიტიკური ესეი.

ამ ათი წლის წინათ ზედიზედ გამოქვეყნდებოდა გაზე-
თის — „ჩვენი მწერლობა“ — ფურცლებზე თქვენი მონა-
მორჩილის „ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“ და მისი გა-
მომხაურება, არსებითად კი დამოუკიდებელი ესეისტური
თხზულება ღია კუხიანიძისა „ო, კაპიტანო!.. ჯვარზე ვენე-
ბულო ჩვენი კაპიტანო!“

ორივე კრიტიკული ეტიუდი უკვირდებოდა არამარტო
უიტმენის ლექსსა და მის გმირს, არამედ ამ ლექსის პირ-
ველი ქართველი მთარგმნელის ზვიად გამსახურდიას ბე-
დისწერასაც და მის ტრაგიკულ შარავანდში გაიაზრებდა
საქართველოს სახელმწიფოებრივ გეზსა და მომავალს.

ამერიკელი პოეტისადმი მიძღვნილ ესეიში „მე —
უოლტ უიტმანი, კოსმოსი“ ზვიად გამსახურდია ამ სამგ-
ლოვიარო ლექსსა და იმ გრანდიოზულ რეკვიემს „როცა
ეზოში, გაზაფხულზე“ რომ ახსენებდა, დასძინდა:

— პოეტმა იცის, რომ როდესაც რაიმე
დიდ საქმეს შეენიერება მსხვერპლად მისი
მესვეური, ეს მოასწავებს ამ საქმის გა-
მარჯვებას.

ასე პირდაპირ ამ კონცეფციას ვერ
ამოიკითხავთ ამ ლექსებიდან, მაგრამ ეს
ის დასკვნაა უიტმენური ხილვებისა, ზვი-
ად გამსახურდია რომ ამოზიდავდა ზედა-
პირზე და თავის ბედისწერასაც მის ცი-
აგში გახვევდა.

ეს სულიერი მემკვიდრეობა მკაფიო-
დაა წარმოჩენილი ღია კუხიანიძის ესეი-
ში, რომელიც ბოლო დროის ქართული
ესეისტისკის ერთ-ერთი გამორჩეული ნი-
მუშია და არ არის ასე იოლად მისაფარე-
ბელი.

საერთოდ კი ეს ორივე კრიტიკულ-ეს-
თეტიკური სტატია უოლტ უიტმენის ამ
ლექსის „ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“

ბიოგრაფიის ნაწილია, თვითონ ამ ლექსისაც, თორემ მისი
ქართული ვერსიებისა ხომ თავისთავად. და სად უნდა
ჩართულიყვნენ ყველაზე ბუნებრივად, თუ არა ამ ლექსის
თორმეტი ქართული თარგმანისათვის დართულ ბოლო-
სიტყვაობაში.

მათი მოხსენიება იგულისხმება, თუნდ ცოტა ვრცელი
განსჯა და ციტატების დამონმება არც დაესაჭიროებინათ
— ეს უკვე სურვილისამებრ.

მე მაინც მიაბიჭურად მჯერა, რომ წერილებიც იმი-
ტომ ინერება და ნიგნებიც იმიტომ გამოიცემა, რომ
მკითხველის ცოდნა და თვალსაწიერი გაამდიდროს, და
არა რაღაც-რაღაცები მიაყროს, მიჩქმალოს, თვალს მი-
აფაროს...

ხომ ძალიან დააკლდებოდა ედგარ ალან პოს „ყორა-
ნის“ 21 ქართული თარგმანის გამოცემას, რომ არ დართ-
ვოდა პოეტისავე ესეი „კომპოზიციის ფილოსოფია“, ამ შე-
დევრის შექმნის პროცესს რომ აღწერდა ნაბიჯ-ნაბიჯ?!
„ინტელექტს“ ეს არც გამორჩენია, მაგრამ მთავარი
ისაა, ზედმეტადაც რომ მიეჩნიათ ამ ესეის დართვა, მოხ-
სენიებით სადმე უნდა მოეხსენიებინათ მისი არსებობა —
ან ანოტაციაში, ან ბოლოსიტყვაობაში, ან კომენტარებში
— როგორც „ყორანის“ ბიოგრაფიის განუყოფელი ნაწი-
ლისა.

...„ო, კაპიტანო! ჩემო კაპიტანო!“ — ჩაძირულიყო
ზვიად გამსახურდია უოლტ უიტმენის პოეტურ სამყარო-
ში, ითავისებდა მის ხილვებსა და სულისკვეთებას და მის
ტრაგიკულ განცდებს თავისასაც მიაღვევნებდა, შორეული
ხმებიც რომ ჩაესმოდა, ერთმანეთში არეული, თანდათან
რომ უნდა დამკნარებულიყო და გამოკვეთილიყო მძრა-
დისობას შერწყმულ სიტყვებად: დასრულდა ჩვენი მიმემ
მგზავრობა, გვეღირსა ცის გასხივოსნება; ხომალდმა გა-
უძლო ლეღვებს და გრიგალებს, ჩვენი სანუკვარი ასრულ-
და ოცნებაო...

და მოისმოდა ზარების რეკვაც.
და თვალები მისდევდნენ ხომალდის მტკიცე ქიმს.

და ფრიალებდა ალაში, სისხლით დანამული ალაში
ფრიალებდა!..

რობინზონ უზნაძე

დაუფასებელი ღვაწლი ვანო მჭედლიშვილისა

(ღია წერილი ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ მთავარ რედაქტორს)

გავეცანით თქვენს ჟურნალში 2012 წლის 9 მარტს გამოქვეყნებულ რეპორტაჟს — „წუთები, რომლებიც უნდა შეაგროვო“ და მისმა ერთმა პასაჟმა ჩვენზე უარყოფითი შთაბეჭდილება დატოვა. საქართველოს ყველა შემოქმედსა და შემსრულებელს, გამორეულ საგუნდო მოღვაწეს, ერთადერთ ხავერდოვან ტენორს, ყველაზე დიდ, ამალეებულ ლობტარს, კომპოზიტორს და პედაგოგს, იუნესკოს მიერ მსოფლიო შედეგად აღიარებულ სრულიად განსხვავებულ 40-ზე მეტი ნაწარმოებისა და სამი ბალეტის ავტორს, რომელთაგან ყველა ისევ ვანოსეულია, კოსმოსში დავანებული და სახელობითი მსოფლიო შედეგად აღიარებული ერთადერთი ქართული მუსიკალური ნაწარმოების — ჩაკრულოს ვანოსეულ ვარიანტის ავტორს, განსაკუთრებული კულტურის მქონე შემსრულებელს, დიდი კომპოზიტორის, ქართული ფოლკლორისა და მსოფლიო ფოლკლორის კლასიკოსის — ვანო მჭედლიშვილის სახელის უნებლიე დამცირებით.

ვანოსეულ ძეგლთა დაუფლება-მიტაცებისათვის ქართველ ფოლკლორისტთა შორის მიმდინარეობს დაუნდობელი, უშეღავათო, ფარული თუ ღია ბრძოლა, ჭიდილი და ის კი არ იცინა, რომ აბსოლუტურად დახვეწილ ძეგლთა გადამუშავება-გაუმჯობესებას, რომელთა გადამუშავება-გაუმჯობესება თეორიულადაც კი შეუძლებელია, დიას, ვანოსეული შემოქმედების გადამუშავებას ესაჭიროება ვანოზე დიდი მუსიკოსები, რომლებიც ბუნებაში არ არსებობენ, მითუმეტეს, ვანოს საავტორო ვადა ეწერება 2040 წელს, რასაც ჩვენ მარად დავიცავთ.

დღესაც ძალაშია და მოქმედებს ვაჟას შეგონება — „ცუდას რად უნდა მტერობა, კარგია მუდამ მტრისანი“, რაც ვანოს მიმართ ჩვეულებრივი მოვლენაა. ამოქმედდა 1937 წლის რეპრესიები, მოსპეს, გაანადგურეს, აღგავეს პირისაგან მიწისა მიხო ჯილაურის, ძმები ზაქარია და ვანო მჭედლიშვილების რუდუნებით შექმნილი თვითმოქმედი კაკაბეთის დიდი გუნდი, რასაც ახლდა ტრაგედია — დაპატიმრებანი, გადასახლებანი, ხოლო გუნდის უმრავლესობა კი უფრო მძიმე განსაცდელისაგან იხსნა სტალინის ფენომენტალურმა მესხიერებამ.

ბატონო რედაქტორო, ქართული ფოლკლორის ღმერთი და ღვთაება, ტიტანი და პატრიარქი, დიდი კომპოზიტორი და მსოფლიო ფოლკლორის განუმეორებელი კლასიკოსი — ვანო მჭედლიშვილი, რომელმაც შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ დარი სახელი და დიდება მოუტანა საქართველოს, დაუმსახურებლად, არამართებულად, 1937 წლის დარად შეურაცხყოფილი, დამცირებული, ღირსება და პატივ აყრილი, ავტორობა და საკუთრება ჩამორთმეული მინასთანაა გასწორებული, გარიყული და განდევნილი ქართული ხელოვნების და ფოლკლორის სამ-

ყაროდან ერთადერთი მიზნით — ეწინააღმდეგებიან ქართულ ფოლკლორში კანონმდებლობით გათვალისწინებული ავტორობის და ინტელექტუალურ საკუთრების დამკვიდრებას — ველარ შეძლებენ სხვისი ჰონორარის მითვისებას, არადა ვანოს შემოქმედება ეკუთვნის ხალხს, საზოგადოებას და არა რომელიმე მოძალადეს.

ბატონო რედაქტორო, სახელმწიფოს და კულტურის ხელმძღვანელთა თვითნებობით, უყურადღებობით, უსახსრობის გამო მოუვლელი და მიტოვებულია მსოფლიო ფოლკლორის კლასიკოსის საფლავი, რომელმაც თავისი განუმეორებელი შემოქმედებით თვითონ დაიდგა უდიდესი და ულამაზესი კვარცხლბეკი, საზოგადოებისგან, ფოლკლორის მესვეურთაგან მიტოვებული და გავერანებული, ეკალბარდებითაა გარემოცული მაშინ, როდესაც ნებისმიერი ჟანრის ნებისმიერი ნაწარმოები არის თანასწორი, თანაბარუფლებიანი, ხოლო ფოლკლორში ავტორობის, გამომგონებლობის, ახალი მუსიკალური ნაწარმოების შექმნა და დანერგვა კი აკრძალულია.

შეიცვალა ფორმაცია, შეიცვალა ცხოვრების წესი, შეიცვალა კანონმდებლობა, ხოლო ავტორობის აკრძალვას კი მოჰყვა თანასწორობის დაკარგვა, სამართლიანობის რღვევა, კანონის უზენაესობის მნიშვნელობის წართმევა, სატელევიზიო სივრციდან ვანოს შემოქმედების ამოღება და ა.შ. დიას, ვანოს არ ასახელებენ როგორც ავტორს, რითაც ავტომატურად გვართმევენ მემკვიდრის უფლებას.

ქართული ფოლკლორის აღორძინებისათვის, სინმინდისათვის ქართული ფოლკლორის სიმფონიად და კლასიკად გარდაქმნისათვის, ქართული ფოლკლორის სიბრძნის და ტაძრის აგებისათვის, მრავალი ძეგლის, შედეგების, სამი საბალეტო სპექტაკლის შექმნისათვის, განუმეორებელი საშემსრულებლო კულტურის მიღწევისათვის და ა.შ. ქართული ფოლკლორისა და ხელოვნების კორიფეებმა — ა. მაჭავარიანმა, რ. ლალიძემ, ჯ. კახიძემ, ა. კერესელიძემ, შ. აზმაიფარაშვილმა, ა. ხორავამ, ვ. ჭაბუკიანმა, ა. ერქომაიშვილმა, ჰ. გონაშვილმა, ი. ზაქარიაძემ, კ. ჭოხონელიძემ, ე. გარაყანიძემ, ა. სარაჯიშვილმა, მ. ჩირინაშვილმა, ბ. ბარამიძემ, ნოკო ხურციამ, ჯ. ბაგრატიონმა, თ. ჯანგულაშვილმა, იოსებ მჭედლიშვილმა და ა.შ.

უდიდესი განუზომელი სიდიდის მუსიკალობის, ცოდნის, პროფესიონალიზმის, კვალიფიკაციის, ტიტანური შრომისმოყვარეობის, სინმინდისა და კოლორიტისთვის თავდადების, საქართველოს, ქართველი ხალხის, ქართული ფოლკლორის უდიდესი და განუზომელი სიყვარულის შედეგი და მადლია ვანო მჭედლიშვილისეული ჩაკრულო, გრძელი კახური მრავალჟამიერი, მოკლე კახური მრავალჟამიერი, ბერიკაცი ვარ, დიამბეგო, თამარქალო, შენ ბიჭო

ანაგურელო, წინწყარო, კალოსპირული, გარეკახური საჭიდაო, გაფრინდი შავო მერცხალო, კახური ნანა, კახური მაყრული, კახური მგზავრული, ზამთარი, ტურფანი სხედან ჩარდახსა, უჭკნობელი ვარდის კონა, არაგვისპირული მგზავრული, ქართველო ხელი ხმალს იკარ, ფაარნა, შაშვიკაკაბი, მეტიფური, ჭონა, ჩვენი მასპინძლის სასახლე, არაგვის ხეობაზედა, ოროველა, დაიგვიანეს, გოგო-გოგო შავთვალა, ჰეგი-ოგა, გუშინ შვიდნი გურჯანელნი, სალხინო და ა.შ., რაც დაგვეთანხმებით სასწაულმოქმედი ხელოვანის ღვთიური, ზეციური გამობრწყინებაა, რადგან ამ დონისა და მნიშვნელობის ძეგლები თავისით არ იქმნება, ვანოს სახელით არავის არ შეუქმნია, ვანოსთვის არავის არ უბოძებია და ციდან არავის უძღვნია და არც ჩამოცვენილა, მით უმეტეს ვანოს ავტორობის საწინააღმდეგო დედანი დასაბუთება არავის არ წარმოუდგენია და რაც გადამწყვეტია ოფიციალურ კვლევით და დოკუმენტაციით ვანოს შესრულებამდე ეს ძეგლები ამ ტექსტით, სახით, მელოდიით, მუსიკით არ არსებობდა.

იმ ეპოქის სახელმწიფო ანსამბლის წევრი, თვითმხილველი და უშუალო მონაწილე ანსამბლში მიმდინარე პროცესებისა — შოთა ჩაკვეტაძე ნიგნში — „სიმღერამ გითხრას“ ბრძანებს: „ლექსი და სიმღერა „წინწყარო“ ყველას ხალხური ჰგონია და მას თუ ცნობილი ავტორი ჰყავს, ბევრს არ სიამოვნებს, ხოლო მომღერალი ამირან პავლიაშვილი კი იხსენებს: კონკურსის თავმჯდომარემ კ. გონაშვილი უბოდიშოდ დაინუნა — დაბალი ხმა გაქვს და ანსამბლში ვერ მიგიღებთ, სხვა საქმეს უნდა მოჰკიდო ხელიო. ამ დროს ჩემთვის პროტექციაზე უარის მთქმელი, აღელვებული ბიძაჩემი წამოიჭრა და ჟიურის განუცხადა: „ამ ახალგაზრდას დიდი მომავალი აქვს. გთხოვთ ჩემი პასუხისმგებლობით ჩარიცხოთ ანსამბლში, ბოლო-ბოლო, თუ მაინც არ ხართ თანახმა, მე ჩემს ხელფასზე უარს ვამბობ და მას ვუთმობ, ოღონდაც კი მიიღეთო“. დიახაც, შოთას გახსენებით ვანოსა და ჰამლეტის საუბარი მტრედების ლულუნს მაგონებდა, ხოლო სიმღერა კი იადონებისას. დიახ, ბატონი შოთა ჩაკვეტაძის განცხადებით 1954-55 წლებში შალვა მშველიძის, ვ. ვაჩიშვილის, მიხეილ ჩირინაშვილის, ლუდი ბაბილუას, კირილე პაჭკორიას, კირილე ვაშაკიძის, ჯანო ბაგრატიონის, სოლომონ (ბიჭიკო) გველესიანის, პოკო მურღულიას შემადგენლობით შედგა „წინწყაროს“ პრეზენტაცია, სადაც ბიჭიკო გველესიანმა გამოაცხადა: „დღეს მოვისმენთ ივანე მჭედლიშვილის სიმღერას „წინწყარო“, რომელიც პირველად სრულდება, სოლისტი კი ვანოს მიერ მომზადებული ახალბედა მომღერალი ჰამლეტ გონაშვილია. დავრწმუნდი რა, რომ სიმღერა „წინწყარო“ ვანო მჭედლიშვილისაა, დავიტრეფელი ტექსტით, ხალხური პოეზიის ყველა ტომი გადავთვალეთ, გადავამოწმეთ ვახუშტი კოტეტიშვილთან, რომელიც არსად წაუკითხავს და არც მოხუცებისაგან მო-

უსმენია. დიახ, როგორც წესი, კვალიფიციურ სპეციალისტებს მიერ ავტორად აღიარება-პრეზენტაცია ნაწარმოებისა ხდება. ერთხელ, ხოლო იმავე ნაწარმოების მიმართ განმეორებითი პრეზენტაცია ავტორის შეურაცხყოფაა.

ნიგნში „სიმღერამ გითხრას“ ბატონი შ. ჩაკვეტაძე ბრძანებს: „ჩაკურლოს“ ბოლო ნაწილის ტექსტი და სიმღერა ვანო მჭედლიშვილის ვარიანტია, სადაც ისეთი მუსიკალური დრამატურგია, ქართული პოეზიის ისეთი სიბრძნეა რომ მოსმენისას ტანში ჟრუანტელი მივლის ხოლმე:

**მტერო დამჩაგრე, არ ვტირი,
ტირილი დიაცთ წესია,
ბევრჯერ ვყოფილვარ ამ დღეში,
მაგრამ არ დამიკვნესია.**

ვანო მჭედლიშვილი

დიახ, ამ შედეგის ავტორი ვანო მჭედლიშვილია, მაგრამ ასევე „გურული ჩაკურლოს“ ბინადარიცაა.

„წინწყაროს“ პლაგიატებმა ხელყვეს ვანოს მიერ ვეფხისტყაოსანში მიგნებული საოცრება — რუსთაველის მუსიკალურობის ნიშანი „და“, რაც ვანომ პირველმა პირველად გამოყენა საკუთარ „წინწყაროში“ და ვერ შეძლეს რა ვანოსეული ჰიმნი-საგალობლის — „წინწყაროს“ მელოდიის მითვისება, ამბიციით ხელყვეს და ნაბილნეს რუსთაველის „და“ და ვანოსეული ტექსტი, რაც ამ ნაწარმოების კულმინაციაა.

მუსიკათმცოდნეების, მუსიკალური კრიტიკოსების, სპეციალისტების, კოლეგების, მონაფეების თვალ-

თახედვით, ქართული მუსიკალური კულტურის ისტორიაში ვანო მრავალმხრივობით გამორჩეული შემოქმედია:

- 1) ვანოსნაირად ვერავინ ქმნის და მისნაირად ვერავინ ასრულებს;
- 2) ვანოს შემოქმედებას ვერაფერი მიუმატეს და ვერც ვერაფერი გამოაკლეს;
- 3) ვანოს შემოქმედებას ბომბი მრავალჯერ ესროლეს, მაგრამ ვერაფერი გამოაცალეს;
- 4) გემოვნებაში, ფოლკლორის სინმინდემი ვანოს ვერავინ შეედრება;
- 5) სიმღერა არ არის, რომ ვანოს ხელი და გონება არ ერიოს.

დღეს არაოფიციალურად ფოლკლორში ავტორობა იკრძალება მაშინ, როდესაც კანონმდებლობით კანონიერ ძალაშია, მაგრამ პატივმოყვარენი თვითნებურად კრძალავენ ბუნების მაღლით, ღვთისაგან ნაბოძებ უფლებას მაშინ, როდესაც კანონით საავტორო ვადა ვანოს ეწურება 2040 წელს, რაც ჩვენი შემოსავლების ხელყოფა-მითვისებაა.

სამწუხაროდ, დღესაც მოქმედებს ვაჟას შეგონება — „ცუდას რად უნდა მტერობა, კარგია მუდამ მტრიანი“, რაც ვანოს მიმართ — ზეამაღლებული შემოქმედისათვის არახალია. დიახ, ლ. ბერიას მხარდაჭერით გაგულისებულმა კ. პაჭკორიამ უსულგულო დასმენით, 1937 წ. რეპრესიებით დაშალა, მოსპო, გაანადგურა, ალგავა პირისაგან მიწისა მი-

ხო ჯილაურის, ძმები ზაქარია და ვანო მჭედლიშვილების რუდუნებით შექმნილი კაკაბეთის თვითმოქმედი დიდი გუნდი, რომლის შემადგენლობასაც ამშვენებდნენ საქართველოს ყველა დროის ულამაზესი და უძლიერესი პირველი და მეორე ხმა, — მიხო ჯილაური და ვანო მჭედლიშვილი, რასაც თან ახლდა ტრაგედია-დაპატიმრებანი და 11-11 წლით ციმბირში გადასახლებანი, ხოლო ყველა დანარჩენი კი უფრო დიდი განსაცდელისაგან იხსნა ი. სტალინის ფენომენალურმა მესხიერებამ. დიახ, რათა ტრაგედია სხვა სახით არ განვითარდეს, დროა კვლავ შემოვკრათ „კაკაბეთის ზარებს“.

ვანოს განუმეორებელი ნიჭიერებით, პროფესიონალიზმით, ტიტანური შრომისმოყვარეობით შექმნილია და ქართველ ერს ძღვნად მიართვა 40-ზე მეტი, საკუთარი ტექსტებით, მელოდიებით, ლექსითა თუ სინმინდით დამშვენებული ქმნილებანი, სამი საბალეტო სპექტაკლი, განსაკუთრებული ჟღერადობით, ჰარმონიით, რიტმის შეგრძნებით აღორძინებული ძეგლები, რომელთაგან არც ერთი არ ნააგავს მეორეს და არ არის შემთხვევითი, რომ არც ერთი ვანოსეული მელოდია არ მეორდება. და არც ერთი ვანოსეული საოცრება მისნაირად არასოდეს არავის შეუსრულებია.

მართალია არ არსებობს რომელიმე მოღვაწის სიდიადის დამდგენი კრიტერიუმები, რომელიმე ჟანრის უპირატესობანი, მაგრამ ამავე დროს არსებობენ ფალიაშვილების, ბალანჩივაძეების, ჯ. კახიძის სახელობის მუსიკალური ცენტრები, რაც ამ დიდ მოღვაწეთა აღიარებაა და ამავე დროს რაოდენ სანყენია, რომ არ არსებობს საქართველოს ყველა დროის უდიდესი მოღვაწისა და შემსრულებლის, განუმეორებელი საგუნდო მოღვაწის, სამი ბალეტის ავტორის, კოსმოსში დაეგნებული და სახელობითი მსოფლიო შედეგად აღიარებული „ჩაკრულოს“ ვანოსეული ვარიანტის, 40-ზე მეტი მსოფლიო შედეგად აღიარებული ძეგლისა და შედეგის ავტორის, განუმეორებელი ლოტბარის, დიდი კომპოზიტორისა და მსოფლიო ფოლკლორის კლასიკოსის ვანო მჭედლიშვილის სახელობის ფოლკლორის მუსიკალური ცენტრი, რაც საქართველოსა და ქართველ ხალხს არ ეკადრება. დადგა ჟამი გაბედულად, ხმამალა, საქვეყნოდ განვაცხადოთ — ვანო მჭედლიშვილის შემოქმედებას არ აღემატება არც ერთი დიდი ხელოვანის ნაღვანი და იმსახურებს ნებისმიერ პატივდებას.

მუსიკათმცოდნეობის, მუსიკის კრიტიკოსების, სპეციალისტების, კოლეგების, მოწაფეების, საზოგადოების ოფიციალურ განცხადებებითა და გადმოცემებით ვანო არის ქართული ფოლკლორის სიდიადის დამდგენი კრიტერიუმი. ყველა ვანოსეულ ნაწარმოებთა შემსრულებელია და დიდად სამწუხაროა, რომ 21-ე საუკუნეში ვითხოვთ ავტორობის, ვანოსეული ფოლკლორის, ინტელექტუალური საკუთრების აღიარება-დამკვიდრებას, საავტორო ხელშეკრულების დადებას, ჰონორარის გადახდას. დიახ, ე.წ. „ავტორიტეტები“, მოქმედებენ რა სოციალიზმის კანონებით, ვანოს თვითნებურად უკრძალავენ ავტორობას მაშინ, როდესაც თანახმად საავტორო კანონის მე-5 მუხლისა მთელი თავისი ბრწყინვალეობით ავტორობა კანონიერ ძალაშია და ყველა სხვა ჟანრში მოქმედებს. დიახ, „ავტორიტეტთა“ ძალისხმევით, რათა ვანოს მაგიერ უმართებულოდ თვითონ დამკვიდრდნენ, ხელოვნურად განდევნილ ვანოს, 40-ზე მეტი ძეგლის, შედეგის, სამი ბალეტის ავტორს აღარ იცნობს ქართველი ხალხი, ახალგაზრდობა.

დიახ, ვანოს შექმნილი ქართული სიტყვის, ქართული მეტყველების, ქართული კულტურის, ქართული ზეპირსიტყვიერების, ხალხური შემოქმედებისა და სიმღერის, ქართული ენის სინმინდისა და კოლორიტის, ქართული კილო-კავის უპირობო დაცვა. დიახ, ვანო იყო ქართული საეკლესიო ცხოვრებისა და ქართული საგალობლების უბრწყინვალესი მცოდნე და აღმსრულებელი (გალობდა ქაშუეთის ტაძარში), მაგრამ ერისა და ეკლესიის მოთაყვანე, საგალობლების მომძიებელი და დამამკვიდრებელი სასტიკი რეჟიმის ზეგავლენით ჩამოაცილეს ეკლესიას და შეიძლება თავისუფლად, ღიად ითქვას — „შენ ხარ ვენახის“ დარი მრავალი საგალობელი და კარგა საქართველო.

ვანო — გენიოსი ქართული კულტურისა და ფოლკლორისა არის მორალურ-პატრიოტულ-ზნეობრივ-ფილოსოფიური ფოლკლორის შემთხვევითი, ქართველი ხალხის ბუნების საიდუმლოს ამომცნობი, ამამეტყველებელი, ამამღერებელი, რომლისეული მუსიკალური კრედიო ყველა რანგის ხელოვანის, მთავონების წყარო და აღმაფრენაა, რომლის მელოდია მისივე ქმნილებების სულია, ხოლო ფოლკლორის ტექსტებისა და მელოდიების შეთხზვა კი ვანოსთვის სულის მუსიკა და ღვთის მსახურებაა. დიახ, ვანო ერთადერთია, რომლისეულ კოსმოსში დააგანეს და ერთადერთს საქართველოში სახელობითი მსოფლიო შედეგის საპატიო ნოდება მიანიჭეს.

დიახ, ვანო ერთადერთია, რომლისეულ საგუნდო მუსიკას, საგუნდო ღვანლს ვერავინ მიუახლოვდა და ვერც ვერავინ შეძლებს.

დიახ, ვანომ ვეფხისტყაოსანში პირველმა აღმოაჩინა, პირველმა მიაგნო შოთა რუსთაველის მუსიკალურობის ნიშანს — „და“ და პირველმა პირველად თვითონ გამოიყენა საკუთარ ჰიმნ-საგალობელში — „წინწყარო“.

დიახ, ვანო ერთადერთია, რომლის გონიერება, აზროვნება, მუსიკალობა, ხელი და შრომა ურევია იმ ეპოქის აღმოსავლეთ საქართველოს ფოლკლორში.

დიახ, ვანოსეული „გრძელი კახური მრავალჟამიერი“ საქართველოში აღიარებულია ამ ჟანრის სიმღერათა გვირგვინად.

დიახ, ვანო ერთადერთია, რომლისეულ საფანდურო პოემა-სიმფონიას „სალხინოს“ მამა-შვილ ვანო და ვენერა მჭედლიშვილების გარდა შემსრულებელი არასოდეს ჰყოლია, არც დღეს ჰყავს და არც ახლო მომავალში ეყოლება.

დიახ, თავისი უნიკალური ნიჭით, განუმეორებელი პროფესიონალიზმით, ფენომენალური მესხიერებით ვანომ ააგო ქართული ფოლკლორის სიბრძნის ტაძარი, სადაც წმინდანებად ჩაკრული, გრძელი კახური მრავალჟამიერი, შენ ბიჭო ანაგურელო, ბერიკაცი ვარ, გაფრინდი შავო მერცხალო, წინწყარო, კალოსპირული, ჭონა, სალხინო და ა.შ. დაამკვიდრა, რომელთა სიდიდესაც ვერასოდეს ნაბილწავს ვერც ერთი პლაგიატორი, დემაგოგი, ცინიკოსი, უგუნური და ვერასოდეს შესწვდება ბოროტი ძალა და ვნება.

დიახ, ვანო ერთადერთია, რომლისეულმა წინწყაროს უნიკალურმა და განუმეორებელმა მელოდიამ ნოდარ მამისაშვილის თქმით, თვითმკვლელობისაგან იხსნა დეპრესიამი მყოფი ადამიანი და ა.შ.

ვანოს განუმეორებელი შემოქმედება ქართველი კაცის, ვანოს თაყვანისმცემელთა სულისა და ხორცის, ჭირისა და ლხინის, სისხლისა და ცრემლის, სიყვარულისა და

ბედნიერების, უკვდავებისა და ზეცად ამალლების, ჭირთა თმენის სიმბოლოა.

მადლობას ვწირავთ „რუსთავი 2“-ის ჟურნალისტს — ეკა გაგუას — „ავტორიტეტთა“ დაუსაბუთებელი განცხადებისა და ვანოს პირადი არქივისა და ფირფიტის — „უნიკალური ჩანაწერები — ვანო მჭედლიშვილი“ შესწავლის შემდეგ, ჩვენს კითხვაზე დამაჯერებლად გვიპასუხა — „ჩვენ ვიცავთ სიმართლეს და არა ავტორიტეტებს“ და 2007 წლის 24 თებერვალს ქართველ ერსა და მსოფლიოს მთელი დამაჯერებლობით ამცნო — „საქპატენტის“ 2006 წლის 20 იანვრის 1733 საავტორო მონუმბა კანონმდებლობის დაცვითაა შედგენილი, ვანო მჭედლიშვილია ამ მონუმბით გათვალისწინებული ძეგლებისა და შედეგების ავტორია, არავის არა აქვს იურიდიული უფლება ამ ნაწარმოებთა გადამუშავებისა, თუმცა მავანთა ძალადობით „ჩაკრულო“ და „ნინწყარო“ მაინც „გურულ ჩაკრულოდ“ და „გურულ ნინწყაროდ“ წარმოგვიდგინეს, რაც ქართული ფოლკლორისა და დიდი კომპოზიტორის, მსოფლიო ფოლკლორის კლასიკოსის შეურაცხყოფაა.

ვანოსეული ფოლკლორი სულის ცოცხალი სხეულია, რომელიც ისეთ სიმალეზეა აყვანილი — ვერც ერთი კრიტიკოსი ანდა პლაგიატი ვერ მიუახლოვდება. დიახა, დასაშვებია კრიტიკაც, პირუთენელობაც, დავაც, ოღონდ საკუთარ სინდისსაც უნდა უხმონ. ვანოსეული მელოდია სუნთქვის პროცესივით ჰარმონიულია, ხოლო გაკიცხვისა და გმობის უფლება აქვთ მხოლოდ მათ, ვისაც ვანო უყვარს ანდა აღემატება შემოქმედებითი პოტენციალით. დიახ, ვანოსეული ფოლკლორი არის პური ჩვენი არსობისა, დაბადებული ხალხური სულის სიღრმეებში, რომლის უზენაესი მსაჯული საზოგადოებაა და ხალხის სამართალს ვერავინ დაემალება.

დიახ, ვანოს შემოქმედებას ამოძრავებდა ღვთიური ნიჭი, უდიდესი მუსიკალობა და პროფესიონალიზმი, ფენომენალური მესხიერება და მუამბოხე ტემპერამენტი, უდიდესი, განუმეორებელი ფანტაზიისა და იმპროვიზაციის უნარი, უდიდესი ნებისყოფა და ფოლკლორის საოცარი სიყვარული.

ვანოს ქმნილებები, მისი გონებრივი აზროვნებისა და მოქმედების სინთეზია, ინტელექტის პერსონალური გამოხატულებაა, გაცხადებულია აღმაღლილი სახით მაშინ, როდესაც გ. უშიკიშვილი გვმოძღვრავს: „ქართული ხალხური სიმღერა არ შეიძლება იყოს ერთი ადამიანის ნააზრვეი და მხოლოდ მისი შემოქმედების ნაყოფი“, რაც არამართებულია.

ყველამ უნდა იცოდეს, რომ ვანოსეული ძეგლები მარადიული ხმოვანი ქრონიკაა, ხალხური სიმღერისათვის დამახასიათებელი კანონზომიერების განსახიერება და სინდისის დაცვა და სრულებითაც არაა სავალდებულო მისი ნოტებზე გადატანა.

გამორჩეული ნიჭიერებით, მუსიკალობით, სიმღერის ცოდნით, პროფესიონალიზმით, სათნოებით, კაცური კაცობით, თეატრალურმა საზოგადოებამ თანამშრომლობისთვის ერთდროულად მიიწვია რუსთაველის, მარჯანიშვილის, მუსიკალური კომედიის თეატრებში, სადაც სპექტაკლებში თავადაც მონაწილეობდა და დიდი გარჯის შედეგად ბრწყინვალედ გართობა თავი დაკისრებულ მისიას. თავისივე მონაწილეობით გამოავლინა მაღალი მუსიკალური მზაობა და უნიჭიერეს მსახიობთა მთელ პლეადას გადასცა

ფოლკლორის სისადავე, საიდუმლოებანი და მისნაირი პატივი და ნდობა არც ერთ ფოლკლორისტს არ რგებია.

რამდენადაც უცნაურად არ უნდა უღერდეს, ქართული ფოლკლორის კლასიკოსი — ვანო მჭედლიშვილი არაა შეყვანილი არცერთ ქართულ ენციკლოპედიაში, არ არის მისი სახელობის ქუჩა ან გამზირი, ძეგლი, პრემია, სასწავლებელი, ქართული ფოლკლორის მუსიკალური ცენტრი, არ იმართება საიუბილეო საღამოები, არ მიმდინარეობს სატელევიზიო გადაცემები და რაც ტრაგედიაა, კვლავ განისვენებს მისთვის შეუფერებელ დიდიმის სასაფლაოზე მაშინ, როდესაც ვანოს მემკვიდრეობას არ აღემატება მთანმინდაზე დაკრძალული არც ერთი ხელოვანის მემკვიდრეობა.

მარინა ბერაძის მე-5 კლასის სასკოლო სახელმძღვანელოში — „მუსიკა“ შეყვანილია დიდი კომპოზიტორი და ქართული ფოლკლორის ყველა დროის უდიდესი შემოქმედი და შემსრულებელი, მსოფლიო ფოლკლორის ერთადერთი კლასიკოსი საქართველოდან — ვანო მჭედლიშვილი, რომელსაც გრიფი მინიჭებული აქვს 2010 წელს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ს.ს.ი.პ. ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის მიერ, სადაც მოკლედ, მთელი სისადავით წარმოდგენილია ვანოს შემოქმედებითი სამყარო, მისი დამსახურება, რომელსაც — „დიდი მოკახურე“ უწოდეს, რომლის რეპერტუარს დღესაც სულგანაბული ვისმენთ და წმინდა სული იმქვეყნიურ საუფლოდან კვლავ ჩვეული შემართებით ლოცავს და მოუწოდებს ახალგაზრდებს — დრო დაუთმონ თვითგანათლებას, დაეუფლონ, შეისწავლონ, განიმტკიცონ ხალხური სიბრძნისა და საგანძურის მადლი.

გ. უშიკიშვილის დავალებით, ფოლკლორის ეთერით 2010 წლის 14 იანვრის გადაცემაში — „ერთი სიმღერის ისტორია — ნინწყარო“ ოთარ კაპანაძემ ამცნო ქართველ ერს და დოკუმენტებზე დაყრდნობით ოფიციალურად დადასტურა, რომ სიდიადის გამოისობით სადავოდ გამხდარი მსოფლიო შედეგის — „ნინწყაროს“ ტექსტისა და მელოდიის ავტორი და საუკეთესო შემსრულებელი ვანო მჭედლიშვილია, რითაც მოიხსნა ყველა გაუგებრობა, თუმცა მოძალადეები დავით არჩვაძისნაირი მლიქვნელების სახით თავხედობას მაინც აგრძელებენ.

ჩვენი ექსკურსი თქვენ არაფერს გავალდებულებთ და არაფერს გთხოვთ. დიახ, ქართული ფოლკლორის ღმერთის, დიდი კომპოზიტორის და ფოლკლორის მსოფლიო კლასიკოსის — ვანო მჭედლიშვილის განუმეორებელმა შემოქმედებამ ხმელეთსა თუ სივრცეში გადალახა ყველა დაბრკოლებანი და ტაილანდის საბალეტო დასის მოწოდებით პირველად ქართული ხელოვნების ისტორიაში, ქართულ ბალეტს ფუძედ დაუდო დიდი კომპოზიტორისა და ფოლკლორის მსოფლიო კლასიკოსის — ვანო მჭედლიშვილის საკუთარი ქმნილებანი — ფოლკლორული მუსიკა და მელოდიები, რაც ვანოს შემოქმედების, ქართული ფოლკლორის უბრწყინვალესი მიღწევა, გამარჯვებაა და გვინდა ვირწმუნოთ, სახელმწიფოს, ქველმოქმედთა და მეცენატთა თანადგომით მოგვეცემა შესაძლებლობა დიდი ხელოვანის — ნინო ანანიაშვილის უშუალო მონაწილეობით თბილისის თეატრების ცენტრზე ვიხილოთ და მოვისმინოთ სამივე ბალეტის განუმეორებელი ვანოსეული მუსიკა, რომლის დროსაც ქართული ფოლკლორის სიბრძნე, ფილოსოფია, სულისა და ხორცის, მუსიკისა და მელოდი-

ის, ემოციისა და განცდის, სილამაზისა და სიდიადის, ქორეოგრაფიისა და პლასტიკის, ზეობისა და აღმაფრენის საერთო სახალხო ზეიმად მოგვევლინება, ხოლო შოუს მიმდევრები კი ბერძნული სიტყვის — შოუს — ანუ აფერისტობის სარკაზმს ქართულ ფოლკლორად ველარ შემოგვთავაზებენ.

უმაღურმა ქართველმა დიდი ილია ჭავჭავაძე ბერძანის ტყვიით განგმირა, ხოლო დღევანდელი ამბიციური პატივმოყვარენი კი აქსიომის მტკიცებით — „ქართულ ფოლკლორში ავტორობა არ არსებობს“, „ვანოს არაფერი არ შეუქმნია — დაუმუშავებია“. მაშინ, როდესაც იუნესკოს მიერ ვანოს 40-ზე მეტი ნაწარმოები მსოფლიო შედეგად და აღიარებული, კოსმოსში დავანებული და სამი ბაღის ავტორია, ვანოს ცოცხლად მარხავენ, მაგრამ უკვდავი ვანო ზეცად მალღდება, მარადიულ სიცოცხლეს პოულობს და უმაღური ვანოს შემოქმედებამდე ვერ მალღდება, აღმოსავლეთ საქართველოს ფოლკლორს ვერ სპობენ, ვერ კლავენ, ვერც ანადგურებენ, რადგან აღმოსავლეთ საქართველოს კულტურა მათთვის მიუღწევადია, ფოლკლორი კი თითქმის უცხო.

განსაკუთრებული დამსახურებისათვის 1962 წლის 26 მაისს საქართველომ ვანოს გადაუხადა დაბადებიდან 60 და სასცენო მოღვაწეობის 40 წლისთავი.

ვანოს ავტორობის დადასტურება ა. ერქომაიშვილის რედაქტორობით 1980-იან წლებში გამოცემული ფირფიტა — „უნიკალური ჩანაწერები — ვანო მჭედლიშვილი“, რომელშიც შესულია მარად ცოცხალი 14 ვანოსეული ძეგლი.

გ. უშიკიშვილი თათა ქვარიანისადმი 2005 წლის 16 ივლისის წერილით შეურაცხყოფს ფოლკლორს, რაც ავტორობის აკრძალვის წინაპირობაა:

ა) „ერის გამძლე მესხიერების წყალობით, უავტოროდ თაობიდან თაობას გადაეცემოდა — ასეა დღემდე და ასე იქნება, ვიდრე მას ხალხური სიმღერა ჰქვია;

ბ) ფოლკლორი, ქართული ხალხური სიმღერა არ შეიძლება იყოს ერთი ადამიანის ნააზრევი და მხოლოდ მისი შემოქმედების ნაყოფი;

გ) სხვა საქმეა ვარიანტი, ვარიანტულობა ხომ ფოლკლორის ერთ-ერთი ძირითადი ნიშანია — მოთხოვნა ვანოს ავტორობაზე მოიხსნება.

ნათქვამია იოსებ მჭედლიშვილის მიერ — „ჯილაურობა ვერავინ შეძლო“ და ამავე დროს ერმა უნდა იცოდეს, რომ „ასევე ვერავინ შეძლო ვანო მჭედლიშვილობა“. დიახ, ვანო არა მარტო განუმეორებელი შემოქმედია, არამედ ჭეშმარიტი რაინდიცაა — „რათა დრო არ დაეკარგა ადამიანის ტრადიციული საკითხების გადაწყვეტაზე“ — ყველას გასაოცრად უარი განაცხადა დაეკავებინა სახელმწიფო ანსამბლის სამხატვრო ხელმძღვანელის თანამდებობა.

ფიროსმანის დარად ვანოს არ ჰქონდა სპეციალური უმაღლესი განათლება და არც სახალხო არტისტის წოდება, მაგრამ ვერ დავასახელებთ კონსერვატორიადამთავრებულ სახალხო არტისტს, რომელსაც იუნესკოს აღიარებებით, ვანოზე დიადი ნაწარმოებები ექნება და ვანოზე უკეთესად ერკვევა ფოლკლორის თეორიის საკითხებში. დიახ, ვანოს დარი შემოქმედნი იბადებიან და იზრდებიან სოფლის ორღობებში საკუთარი მიწის ყვილისა და სურნელების შეცნობით და არა კონსერვატორიის კედლებში. დიახ, ვანოს ფოლკლორი უყვარდა საკუთარ თავში, ხოლო

დღევანდელ ვაიფოლკლორისტებს კი საკუთარი თავი უყვართ ფოლკლორში.

რათა გაუთანაბრდნენ ვანოს სახელს, არამართებულად ავრცელებენ ხმებს, ჭორს თითქოს ქართული ფოლკლორი, ერთი დიდი ოჯახია და რომელიმე მათგანის გამოყოფა დაუშვებელია, რაც აშკარა მიკერძოება და დიდი ვანოს დისკრედიტაციაა მაშინ, როდესაც ვანოს შემოქმედება ხალხს, თვით ფოლკლორს, მსახურებაა და ქმნის ერის გრანდიოზულ-მონუმენტურ ძეგლებს, დატვირთულია სიმფონიზმით და ერის სიბრძნედაა წარმოდგენილი:

1) დიახ, ვანო ერთადერთია, რომლისეული „ჩაკრულოს“ ვარიანტი იუნესკომ მიიჩნია უნიკალურად, თვითმყოფად, აღმაფრენის წყაროდ და კოსმოსში დაავანა, ერთადერთ ქართულ მუსიკალურ ნაწარმოებს მიანიჭა მსოფლიო შედეგის საპატიო წოდება;

2) ვანო ერთადერთია, რომლისეულ საგუნდო შემოქმედებას ვერავინ მიუახლოვდა;

3) ვანო ერთადერთია, რომლის დამსახურება უტოდება ვაჟას, ფიროსმანის, ფალიაშვილის, ი. ნიკოლაძის, არსუკიძის ღვანლს;

4) ვანო ერთადერთია, რომლის შეგირდებიც იყვნენ ნ. ხურცია და მეშველიანი;

5) ვანო ერთადერთია, რომლის პირად არქივში დაცულია მის მიერ შექმნილი 32 სიმღერის ნუსხა — დაწერილი საკუთარი ხელით;

6) ვანოსეული — გრძელი კახური მრავალჟამიერი აღიარებულია ამ ჟანრის გვირგვინად;

7) ვანო ერთადერთია, რომლისეული „ბერიკაცი ვარ“ მიჩნეულია სიმღერა-ვედრებად;

8) ვანო შემოქმედებით სიდიადესთან არის ფოლკლორის რაინდი, გარდა გონაშვილის სოლისტად დამკვიდრებისა, ბრწყინვალედ ფლობდა ყველა კუთხის ფოლკლორს და ნიშნად კოლეგების მონივნებისა, არც ერთი კუთხის ფოლკლორს ოფიციალურად არ ასრულებდა;

9) ვანო ერთადერთია, რომელმაც თვითგანათლება ცოდნად გარდაქმნა და საკუთარი შედეგების სახით წმინდანები ჰყავდა;

10) ვანო ერთადერთია, რომელმაც თავისი განუმეორებელი საგანძურით სიცოცხლეშივე დაიდგა ულამაზესი კვარცხლბეკი;

11) ვანო ერთადერთია, რომლის მონაგარი გაცილებით დიადი და ამაღლებულია, ვიდრე თანამედროვე მუსიკალური ქმნილებანი;

12) ვანო ერთადერთია, რომელმაც „შენ ბიჭო ანაგურელო“-ს მიუსადაგა ისეთი დასაწყისი და დასასრული, რომლის დარი ანალოგი არ მოიძებნება ქართულ სასიმღერო კულტურაში;

13) ლენინგრადის პრესით — მიხო ჯილაური კარგად მღერის, ხოლო ვანო მჭედლიშვილი კი მის სიმღერას ქარგავს, ვიოლონჩელოსავით ღულუნუნსო.

ქართული ფოლკლორის საერთაშორისო ცენტრმა ტაილანდის საბალეტო დასს მისცა უფლება ვანოს საკუთრების — ნინწყაროსა და გარეკახური საჭიდაოს მუსიკის გამოყენებისა მაშინ, როდესაც ნებათთვის გამცემთ, საავტორო უფლების მფლობელთან თავად არ გააჩნიათ საავტორო ხელშეკრულება და ამავე დროს არიან მესამე პირნი.

ვანო მჭედლიშვილსა და მის განუმეორებელ შემოქმედებას ჰყავდა და ჰყავს უამრავი თავყვანისმცემელი, დამფასებელი, რომელთაც გაითავისეს მისი ნაღვანის სიღიადე და უძღვნეს მრავალი წიგნი, სტატია, რეცენზია, მოგონება, გახსენება, ლექსი, შეფასება და თქვენი ნებართვით შემოგთავაზებთ რამდენიმე შემოკლებულ ამონარიდს:

გრიგოლ კოკელაძე: „სიამოვნებით ვწერ ჩუმი, უპრეტენზიო მოღვანის, საუცხოო მომღერლისა და ჩინებული ლოტბარის — ვანო მჭედლიშვილის შესახებ, რომელსაც ხალხური მუსიკის თავანკარა ნიმუშების გამომზეურებასა და გავრცელების საქმეში დიდი დამსახურება მიუძღვის, რომლისეულ უზადო კილოში შეიგრძნობა ქართველი ერის მიერ საუკუნეებით შექმნილი მუსიკალური ტრადიციების თვითმყოფადობა.“

დაუვიწყარია ხალხის წიაღიდან პირველად მის მიერ გამოტანილი დიაბეგო, კალოსპირული, წინწყარო, ალილო და ა.შ.

მე, როგორც ქართველ მუსიკოსს, ვანოს ცოდნის, დაკვირვებული მუშაობის, მისი ფაქიზი მხატვრული გემოვნების პატივისმცემელი ვიყავი, ვარ და ვიქნები“.

კუკური ჭოხონელიძე: „დიდი ვანო იმპროვიზაციის უდიდესი ნიჭით იყო დაჯილდოებული. ვანოს იმპროვიზაცია სამი-ოთხი ბგერის ცვალებადობაზე კი არ იყო დამყარებული, არამედ ფრაზას შეცვლიდა, ახალ იერსახეს მისცემდა, ის კი არა, ახალ მუსიკალურ ნაწარმოებებს ჩამოაყალიბებდა. ასეთი რანგის მოღვაწე იყო ვ. მჭედლიშვილი.“

„ჩაკრულო“, გრძელი კახური მრავალჟამიერი, კალოსპირული, შენ ბიჭო ანაგურელო, დიაბეგო ერის გრანდიოზული, მონუმენტური ქმნილებებია. ვანოს სიმღერებს ახასიათებს სიმფონიზმი — მუსიკის უმაღლესი კატეგორია“.

ედიშერ გარაყანიძე: „ვანო მჭედლიშვილისნაირად ბევრი არ მღერის, მისნაირად არავინ მღერის, მისნაირად ვერავინ მღერის“.

შოთა ჩაკვეტაძე: „ჩაკრულოს“ ბოლო ნაწილის ტექსტი და სიმღერა ვანო მჭედლიშვილის ვარიანტია, სადაც ისეთი მუსიკალური დრამატურგია და ქართული პოეზიის ისეთი სიბრძნე, რომ მისი მოსმენისას ტანში ჟრუანტელი მივლის ხოლმე.“

1954-1955 წლებში სახელმწიფო ანსამბლის სამხატვრო საბჭოზე, რომელსაც ესწრებოდნენ შალვა მშველიძე, ვ. ცაგარეიშვილი, მ. ჩირინაშვილი, კირილე ვაშაკიძე, ჯ. ბაგრატიონი, კ. პაჭკორია, ლუდი ბაბილუა, პოკო მურულუია, ბიჭიკო გველესიანმა გამოაცხადა: — დღეს მოვისმენთ ლოტბარ ვ. მჭედლიშვილის სიმღერას „წინწყარო“ რომელიც პირველად სრულდება — სოლისტი ახალბედა ჰ. გონაშვილია“.

ჰამლეტ გონაშვილი: „საოცარი სიფაქიზით ცდილობდა გადმოეცა ხალხური დიდებული მუსიკა ისე, როგორც მას ესმოდა და გემოვნებაში ვანოს ვერავინ შეედრებოდა“.

მიხეილ ჩირინაშვილი: „მას, ჩუმ, უპრეტენზიო, კეთილსა და მოკრძალებულს, მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ფუტკარივით მშრომელ ადამიანს — ვ. მჭედლიშვილს ერთი მიზანი ამოძრავებდა — თავისი ცოდნა-შესაძლებლობა სანთლად აენთო საქართველოსათვის“.

თეიმურაზ ჯანგულაშვილი: „ვანო მჭედლიშვილი — ქართული ხალხური სიმღერასავით ანკარა და ალალი, გუ-

ლითადი, უანგარო, პატიოსანი, ცხოვრებაში დინჯი, საქმეში ფიცხი, ჩვენი მუსიკალური კულტურის ამაგდარი დიდოსტატი და გენიოსია:

მღერის ვანო მჭედლიშვილი და ამღერებს გარე კახეთს, ძველქართული ხმები ტკბილი მათრთოლებს და მაცაცხცახებს.

ჯანსუღ კახიძე: „ახლაც კი მბურძგლავს ვანოსთან „ჩაკრულოს“ შესრულების გახსენებით“.

ილია ზაქაიძე: „ვანო მოკრძალებული იყო, ქართულ-კახური სიმღერა რა არის, რომ ვანოს ხელი და გონება არ ერიოს“.

თეატრალური საზოგადოება: „დიდი ვანოს ხალხური პოლიფონიური მუსიკა, სიმღერა გვაძლევს უფრო მეტს, ვიდრე თანამედროვე მუსიკის ყველა მიღწევა, ვანოს შემოქმედება უფრო მეტადაა მნიშვნელოვანი, ვიდრე ზაქარია ფალიაშვილისა. ვანოს ნაწარმოებები მხატვრული სახეების კომპლექსია, რამაც თავისი ობიექტური გამოხატულება ჰპოვა სიმღერისა და მელოდიის სახით. მისი ყველა სიმღერა თუ ჰანგი არის პიროვნული და გონებრივ-სულიერი შემოქმედების გამომხატველი ქმნილება, არსებული შეწყობილი სიტყვის, ბგერის და მათი კომბინაციის სახით“.

გრიგოლ გრიგოლაშვილი: „შენს ბეჯითსა და მუყაით შრომას უნდა ვუმაძღოდეთ ჩვენი ხალხური მუსიკალური საუფჯის მარგალიტებს — ჩაკრულოს, ჰეგი-იოგას, სუფრულს, შაშვი-კაკაბის უნიკალურ შესრულებას, მათი საუკეთესო ვარიანტების შემონახვას“.

ბაბილაშვილი: „თავისი ნიჭის წვრთნასთან ერთად უდიდესი გულისხმიერებითა და მონდომებით ჰკრებდა და ამუშავებდა თავის შემოქმედებით ლაბორატორიაში ხალხური ცხოვრების სხვადასხვა პერიოდში დაგინყებას მიცემულ, მიძინებულ ქართლ-კახურ სიმღერებს, რომლებსაც საამო ჰანგებით სულჩადგმულსა და ამეცყველებსა უბრუნებდა თანამედროვეობას“.

ავთანდილ სარაჯიშვილი: „მთელი აღმოსავლეთ საქართველოს სიმღერები ისეთნაირად ჩამოაყალიბა, ბოში რომ გესროლათ, ვერაფერს გამოაცლიდით, ვერაფერს.“

ვანო რომ სიმღერას დაამუშავებდა, კაცი თუ დააკლებდა რამეს, თორემ ვერაფერს მიუმატებდა მას“.

ჯემალ ჭკუასელი: „ხელოვანი მაშინ იგრძნობა, როცა მის ნაწარმოებს უსმენ, უსმენ და კიდევ მოუსმენ, გინდა სულ უსმინო და იქ აღმოაჩენ ათას ფერს — ასეთი დიდი შემოქმედი და მოღვაწეა ვანო მჭედლიშვილი.“

200 საუკეთესო შოუ დადგმული ქართულ ხალხურ სიმღერებზე და ცეკვებზე, ვერ შეედრება, ვერ გაუტოლდება ვანო მჭედლიშვილის დიად, ზღაპრულ შემოქმედებას.

არ მიწყენენ შ. მშველიძე, გრ. კოკელაძე, გრ. ჩხიკვაძე, ვ. ცაგარეიშვილი, კ. პაჭკორია და არც მათი ახლობლები — ვანომ, რომელიც გვანგვის თავანკარა ფოლკლორს, მათზე მეტი იცოდა“.

ვანო ჯავახიშვილი: „ვანოს ჰქონდა უნიკალური ხმა და სმენა. სიმღერის შესრულების სიზუსტეში მისი შეფასება უტყუარი იყო. პატარა ხმა ჰქონდა, მაგრამ ისეთი ხვეულები და ჩუქურთმები, რომელთა გამეორებაც შეუძლებ-

ლი იყო. ის კი არ მღეროდა, ღულუნებდა, სიმღერის თითოეულ ნიუანსს განიცდიდა, ხოლო დამუშავებისას კი არასოდეს უკარგავდა ფუძეს, კოლორიტსა და სინმიმდეს“.

ანზორ ერქომაიშვილი: „განუზომელია ვანო მჭედლიშვილის ღვაწლი ქართული კულტურის წინაშე. მან უდიდესი ღვაწლი და ამაგი დასდო ქართლ-კახურ სიმღერებს ვანო უმთავრესი ფიგურაა, რომელმაც ქართლ-კახური სიმღერები მოიძია. ვანო გვახსოვს გასაოცარი ენერგიით, სიცოცხლით, იუმორით აღსავსე, გულმონყალებ და პურადი, მეგობართა და წინაპართა დამფასებელი, არაჩვეულებრივად თბილი, ჩუმი, უპრეტენზიო. ვანოს ჩანაწერები გულწრფელია, მას უნდა ვენდოთ. ვანომდე წინწყარო, კალოსპირული, არხალალო, ჰეგი-ოგა, სალხინო და სხვა სიმღერების მისეული ვარიანტი არცერთ ფონოჩანაწერში არ გვხვდება დანყებულ 1901 წლიდან ვანოს მიერ შესრულებულ ჩანაწერებამდე. ვანოს არ ჰქონდა პროფესიული უმაღლესი მუსიკალური განათლება (ღმერთს მადლობას ვწირავთ, რომ არ ჰქონდა სპეციალური განათლება, რადგან აღარ გვეყოლებოდა ქართული და მსოფლიო ფოლკლორის კლასიკოსი). მესხიერების წყალობით, ზეპირად მან აღადგინა და დაკარგვას გადაარჩინა ჩაკრულო (ვანოსეული ვარიანტი), გარეკახური მრავალჟამიერი, შემოძახილები, გარეკახური საჭიდაო და სხვები. პირადად ვანოს მიერ არის შექმნილი კალოსპირული, წინწყარო, არხალალო, ჰეგი-ოგა, სალხინო და სხვა“.

* * *

ანზორ ერქომაიშვილს ვთხოვთ თქვენზე ჟურნალის ფურცლებზე დაუდასტუროს ქართველ ერს — დღეს იზიარებს თუ არა 1980-იან წლებში მის მიერვე გამოცემული ფირფიტის — „უნიკალური ჩანაწერები — ვანო მჭედლიშვილი“ — ანოტაციაში გადმოცემული და გაზეთ „ლიტერატურული საქართველოს“ 1994 წლის 23 სექტემბერს გამოქვეყნებული სტატიის — „ხალხური სიმღერის მოამაგე“ მისივე კვლევის შედეგებს, დასკვნებს, შეფასებებს და თუ არ ეთანხმება, დასაბუთებული, კანონზე დაფუძნებული მოსაზრებები პარლამენტს წარუდგინოს. დიახ, ვალდებული ვარ შევასხენო ბატონ ანზორს, კანონმდებლობით — „ავტორობა მარადია, საკუთრება კი ხელშეუხებელი“.

დიდი კომპოზიტორი, ქართული და მსოფლიო ფოლკლორის კლასიკოსი — ვანო მჭედლიშვილი დაიბადა 1903 წლის 10 ოქტომბერს სოფელ კაკაბეთში — „შოშია გოლაძე“ ნოდებულ გიორგი მჭედლიშვილის ოჯახში. ვანოს ჰყავდა აბსოლუტური სმენით დაჯიბილი, ფოლკლორისა და სიმღერაზე შეყვარებული 5 და-ძმა და თვითონაც ასე ჰყავდა ხელოვნებით გატაცებული 6 შვილი. გარდაიცვალა 1970 წლის 12 ოქტომბერს. ბედის ირონიით, ვანოს არ მიუღია უმაღლესი მუსიკალური განათლება და არც სახალხო არტისტის ნოდება.

წერილი რედაქციას

ბატონო რედაქტორო, ამას წინათ გამოხმაურებას ახალბედისთვის ჩვეული ხელის კანკალითა და მღელვარებით ვწერდი და თქვენი გულისხმიერება რომ არა, ველარ გავბედავდი შემოხშიანებას. უჩვეულოსა და განსაკუთრებულს ვერც ამჯერად მოგწერთ, ისევე მოკრძალებული ნააზრევის გამჟღავნებას შევეცდები...

„ჩვენი მწერლობა“ ერთგულ მკითხველს არაერთი ნიჭიერი ახალგაზრდა ავტორის შემოქმედებით ანებივრებს, მათ შორის იმთავითვე გამორჩეული და დასამახსოვრებელი გახლდათ **ნატა ვარადას** პოეზია — ფაქიზი, სულიერებითა და მართლმადიდებლობის ნათლით აღბეჭდილი ლექსები. არც ამჯერად გაგვცრუებია მოლოდინი, 2012 წლის **„ჩვენი მწერლობის“ №15-ში** დაბეჭდილმა ციკლმა — **„ნართაული ივნისის საღამოები“** — ისევე ადგაფართოვანა. პოეტმა ამ ციკლით ქართული მითოსური სამყაროს, აფხაზური მითოსის, ვაინახური ეპოსის რელიგიური ხასიათის სიმღერების, ფოლკლორული, ზღაპრულ-მითოლოგიური პერსონაჟების: აბრსკილის, ეთერის, ყამარის, ცამცუმის, მესაფის ასულთა საშუალებით თვითმყოფადი და მეტად ორიგინალური მხატვრული სინამდვილე შემოგვთავაზა.

ორიგინალურია და ადრინდელისაგან სრულიად განსხვავებული ნატა ვარადას მიერ მითო-ეპიკური სიმბოლოებით შექმნილი ციკლი. იქნებ პოეტი ზღაპრებისა და მითოსის პერსონაჟთა გასიმბოლოებით კავკასიელის სულის, დღევანდლობისა და გარდასულის მსგავსება-განსხვავებულობის რაციონალური შეფასების ცდასაც გვთავაზობს?

ჰე, ერთო, მოგვიხედე ჩვენსა მშვიდობას, გამოითხოვე ორთა სულები სამეფოსკენ, მტყუან-მართლის მხარეზე მორიგეობა დაგვიწესე, შენი სამსახური და რისხვა გვაღირსე...

პოეზია ამოუწურავი, უმდიდრესი მასალით სწორედ ფესვებიდან, წინაპართა საგანძურადან საზრდობს. ეს ლექსებიც, კავკასიელთა მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციებით, გაუფერულებული დღევანდლობის სწორად აღქმამი გვეხმარებიან და მის გამრავალფეროვნებასაც თავისუფლად ახერხებენ. თურმე მხატვრული წარმოსახვა თამაშსა და გართობაზე, თვით ინტელექტუალურ წვრთნაზე მეტს ნიშნავს, რადგანაც ოსტატის ხელში ლექსი აღქმის გამძაფრებისა და კრიტიკული სულის გამოლიქების უნარს იძენს:

გმირის სახელი აქვს იქეთაც, აქეთაც. სახელიანია, მორჩა, მინიერ სხეულს ხელი მოუთავა. ჭენებით გადაფრინდა სალ კლდეს და ედემში მისი სული გოგირდისფრად გადაწითლდა...

აღბათ სწორედ ამგვარი წარსულთან მიბრუნებანი უნდა გახდეს ჩვენი გენეტიკის გამორჩეულობის, ინდივიდუალიზმის, საუკეთესო თვისებათა წარმომჩენი და მრავალსაუკუნოვანი კავკასიური კულტურის მარადიულობის თავმდები. პოეტი კი ცდილობს წინაპრებს ხმა მიანვდინოს, დაე „გაიხარონ ათასწლოვანმა ხავსიანმა სულელებმა“...

ნატა ვარადას ამ ციკლმა ისევე შეგვახსენა, რომ ფოლკლორი, მითოსი, მრავალსაუკუნოვანი გამოცდილება აბსტრაქტული თეორია კი არ არის, არამედ ანტიკური რწმენისა და სიბრძნის სისტემაში მოყვანა... ეს მითოსით შებურული სამყარო ღრმად და მრავალფეროვანი. ვფიქრობ, გარდასულის გახსენება ადამიანებს რიტუალების საზრისსა და ზნეობრივ მრწამსთა ერთგულების მნიშვნელობასაც მიანიშნებს და მათი აღსრულების გზებსაც ასწავლის.

თაქონა გოგითიქა
ბათუმე

ნინო დეკანოიძე

მრავალგულას ფერადოვნება

(ესმა ონიანის ხსოვნის საღამო)

თქვენ უნდა იცნობდეთ **ესმა ონიანს** — მხატვარს, ესეისტს, პოეტს, ესთეტს. მსაზღვრელთა ამგვარ მრავალფეროვნებას თავსამკაულად ადგას ეპითეთი — ნიჭიერი.

თქვენ აუცილებლად უნდა იცნობდეთ ამ ხელოვანის დას, ქალბატონ **ირინას**, ექიმ-ოფთალმოლოგს, უაღრესად სათუთ და მგრძობიარე ადამიანს, ლიტერატურის, ხელოვნების დამფასებელს, ძალიან ქართულად გულითადასა და პატრიოტს. ამგვარი ხასიათის წყალობით მუდამ ფხიზელ მცველს ესმა ონიანის შემოქმედებისა. ეს არ გახლავთ მარტოოდენ დედამამიშვილური პასუხისმგებლობით ნაკარნახევი და, შესაბამისად, არც ნაყოფი სუბიექტური ინტერესისა. ეს სხვანაირი ერთგულებაა, სანატრელი; პრაგმატულობით დასიცხულ გარემოში ცხოველმყოფლად რომ იკვალავს გზას. და კიდევ, პირმინდად ისადაგებს მწერლისეულ სენტენციას — ნიჭიერს სჭირდება გამოსარჩლებაო. მითუმეტეს, ესმა ონიანს სჭირდება, წუთისოფლიდან გასულ ხელოვანს, სიცოცხლეშივე ჩრდილში მყოფობას ფილოსოფიურად რომ იყო შეგუებული.

„ჩვენი მწერლობის“ დარბაზში, ლიტერატურულ-სალონური სეზონის დასასრულს ერთ-ერთი საღამო ესმა ონიანს მიეძღვნა. ეს იყო სახელდახელოდ გადაწყვეტილი ლიტერატურული წარმოდგენა, თეატრი. სცენაც სახელდახელოდ გამოიკვეთა. შემოლაგდა სკამები მრგვალი მაგიდის გარშემო, ხოლო უფრო მიღმა, კუთხისაკენ, მარადმწვანე გვიმრის სიმშვიდეში ლაღანებდნენ ესმა ონიანის ფერწერული ნამუშევრები; თადარიგი დაიჭირა და წინა საღამოს მოგვაბარა ისინი ქალბატონმა ირინამ; იმგვარად, თითქოს თავისი სული მოენდოს. — შედეგია სამივეო. ერთმა იაპონიაც მოიარაო. იცის უნებართვოდ ჩიტიც რომ ვერ შემოფრინდება ამ ეზოში, მაგრამ მაინც... ისე ჩიტს რაღა ნებართვა სჭირდება, მხოლოდ სიტყვამ მოიტანა.

სიტყვამ მოიტანა, რათა წინასწარ ვახსენოთ სამი მშვენიერი ქალბატონი — **ცისია მეტრეველი, ნინო კასრაძე, ნინო გომართელი** — მსახიობები, რომლებმაც თავიანთი საშემსრულებლო ხელოვნებით, გულშიჩამწვდომი ხმით აუდიტორია

ცისია მეტრეველი, ნინო გომართელი, ნინო კასრაძე

მთელი საათნახევრის განმავლობაში ამყოფეს ესმა ონიანის მაღალი რანგის პოეზიისა და ესეისტიკის საუფლოში. თანაც მისი მხატვრული თარგმანის ნიმუშებიც არ გამოუტოვებიათ.

მანამდე კი წესისამებრ, ღონისძიება გახსნა **როსტომ ჩხეიძემ** — ესმა ონიანის, მისი პოეზიის, მისი ესეების, გარკვეული კუთხით, მისი მხატვრობის დღეცაა. გავისხენებ რამდენიმე წლის წინანდელ გამოფენას ვერაზე, ჟურნალ „ომეგასა“ და გაზეთ „ჩვენი მწერლობის“ დარბაზში. მაშინდელი შთაბეჭდილება საზოგადოებაზე იყო ძალიან დიდი. ეს ის დროა, როცა თანდათანობით მკვიდრდება ესმა ონიანის სახელი ქართულ ცნობიერებაში. იყო დრო, როცა ლიტერატურულ ჟანრებსა და მიმდინარეობებზე იმართებოდა „პრესტიჟული“ საუბრები, ესმა ონიანს კულინგში იგულისხმებოდა მხოლოდ, სტრიქონს მიღმა რჩებოდა — და ა.შ.-ს რკალშიც კი ძნელად ივარაუდებოდა. ეს ჩვეულებრივი მოვლენაა ხელოვანის ცხოვრებაში.

კულისებიდან ხშირად წამოიწვევს ხოლმე მიყრუებული სახელები, ხოლო ისინი, მანამდე რომ ავანსცენაზე იდგნენ, ან ფერმკრთალებიან, ან საერთოდ უჩინარდებიან ხოლმე. საბჭოთა ეპოქაში ამგვარმა უსამართლობამ მწვერვალს მიაღწია. ესმა ონიანის შემოქმედება იყო ერთ-ერთი თვალსაჩინო ნიმუში იმისა, განვსაზღვროთ, თუ რას ნიშნავს ნამდვილი პოეზიის, ნამდვილი მხატვრობის მიჩქმალვა და მის ნაცვლად ბუტაფორიის წამონევა, ნახალისება. მაგრამ რაც ნამდვილია, თავის საბუნელ-საკმეველს ყოველთვის პოუვებს და თანდათანობით გამოჩნდა და გამომზეურდა ესმა ონიანის ლექსები, ესეები, ნახატები.

შესანიშნავი ალბომები გამოიცა. დღესდღეობით ესმა ონიანზე დანერვილია არაერთი საგულისხმო ესეი, ნარკვევი. მისი შემოქმედება ესმით და შეიყვარა ახალგაზრდობამ.

ძალიან დიდი ღვაწლი დასდო ესმას სახელის წამონევის მისმა დამ, ირინამ. მაგრამ ეს დობის გამო არ მომხდარა. როცა უჭერ მხარს ნამდვილ ფასეულობას, საქვეყნო საქმეა და ამრიგად, ქალბატონ ირინას მიუძღვის ღვაწლი ქართული კულტურის წინაშე; აღმოგვიჩინა და დაგვიბრუნა შესანიშნავი შემოქმედი.

ბატონი **გოგი წერეთლის** ამაგიც უნდა ვახსენოთ. მთელი სულითა და გულით იყო ჩართული, ქალბატონ ირინასთან ერთად, ამ საშვილიშვილო საქმეში. და თუ წიგნები არსებობს ესმა ონიანისა, უპირველესად მათი დამსახურებაა.

როსტომ ჩხეიძემ გაიხსენა მშვენიერი ღონისძიება, მიძღვნილი ესმა ონიანისადმი კულტურის საერთაშორისო ცენტრში „მუზა“, სადაც მსახიობებმა ნინო კასრაძემ, ნინო გომართელმა, ნინო მითაიშვილმა და ცისია მეტრეველმა სიტყვის ნამდვილი ფორიერვერკი მოაწყვეს. ესმას ხელოვნების შიდა ზეულებების სიბრძნე წარმოაჩინეს, ის თავისებურებანი გამოკვეთეს, რის გარეშეც შეუძლებელია გიყვარდეს მისი პოეზია.

მსახიობთა სანაქებოდ თქვა ისიც, რომ მათ ბევრჯერ გამოავლინეს საკუთარი თავი, როგორც განსწავლულმა და ნიჭიერმა დეკლამატორებმა; რომ ლიტერატურას სჭირდება ამდაგვარი პოპულარიზაცია.

სამადლობელ სიტყვას იტყვის ირინა ონიანი — ძალიან ველავ, ლიტერატორთა საზოგადოების წინაშე ექიმი გამოვდივარ, მაგრამ ვიცი, რომ ეს სახლი ეკუთვნის ყველას, ნამდვილი პოეზიისა და პროზის თავყვანისმცემლები იკრიბებიან აქ. ამიტომაც დიდი ხანია ნატვრად მქონდა, ამ ქვეყნს გაჟღერებულყო ესმას შემოქმედება. როსტომმა, როგორც სჩვევია, ნატვრა ნატვრად აღარ დამიტოვა.

ესმა ონიანის შემოქმედება რომ შელავათს არ საჭიროებს, ეს ორიოდ ფრაზით განმარტა: ის არ არის მხატვარი, რომელიც ლექსებს წერდა და პირიქით, პოეტი, რომელიც ხატავდა. ის არის მხატვარი ესმა ონიანი.

ის არის პოეტი ესმა ონიანი.

უზომო მაღლიერება და სიყვარული გამოხატა აგრეთვე მსახიობების მისამართით. ესმა ონიანის შესანიშნავი მკითხველები არიან — დასძინა. თვითონ დაამუშავეს და მოიფიქრეს კომპოზიციურად, როგორ მოეტანათ თქვენამდე ესმას შემოქმედება.

ეს იყო და ეს, ასპარეზი დაეთმოთ მსახიობებს, რომელთაც მართლაც სამახსოვრო დღე აჩუქეს მსმენელს.

დასაწყისისთვის ყველაზე პატარა, უნაზუგი და მრავლისმთქმელი ლექსი შეერჩიათ. ნინო კასრაძემ, ვიდრე ნაიკითხავდა, აღნიშნა: ასე გვგონია ეს პოეტური სტრიქონები ჩვენ დაგვიტოვა როგორც გზავნილი, ასე გვგონია სწორედ ძალიან ფაქიზ, გულითად ადამიანს შეუძლია იგრძნოს ესმა ონიანის პოეზია.

ყვავილი ყვავილად ვარ ნახსენები და პური პურად.

ჩაკირული ვარ და უსახო, ცრუ ბრძენათვის ანდა ბრიყვათვის.

მხოლოდ ჭეშმარიტ ვერცხვებს მრავალფერი და მრავალგულა.

აზრის სიღრმე, ფრაზის სინატიფე და სიზუსტე ხშირად ნობდა დარბაზში. მსახიობებმა ნაიკითხეს ფრაგმენტები ესმა ონიანის ესეებიდან, ხოლო სალალობო რკალის ლექსებიდან „მეფე ვახუშტისა და ბაბუა ვეზირის ამბები“ ჩქეფდა იუმორი, ირონია და უფარავი; ან კიდევ:

**არ მეკადრება ესმას
სიბრაზით ენის ლესვა —
არ მიბეჭდავენ? გადავენრ,
მომირთმევია ესა:
ნაკლები ბიჭები იყვნენ
ხელით თუ წერდნენ ლექსსა?**

ასე გასრულდა ის საღამოც: რალაცნაირად ზეიმური, რალაცნაირად პათეტიკური, დამაფიქრებლად თუ სევდიანი განწყობის მომნიჭებელი.

P.S. სულ ბოლოს, როცა მადლობის სათქმელად მიეახლნენ მსახიობებს მსმენელნი და ერთგულ დას, ქალბატონ ირინასაც ულოცავდნენ არაჩვეულებრივ საღამოს (რალა დაგიმალთ და ძალიან მიყვარს ხალისიანთა და თუნდაც ნუთიერად ბედნიერთა ყურისგდება), გავიფიქრე, უკვე მერამდენედ, რა ცოტა ჰყოფნის ადამიანს და რომ სხვისთვის სიხარულის მინიჭების უნარი არის დიდი ნიჭი.

მარინე ტურავა

მკვიპით ასხმული

(ლაშა იმედაშვილის „ჰალალი თბილისური ამბავი“)

ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ წლებანდელ ორ ნომერში (10,11) დაიბეჭდა ლაშა იმედაშვილის „ჰალალი თბილისური ამბავი“, მხატვრულ-დოკუმენტური პროზის კიდევ ერთი შესანიშნავი ნიმუში, მეცხრამეტე საუკუნის დედაქალაქის სინამდვილეს, საზოგადოებრივ ცხოვრებასა და ყოფას რომ გვიცოცხლებს. თითქმის ორი საუკუნის წინანდელი ამბები თვითმხილველის სიზუსტითა და ოსტატობით არის აღწერილი და ამ ჟანრის მოყვარულებსაც დიდ სიამოვნებასაც პირდება, თუმცა არა მხოლოდ მათ.

„დრონი იცვალნენ“, წერდა გრიგოლ ორბელიანი და სწორედ ამ პროცესს აღწერს ლაშა იმედაშვილი, ქართველების მიერ ყველანაირი უცხოურის უაპელაციო მიღებასა და გათავისებას, საკუთარის უპატივცემულობას, ახალი თბილისის დაბადებას — რუსული სინამდვილის თანაზიარებით განსხვავებულ ქალაქად რომ ყალიბდებოდა. ამიტომაც ამ ნაწარმოებს, როგორც ნამდვილ ლიტერატურას შეეფერება — არა მხოლოდ შემეცნებითი ხასიათი აქვს და არა მხოლოდ დოკუმენტური პროზის კონტურები...

სხვადასხვა ამბავს — თბილისურ დროსტარებას, ამბების მიტან-მოტანას, გლოვისა და ქორწილის რიტუალს, სადალაქოებას და სალაყოებს, ყავისა და ჩაის სმას, ჩაცმისა და გადაადგილების კულტურას... ოპერის შენობის დანვა და ჟურნალისტ სამსონ ბალახაშვილის სახე კრავს, იმდროინდელ ევროპაში ერთ-ერთი საუკეთესო თეატრის გარშემო დატრიალებული ამბები ერთგარი ღვედისა თუ ღერძის ფუნქციას ასრულებს. „ჰალალი თბილისური ამბავი“ კომპოზიციურად შეკრული და გააზრებული ნაწარმოებია, ამ შთაბეჭდილებას კიდევ უფრო აძლიერებს ჭეშმარიტი მხატვრული ნარატივისათვის დამახასიათებელი ფინალი — მოულოდნელიცა და ოსტატურიც. მწერალი თითქმის არაფერს არ აფასებს, არსად ამკარად არ ჩანს მისი პოზიცია, მაგრამ მხატვრულ-დოკუმენტურ ჟანრში შეუძლებელია სტრიქონებს შორის, ქვეტექსტურად მაინც არ გამოკრთეს ავტორი, მისი დამოკიდებულება, მისი პოზიცია. ვფიქრობ, რომ ამ ტექსტში სწორედ ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი, თუმცა შეფარულიც და დამიფრულიც...

ლხინისა და დროსტარების მოყვარულ ქართველებს ხშირად წამოგვაძახებდნენ — ვაჭრობა რა თქვენი საქმეა, ღმერთს სხვა შნო და მარიფათი მოუცია თქვენთვისო. არადა ლაშა იმედაშვილი დარწმუნებულია, რომ ამას მტერი გვიწერავდა, გამუდმებით გვიჩიჩინებდა, რომელსაც ჩვენი გაზარდაცვა და უსაქმურობა აძლევდა ხელს. იმავე მტრის წყალობით დაინერგა ჩვენში ქრთამიცა და ალბე-მიცემობაც, რუსებმა ჩაის სმასთან ერთად რომ შეაყვარეს ჩვენს წინაპრებს.

„ვორონცოვს ჯერ კიდევ პეტერბურგში, ასეთი რამ უთქვამს, კავკასიაში მშვიდობიანობა მაშინ ჩამოვარდება, როცა მთებში ჩვენი სამოვარი გაჩნდება“. მიხეილ ვორონცოვი ერთგულად ემსახურებოდა კავკასიის რუსეთის იმპერიასთან სრული შერწყმის საქმეს, მაგრამ ამას აკეთებდა მოქნილად, უპირატესად კულტურული ღონისძიებებით: მის დროს აღდგა ქართული თეატრი, გაიხსნა საჯარო ბიბლიოთეკა. ადგილობრივ თავადაზნაურთა შვილებს გზავნიდა რუსეთის სასწავლებლებში. მიხეილ ვორონცოვი მეფის უერთგულესი მსახური იყო. სხვა მოხელეებისაგან გამოირჩეოდა გამჭრიახი გონებით, განათლებითა და გარკვეული ლიბერალიზმით.

ენ. „თავად ვორონცოვის არქივში“ შემონახულია მე-19 საუკუნის საქართველოს მდგომარეობის ამსახველი ცნობები. მისი სახე რამდენჯერმე გაკრთება თხზულებაში. მიუხედავად ვორონცოვის დიდი სურვილისა, საქართველოს მთებში სამოვარის გაჩენას აღსრულება არ ენერა, სამაგიეროდ, ქართველთა საუკეთესო შვილები ემსახურებოდნენ რუსულ სახელმწიფოს და მათი ქვეყნის სამსახურში ლევდნენ წუთისოფელს...

ქართულ სახელმწიფოზე ოცნებას კი მხოლოდ 1832 წლის შეთქმულების მონაწილენი ბედავდნენ, „თბილისურ ამბავში“ ყავახანებში მათი შეკრება და საათობით გამართული კამათია დახატული — საქართველოს ჭირ-ვარამზე, სიღარიბეზე, თავადების დაუსრულებელ შულსა და დავაზე... მაშინ, როდესაც მათი თანამემამულენი რუსულად იწყებდნენ საუბარს, წერას, ჭორების მოყოლას, ჩაცმას, ქოშებს ბაშმაკებით

ცვლიდნენ, ღვინის ნაცვლად ჩაის სვამდნენ... ისინი შეთქმულებას აწყობდნენ, გრძობდნენ, რომ ქართული ენა და კულტურა, იდენტობა იკარგებოდა, თუმცა არცერთი მათგანი არ ყოფილა რუსეთიდან შემოსული პროგრესის, განათლების წინააღმდეგი. სწორედ ამგვარი მოაზროვნეებით შეწუხებულმა რუსულმა ხელისუფლებამ გადანყვიტა თბილისში ერთ-ერთი საუკეთესო საოპერო თეატრი აემენებინა, რომ ქართველთა ყურადღება აქითკენ შემოებრუნებინა, გართობისა და დროსტარებისათვის მიეპყრო...

საოპერო თეატრის მშენებლობას, ოდესიდან მოწვეულ არქიტექტორ სკუდიერის პროექტს, თეატრის უძვირფასეს მონყობილობასა და აქსესუარებს, საფრანგეთიდან ჩამოყვანილ დეკორატორებსა და მათ მიერ შვიდასკაციანი დარბაზის გამართვას მწერალი საგანგებოდ აღწერს. „ეს ერთადერთი თეატრია, რომლის შიგა სამკაული აგებული და მორთულია მავრიტანული სტილით, უდავოდ და უეჭველად წარმოადგენს ერთ-ერთს ყველაზე უფრო ელეგანტურს, მოხდენილს, ყველაზე უფრო წარმტაც სათეატრო ნაგებობას, რაც კი შეუძლიან წარმოიდგინოს ადამიანმა“ — წერდა მაშინდელი პარიზული პრესა. თბილისის ოპერა-

ში წარმოდგენის სანახავად ჩამოსული უცხოელი სტუმრები, მათ შორის — დიდი შამილის ლეგენდარული, მაგრამ რუსეთის მიერ გადაბირებული ნაიბი, ჰაჯი მურადიცი ჩვენი ისტორიის განუყოფელი ნაწილია, ჩვენი დედაქალაქიც იმთავითვე მთელი კავკასიის კულტურულ ცენტრად მოიზარებოდა. ეს კარგად ჩანს ამ ნაწარმოებშიდანაც.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის დიდი სიყვარული თბილისის ერთ-ერთი უკანასკნელი საზანდარის სათარას მიმართ, საპატიმროში დამწყვედული ალექსანდრე ორბელიანის სურვილი, ილია ჭავჭავაძის მიერ საოპერო წარმოდგენის ჩაშლა, მისი დამოკიდებულება სომხებისადმი — არაერთ მნიშვნე-

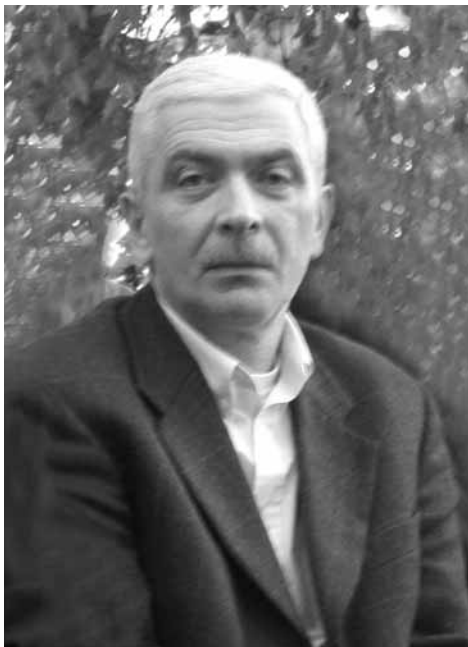
ლოვან ამბავს გვიყვება მწერალი. კიდევ ერთხელ გააშიშვლებს ქართული რომანტიზმისა და ზოგადად ჩვენი ლიტერატურის ყველაზე ორსახოვან წარმომადგენელს გრიგოლ ორბელიანს — საქონლის გაძვირების გამო ავლაბარში საპროტესტოდ შეკრებილ ხალხს რუსის ჯარი რომ შეუსია. დეტალურად გვიყვება ალექსანდრე ჭავჭავაძის ტრაგიკული სიკვდილის ამბავს, იმდროინდელი თბილისის არაერთ კოლორიტს, ცნობილ პიროვნებას, მოქიფვასა და დარდიმანდს გვიხატავს.

ლაშა იმედაშვილი ზედმიწევნით აღწერს მაშინდელი საქართველოს მმართველობის სისტემას, სახელმწიფო აპარატს, ძალისმიერ სტრუქტურებს, თბილისის ცხოვრების წესს — დილიდან დაღამებამდე.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს სასამართლო პროცესი — ქართველი სტალრების სასტიკი დასჯა გერმანელი ზეცერის მკვლელობისა და თეატრის შენობის დანვის გამო. მთელი ქალაქი გრძობს,

რომ ოპერის დანვა ვილაცის მიერ კარგად დაიგეგმა და უბრალო მუშები აქ არაფერ შუაში არიან, მაგრამ, როგორც ყველა დროში, აქაც დიდ კაცთან პატარა კაცი სამართალს ვერ პოულობს. მიუხედავად იდეისა და მიზანდასახული მოქმედებისა, დოტაციაზე მყოფი ოპერის თეატრი დიდი ტვირთი აღმოჩნდა და მისი მოშორება ასე გადანყვიტეს...

ნაწარმოებში აღწერილი თითოეული ამბავი თუ ეპიზოდი შეიძლება რამდენიმე რომანს დაედოს საფუძვლად, პირველწყაროდ იქცეს. ამ მხრივ განსაკუთრებულია მეოცე საუკუნის რუსი მომღერლის თეოდორ შალიაპინის ბიოგრაფია. ძლიერი და მოქნილი ბასისა და მომაჯადოებელი სასცენო თამაშის წყალობით, იგი ოპერის ისტორიაში ერთ-ერთ უდიდეს შემსრულებლად იქცა. მას ხშირად მიენერება ხელოვნების ამ დარგში ბუნებრივი თამაშის დამკვიდრება. ლაშა იმედაშვილი მისი დაბადების ისტორიას გვიყვება — ცოტა დაუჯერებელს, ცოტა ლიტერატურულს, მაგრამ, როგორც ჩანს, ფაქტებზე დამყარებულს. უბრალო მექუდის ფიონა მელნიკოვა-მაისტრენკოს უკანონო ვაჟი, რიგით პოლიციელს ივანე შალიაპინს უშვილებია, ეს ცნობილი მომღერალი თბილისში დაბადებულა და ამ ქალაქში

ლაშა იმედაშვილი

საკმაოდ დიდი სამეგობრო ჰყოლია. მისი საოცარი ხმა და ტალანტიც თბილისში აღმოუჩენია ვინმე უსატოვს.

საინტერესოა კიდევ ერთი დეტალი, სამსონ ბალახაშვილის ნამდვილი ჟურნალისტური ალღო და პროფესიონალიზმი. მეშლაპის ამბის მოსმენის შემდეგ იგი ჟურნალისტურ გამოძიებას იწყებს, ყველა მხარის პოზიციასა და მოსაზრებას სწავლობს და მხოლოდ ამის შემდეგ აპირებს სტატიის დაწერას. მისი პროფესიონალიზმი დღესაც შესაშურია, როცა არაერთი შეუმონმებელი და ყურმოკრული ამბავი თუ ჭორი, ყოველგვარი შეზღუდვის გარეშე, ხვდება პერიოდული პრესის ფურცლებსა თუ ელექტრონულ მედიაში...

ყურადღებებს იქცევს ლაშა იმედაშვილის ენა — მდიდარი, მოქნილი, ძველი სიტყვების გაცოცხლებას და გამოყენებას, დაბრუნებასაც რომ ისახავს მიზნად — „ბადით, კონით, ფიცრით, ნემსკავით, საფინჩურით, ოჩხით იჭერდნენ მეთევზეები თევზებს და პატრონებთან მიჰქონდათ“, „თბილისში საქმე ასარჩევადაც კი იყო: მურასა, საგარეჯო, პირგაჭრილი, კაკალა, შოთის პური“, „იცვლებოდა კაცების სამოსიც, ჩაკეცილია ქუდმა გზა დაუთმო კატილოკს, ჩოხა, ქულაჯა, ყურთმაჯიანი შეცვალა მუნდირმა და კოსტუმმა“, „თბილისში რამდენიმე აბანო იყო მეტ-ნაკლებად განთქმული: მეფე ირაკლის, იგივე დარისი, მეთიარი, სიონის, ბებუთის, მელიქანთ, ციხის, ვინალის, გრილი და სხვა“, „მხლებელი ქალები — გამდელი, პირის ფარეში, მედოშაკე, მოლარე, გამდლის მოახლე“, „მხლებელი კაცები — შათირი, მერიქიფე, მზარეული, თუშმალი, ხაბაზი, მოლარე, ფარეში, ზენდარი, სუფრაჯი“, „ღია დუქნებში თოქმაჩები წითელი სპილენძის ფურცლებიდან ქვაბებს ამზადებდნენ... მენალები, დერციკები, ჭონები ისხდნენ, ყვიროდნენ, ჰკურავდნენ“... დღეს ამ ხელობათა უმრავლესობას სტილისტი ჰქვია. ძველ თბილისში კი ყველას თავისი სახელი ჰქონდა, მენიუსაც საჭმელთა რუკად მოიხსენიებდნენ.

დრო იცვლება, იცვლება ლექსიკაც, დღეს ჩოხითა და ჩიხტიკოპით არ დავდივართ, ამ სიტყვებიდან ბევრმა მნიშვნელობა და ფუნქცია დაკარგა, მაგრამ მაინც შეიძლება ბევრი მათგანის დაბრუნება სამეცნიერო მიმოქცევაში, რადგან უკვე ინგლისური ენის გავლენის საფრთხის წინაშე ვდგავართ და ამ საფრთხის დაძლევა უძველესი ქართული სიტყვების გაცოცხლებითაც შეიძლება. ყოველთვის მომწონდა ჰოლანდიელთა სიჯიუტე და საკუთარი ენის სიყვარული — საერთაშორისო სიტყვებიც რომ არ გააჭაჭანეს — აეროპორტიდან დაწყებული კომპიუტერული ტერმინოლოგიით დამთავრებული ყველა სიტყვა ჰოლანდიური აქვთ და ეს სრულიად არ უშლით ხელს ნამდვილ ევროპელებად მოიაზრებოდნენ. ჩვენც მხოლოდ მაშინ ვიქცევით ევროპის განუყოფელ ნაწილად, როცა ინგლისურ ენასა და მანერებს კი არ შევიფიცებთ, არამედ ჩვენი ენითა და კულტურით, ჩვენი თავისებურებებით თვითმყოფადობით გავხდებით ევროპულად მოაზროვნეები. ამისთვის არ არის საკმარისი მხოლოდ ქართული ნიგნების თარგმნა, ქართული მიღწევების გატანა საზღვარგარეთ, საჭიროა ახლებური აზროვნება.

„ჰალალმა თბილისურმა ამბავმა“, მეცხრამეტე საუკუნის თბილისში დაბრუნებამ ამგვარი ფიქრები და სატიკვარი აღმიძრა, „რალაც უეცარმა ტკივილმა ტვინიდან გულამდე ჩამირბინა“. დარწმუნებული ვარ, ასეთი განცდა ექნება ყველა მკითხველს, რომელიც ნამდვილმა ლიტერატურამ წარსულსა და მომავალზე, თავისი ქვეყნის სატიკვარზე უნდა ჩააფიქროს, სხვა „ნესტარიითა“ უნდა დაჩხვლიტოს... ქემმარიტ ქართულ სახელმწიფოზე აზრმა და სურვილმა უნდა შეიპყროს...

ძალიან უნდა გიყვარდეს შენი ქალაქი, რომ ასეთი რუდუნებით წერდე მასზე, ამდენი სარჩევო მასალა, ჟურნალი თუ გაზეთი, ქრონიკა თუ აფიშა... შეაგროვო, შეკრიბო და ამდენი ისტორია აასხა მძივივით, გულდასმით, ყურადღებით, მისხალ-მისხალ, ააკონინო ერთ ქარგად, ერთ სიუჟეტად... „ჰალალ თბილისურ ამბად.“

ეკა ბუჯიაშვილი

ის ერთი ადგილი მაყურებელთა დარბაზში

□

გვანცა კანდელაკის გზის დასაწყისი

რაც თავი ახსოვს, იცოდა, რომ მსახიობი უნდა ყოფილიყო.

მამას უნდოდა ასე.

ჯერ იყო და თვითონ აბარებდა თეატრალურზე, მაგრამ... არ მიიღეს და თავისი აუხდენელი ოცნების განხორციელებას ახლა შვილში ხედავდა.

— შენ მსახიობი უნდა გამოხვიდეო, — ეუბნებოდა ბავშვობიდანვე.

მსახიობი რომ უნდა გამოსულიყო, კი იცოდა გვანცა კანდელაკმა, მაგრამ რას ნიშნავდა ეს მითებით შებუროვილი მსახიობობა, წარმოდგენაც კი არ ჰქონდა.

— გაიზრდები და მიხვდებიო, — ეუბნებოდა მამა.

გაიზარდა და მიხვდა, რომ ის ჯადოსნური სამყარო, რომელზეც ბავშვობიდან ესაუბრებოდნენ, ჩვეულებრივს მართლაც არა ჰგავდა, და არც მთლად ია-ვარდით იყო მოფენილი, თუმცა ამ ყველაფერზე ახლა თვითონ გვანცა კანდელაკი მოგვითხრობს:

* * *

იყო ისეთი დრო, როცა გადავიფიქრე მსახიობობა.

ჟურნალისტობა მინდოდა.

ახლა რომ ვფიქრობ, ეს უფრო შინაგანი პროტესტი იყო. ბავშვობიდან ვცდილობდი, შენიშვნა არ მიმელო. ჩემთვის სამყარო ორად იყოფოდა: ეს შეიძლებოდა, ის — არა. მე უნდა ვყოფილიყავი კარგი, ისეთი, როგორც მოგვლებს უნდოდათ... და ერთ დღეს რატომღაც ვიფიქრე: ხომ შეიძლება რალაც მეც არ მინდოდეს-მეთქი, და გადავწყვიტე, ეს „რალაც“ ყოფილიყო მსახიობობა.

პირველი შეხვედრა სცენასთან, რამაც საბოლოოდ განსაზღვრა ჩემი გზა, ასე მოხდა:

სკოლებს შორის „კა-ვე-ენი“ ტარდებოდა და მეც შემარჩიეს. მახსოვს, ე.წ. „მედიკების სახლში“ დაგვიძახეს. შენობაში რომ შევედი, სრული

სიბნელე იყო. სადღაც შორიდან მოდიოდა სინათლე. ამ შუქს გაყვები, გაყვები და... რომ მოვიხედე, აღმოვაჩინე — სცენაზე ვიდექი. სადღაც სიბნელეში სკამების რიგებიც გავარჩიე. ირგვლივ სიჩუმე იყო. მიკროფონთან მივედი და...

მე არ ვიცოდი, რა ხდებოდა ამ სიბნელის მიღმა, მაგრამ მქონდა განცდა, რომ ყველაფერს იმ უცნობი, იღუმალი სამყაროსთვის ვაკეთებდი.

ამ შემთხვევიდან წლებმა გაიარა.

მე ვიდექი მარჯანიშვილის თეატრის სცენაზეც.

რუსთაველის თეატრის სცენაზეც ვიდექი, მაგრამ... ასეთი განცდა ამ სიმძაფრით აღარასოდეს მქონია.

შინ მისულმა მამას ვუთხარი:

— მე გადავწყვიტე: მსახიობობა მინდა-მეთქი.

იმ წელიწადს გაიხსნა კინოს-სახიობის ფაკულტეტი. რეზო ჩხეიძეს უნდა აეყვანა ჯგუფი და ვიფიქრე, რომ აქ უნდა მეცადა ბედი. დავდიოდით კონსულტაციებზე. მამამ თქვა: მე მოვამზადებო, და დავიწყეთ მეცადინეობა.

ეს იყო ყველაზე რთული და საშინელი ორი კვირა.

არც ვჭამდით, არც ვსვამდით. შევარჩიეთ პროგრამა, რაც უნდა წამეკითხა, დილიდან გვიან ღამემდე ვმუშაობდით.

მამამ დაიჟინა, რომ ვაჟაფშაველას „ია“ უნდა წამეკითხა. არადა ბავშვობიდანვე მქონდა წინააღმდეგობის განცდა: რატომ უნდა მეთამამა წითელქუდა, რატომ უნდა ვყოფილიყავი სულ ნაზი, სუსტი და დაუცველი... და ახლაც, მინდოდა თუ არა, „ია“ უნდა წამეკითხა, ლექსებთან ერთად.

ერთ-ერთ კონსულტაციაზე მისულს შემდგომში ჩემმა პედაგოგმა მკითხა:

- ვისთან ემზადებო?
- არავისთან-მეთქი, — ავიჩეჩე მხრები.
- არა, აშკარად ემზადები, — ჩამეკითხა ისევ.
- მე თვითონ ვმეცადინეობ... უფრო სწორად, მამამამზადებს-მეთქი.
- რა თქმა უნდა, არ დამიჯერეს!

* * *

კიდევ კარგი დაიჟინა, „ია“ უნდა წამეკითხო.

მასხოვს, იმან გამომაფხიზლა, ტექსტი რომ დამთავრდა. სიტყვები აღარ მქონდა და პირველი, რაც დავინახე, იყო ბატონი რეზოს ჩაფიქრებული სახე.

ავლელი. ვიფიქრე, ალბათ საშინლად წავიკითხე-მეთქი.

არაფერი მასხოვდა. მხოლოდ მერე, როცა ჯგუფში ამიყვანეს, მივხვდი, რომ მოსწონებიათ.

შემდეგ დაიწყო ოთხწლიანი „ეპოპეა“ თეატრისა და კინოს ინსტიტუტში.

ხანგრძლივი რეპეტიციები, რომლის დროსაც შესაძლოა საათები გასულიყო ისე, რომ ბატონი რეზო ჩუმად მჯდარიყო და ხმა არ ამოელო.

ეს იყო ძალიან დიდი დაძაბულობისა და მოლოდინის პროცესი.

წლები რომ გავიდა, მივხვდი, რომ ის თურმე ამითაც გვასწავლიდა — გვცოდნოდა მოთმინება, ლოღინი, არ დაგვეკარგვოდა საკუთარი თავის რწმენა, და საკუთარი თავის ფლობის უნარი.

ხანდახან თითებს ბადესავით გადააჯვარედინებდა და ისე გვიყურებდა — თითქოს კადრში გვსვამდა — აინტერესებდა, როგორები ვიყავით. ვიდრე გავიგებდი, რომ ეს მხოლოდ ინტერესი იყო, ჩემი მემართებოდა.

ერთხელ რალაც მიზეზთა გამო ცოტა გაბრაზებული მივედი რეპეტიციაზე. არჩილ სულაკაურის „მტრედებს“ ვდგამდით. რეპეტიციებს კი გავდიოდით, მაგრამ რალაც ისე არ იყო, რალაც აკლდა ჩემს სახეს. იმ დღეს კი ყველაფერი სხვანაირად ვითამაშე — ისე არა, როგორც ბატონი რეზო მეუბნებოდა. რალაცნაირი პროტესტის გრძნობა მქონდა თითქოს — როდემდე უნდა მეკეთებინა ერთი და იგივე დაუსრულებლად.

და ბატონმა რეზომ ჩვენს მეორე პედაგოგს თემურ ფალავანდიშვილს გადაულაპარაკა:

— როგორც იქნა, გაიხსნა ეს

ბავშვი!

ამ შემთხვევამ ბევრი რამ განსაზღვრა ჩემს წარმოდგენაში, უმთავრესად კი ის, თუ როგორი უნდა იყო სცენაზე.

მესამე პედაგოგი, რომლისგანაც ასევე ბევრი რამ ვისწავლე და რომელმაც ყველაფერი ამოაყირავა ჩემს ცნობიერებაში, მურმან ჯინორია გახლავთ. ის მხატვრულ კითხვას გვასწავლიდა. ჩვენ წლების განმავლობაში ბატონი რეზოს ხელში ვყალიბდებოდით და მისი ხელნერა ყველას გვეტყობოდა, მურმან ჯინორია კი თითქოს გარედან შემოიჭრა, სათითაოდ დაგვანგრიდა და თავიდან აგვაშენა — სულ სხვანაირად, და თუ იქამდე მქონდა წარმოდგენა, რომ მხოლოდ ჯულიეტას თუ ვითამაშებდი, ბატონმა მურმანმა გამომიცხადა:

— არა, შენ ოფელია ხარ, ჯულიეტა რა შუაშია შენთან!

მასხოვს, მაშინ დავდგით წარმოდგენა, რომელშიც სხვადასხვა ნაწარმოებიდან უნდა წაგვეკითხა ნაწყვეტები. მე ოფელია ვითამაშე.

ბატონმა რეზომ რომ გვენახა, ორი დღე ჩაფიქრებული დადიოდა და მივხვდი, რომ სრულიად სხვა თვალთ დავგვინახა.

ეს იყო ახალი ეტაპის დასაწყისი.

გენცა კანდელაკი

* * *

რეზო ჩხეიძე „კოლომბას“ დგამდა და თამარ სხირტლაძესთან და გუჯა ბურდულთან ერთად მოინვია ლეო ანთაძეც.

მერე ეს სპექტაკლი გარკვეულ მიზეზთა გამო ვერ შედგა, მაგრამ ჩემთვის ის რეპეტიციები იყო ნამდვილი მასტერკლასი. ლეო ანთაძემ კი დიდწილად განსაზღვრა ჩემი შემდგომი განვითარება.

ერთხელ მან მომიტანა პიესა — მილერის „ყველა ჩემი შვილია“. წაიკითხეო, — მითხრა, — და აზრი გამიზიარეო.

მომეწონა. ბატონ ლეოსაც ვუთხარი, რასაც ვფიქრობდი. ფსიქოლოგიური პიესაა, სათქმელიც ისეთი იყო... როგორ უყვართ ადამიანებს კონფორმიზმი და როგორ მოქმედებს ეს მათზე.

— კარგო... კარგო... დიდი მადლობაო.

ერთი წელი გავიდა მას შემდეგ. დამავინყდა კიდევ ეს ამბავი და ერთ დღეს ისევ მირეკავს ბატონი ლეო:

— ამ პიესის დადგმას ვაპირებ და ენის როლი შენ უნდა ითამაშო.

ეს იყო პირველი შემოთავაზება სცენაზე და, შესაბამისად, ძალიან ემოციურიც ჩემთვის. სულ სხვაა, როცა რეჟისორი დგამს სპექტაკლს და სრულიად სხვანაირად აკეთებს ამას მსახიობი.

თავისუფალ თეატრში დაიდგა.

მერე მარჯანიშვილის თეატრის სცენაზეც გადავიტანეთ ეს სპექტაკლი.

სწორედ იქ მნახა ლევან წულაძემ. ის იმ დროს „ქაქუცა ჩოლოყაშვილზე“ მუშაობდა და ერთ-ერთ როლზე მიმინვია (გლეხის გოგო ვითამაშე, რომელიც სცენარში არ იყო), „ქაქუცა ჩოლოყაშვილი“ დღემდე ერთ-ერთ უსაყვარლეს სპექტაკლად რჩება ჩემთვის.

მერე კი ნინო ბურდულმა დადგა პიესა „მაყურებელთა დარბაზები“, რომელიც ძალიან ცოტა ხანს ვითამაშეთ მარჯანიშვილის თეატრის სცენაზე.

შემდეგ იყო გოგი ქავთარაძის „გიორგი მაზნიაშვილი“. თუმცა უფრო მთავარი ჯერ წინ იყო, ოღონდ ვიდრე ამას გიამბობდეთ, უნდა გითხრათ, რომ არის ასეთი რეჟისორი ნინო შოთაძე, რომელიც ძალიან იშვიათად დგამს — მხოლოდ მაშინ, როცა სათქმელი აქვს — და ძალიან საინტერესოდ, რაც დღეს მეტად დასაფასებელია, რადგან არ ვიცი, მე მეჩვენება თუ მართლაც ასეა, ადამიანები იოლი გზით სიარულს მიეჩვივნენ. ყველა ცდილობს, სირთულეს თავი აარიდოს. ალბათ დროა აჩქარებული ან ცხოვრებაა ძალიან გართულებული... მაგრამ, ასეა თუ ისე, ნამდვილი ხელოვანი იოლ გამოსავალზე არასოდეს იფიქრებს.

ნინო შოთაძეც სწორედ ასეთ გამონაკლისთა შორისაა. და აი, ეს რეჟისორი ერთ დღეს მირეკავს და...

* * *

გაივლის დრო და ამ ყველაფრის შესახებ ასე ვიხუმრებ: — ეს ის შემთხვევა იყო, როცა თეთრი რაბი ჩამოგიქროლებს, შენ შემოხტომასაც მოასწრებ და მერე...

მერე ის სულ სხვა მხარეს გაფრინდება.

იმ წუთას კი, ნინომ რომ დამირეკა და მითხრა, რომ აპირებდა დაედგა პიესა, რომელშიც მე მთავაზობდა უსინათლო, ყრუ და მუნჯი გოგოს როლს, ძალიან შევშინდი და დავიბენი:

— კი მაგრამ, თუ უსინათლოა, ყრუ და მუნჯი, მე რა უნდა ვითამაშო-მეთქი?!

უცნაური ის იყო, რომ ამ როლზე ორმა ადამიანმა — თვითონ ქალბატონმა ნინომ და ჩემმა პარტნიორმა სცენაზე აკაკი ხიდაშელმა — ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად შემარჩიეს.

დიდხანს ვფიქრობდი, რა უნდა მექნა.

ბოლოს ასეთი პირობით დავთანხმდი: დაგვეწყო რეპეტიციები, მოგვესინჯა, რა გამოვიდოდა. არ მქონდა ჩემი თავის იმედი, რადგან არ ვიცოდი, რა უნდა გამეკეთებინა.

— შენ შეძლებ! — მამხნევებდა რეჟისორი.

დავინყეთ რეპეტიციები.

არა ჩვეულებრივი რეპეტიციები.

ჯერ უბრალოდ ვისხედით და ვსაუბრობდით როლზე.

მერე ვიფიქრე, რომ საჭირო იყო მენახა, როგორ იქცეოდნენ უსინათლოები, როგორი იყო მათი ემოციები, პლასტიკა, აღქმა სამყაროსი... და როცა ეს ყველაფერი ვნახე, მთავარი, რასაც მივხვდი, იყო ის, რომ მათ აქვთ საოცარი უნარი სიცოცხლისა, სიცოცხლის ისეთი სიყვარული, როგორიც ჩვეულებრივ ადამიანებს არ გაგვანჩია.

სწორედ იქ გავაცნობიერე, რომ მე ნამდვილად არ აღვიქვამდი სამყაროს ასე მძაფრად.

მე ვერ ვხედავდი მას ისეთი სიცხადით, როგორითაც ბრძემები ხედავდნენ.

მე არ მქონდა ისეთი სურვილი მისი შეცნობისა — აი, თუნდაც ყვავილის დაყნოსვისა — როგორც მათ.

და ყველაზე მნიშვნელოვანი, რასაც მაშინ მივხვდი, იყო ის, რომ მე სწორედ ეს სურვილი უნდა მეთამაშა.

მერე ვიფიქრე, რომ საჭირო იყო მცოდნოდა მუნჯების შესტიკულაციაც და დავინახე ის, რომ თუ ერთ-ერთი შეგრძნება მაინც არ აქვს ადამიანს, ის სრულიად სხვაგვარად აღიქვამს სამყაროს.

ეს სხვაგვარი აღქმაც უნდა მეთამაშა.

რეპეტიციები დავინყეთ იქიდან, როგორ შეიძლება მოძრაობდეს პატარა ბავშვი, რომელიც ეს-ესაა გამოახელს თვალს, ეს-ესაა სწავლობს საუბარს და სიარულს.

პირველად ოფელისა როლზე ვიმუშავე ასე — როცა სხვა აღარაფერი მახსოვდა, სასცენო კოსტიუმით დავდიოდი ქუჩაში, რომ უკეთ გამეთავისებინა ყველაფერი.

მეორედ ეს ამ როლზე მუშაობისას მოხდა — დავდიოდი ქუჩაში და ვცდილობდი წარმომედგინა, რომ მხოლოდ მესმოდა და ვერ ვხედავდი. შინ თვალეზახვეული ვმოძრაობდი და აღმოვჩინე, რომ შეიძლება დაიმახსოვრო ავეჯის განლაგება და იარაღ მშვიდად.

მერე რეპეტიციებში აკაკი ხიდაშელიც ჩაერთო. ძალიან საჭირო შენიშვნები მომცა, ოღონდ ისე მოზომილად, ვეხვეწებოდი, იქნებ კიდევ მიჩიოთ რამე-მეთქი. ძალიან მერიდებოდა მისი. როცა შემოდიოდა, ფეხზე ვდგებოდი. ერთხელ, მახსოვს, რამდენჯერმე დავემშვიდობე. მაშინ ის შემობრუნდა და მითხრა:

— მოდი ასე მოვიქცეთ: მე შენთვის ვიქნები მეგობარიც, მამაც, ძმაც... ოღონდ ასე დაძაბული ნუ იქნებიო.

ასეთი პარტნიორი სცენაზე, სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, დიდი კომფორტი და ბედნიერება...

და როცა ის კარგი პარტნიორი მომართულია, რომ შენც კარგი იყო, ეს კიდევ სხვა რამეა.

იშვიათი რამ, რომელიც მეც მხვდა წილად.

— ამ სპექტაკლში — „ნათელი ბნელში“ — მართლაც ძალიან დიდი გარდასახვა ხდება სცენაზე — ყრუ, ბრმა და მუნჯი გოგონა უნდა გარდაიქმნას სრულყოფილ ქმნილებად და ეს ყველაფერი ძალზე ხელშესახებად ხდება მაყურებლის თვალწინ. როცა აკაკი ხიდაშელი ჩნდება სცენაზე, მისი შემოსვლა ისეთი სახასიათოა, ისეთი ემოციური და შთამბეჭქდავია, ფიქრობ, რომ წარმოუდგენლად ძნელი იქნება ასეთ მსახიობს ღირსეული პარტნიორობა გაუწიო... და თქვენ ამას ახერხებთ — თითქმის ტოლს არ უდებთ მას და მაყურებელი მოწმე ხდება თქვენი გმირის სრული მეტამორფოზისა.

ვფიქრობ, ამაზე უნდა დაინეროს, ეს სპექტაკლი უნდა შეფასდეს სათანადოდ კრიტიკოსების მიერ...

— „ნათელი ბნელში“ ორი წლის წინათ დაიდგა და მაშინდელ თეატრალურ სივრცეში ერთ-ერთი წარმატებული სპექტაკლი იყო, თუმცა ახმეტელის თეატრს მაყურებელი, ცოტა არ იყოს, უჭირს. თანაც ეს ყველაფერი მძიმე პერიოდს დაემთხვა: თეატრში ხელმძღვანელობა შეიცვალა, სპექტაკლი იშვიათად ინიშნებოდა, ვინმეს რომ ეკითხა, ზუსტად ვერც ვეტყვოდი, როდის შეიძლებოდა ის ენახა. ამან დიდწილად განსაზღვრა ის, რომ „ნათელი ბნელში“ იმ რაოდენობის მაყურებელმა ვერ ნახა, რამხელა ინტერესიც იყო მის მიმართ.

— სხვა სცენაზე რომ გადაგეტანათ, იქნებ უფრო პოპულარული ყოფილიყო...

— რა გითხრათ... იმას კი ხშირად ვფიქრობ, რომ ჩემი თეთრი რაში სულ სხვა მხარეს გაფრინდა. თუმცა... ამ სპექტაკლმა ბევრად განაპირობა ჩემი ყოფნა ახმეტელის თეატრში — მერე ნუგზარ ლორთქიფანიძემ დადგა შილერის „ვერაგობა და სიყვარული“, სადაც ლუიზა ვითამაშე.

ახმეტელის თეატრში ასევე ვიმუშავე სოსო ნემსაძესთან, მაღსაზ ასლამაზიშვილთან, ხათუნა ბედელაძესა და დიმიტრი ღვთისიაშვილთან.

საერთოდ, „ნათელი ბნელის“ მერე ძალიან მეშინოდა სხვა როლების. იცით, არის სიმაღლე, რომლის მიღწევის შემდეგაც ქვემოთ ჩამოსვლის უფლება არ გაქვს. თუ მეტს ვერ შეძლებ, ეს მაინც უნდა შეინარჩუნო. მერე მითხრეს კომპეტენტურმა ადამიანებმა, გამოცდილმა მსახიობებმა: ასეთი როლი შეიძლება ცხოვრებაში ერთხელ შეასრულო და ამის გამო რომ აღარაფერი ითამაშო, არ გამოვაო...

— კრიტიკას როგორ ხვდებით ხოლმე?

— არის რაღაც, რაც სცენაზე შეიძლება ითამაშო, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით, მაგრამ საკუთარ თავს ვერ მოატყუებ.

შენ ყოველთვის იცი, ბოლომდე დაიხარჯე თუ არა იმ დღეს. დამთავრდება სპექტაკლი, ნახვალ საგრიმიროში, დარჩები საკუთარ თავთან მარტო და მიხვდები, რომ რაღაც დააკელი ამ ყველაფერს, შენი შესაძლებლობანი ბოლომდე არ გამოიყენე. ხდება ასეთი რამეებიც.

ამიტომ ჯანსაღი კრიტიკა ჩემთვის ძალიან საჭირო რამაა. ყოველთვის ყველა როლი არ გამოგივა, და უნდა შეგძლოს მარცხის აღიარებაც.

პირადად მე არასოდეს მწყინს, როცა ჩემი კოლეგა და პარტნიორი (და არა, ვთქვათ, რეჟისორი) მაძღვეს შენიშვნას. პირიქით, სულ ვეუბნები მათ, რომ თუკი შემიძლია რამე უკეთ გავაკეთო, აუცილებლად მითხრან.

— თქვენ რეჟისორებზე საუბრობდით, არადა, კონფორმიზმი და იოლი გზით სიარულის სურვილი რომ ახსენეთ, არცთუ იშვიათად მსახიობებშიც შეიმჩნევა. საინტერესოა, თუ გამოარჩევდით თქვენს თაობაში რომელიმე მსახიობს თავისი ნიჭითა და პროფესიონალიზმით?

— რთული სათქმელია.

იცით დღეს როგორი ტენდენციაა? ერთხელ ერთმა მეგობარმა ერთ-ერთი მსახიობის შესახებ ასეთი რამ თქვა:

— ბოლოს და ბოლოს გადაწყდა, რომ ეს ბიჭი ნიჭიერიყო.

რალაცნაირად ასე ხდება ხოლმე: უნდა „გადაწყდეს“, რალაც წრეში უნდა გალიარონ, რომ ნიჭიერი ხარ, იქნება ეს, საერთოდ, საზოგადოება, კონკრეტული ადამიანი თუ გარკვეული სნობური წრე. ოლონდ... რამდენად ჯანსაღია ეს აღიარება, სხვა საქმეა.

არიან ახალგაზრდა ნიჭიერი მსახიობები, მაგალითად, თუმანიშვილის თეატრში, თავისუფალ თეატრში, მაგრამ ისევ და ისევ იმის გამო, რომ რეჟისორები ზედაპირულად უდგებიან რალაცებს, ეს ადამიანები ხან ჩანან, ხან — არა. არის როლები, რომლებშიც ისინი ბრწყინავენ, მაგრამ ზოგჯერ ვერ ახერხებენ თავიანთ შესაძლებლობათა ბოლომდე გამოვლენას.

— როგორც ჩანს, წარმატება მხოლოდ ნიჭზე არ არის დამოკიდებული.

— იცით, მხოლოდ ნიჭის ხარჯზე შეიძლება რამდენიმე როლი ითამაშო, მაღალ დონეს კი პროფესიონალიზმიც სჭირდება, რაც მუდმივი მუშაობისა და გამოცდილების შედეგია და ძნელი მისაღწევია.

— მითუმეტეს დღეს, როცა ბევრი რამ არეულია ჩვენს ყოფაში.

— რაც თავი მახსოვს, სულ გარდამავალ დროში ვცხოვრობ და სულ ვფიქრობ, ნეტა როდის გათენდება ის დღე, როცა ასეთი არასტაბილურობის განცდა აღარ მექნება-მეთქი.

რას იზამ, შენს დროს ადამიანი ვერ ირჩევ. ეს შენი ბედისწერაა.

ან უნდა შეეგუო ამას, ან კიდევ ნახვიდე აქედან.

ჩემთვის კი... საქართველოდან წასვლა, აქაურობას დათმობა წარმოუდგენელია.

— ახალ როლებზე თუ მუშაობ?

— კინოში ორ ახალ სერიალზე იწყება მუშაობა, ჯერ-ჯერობით მხოლოდ პროექტებია. რაც შეეხება თეატრს, ახმეტელის თეატრში დიმიტრი ღვთისიაშვილი დგამს დათო ტურამილის პიესას „შავი კეტები“.

გარდა ამისა კიდევ ერთ საინტერესო რეჟისორთან მომიწია მუშაობა: საბა ბაიხოიძე თავის სადისლომო სპექტაკლზე, დოსტოევსკის „თეთრ ღამეებზე“ მუშაობს — ძალიან საინტერესოდ. სულ ვფიქრობ, რომ თუ ეს სპექტაკლი არ შედგება, რეპეტიციების პროცესი მაინც ისეთია — რომ შემოვილანუნებენ და გამოგაფხიზლებენ. „თეთრ ღამეებზე“ მუშაობისას მიგხვდი, რომ სერიალების რიტმის გამო რალაცებს გადავეჩვიე და ისევ მოვიკრიბე ძალა ფორმის შესანარჩუნებლად.

ყოველდღიური რიტმი, სამწუხაროდ, ისეთი რამაა, ხანდახან აღარ ფიქრობ იმაზე, რომ ზოგ რამეს ზედაპირულად აკეთებ, მაგრამ ხან ასეც ხდება — ღამით მესიზმრება, რომ ტექსტი მავინყდება და ვიტანჯები.

არის რაღაც, რაც მაინც არ მასვენებს.

პროფესიული სინდისი ალბათ.

* * *

მეოთხე კურსზე ვიყავით, ლევან ანჯაფარიძემ ოთხნი რომ შეგვარჩია მოკლემეტრაჟიანი ფილმისათვის „არის ასეთი ქვეყანა“.

სინჯებზე კინოსტუდიაში დაგვიბარეს.

ოთხივე დაგვამტკიცეს.

მახსოვს, კინოსტუდიის ეზოდან რომ გამოვედით, ძლივს ვიკავებდით ემოციებს — ეს ხომ ჩვენი პირველი კინოროლი იყო — და როგორც კი გამოვცდით ლობეს, ოთხივემ ერთად ვიყვირეთ სიხარულისგან, ის კი აღარ გაგვხსენებია, რომ ჩვენს ყვირილს ლობის მიღმაც გაიგონებდნენ.

ხურდები შევაკონინეთ. ერთი ბოთლი მამპანური მოგვივიდა და ჩვენს მეგობართან აღვნიშნეთ პირველი წარმატება.

მერე სერიალში — „ყავა და ლუდი“ — ვითამაშე ინვალდი გოგონას როლი. შემდეგ მოჰყვა საზაფხულო პროექტი „გუნცაძეები“... და აი, სწორედ მაშინ იყო, რომ მეგონა სარეცხი მანქანაში შემადგეს და დამატრიალეს, რადგან სრულიად სხვა გარემოში, სხვა რიტმსა და სივრცეში აღმოვჩნდი.

მერე პატარა როლი შევასრულე „შუა ქალაქში“, შემდეგ კი იყო ეპიზოდური როლი სერიალში „ალუბლების ქუჩა“.

როცა სერიალში მუშაობაზე თანხმდები, გინდა თუ არ გინდა, დათმობები გინევს, რადგან არსებობს ფინანსური დაინტერესება, გარდა ამისა ფიქრობ, რომ მაყურებელი მარტო თეატრის სცენაზე არ უნდა გხედავდეს — სამწუხაროდ, მსახიობის პოპულარობას ბევრად განსაზღვრავს ტელევიზია, რადგან ეკრანს მეტი მაყურებელი ჰყავს.

ერთხელ მაღაზიაში მკითხა გამყიდველმა: თქვენ ახმეტელის თეატრში არ თამაშობთ? და ახლაც მახსოვს, როგორ გამიხარდა, სცენიდან რომ მიცნეს და არა ეკრანიდან.

თუმცა ეს უნდა გაიარო, რომ იცოდე, რას ნიშნავს კინო, მუშაობა სწრაფ ტემპებში — როცა შეიძლება ისე გადაგიღონ ფილმში, რომ საკუთარი პერსონაჟის აღქმაც ვერ მოასწრო. ეს ყველაფერი საჭიროა იმისათვის, რომ იგრძნო განსხვავება თეატრსა და კინოს შორის. ბოლოს და ბოლოს, ბევრი რამ მუშაობის ასეთი პრინციპიდან შეიძლება „ნამდვილ“ — არაკომერციული დამოკიდებულებით გადაღებულ ფილმშიც გამოგადგეს. ასეთი იყო ჩემთვის რეზო ჩხეიძის „ქრისტეს საფლავეზე ანთებული სანთელი“, რომელიც ჯერ არ გამოსულა ეკრანებზე. პრემიერა კი გაიმართა, მაგრამ ფილმი ქართულადაა გასახმოვანებული. მაშინ მივხვდი, რას ნიშნავს „ნამდვილ“ კინოში მუშაობა. ეს კიდევ სხვა რამაა მსახიობისათვის.

აი, სერიალში კი ზედაპირულად გიხსნიან როლს, დანარჩენი შენ უნდა გააკეთო. თუმცა, მე თუ მკითხავთ, რთული სწორედ ზედაპირული როლის თამაშია, ძალიან ყალბი და ხელოვნური რომ არ გამოვიდეს. თანაც საზოგადოების დიდი ნაწილი სწორედ ამ პროდუქციით გეცნობა და ვალდებული ხარ, ეს ყველაფერი მეტ-ნაკლებად კარგ დონეზე განახორციელო. ამიტომ ვცდილობ, რამდენადაც შესაძლებელია ორ-სამ საათში, დასამახსოვრებელი სახე შევქმნა, თუმცა ეს ყოველთვის ერთნაირი წარმატებით ვერ ხერხდება.

მართალია, ვიცით უცხოური მაღალი დონის სერიალე-

ბიც, მაგრამ ამას კიდევ სხვა გამოცდილება სჭირდება. ჩვენთან ახლა დაიწყო ეს ყველაფერი, ძალიან დიდი ჩავარდნის მერე კინოში, და სულ ვამბობ, რომ მაინც კარგია — როგორც ბავშვი ვერ გაივლის სწორი ნაბიჯებით, როცა ფეხს იდგამს, ისეა აქაც. უნდა ნაიქცეს, უნდა ეტკინოს, უნდა იზვინოს ბევრი რამ, რომ სიარული ისწავლოს. მოვადრო, ქართული სერიალიც გაივლის მტკიცე ნაბიჯებით ოღონდ ეგ არის, გული გწყდება, რომ ეს ახლა არ ხდება.

დრო გადის...

შენი დრო!

და შეიძლება ვერც მოესწრო ამ ყველაფერს.

მაგრამ არაუშავს, მთავარია — იყოს, და როცა იქნება, ხომ იქნება!

* * *

ის ყოველთვის ყველა სპექტაკლს ესწრებოდა — მთლიანად ჩართული ჩემს მუშაობაში და ძალიან კრიტიკული.

შესაქებს მოზომილად შემიქება, ნაკლზე მკაცრად მიმითითებდა.

ამის გამო ხშირად ეკამათობდით.

— შენგან მსახიობი არ გამოვო, — მსაყვედურობდა.

— რატომ-მეთქი? — რომ ვეკითხებოდი, — საკუთარ თავზე არ მუშაობო, მპასუხობდა.

ამიტომ მუდმივად დამტკიცების რეჟიმში ვიყავი. ვცდილობდი მეჩვენებინა, რომ ასე არ იყო და მოუთმენლად ველოდი ხოლმე მის მოსვლას პრემიერაზე.

„ნათელი ბნელში“ რომ ნახა, შინ მოსულს მითხრა:

— მე დღეს დავიჯერე, რომ შენ ნამდვილი მსახიობი ხარ.

ეს იყო ყველაზე დიდი შეფასება ჩემთვის.

მას მერე აღარ უთქვამს: შინაც იმუშავეო.

უკვე მენდო... როგორც მსახიობს.

ერთადერთი სპექტაკლი, რომლის პრემიერაზეც არ მოვიდა, „გიორგი მაზნიაშვილი“ იყო, რადგან მხოლოდ პრემიერის წინა დღეს გაფუჭილე, რომ ერთ ადგილას რალაცას ვერ ვიგებდი, რალაცას ისე ვერ ვაკეთებდი, როგორც საჭირო იყო და... ეწყინა.

თუმცა, დარწმუნებული ვარ, ის ჩუმად მაინც მოვიდოდა და მნახავდა ამ როლში.

ბოლო სპექტაკლი, რომელსაც მამა დაესწრო, „ვერაგობა და სიყვარული“ იყო. ძალიან კმაყოფილი დარჩა. გაზაფხულზე ეს სპექტაკლი ჩავაბარეთ, ზაფხულში კი მამა გარდაიცვალა.

ოქტომბერში სეზონი რომ გავხსენით და „ვერაგობა და სიყვარული“ ნახა აკაკი ხიდაშელმა, გაკვირვებულს უკითხავს:

— რა სჭირს ამ გოგოსო?!

ძალიან გამიჭირდა თამაში.

არ ვიცოდი, ვისთვის უნდა მეთამაშა;

ვისთვის უნდა დამემტკიცებინა, რომ ნამდვილი მსახიობი ვიყავი;

ის ერთი ადგილი დარბაზში ხომ ცარიელი იყო...

მაგრამ ახლა ნელ-ნელა ვიკრებ ძალას, რადგან ვიცი, რომ მამას ენდომებოდა მისი არყოფნის მერეც ისე გამეგრძელებინა სცენაზე დგომა, როგორც მას უნდოდა.

ხანდახან მგონია, რომ ის ისევ მიყურებს...

გურამ ყორანაშვილი

როგორ ინერება ფეოდალური ხანის საქართველოს ისტორია

საქართველოს ისტორიის ოთხტომეულის (საერთო რედაქტორი მარიამ ლორთქიფანიძე) მეორე და მესამე ტომები მიზნად ისახავს ქართული ფეოდალიზმის ისტორიის თხრობას (ახ.წ. IV საუკუნიდან მოყოლებული რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსიამდე). შეგახსენებთ, რომ იგივე თემატიკა გადმოიცემოდა თითქმის ამავე ავტორების მიერ 2006 და 2008 წლებში დაბეჭდილ ორტომეულში.

საერთოდ, საკითხის შესწავლაში თვალსაჩინო წვლილი შეიტანა ჩვენი ისტორიოგრაფიის კორიფემ, ივანე ჯავახიშვილმა, მაგრამ ამ მიმართულებით ბევრი რამ დარჩა გასაზრებელი. ვერ ვიტყვით, რომ აღნიშნულის მხრივ საბჭოურმა ქართულმა ისტორიოგრაფიამ, დაფუძნებულმა ე.წ. მარქსისტულ-ლენინურ ფილოსოფიაზე, დიდ წარმატებებს მიაღწია. რასაკვირველია, შესაბამის საისტორიო წყაროთა შესწავლისა და ცალკეული პრობლემების დამუშავების თვალსაზრისით, ბევრი რამ იქნა გაკეთებული. მაგრამ ზედარულმა, ყალბმა ზოგადსოციოლოგიურმა და ისტორიოსოფიულმა მიდგომებმა ამჯერადაც უარყოფითად იჩინა თავი. სხვათა შორის, 2006-08 წლებში დაბეჭდილი ორტომეულის შესავალში აღნიშნული იყო, რომ ჩვენს შესაბამის ისტორიულ პროცესს განიხილავდნენ ეკონომიკურ-სოციალური ფორმაციებისა და ცივილიზაციური მიდგომებით, ე.ი. ავთენტური მარქსიზმისა და არნოლდ ტოინბის კონცეფციების სინთეზის საფუძველზე. დიდად სამწუხაროდ, მსგავსი აღიარება ოდენ ლიტონ სიტყვებად დარჩა. ამჯერად ოთხტომეულში ამასაც კი ვერ ვხედავთ. თუმცა III ტომის 140-ე გვერდზე აღნიშნულია: „ზოგადქართული კულტურა, რომელიც დაფუძნებული იყო აღმოსავლეთ საქართველოს, იბერიის მძლავრ სოციალურ-ეკონომიკურ ბაზისზე, 160-ე გვერდზე ფიგურირებს „პოლიტიკური ზედნაშენი“, 149-ზე — სანარმოო ძალები. ამასთანავე ვკითხულობთ იმასაც, რომ „ქართლის ცხოვრება“ იყო ფეოდალური საქართველოს ცივილიზაციის მნიშვნელოვანი იდეურ-პოლიტიკური ბაზისი (ტ. II, გვ.459). ასე რომ, მეთოდოლოგიის მხრივ, ოთხტომეულის მეორე და მესამე ტომებშიც სრულ უმწეობას ვაწყდებით.

სიძნელები კი უამრავი გახლავთ, თუნდაც ფეოდალიზმის როგორც ისტორიული ეტაპის კანონზომიერების გაგებაში. საბჭოური თვალსაზრისით აღნიშნული ეკონომიკურ-სოციალური ფორმაცია საკმაოდ უნივერსალურ მოვლენას წარმოადგენდა ევროპასა, აზიასა და ყოველ შემთხვევაში ჩრდილოეთ აფრიკაში. რაკი მსგავსი თეორიული წარმოდგენა ისტორიულ სინამდვილეს ხშირად ადეკვატურად ვერ ასახავდა, დაისვა საკითხი ფეოდალიზმის ტიპოლოგიის შესახებ. ბევრი მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ აღმოსავლეთის დიდ ქვეყნებში ე.წ. შუა საუკუნეების მანძილზე ადგილი ჰქონდა სახელმწიფოებრივ ფეოდალიზმს. თუ ასეა, მაშინ სწორი ყოფილა „მარადიული ფეოდალიზმის“ თვალსაზრისი, რასაც დასავლური საისტორიო აზროვნება დიდი ხნის წინათ ამტკიცებდა. ჩვენს სინამდვი-

ლეში ნიკო ბერძენიშვილი და გიორგი მელიქიშვილი აღიარებდნენ ბარბაროსულ ფეოდალიზმს.

აღნიშნული სიძნელისათვის თავი ვერ გაურთმევიათ ოთხტომეულის ავტორებსაც. წიგნში ვკითხულობთ: „ფეოდალიზმი სახელმწიფოებრივი ფორმითაც არსებობდა, როდესაც სრულიად არ იყო საჭირო და აუცილებელი მეთემეთათვის პირადი თავისუფლების წართმევა და მათი საკუთრების ექსპროპრიაცია (ტ. II, გვ. 164), თითქოს საქართველოში არსებული მთისა და ბარის ურთიერთობა ფეოდალიზმის ამავე ტიპს განასახიერებდა. III ტომში აღნიშნულია ფეოდალური ურთიერთობების ევროპული მოდელი (გვ. 5). ისე, შესაბამის ადგილას ფეოდალიზმის ძირითადი ნიშანთვისებანი სწორად, ე.წ. სალი აზრით არის გადმოცემული, მაგრამ არაა ხაზგასმული გარემოება, რომ საქართველოში, აღმოსავლეთის მრავალი ქვეყნისაგან განსხვავებით, ფეოდალიზმი წამდვილად (სახელმწიფოებრივი და ბარბაროსულის ეპითეტების გარეშე) განვითარდა. ამ მომენტის გაგება-გააზრებით ქართულ მეცნიერებას შეუძლია თავისი წვლილი შეიტანოს ევროპულ მედიევსტიკაში. არ უნდა დაველოდოთ, რომ ამას აღასრულებენ ევროპელი ისტორიკოსები.

სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს საკითხი გააზრებულ იქნეს ის ეკონომიკური დონე, რა პირობებშიც წარმოიშვა და განვითარდა ქართული ფეოდალიზმი. სიმონ ჯანაშიას, ასევე ნიკო ბერძენიშვილის შეხედულებით, შესაბამის პერიოდში, IV-V საუკუნეებიდან მოკიდებული, ხდებოდა სანარმოო ძალების შემდგომი განვითარება. ცხადია, ამგვარი წარმოდგენა გამომდინარეობდა არსებული საბჭოური საისტორიო მსოფლმხედველობიდან და არა ფაქტებიდან. მაგრამ საისტორიო ჭეშმარიტება გახლავთ, რომ დასავლეთ ევროპის სამხრეთ, უწინ განვითარებულ ნაწილში ფეოდალიზმის თავდაპირველი განვითარება მოხდა სწორედ სანარმოო ძალების, რეგრესის, მათ შორის მოსახლეობის შემცირების, ძველი ცივილიზაციისა და ბარბაროსობის სინთეზის საფუძველზე. ამ მხრივ, შემდგომ განვითარებას ადგილი ჰქონდა ისტორიის სარბიელზე გამოსულ ახალ ხალხებში.

კითხვა ისმის: რა ვითარებას ვხედავთ ამ მხრივ ძველ საქართველოში (ქართლში, ეგრისში)? „საქართველოს ისტორიის ნარკვევების“ მეორე ტომში სწორედ სანარმოო ძალების სტაგნაციასა და რეგრესზეც კია ლაპარაკი. რა თქმა უნდა, საკითხი უნდა წყდებოდეს წინასწარული, აპრიორული სქემის გარეშე — შესაბამისი საისტორიო წყაროებისა და არქეოლოგიური მასალების შესწავლით. საკითხს სწორედ ასეთი მიდგომა მოჰყვანდა ნათელს. ყოველ შემთხვევაში შეიძლება დასაბუთებულად იყოს ისეთი სიახლეები, როგორიც არის წყლის ნისქელობისა და მეაბრეშუმეობის გავრცელება. ამათზე მხოლოდ XII საუკუნესთან დაკავშირებით არის საუბარი.

ოთხტომეულის II ტომში კვლავ ძველებური თვალსაზრისია გატარებული, საუბარია საზოგადოების შემდგომ ეკონომიკურ აღმავლობაზე. თუმცა უწინდელ, ოდენ ფრაზებით,

ასევე ფეოდალური რევოლუციის თვალსაზრისით, მსჯელობას აქ ვერ ვხვდებით. ამას ეთმობა თხრობა იმ პერიოდისა (VIII-X საუკუნეები), როდესაც საქართველოს გაერთიანება გახდა შესაძლებელი. იგივე მეორდება ე.წ. განვითარებული ფეოდალიზმის პერიოდის მიმართაც, რომელსაც ჩვენში გაბატონებული აზრით XI-XII საუკუნეებში ჰქონდა ადგილი.

საერთოდ, ხომ უცილობელი ფაქტია, რომ ე.წ. ტრადიციულ საზოგადოებაში ნეოლითური რევოლუციისა და რკინის მეტალურგიის ფართოდ გავრცელების მაგალითების გამოკლებით, ეკონომიკის თვალსაჩინო აღმავლობის ძიება გაძნელებულია (ამას ხაზი გაუსვა გიორგი მელიქიშვილმა). აღნიშნულმა სიძნელემ, ცხადია, თავი იჩინა IV-XII საუკუნეების საქართველოს მაგალითზეც.

გიორგი მელიქიშვილმავე თავის 1973 წელს გამოსულ წიგნში, რომელიც ქართული ფეოდალიზმის განვითარებასა და საქართველოს გაერთიანების საკითხს ეხება, წამოაყენა ჩვენი აზრით, საფუძვლიანი მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ XI-XII საუკუნეების საქართველოში განვითარებული ფეოდალიზმის ტოტალური არსებობის ხელალებითი, კატეგორიული მტკიცება არსებით კორექტივს საჭიროებს. ასე იყო ქართლში, ტაო-კლარჯეთში, მაგრამ აფხაზეთსა და კახეთში, ავტორის აზრით, ეგრის-ლაზიკაშიც, მსგავსი სიტუაცია გამოირიცხებოდა. მართლაც, ყოველ შემთხვევაში, პირველ ორ მხარეში ადგილი ჰქონდა ე.წ. ადრეკლასობრივი საზოგადოების არსებობას. აქედან გამომდინარე, ერთი მხრივ აფხაზეთისა და შემდგომ მთელი დასავლეთ საქართველოს, ხოლო მეორე მხრივ, კახეთის (ფართო მნიშვნელობით) გაერთიანება მოხდა აღნიშნულ საზოგადოებრივ საფეხურზე მდგომი აფხაზებისა და წინარების აქტიურობით. ცნობილია ისიც, თუ რა როლი ითამაშეს მათ ტაო-კლარჯეთთან ერთად, საქართველოს გაერთიანებაში. დღევანდელ ქართველ ისტორიკოსთა უმეტესობას კი მიაჩნია, რომ აღნიშნული დიდი მოვლენა უწინარეს ყოვლისა ეკონომიკური აღმავლობით იყო გამოწვეული. ზოგადი ფრაზების გარდა, კერძოდ, II ტომში მითითებულია IX-X საუკუნეებში მძიმე გუთნის გავრცელება. მაგრამ ივანე ჯავახიშვილის აზრით, ამ ფაქტს XII ს-ში ჰქონდა ადგილი. ამასვე ადასტურებს აღმოსავლეთ საქართველოში გუთნეულთან დაკავშირებული ტერმინის „დღის მინის“ გაჩენა XIII საუკუნეში.

აღნიშნული მომენტი ნიგნის ავტორების, მათ შორის, საერთო რედაქტორის, მხედველობის (უფრო სწორად: აზროვნების) მიღმა რჩება. მათ, ნიკო ბერძენიშვილის დარად, მტკიცედ სწამთ ისიც, რომ XII საუკუნიდან მოკიდებული საქართველო თითქმის მთელი ექვსი საუკუნის განმავლობაში გამოყოფალ ჩინში იმყოფებოდა. განა არ მოვიდა დრო, მით უმეტეს, გიორგი მელიქიშვილის ზემოაღნიშნული მცდელობის შემდგომ, რათა საქართველოს შესაბამისი ისტორიული სიტუაცია ახლებურად იქნას გააზრებული?

ყოველივე ზემოთქმული წარმოაჩენს აუცილებლობას იმისა, რომ მეთოდოლოგიის (ნამდვილი!) გარეშე ისტორიულ პროცესი სწორად, გამართულად ვერ გაცნობიერდება. დიდად სამწუხაროდ, მთელი ათეული წლების განმავლობაში ამ ელემენტარული ჭეშმარიტების გაგება ქართველ ისტორიკოსებს, რუსი კოლეგებისაგან განსხვავებით, გაუჭირდათ...

ცხადია, ავტორები ვერ ახერხებენ ყოველთვის მისდინ წინასწარ შემუშავებულ წარმოდგენებს და იძულებული

ხდებიან ანგარიში გაუწიონ ისტორიის ჯიუტ ფაქტებს. კერძოდ, ე.წ. დიდი ომის პერიოდს ეგრისში (ლაზიკაში) „არ შეიძლება შედეგად ეგრისის ეკონომიკური დაცემა და პოლიტიკური დასუსტება არ მოჰყოლოდა“ (ტომი II, გვ. 110). იგივეს ვიტყვით არაბობის დროინდელ ქართლის ვითარებაზეც: „არაბთა მიერ აღმოსავლეთ საქართველოს დაპყრობა, რა თქმა უნდა, უარყოფითად იმოქმედებდა ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობაზეც“ (იქვე, გვ. 135). სახელდობრ, ამ დროს აქ დაცარიელდა ვრცელი ადგილები, რომლებიც შემდგომში ყივჩაყებმა დაასახლეს (იქვე, გვ. 388). მეორე ტომის 153-ე გვერდზე ვკითხულობთ, რომ საერთოდ ფეოდალიზმის დროს შეინიშნება სასაქონლო-ფულადი ურთიერთობების სუსტი განვითარება.

ლაპარაკობენ ქალაქების ფართოდ გავრცელებაზე ფეოდალურ საქართველოში და ამავდროულად თვით თბილისის მიმართაც კი ნიგნში ასეა აღნიშნული: სოფლის მეურნეობის პროდუქტებით ქალაქი ძირითადად თვითონ ამარაგებდა თავის მოსახლეობას (იქვე, გვ. 280). უფრო კონკრეტულად, „ქალაქში დიდი რაოდენობით იყო ბალები, ბოსტნები, ის გარშემორტყმული იყო სასოფლო-სამეურნეო სავენარულებით. თბილისს ირგვლივ ერტყა მდიდარ მოქალაქეთა (!) ქალაქგარეთა სასახლეები, ვენახები, ბალები, ბოსტნები, საძოვრები (იქვე). თუ ასე იყო თითქოსდა ასიათასიანი (I ათასწლეულის ბოლოს) თბილისში, როგორც ეს ნიგნშია ნაგარაუდები (იქვე), მაშინ საკითხავია თუ როგორი ქალაქი გახლდათ თვით თბილისი, რომლის უზარმაზარი მოსახლეობა (იმ ეპოქის მასშტაბებით) სოფლის მეურნეობის პროდუქტებით თვითონვე იკმაყოფილებდა მოთხოვნილებებს. თუმცა ამავე გვერდზე აღნიშნულია: „ასევე ახლომანხლო სოფლებიდან მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანი საქონლის შემოტანა“, მაგრამ ლოგიკა ამათ მოეწვევა. მისასაღმებელია, რომ XII საუკუნის თბილისის ეკონომიკური სინამდვილის მიმართ ამგვარი აზრი არ ფიგურირებს.

ლოგიკასთან ასევე მწყრალად არის მტკიცება იმისა, რომ თუმცა დავით აღმაშენებლის ზეობისას მონეტების წონამ ვერცხლის შედგენილობით ხუთჯერ იკლო, მაგრამ მიუხედავად ამისა XII საუკუნის საქართველოში ფულის კურსი კვლავაც მტკიცე ყოფილა (ტ. II, გვ. 439). ფეოდალიზმის თითქოსდა უმაღლესი დონის მიღწევის მიუხედავად დავით IV „უძლიური იყო გზა გადაელობა, დაემუხრუჭებინა ფეოდალიზაციის პროცესის შემდგომი გაღრმავება“ (იქვე, გვ. 373).

საქართველოს ხელახალ ცენტრალიზაციაზე, რაც გიორგი V ბრწყინვალის დროს მოხდა, ლაპარაკია III ტომში. კარგია, რომ ავტორები ამ გარემოებას არ ხსნიან ეკონომიკური წინსვლით, მაგრამ ეს ხომ ეწინააღმდეგება საერთო ქართველ ისტორიკოსთა მოსაზრებას ქვეყნის გაერთიანებაში ეკონომიკური ფაქტორის გადამწყვეტი მნიშვნელობის თაობაზე?

თითქოს ფეოდალიზმი თავისი არსით გამოირიცხავდა თვითმპყრობელობის არსებობას (აბსოლუტიზმი სხვაგვარ ეკონომიკურ და სოციალურ საფუძველზე განვითარდა), მაგრამ ავტორები იძულებულნი არიან ეს აღიარონ.

III ტომში გიორგი სააკაძის პრობლემა კვლავ უწინდელი (ნ. ბერძენიშვილისეული) თვალსაზრისით არის განხილული.

კვლავაც ვიმეორებთ, რომ ხშირად ნიგნში არაა მითითებული გამოთქმული აზრების ავტორები, მას ამჯერადაც არ ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია.

განხილულ ტომებში სხვა მრავალ, უფრო ნაკლები ხასიათის შეცდომებსაც ვაწყდებით. ამათგან მხოლოდ ნაწილზე მოგახსენებთ. მეორე ტომში (ისევე, როგორც პირველში) ფიგურირებს „ტერასული სტრუქტურა“ (გვ. 7, 460), რაც გაუგებრობას იწვევს (ჩვენი აზრით, აქ უნდა იგულისხმებოდეს ტერიტორიული სტრუქტურა). ანდა რას უნდა ნიშნავდეს ცალკე პარაგრაფის ასეთი დასათარებება: „ეგრისის სამეფოს შინაური სტრუქტურა“ (გვ. 39)? თუ მე-17 გვერდზე ქართლში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადების თარიღად ნაჩვენებია 326 წელი, სხვაგან (იხ. გვ. 313) ასეთად აღნიშნულია IV საუკუნის 30-იანი წლები. ძველი ბერძნული ენის ოდნავ მცოდნესათვისაც კი მიუტყვებელია დაწეროს (ან თქვას): „ლიმიტროფული ზონა“ (გვ. 62). ქართული ენის დღეს დადგენილი ნორმის მიხედვით „მაინცდამაინც არ შეიძლება იხმარებოდეს მნიშვნელობით „ყოველ შემთხვევაში“ (იხ. გვ. 75, 97, 137, 146). ფრიად უხერხულია „მეფის გვარი“ ვთქვათ ან დაწეროთ (გვ. 146), უპირიანი გახლავთ „საგვარეულოს“ ხმარება. ასევე უხერხულია „ლოკალური თითქოს შეჯახება“ (გვ. 98), „მონისა და ტყვის ვაჭრობა“ (გვ. 99), ასევე თურქთა კავანატის მიმართ „თურქეთის“ ხმარება (გვ. 119).

133-ე გვერდზე ვკითხულობთ: „კეისარი იუსტინიანე 705-711 წლებში ცდილობს დიდძალი ფულით მოისყიდოს გადამთიელი ალანები“. ჯერ ერთი, აქ მითითებულ უნდა იქნას იუსტინიანე II. მეორე, ნუთუ ხსენებულ პირს სახელდობრ, აღნიშნულ 6 წელიწადს ჰქონდა მსგავსი მცდელობა? ალბათ ავტორი ამ შემთხვევაში მისი ზეობის წლებს გულისხმობს. მაგრამ ცნობილი ფაქტია, რომ იუსტინიანე II 685-95 წლებში იყო იმპერატორი (შემდგომ იგი ხელმეორედ აღზევდა).

საერთოდ, უმეტეს შემთხვევებში, მათ შორის საქართველოში, მიწაზე კერძო საკუთრება არ განვითარებულა პირველყოფილი საზოგადოების დაშლის შედეგად, როგორც ეს არის აღნიშნული ნიგნში (ტ. II, გვ. 145). 163-ე გვერდზეც ხომ ვკითხულობთ: „სავარაუდოა, რომ ადრეფეოდალურ ხანაში არსებული სათემო მიწათმფლობელობა ქართლის ბარში განიხილებოდა როგორც სახელმწიფო საკუთრება. მით უმეტეს ასე უნდა ყოფილიყო მთასთან „დაკავშირებით“. თურმე წანარეთი VI საუკუნიდან ნალკის საეპისკოპოსოში შედიოდა (გვ. 170). ცხადია, უნდა იყოს „ნილკისი“ (იხე, რა შუაშია წანარების გენეტიკა? გვ. 170). ასევე, „კვერეტას“ მაგიერ (გვ. 173) უნდა იყოს კვეტრა. გაუგებარია მსჯელობა: „გართულდა და გაიზარდა მმართველობის ბიუროკრატიზმი და მისი აპარატი“ (გვ. 226). რა, განა შიდა ქართლი, და საერთოდ აღმოსავლეთ საქართველო დასავლეთ ნაწილს მხოლოდ სურამის უღელტეხილით უკავშირდებოდა? (გვ. 236).

275-ე გვერდზე შირვანი ქალაქთა შორის არის დასახელებული. 289-ე გვერდზე აღნიშნულია „ეპისტოლეტა ნიგნები“ — უნდა იყოს „სამოციქულო“. სამართლებრივი კულტურის საკითხი, აგრეთვე სასამართლო შესაბამისი ეპოქის სულთერ კულტურაში განიხილება (გვ. 319-23). ასევეა პოლიტიკური, მეფის ხელისუფლების იდეოლოგიის შემთხვევაშიც (გვ. 341-47). 323-ე გვერდზე გვხვდება „მანიქეველიზმი“, რაც, ცხადია, არასწორია. ორივე ტომში ხან „სამხრეთ კავკასია“ და ხანაც „ამიერკავკასია“ იხსენიება (ბეგრგან). რაკი სიტყვამ მოიტანა, ვიტყვით, რომ ნიგნში ხან „ალბანეთი“ ნახმარი და ხან „ალვანეთი“. რასაკვირველია, აქ ენობრივი ნორმის (ასევე ქართული მსოფლმხედველობიდან

მომდინარე ტრადიციის) დაცვა გვემართებს „ამიერკავკასიის“ სასარგებლოდ. უხეში შეცდომაა „უბის მონასტერი“ (გვ. 330). ნიგნში აღნიშნულია, რომ გრიგოლ ხანძთელის ცნობილი თხზულება დაწერილია X საუკუნის შუა წლებში, კონკრეტულად — 950 წელს (გვ. 344). საბედნიეროდ, ვიცით ზუსტი თარიღი — 951 წელი. „ბულგარელების“ ნაცვლად (გვ. 190) უნდა იყოს „ბულგარები“. 340-ე გვერდზე ვკითხულობთ, რომ საქართველო ადრეშუასაუკუნეებში პოლიტიკურად არ ყოფილა გაერთიანებული, მაგრამ ვახტანგ გორგასლის ზეობაზე თხრობისას საპირისპიროს ვგებულობთ.

II ტომის 351-ე გვერდზე ფიგურირებს „ბიზანტიის იმპერატორი ნიკოლოზ III“, მაშინ, როდესაც ამგვარი სახელწოდების იმპერატორებს ეს სახელმწიფო არ იცნობს. თუ გულისხმობდნენ „ნიკიფორეს“, ამითაც საქმეს არაფერი არ ეშველება, რამეთუ მოცემულ კონტექსტში იმპერატორი რომანოზ III ზეობდა. რაკი სიტყვამ მოიტანა, ბიზანტიელი იმპერატორი „თეოდოსის“ ფორმით კი არ უნდა მოვიხსენიოთ (გვ. 28, 36), არამედ — „თეოდოსიოსით“. დედოფლის სახელი შორენა კი არ იყო (გვ. 351), არამედ — ბორენა.

კონკრეტულად რა ტერიტორიები უნდა იგულისხმებოდეს „იორისპირში“ (გვ. 359, ენობრივადაც რომ მოიკოჭლებს), „ქართლის ქალაქი“ (გვ. 362), „ქსნისპირა ადგილებში“ (გვ. 364). რას ნიშნავს მოცემულ კონტექსტში „ნიგნის მკითხველები“ (გვ. 377)? ჩანს, აქ ნაგულისხმევია „მედავითნეები“.

დიდად საეჭვოა, რომ ჩვენს „ოქროს ხანაში“ გრემში „უმაღლესი სწავლების ცენტრი“, აკადემია არსებულებას (გვ. 449). უმართებულოა გამოთქმა, „საქრისტიანო ლიტერატურა“ (გვ. 457), „კონცეპტურად“ (გვ. 459) კონცეპტუალურის მაგიერ. როგორ უნდა დაზუსტდეს „ტექნიკა და მექანიკა“ (ტ. III, გვ. 5)? მცდარია აზრი, თითქოს თურქებმა „დაიმორჩილეს ასტრახანი“ (იქვე, გვ. 7). რაკი „ხვარაზმელებს“ ვხმარობთ (გვ. 26, 28, 30), მაშინ ხომ „ხვარაზმშაჰიც“ (და არა ხორეზმშაჰი) უნდა ვიხმაროთ.

III ტომის 53-ე გვერდზე ქართველთა ერთ-ერთი ბრძოლის ადგილად იხსენიება გაურკვეველი მდებარეობის „შინდარის გორა“. მაგრამ ხომ გარკვეულია, რომ ეს მოხდა ან თანამედროვე ხაშურში მდებარე ყოფილი სოფელი შინდარა. უხერხულია გამოთქმა, რომ კასტელის ქართული გამოცემა (ბეჟან გიორგაძისეული) „1977 წლით თარიღდება“ (იქვე, გვ. 282). თუ კახეთის მეფეების სახელწოდება ხშირად „ლევანის“ ფორმით ფიგურირებს, 280-ე გვერდზე „ლეონია“. ასევე უხერხულია „ქართლ-კახელთა მეფეები“ (გვ. 163). ამკარა გაზვიადება გახლავთ თქმა იმისა, რომ XVIII საუკუნეში „საქართველოს მეურნეობა ზოგჯერ მონიწილავდა ქვეყნებსაც კი უტოლდებოდა“ (გვ. 394).

395-ე გვერდზე ნახსენებია „მჭადიჯვარის (ნიახურის)“ ომი. მაგრამ ხომ ცნობილია, რომ მჭადიჯვარის (თითქოსდა დუშეთის მიდამოებში) ბრძოლას (არა ომს!) ადგილი ჰქონდა 1751 წელს და იგი დროითაც და სივრცითაც დამორბეული იყო ნიახურის ბრძოლიდან. თანაც მკითხველი ვერ გაიგებს თუ ეს უკანასკნელი სახელდობრ 1800 თუ 1801 წელს მოხდა. XVIII საუკუნის კულტურაზე თხრობისას ლაპარაკია „სამართლებრივ-პოლიტიკურ აზრზე“ (გვ. 491-92). ნიგნში (II ტომში) ვხვდებით საბჭოურ ევფემიზმსაც „დაღესტნული ფეოდალების“ სახით და ა.შ. ყოველ შემთხვევაში აღნიშნული სახის შეცდომებს მაინც, სათანადო რედაქტირებისას, ადვილად მოეწვებოდა?

ასეთი გახლავთ ჩვენეული მოსაზრებანი „საქართველოს ისტორიის ოთხტომეულის“ II და III ტომების თაობაზე. ღირს გახსენებად, რომ თავის დროზე (1970-80 წწ.) „საქართველოს ისტორიის ნარკვევების“ რვატომეულის გამოსვლისას რამდენიმე ტომი მაინც იქცა ფართო განხილვის საგნად. ამჟამად კი ამას ვერ ვხედავთ. როგორც უნდა იყოს, ავტორებს შეუძლიათ გვიპასუხონ ცნობილი ლათინური გამოთქმით: Feci quod potui, faciant meliora potentes (გავაკეთე რაც შემიძლო, ვისაც შეუძლია, უკეთესად გააკეთოს). ასე რომ, საქმე ოდენ წიგნის კრიტიკული განხილვა როდია, არამედ მასზე უკეთესის დაწერა, რაც ყოველ შემთხვევაში ჩვენი ისტორიული პროცესის ცალკეული პრობლემების ახლებური გაგება-გააზრებით მაინც უნდა დაიწყოს.

ჩვენი ფოსტა

ბატონო როსტომ, სულ ახლახან გამოცემლობამ — „სვეტი“ — გამოსცა ტერენტი გრანელისადმი მიძღვნილი კრებული „დიდი ტერენტი გრანელი“. რომელშიც ორმოცზე მეტი ავტორია წარმოდგენილი. სარჩევში მითითებული არ არის, მაგრამ 315-ე გვერდზე დაბეჭდილია, ასევე თავის დროზე ვერდაფასებული შესანიშნავი პოეტისა და მხატვრის, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის (გარდაცვალების შემდეგ) ესმა ონიანის ტექსტი, რომელიც ასეთი სახით არ არის ავტორისეული.

საქმე ის გახლავთ, რომ ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც ტერენტი გრანელი მიჩუმათებული იყო, ესმა ონიანმა შესანიშნავი ესეი და ლექსი „ტერენტი გრანელი“ მიუძღვნა მას. კრებულის ავტორებს თუ სურდათ ესენი დაბეჭდვა, ტექსტი, რასაკვირველია, უცვლელად უნდა დაეტოვებინათ. ამის ნაცვლად კრებულში დაბეჭდილია ამ ესეიდან თვითნებურად ამოკრეფილი და გადაადგილებული ფრაგმენტებისა და ცალკეული ფრაზების, შემცვლელი სიტყვების კომბინაციით შეკონინებული ტექსტი, რამაც შეცვალა და დაამახინჯა ესეის სახეც და სილამაზეც. სიტყვა „ძალმოსილება“ შეცვლილია სიტყვით „ძალმომრეობა“ (2-ჯერ). აზრს ცვლის აგრეთვე სიტყვა „დაფუძნებულობა“ „დაუფუძნებულობის“ ნაცვლად. კორექტული შეცდომების რაოდენობამ კი ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა: „უგრძნობი არეისი“, „ეფუძნება“, „შემოქმედლებითია“, „ნაახვა — გახსენება“ და სხვა.

ეს არის უნებართვო ჩარევა მწერლის ტექსტში.

აქ დარღვეულია ის საავტორო უფლება, რომლის დარღვევის თაობაზე თვითონ შემდგენლები გვაფრთხილებენ წიგნის ბოლო გვერდზე: „საავტორო უფლებების დარღვევა ისევეა კანონით“.

ასეთი რამ არ უნდა მომხდარიყო ტერენტი გრანელისადმი მიძღვნილ წიგნში, ასეთი რამ არ უნდა ეკადრებინათ შესანიშნავი პოეტისა და მხატვრის ესმა ონიანისათვისაც.

ირინე ონიანი

ნინო ვახანია

უფალი — უხილავ მესამედ

პროზაიკოსი, დრამატურგი, რეჟისორი, მსახიობი, ლექტორი — ასე გვაცნობს მოკლე წინათქმა კობა ცხაკაიას, ავტორს ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ მე-14-15 ნომრებში დაბეჭდილი პეისისა „3=2+1“. ეს „არითმეტიკული“ სათაური ოდნავ კი შეაცბუნებს და დააბნევს პოეტურ სათაურებს მიჩვეულ მკითხველს, თუმცა ინტერესსაც უფრო გაუღვიძებს. რას უნდა ნიშნავდეს და რაში დასჭირდა ავტორს 3=. პიესა სამი ნაწილისგან, სამი სცენისგან შედგება. თითოეულ სურათში (სცენაში) სამი პერსონაჟი მონაწილეობს; მეორე და მესამე გამოსვლებში (ე.ი. ყოველ მომდევნოში) ჩვენთვის უკვე ნაცნობ ორ პერსონაჟს მესამე, ჯერაც უცნობი ემატება ხოლმე. მიმხვდებით — ამ გამოთვლა-ანგარიშისკენ სათაურმა მიიბიძგა; ჩაგელიმებათ კიდევც — რა გულუბრყვილო გაგებაა მწერლის ჩანაფიქრისა. მაგრამ ეს ხომ არც არის საერთოდ რაიმეს ახსნის მცდელობაც კი. შემოქმედების იდუმალებასთან ან რა მოსატანია მათემატიკური სიცხადე და სიზუსტე? აბა მამ იქნებ სამებაზე მიგვანიშნებს ავტორი, ერთარსებაზე, იქნებ მისტიკური ან რელიგიური შეფერილობისაა ეს 2+1. აკი უფალმა ბრძანა, სადაც ორია ჩემი სახელით, მეც მათთან ვარო... ვნახოთ.

მოქმედება ყოფითი, ყოველდღიური, ჩვეულებრივი ამბით იწყება. თხუთმეტი წლის გოგონა კარაქიან პურს ჭამს, როცა ოთახში დედამისი, მსუბუქი ყოფაცქევის ქალი შემოვა თავის ახალ მამაკაცთან ერთად (მამაკაცი რა, 16-18 წლის ბიჭია). ეს შინდარუნება, მაცაცოს (გოგონას) დამალვა და წყვილის საუბარი ეგებ მთლად ჩვეულებრივი მოვლენა, ჩვენი ყოფის მახასიათებელი დეტალი და სიმბოლო არც იყო, მაგრამ დრამატიზმისა და მითუმეტეს ტრაგიზმისაგან ძალიან შორსაა. აი შემდეგ კი ძაბავს ავტორი სიტუაციას და მისი ნებით კინალამ ინცესტის შემსწრენი ვხდებით. კიდევ კარგი — კინალამ. მხარზე ხალით იცნო დედამ შვილი, რომელიც დაბადების მერე არ ენახა. ცნობილია, XX საუკუნის ჩვენს მწერლობაში ინცესტის ჩვენება საბჭოთა წყობილების ამაზრუნენ ბოროტებაზე მინიშნებას ისახავდა მიზნად. ის სისტემა, საბედნიეროდ, კარგა ხანია აღარ არსებობს, მაგრამ დაუბრუნდა კი გაუკუღმართებულ, ღმერთსმოკლებულ საზოგადოებას იმედი, რწმენა, სასოება, სიყვარული? აჭრილი, არეული, აბსურდული ყოფიერების ანარეკლია ეს პასაჟი კობა ცხაკაიას დრამატურგიულ ნაწარმოებში. თუმცა, რაკი შემზარავ ტრაგედიას გადავრჩით, იქვე სინათლის, სინამდის, ღვთის იმედიც ჩნდება. შემთხვევით არ არის ნახსენები სიტყვა „სასო“. ვიგებთ, რომ წლების წინათ ამ სიტყვამ დიდი როლი ითამაშა ქალის ცხოვრებაში. როცა იგი და ბიჭის მამა ეძებდნენ პასუხს შეკითხვაზე: „რა გვესაჭიროება ბედნიერებისათვის?“ მოულოდნელად, მარჩიელობისას, ნეიმანის ლექსიკონში, 361-ე გვერდზე გადაწყდნენ სიტყვას „სასო — რწმენა“. ასეთი შემთხვევითობებით გვესაუბრება ხოლმე სამყარო, მოსალოდნელი მოულოდნელობებით მიგვანიშნებს უზენაესი შემოქმედი სავალ გზაზე. მხოლოდ ჩვენ, მის

ენას გადაჩვეულებმა, შეიძლება ვერ გავიგოთ, ვერ მივხვდეთ, ვერ დავინახოთ ცხადი მინიშნებანი.

ვინ გვეტყვის, ვინ აგვიხსნის, ვინ გაგვაგებინებს, რა არის კეთილი და რა — ბოროტი, რა არის სიმართლე და რა — სიცრუე, რა არის კარგი და რა — ცუდი. ერთისთვის სასარგებლო და სასიკეთო მეორისთვის შეიძლება საზიანო აღმოჩნდეს. ამიტომ უნევს ადამიანს მუდამ ფხიზლად ყოფნა („ასე არ დამჭირდებოდა სულ მუდამ ყოფნა ფხიზლადაა“, — ოცნებობდა ვაჟა). ამ მრავალგვარ, მრავალნახნაგა სამყაროში არაფერია ერთხელ და სამუდამოდ დადგენილი, განსაზღვრული და შეუცვლელი. სიმართლემ შეიძლება დაარღვიოს სიცრუის სიმშვიდე და მღელვარება რაა, ტრაგედია და ატრიალოს. რთული, არა მარტო ფილოსოფიური, არამედ ცხოვრებისეული საკითხების (ცხოვრების დეტალების, როგორც პიესაშია) შემეცნებას იწყებს ახალგაზრდა თორნიკე. იგი ყველა შეკითხვაზე ამომწურავ პასუხს მოელის, მაგრამ მამას, სასულიერო პირს, მამა დოდოს, თავადაც ეჭვითა და გაურკვევლობით აღვსილს, ერთადერთი პასუხი აქვს: „ღმერთი უნდა ირწმუნო და ზილო ჯვარით“. შეუძლებელია, რომ ყველაფერზე გარკვეული, ზუსტი, უცდომელი პასუხი ჰქონდეს ვინმეს, მაგრამ ისიც შეუძლებელია, რომ ქვეყნად არ არსებობდეს ნამდვილი, ჭეშმარიტი, უცვლელი ფასეულობანი და საყოველთაო ფარდობითობასა და მოძრაობაში, სამყაროს ღელვატორტმანში რაიმე მყარი საყრდენი, ხელჩასაჭიდი არ არსებობდეს.

ამბის ლოგიკური განვითარება მოითხოვს, ისეც აღმოჩნდეს თორნიკე განსაცდელის წინაშე. დედასთან სარეცლის გაზიარებას გადარჩენილი ახლა მამას სთხოვს პასუხს და მოსაკლავადაც იმეტებს (ანტიკური ტრაგედიების მიხედვით მამის მოკვლას უნდა მოჰყვეს დედის ცოლად შერთვა). ვახსენოთ ახლა აქ ფროიდი და გაფყვეთ ფსიქოანალიზის გზას? მე მაინც მგონია, რომ ავტორის სურვილია, სატირულად წარმოსახოს ჩვენი დრო, მოდერნისტული ნიშნებით აღბეჭდოს ნაწარმოები და მკითხველთან ერთად ეძებოს ხსნა ანუ ღმერთი. ან იქნებ არც ჰქონია ასეთი სურვილი?

პიესაში დამაჯერებლად დახატული ხასიათები, პერსონაჟები, სიტუაციები, რაც კარგი ნაწარმოებისთვის სრულიად საკმარისია. მე ვიზიარებ აზრს, რომ მხატვრული ნაწარმოები მანამ არის მშვენიერი, სანამ იღუმალეობითაა სავსე და ახსნა-გაანალიზება მას რალაც ხიბლს აუცილებლად აკლებს. მაგრამ თუ მოკიდებ ამ საქმეს ხელს, ახსნა, სასურველია, იყოს ნათელი და გასაგები და არა ბუნდოვანი და მხოლოდ მინიშნებათა შემცველი. და ახლა მაშინებს ჩემეული აღქმა პიესისა — ვაითუ ცალსახად ვხედავ და სტრიქონებს შორის ნაგულისხმევ მრავალმრიან სათქმელს ვერ ვამ-

ჩნევ... მაგრამ მამშვიდებს ფიქრი, რომ ქვეყნად სრულყოფილი არაფერია და მითუმეტეს ამ პატარა გამომხატურებას ვერ დავაკისრებთ ამხელა მისიას. ამიტომ განვავარძობ.

თორნიკეს დედა, ოლიკო, მეძავია და საარსებო ფულს სწორედ ამით, სხეულის გაყიდვით შოულობს. ამ საქმიანობას აშკარად, უსირცხვილოდ, თვით საკუთარი, წამოზრდილი გოგონასგან დაუფარავადაც ეწევა. ზედმეტ სახელად კლეოპატრას ეძახიან და თორნიკე მისთვის ორმოცდამეერთე მამაკაცი უნდა გახდეს (ცინიკურად კიდევ ითვლის კაცების რაოდენობას). ასეთი ქალისგან რა ზნეობას, რის სულიერ სიფაქიზეს, რომელ

კობა ცხაკაია

სინაზესა და სიყვარულს უნდა ელოდეს ადამიანი? თავით ფეხებამდე წუმპეშია ჩაფლული და ეს არც ანუხებს. ისე ჩანს, თითქოს სიამოვნებს კიდევ... მაგრამ სწორედ მან, უზნეო ქალმა უნდა გაგვასენოს, რომ არსებობს ხელშეუხებელი სინმინდეები: დედაშვილობა და სიყვარული. წლების წინათ შეუყვარდა მამაკაცი, რომელთანაც მხოლოდ გარიგება, ხელშეკრულება აკავშირებდა — გაუჩინა თორნიკე, სამაგიერდ მიიღო დაპირებული თანხა და ამის შემდეგ სამუდამოდ უნდა დაევიწყებინა ერთიც და მეორეც. თორნიკეს სხვა დედა ზრდიდა, რომელსაც არ მოუკლია მისთვის სითბო და ალერსი. შეიღმა ც სიყვარულით გადაუხადა სამაგიერო. სხვათა შორის, სულისშემძვრელად განიკვდა დედის გარდაცვალება. ოლიკომ კი თურმე ვერც თავისი პირველი სიყვარული დაივიწყა და ვერც უფროსი შვილი. ძნელბედობის უამს ის კოდირებული სიტყვა „სასო“ ახსენდებოდა, მან და თორნიკეს მამამ ერთად რომ მონახეს ლექსიკონში. ამ გაუცნობიერებელმა რწმენამ იხსნა,

ღმერთმა არ განირა და შვილი აპოვნინა. მიუხედავად უხეში, ვულგარული ქცევისა და მეტყველებისა, იგი მაინც ახერხებს დედური სინაზისა და ზრუნვის გამოვლენას (ფატმანიც ხომ „ედედა“ თავისგან შეყვარებულ ავთანდილს), ეპიზოდურად, ფრაგმენტულად, მაგრამ მაინც. ოლონდ ეს ისეთი ფრაგმენტია, მომავლის წარმოსადგენად და დროის გასამთლიანებლად რომ გიბიძგებს, განგანყობს ადამიანს და იმედის საფუძველსაც გიქმნის. მკითხველს თავიდან აძრწუნებს ოლიკოს ალვირახსნილობა, მერე კი, თანდათან, როცა მის სახეზე ხან სიხარული, ხან ალტაცება, ხან სიყვარული და ხანაც ბავშვური გულბრწყვლობა გამოისახება, სიმპათითა და თანაგრძნობით იმსჭვალება ამ პერსონაჟის მიმართ.

პიესის მთავარი მოქმედი პირი მამა დოდოა — სუფთა, ბრძენი, კეთილი, სათნო, ლამის სიცოცხლეშივე წმინდანად აღიარებული მღვდელი. არადა, ისიც ადამიანია, მასაც მრავალთა მსგავსად, ზიგ ზაგებით უვლია, საბოლოოდ კი იქამდე მისულა, რომ განწმენდილა და ამაღლებულა. მაინცდამაინც მას უნდა დაუპირისპირდეს შვილი, აუჯანყდეს, იარალიც შემართოს მის წინააღმდეგ („უძლები შვილის“ პარადიგმა). გა-

უძლებს მამა? მონახავს შვილთან ურთიერთობაში ოქროს შუალედს? ილიას პეტრესი არ იყოს („სარჩობელაზედ“), მასაც შეეძლო ეკითხა, მე რა შუაში ვარო. ერთი მხრივ, მამის შეგონებანი გალიზიანებული თორნიკესთვის მხოლოდ ლაქ-ლაქია, მეორე მხრივ, ძალით, უხეშად შვილის დამორჩილების მცდელობა შესაძლოა საბედისწეროდ დამთავრდეს ორივესთვის. მამა დოდო სასულიერო პირიც რომ არ იყოს, ბუნებით მოძღვარია, მასწავლებელი, დიდი ფსიქოლოგი. შვილთან კამათისას თავი ღირსეულად უჭირავს, შესაშურ ტაქტს ამჟღავნებს, ზუსტად თავის დროზე არც მოზომილად დამოძღვრას აკლებს და ისევ ზუსტად საჭირო დროს — არც სილის განწვნას ერიდება. არ არის ეს მღვდელი ცხოვრებას მონყვეტილი, საზოგადოებისაგან განზე გამდგარი, ოდენ ლოცვებში ჩაფლული და მუდამ სამოთხის მომლოდინე. მას მინაზე მყარად უდგას ფეხი — ყველანაირი ხერხითა და მეთოდით ცდილობს ადამიანთა სულელების გადარჩენას. არაფერზე იტყვის, რომ მისი საქმე არ არის, მას არ ეხება. ამ თვისებებით ერთგვარად ილიას „გლახის ნაამბობის“ მღვდელსაც გვაგონებს (მიუხედავად მათ შორის დიდი განსხვავებისა).

სიუჟეტის განვითარების თვალსაზრისით ყველაზე მნიშვნელოვანი ეპიზოდი ბოლო, მესამე სცენაშია აღწერილი. მამა დოდო დიდი ძალისხმევით მოახერხებს თვითმკვლელობაზე ხელი ააღებინოს ორმოციოდე წლის ქალს. ამ შემთხვევაში არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს, რომ ეს ქალი ლტოლვილია, სექტანტი და იმედი აქვს, სექტა დაეხმარება უდევოდ დარჩენილ ბავშვებს... მთავარი ისაა, რომ მასთან სახურავზე ასულ მღვდელს უწევს თამაში, გარდაქმნა, იმის ლაპარაკი, რისიც არ სჯერა, თავის იმად მოჩვენება, რაც არ არის. ისევ ბენვის ხიდზე გადის მამა დოდო, როგორც შვილთან საუბრის დროს. ერთი ნაბიჯის გადაცდომა ან იქით, ან აქეთ და წყალში ჩაყრება ყველა ცდა. ამაღლებული და ღვთის სათნო საუბარი ვერ შეაცვლევინებს სექტანტ ქალბატონს გადანყვეტილებას, რაიმეს მოთხოვნა და ბრძანება ხომ სრულიად უსარგებლოა ასეთ დროს და მამა დოდოც იძულებულია, გულგრილ, ეგოისტ, მატყუარა, გაიძვერა კაცად მოაჩვენოს თავი. ოჯახის, შვილის შეურაცხყოფით დამუქროს, იარაღიც გამოიყენოს (როგორც გაირკვევა, სათამაშო), ოღონდ თუ გამჟღავნდა მისი სიყალბე, ქალს ველარაფერი იხსნის. ღვთის ნებითა და შენევნით შეძლო მამა დოდომ შეუძლებელი. ფსიქოლოგის სიზუსტით, მოძღვრის მაღალითაა აღბეჭდილი მისი ყოველი სიტყვა. ადამიანის სიყვარულმა მოახერხა ბოროტების სიკეთედ, სიცრუის სიმართლედ, ავის კარგად ქცევა. გადარჩა ნინოს დედა — ფიზიკურადაც და სულიერადაც. ასე გაიცნო თორნიკემ „ცხოვრების დეტალები“, რომელთა მსვლელობაში თვითონაც მიიღო მცირეოდენი მონაწილეობა.

ჰაგიოგრაფიულ და საერთოდ, ღვთისმადიებლობის თემაზე დანერგულ ნაწარმოებთაგან ეს პიესა მკვეთრად განსხვავდება თავისი სტილით, თუმცა მიზანი შემოქმედებისა ხომ მუდამ ერთი და იგივე ყოფილა. ოთარ ჩხეიძე ბრძანებდა: „რო უნდა შეგძრას ხელოვნებამა, ესაა უძველესი და მარადიული, რახან რო ესაა საფუძველი სულიერი განწმენდისა და ამაღლებისა“, — და ხელოვნების იდეალსაც ამაღლებასა და ამაღლებულისადმი სწრაფვაში ხედავდა.

მამა დოდოს ლოცვა ანათებს პიესის ფინალს. და თუ მკითხველს თანაზიარობის განცდა გაუჩნდება, უფლის სიტყვებიც ცხადად ჩაესმის — სადაც ორია ჩემი სახელით, მეც მათ შორის ვარ.

სოფო ნულაია

„და ხერხემალზე გადათვლილი მალეები“

(კატო ჯავახიშვილის „რღვევა“)

პოეზია ბერძნულად ნიშნავს „ვემნი“, ანუ — „ვარ შემოქმედი“, ვემნი სამყაროს, სადაც საგნებს, გრძობებს, მოვლენებს ჩემეული წესრიგის მიხედვით ვალაგებ, ჩემეული ინტერპრეტაციით ვუკავშირებ და ვმიჯნავ ერთმანეთისგან და რადგან მაქვს სრული თავისუფლება, ზოგჯერ ვებედავ, ცოტა ნავითამაშო და ყველაფერი ერთმანეთში ისე ავურიო, სიუჟეტი იმ რეცეპტით „გამოვაცხო“, ანუ სიტყვებისა და საგნების ის თანმიმდევრობა გამოვიყენო, რომელთა ჯამი რეალურ ცხოვრებაში არაფერს უდრის, პოეზიაში კი გარკვეული ძალით (რამი მდგომარეობს ამ ძალის არსი, რთული განსასაზღვრია), თანაგანცდას, ემოციას ინვეცს, გარკვეულ რაციონალურ ასოციაციებსაც, რადგან პოეზია მხოლოდ მწერლის შინაგანი სამყაროს გამოხატულება და ადამიანის სურვილი კი არ არის, დაამტკიცოს, რომ საკუთარ სამყაროში ყველაფერი შეუძლია დაუშვას, არამედ, გარკვეული აზრის ერთგვარი ხორცმესხმა, რომელსაც ხშირ შემთხვევაში, რაც უნდა აბსურდულ და არალოგიკურ ტექსტთან გვექონდეს საქმე, ინტუიციურად თუ ტექსტის არქიტექტონიკიდან გამომდინარე, საყოველთაოდ მიღებული სიმბოლოების გაშიფვრის ხარჯზე თუ პოეტის მიახლოებითი ფსიქო-ტიპის შექმნის საშუალებით, ვხვდებით. ზოგჯერ შეიძლება არასწორი ინტერპრეტაცია მივცეთ ამა თუ იმ შინაარსის ფორმას, მაგრამ ჩემი აზრით, არ არსებობს პოეზია მხოლოდ რიტმსა, რითმსა და მეტრში, ლექსი რაც უნდა დემატერიალიზებული, დაფანტული, ფორმაზე ორიენტირებული და ნარატივდკარგული იყოს, ატარებს გარკვეულ აზრს, თუნდაც აზრს იმისა, რომ არაფერი გამოხატოს, უბრალოდ იარსებოს ფორმასა და სივრცეში... ამდენად, მოსაზრება, რომ პოეზია პროზის ენაზე არ ითარგმნება, მის შინაარსზე საუბარი არასწორი მიდგომაა და მწერლისთვის არ შეიძლება კითხვის დასმა, რისი თქმა სურდა, არასწორად მიმაჩნია. ბუნებრივია, არსებობს შედარებით რთული და მარტივი ტექსტები, მაგრამ, სავარაუდოდ, სამყაროს შემოქმედის არსსა და კანონზომიერებაში ჩანვდომაა რთული და არა პოეტისა, რომელსაც ისევე სტიკვა და განიცდის, როგორც თითოეული ჩვენგანი. ბუნებრივია ისიც, რომ ალქმა ინდივიდუალურია, ემოციები — განსხვავებული. მაგალითისთვის: ბევრს ხიბლავს პათეტიკა, ბევრსაც ალიზიანებს, ასე რომ, შეთანხმების მიღწევა რთულიცაა და ნაკლებ მნიშვნელოვანიც, მთავარია, არ გვექონდეს სკეპტიკური დამოკიდებულება, რომ ტექსტში ისევე შეიძლება „დაიკარგო“, როგორც უცხო ენის სიტყვებში იკარგები, მაშინ, როდესაც არცერთი სიტყვა არ არის შენთვის ნაცნობი და მათი ვერბალური მოხმენის

თუ ვიზუალური აღქმის დროს არ იწვევს საგნებისა თუ მოვლენების ასოციაციებს, უბრალოდ გესმის ან ხედავ.

ეს შესავალი ერთგარი თავის გამართლებადაა, რადგან მინდა ავხსნა, როგორ აღვიქვი კატო ჯავახიშვილის ლექსი “რღვევა” და როგორ დავუქვემდებარე იგი გარკვეულ ტექსტს, რომლის დახმარებითაც ჩემთვის აღქმა მთლიანობაში მოხდა და არა ფრაგმენტულად — ცალკეულ ფრაზებზე დაკვირვებით. შევეცდები ავხსნა, რა იყოს ეს „გასაღები“. ბარემ იმასაც დავამატებ, რომ არ მაქვს ამბიცია, ზუსტად გამოვიცნო ავტორის აზრები და განცდა, მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ერთი თაობისა ვართ და, შესაძლოა, ბევრი რამ საერთოც იყოს ჩვენს სატკივარში. მინდა აქცენტი გავაკეთო იმაზე, რამაც ჩემთვის ლექსის წაკითხვა ბევრად სასიამოვნო და საინტერესო გახდა; შედარებით მარტივით დავინწყებ — რაზეა, ჩემი აზრით, ლექსი: „რღვევაში“ აღწერილია ადამიანის რღვევის, მისი მოლეკულებად და ატომებად დაშლის წინა პროცესი. როგორც ვიცით, მყარი სხეულების დაშლა საგნების დარბილებით, მათთვის მყარი ფორმის დაკარგვით იწყება. ამ დროს სხეულები ელასტიურები, წელვადები, დაგრავნილები, გადაგრეხილები, სახენაშლილები არიან, დარბილებული სხეულისგან კი ნებისმიერი რამ შეიძლება გამოძერწო. აზრი კონცეპტუალურადაა გაშლილი რამდენიმე სტრიქონში, მაგრამ ყველაზე მძაფრად, ალბათ, აქ:

კატო ჯავახიშვილი

**რღვევაა, ჩემო.
ფეხქვეშ მინა ისე რბილია,
პლასტილინივით ამეკრო და თავადვე ვძერწავ,
ჩვენი გვამებით ამოვსებულ გამოქვაბულებს,
სადაც ეს მუნჯი მოლოდინი ჭრაქივით ბუფტავს,
გარეთ ქარები მოგონებებს კვლავ აქაფებენ.
შენ სულ გგონია, რომ ტერფებით ჩამითრევს მინა
მე კვლავ ვაცილებ შიშველ ტერფებს პირგახსნილ
დლებს**

...
**ხელებგაშლილი.
რღვევაა, ჩემო.**

ამ ყველაფერის საკუთარი სიტყვებით ფორმულირების, საკუთარი ინტერპრეტაციით გააზრების შემდეგ, ჩნდება მეორე ხაზი ნარატივი, რომელსაც შენით თვითონ თხზავ და რომელიც პირველისგან ლოგიკურად გამომდინარეობს: როდის იწყება საგნების დაშლა, დარბილება, რღვევა? როცა ორი ადამიანი (საგანი) ერთ მთლიანობად გადაქცევისკენ ისწრაფის. მყარი სხეულები ხომ თავიანთი სიხისტის გამო ერთმანეთში ძალიან იშვიათად აღწევენ? (როგორც წესი, მათ რეაქციაში შესვლას დიდი დრო სჭირდება). ისიც ლოგიკურია, რომ დაშლის, ანუ გარდაქმნის პროცესი საკმაოდ მტკივნეულია, როგორც წესი, ამ დროს საგნის გამოწვა, გამობრძმევა, ზედმეტი ნივთიერებებისგან (ემოციებისა და ფიქრებისგან)

გათავისუფლება, ანუ მისი გარდაქმნა მიმდინარეობს, ამ დროს, შესაძლოა, საგანმა (ადამიანმა) დაკარგოს თავისი პირველადი სახე, გარეგნული მშვენიერება... და როგორც წესი, ვინც სუსტია, ის „თვალებს ხუჭავს“, რომ არ უყუროს, როგორ იცვლება, რბილდება, “მახინჯდება” მეორე.

**შენ სულ გგონია, რომ სხეულით ჩამითრევს მინა
და ხელს იფარებ თვალებზე, რომ არ დაინახო,
როგორ ვაცილებ შიშველ ტერფებს პირგახსნილ
დლებს,
ტანზე ფერმეცვილი მოგონებებს
რომ აქაფებენ
და ამ მუხლამდე გადაჭრილი,
დასვრილი კაბით,
ალაგ გახსნილი თასმებით და
სალილეებით,
ყველა მდედრისგან ნაუბილწავ
ადგილებს ვეძებ.**

მერე კი, როცა პლასტილინივით დარბილებული სხეულები ერთმანეთში შეირევა, იმდენად, რომ მათი ცალცალკე გადარჩევა (როგორც ირჩევა იფქლი და ღვარძლი) წარმოუდგენელია, იმიტომ რომ, თუ ღვარძლმა იფქლისგან ვერაფერი აიღო, ვერაფრით შეერთო მას, აქ ერთს მეორის „სუნთქვა დაბრალდება“, იმ მიზეზით, რომ საქმე ორ კი არა, ერთ არსებასთან გვაქვს, რომელმაც „უსინდისოდ“ მიისაკუთრა ორივეს თვისებები:

**ერთხელ, იცოდე ჩემი სუნთქვა დაგბრალდება და
პირგახსილ სევდას ვერასოდეს ვერ შეიხორცებ.**

მინდა ისიც აღვნიშნო, რითი ვიხელმძღვანელებ, როცა ლექსი ასე აღვიქვი, ანუ აზრთა ასეთ სისტემას დავუქვემდებარე: გამახსენდა ერთ-ერთი ფსიქოლოგის მოსაზრება, რომელიც შეეცადა ავხსნა, რატომ არბილებდა სალვადორ დალი თავის ნახატებში საგნებს: მისი აზრით, ეს გამოწვეული იყო იმით, რომ შემოქმედს დარბილებული საგნების საკუთარ სხეულში მიღება, ყველაფრის “შეჭმა” სურდა და ეს განპირობებული იყო პირადი ტრაგედიით (ადრეულ ასაკში ტყუპისცალი ძმის დაკარგვით), ამიტომაც ტკივილის კომპენსირება საგნების “შეჭმით” მოხდა, ანუ შემოქმედი სინაკულის შევსებას ამ სახით შეეცადა.

მე დავამატებდი: მას უნდოდა უფრო ღრმად ჩანვდომოდა თითოეული საგნის არსა და მნიშვნელობას, საკუთარ სხეულში მიეღო, შეეგრძნო და მერე გამოეხატა საგნები.

ორი ადამიანის ერთმანეთში გავლაც, იდეურად, ალბათ, ამ ფარულ სურვილს უკავშირდება. და „და ხერხემალზე გადათვლილი მალები“, რომლებიც ჯერ ისევ მკვრივია, თითქოს, აფერხებს ამ პროცესს, მაგრამ მთავარია, რომ რღვევა უკვე დაწყებულია და შემოქმედი სულ მალე საკუთარი თავიდან დაინახავს მეორე ადამიანს, რომელიც მთლიანობის განუყოფელი ნაწილი გახდება.

თამარ ყალიჩავა

სიმაართლის გადასახედიდან

(საჯარო ლექცია გიორგი სააკაძეზე)

როსტომ ჩხეიძემ პირველად ოცი წლის წინათ სცადა საბჭოურ მითოსში გახვეული გიორგი სააკაძის გაყალბებული ბიოგრაფიის აღდგენა თავისი ნამდვილი სახით. ბრალდებების, ცილისწამებათა ნიაღვარში ცდილობდა მიჩქმალული ისტორიული ქრონიკების დღის სინათლეზე ამოტანას, სტალინისაგან თავს მოხვეული გმირის ჭეშმარიტი პორტრეტი ვათავისუფლებული საქართველოს პირობებში მაინც რომ აღდგენილიყო.

ცრუ გმირის მხილება მოხერხდა, ისტორიული სინამდვილისათვის თვალის გასწორება — ვერა. საზოგადოების გარკვეულ ნაწილს ვერც დღეს ეთმობა საბჭოთა იმპერატორისაგან განდიდებული, მიხეილ ჭიაურელის ფილმის პერსონაჟი. რაც მთავარია, ახალგაზრდებსაც თითქოს დასკვნის გაკეთების საშუალებას აძლევენ და დამოუკიდებლად აკეთებინებენ არჩევანს, მაგრამ თბილისის ცენტრსა და კასპში აღმართული ძეგლების მეშვეობით, ისევ ყალბ გმირს ახვევენ თავს. გამოვიდა და უკვე მეორე ტირაჟით ვრცელდება საქართველოს ისტორიის ოთხტომეული და გიორგი სააკაძის შესახებ ყველაფერი ისევ ისე წერია. ჩანს, არაფერი გადაგვიფასებია, ისევ საბჭოთა მითოსის პერსონაჟებს ვეთაყვანებით.

როსტომ ჩხეიძის მოღვაწეობის განუყოფელი ნაწილი საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში ახალგაზრდებთან შეხვედრაცაა. წლების წინათ დაწყებული ეს ტრადიცია მწერალს არაერთგზის მოუხსენიებია მისთვის დიდი სიამოვნების მიმინიჭებულ საქმიანობად. ბიოგრაფოსი ამჯერად თბილისის 24-ე საჯარო სკოლას ესტუმრა. მოსწავლეებთან საუბრის თემად არამარტო ისტორიისთვის, არამედ ზნეობრივი თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანი — გიორგი სააკაძის ადგილი ისტორიაში, მისი შეფასება — აირჩია.

ისტორიული სინამდვილის აღსადგენად მწერალმა ვრცელი ექსკურსი შესთავაზა მსმენელებს. არც იმ სამსუხარო ფაქტის გამომწვევ მიზეზთა ახსნა გამორჩენია, დღესაც დიდი ხნის წინათ გადასაფასებელ ღირებულებებს რომ მობლაუჭებია საზოგადოება. მსჯელობისას უმთავრესი — ისტორიული სინამდვილე გამოიკვეთა, რომელიც მოსწავლეებს გიორგი სააკაძის ორი, ისტორიული და მითოსური, პორტრეტის გასამიჯნად უნდა სცოდნოდათ: ისტორიული — XVII საუკუნის სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე, და მეორე — საბჭოური მითოსის პერსონაჟი, იოსებ სტალინის მიერ შექმნილი გიორგი სააკაძე.

რაკი თვითონ იმპერატორს ებრძოდა, სტალინს უნდა გამოეხმო ისტორიიდან გმირი, ვინც მისი ერთგვარი წინამორბედი იქნებოდა. კაცი, რომელიც მეფეებს ებრძოდა, აუცილებლად დაბალი წარმოშობის უნდა ყოფილიყო. ასე დალაგდა სტალინის მითოსში: ხალხს უპირისპირდებიან მეფეები, ამიტომაც გიორგი სააკაძე მათი მოწინააღმდეგეა. თუ მოუ-

ნია საქართველოდან წასვლა და იძულებული იყო შემოსეოდა ყიზილბაშებთან ერთად, ეს იძულებითი და მოჩვენებითი ნაბიჯი იყო, რადგანაც სააკაძე მაშინაც კი, როცა თავის ხალხს არბევდა, გულში ამ ხალხისადმი სიყვარულით იყო ანთებული. სტალინი ამტკიცებს: შეიძლება ადამიანი ალზეედეს მისი ქვეყნის მოწინააღმდეგე სახელმწიფოს კარზე და აკეთოს ამკარად თავისი ქვეყნის საწინააღმდეგო, ფარულად კი — სასარგებლო საქმე. გიორგი სააკაძის ახლებური ბიოგრაფია და ფილმიც, რომელიც მიხეილ ჭიაურელმა გადაიღო, ამ მოდელით შეიქმნა. სტალინს პირადად ჰქონდა ნაკითხული რამდენიმე სცენარი და ის ბიოგრაფია შეარჩია, ანა ანტონოვსკაიასა და ბორის ჩორნის მიერ შეთხზული, რომელიც საბჭოთა ეპოქისათვის ყველაზე ხელსაყრელი იყო.

მისი გმირობა რომ ერწმუნათ, გიორგი სააკაძის ბიოგრაფიიდან რამდენიმე ეპიზოდი ამოშალეს, ზოგიც — შეცვალეს. ისტორიის წიგნებში ჩაინერა ყალბი ბიოგრაფია, რომელიც მის პიროვნებას არა მთელი სისრულით, არამედ ცალმხრივად წარმოგვიდგენდა. მიიჩქმალა ყველა უარყოფითი აზრი გიორგი სააკაძეზე. ის საქართველოს სიმბოლოდ განზოგადდა — ქვეყნისა და ხალხისათვის თავდადებულ კაცად მიიჩნეოდა და გადაფარა ყველა სხვა გმირი საქართველოს ისტორიაში.

ივანე ჯავახიშვილი, ნიკო ბერძენიშვილი და სიმონ ჯანაშია ამზადებდნენ ისტორიის სასკოლო სახელმძღვანელოს. ნიკო ბერძენიშვილს მოუშადა მონაკვეთი, რომელიც გიორგი სააკაძეს ეხებოდა, მაგრამ სტალინის მითითებით ამოუღია გარკვეული ეპიზოდები. როცა ასპირანტებს ივანე ჯავახიშვილისათვის უკითხავთ, რას იტყვით გიორგი სააკაძეზე, მეცნიერს უთქვამს, ვერც კარგს ვიტყვი და ვერც ავსო. ავს ვერ იტყვის იმიტომ, რომ აკრძალულია, კარგს არ იტყვის იმიტომ, რომ არ არის კარგი აზრისა. ივანე ჯავახიშვილის ამ ფრაზაში განზოგადდა საქართველოს ნამდვილი ისტორიის მცოდნე ადამიანთა დამოკიდებულება.

გიორგი სააკაძე დაბალი წარმოშობისა არ ყოფილა. იგი დიდგვაროვანი აზნაური და მეორე თაობის ქალაქის თავი იყო. ძლიერი ფეოდალი, კარგი სტრატეგი, კარგი მეომარი, ენერგიული, ძალიან რისკიანი — თავზეხელაალებული. უამრავ ბრძოლაში მონაწილეობდა და ყველგან გმირად წარმოსდგებოდა. აღსანიშნავია ტაშისკარის ბრძოლა, რომელიც მცირერიცხოვანი რაზმით მოიგო. ამ ბრძოლამ გაუთქვა სახელი. ამის შემდეგ მის დას ცოლად ირთავს ლუარსაბ II. იზრდება მისი გავლენა, ხდება დაპირისპირება — შიდა ბრძოლა სამეფო კარზე.

მიხეილ ჭიაურელის გახმაურებული ფილმის გავლენით შადიმან ბარათაშვილის სახელი გაიგივდა ყოველგვარ ბოროტებასთან, უბედურებასთან. ტერმინი — შადიმანობა — შეიქმნა იუდობის მსგავსი. არადა, შადიმანი ლუარსაბ II-ის — წმინდანად შერაცხული მეფის — გამბრძოლია. სწორედ შადიმანმა ამხილა გიორგი სააკაძის ძალაუფლებისადმი განუსაზღვრელი სწრაფვა, რომელიც შემდგომ დადასტურდა კიდევაც: თუ პირველკაცობას ვერ მიაღწევდა, შეეძლო ყველა და ყველაფერი შეენერა ამ მიზნისათვის.

XVII საუკუნეში საფრანგეთში არ მომხდარა რევოლუცია და ჩვენშიც არავის მოუვიდოდა აზრად მეფე დაემხო, მაგრამ სააკაძეს სხვა მიზანი ჰქონდა: ლუარსაბ II-ს უნდა ემეფა, მმართველი თვითონ ყოფილიყო... 7-წლიანი ტყვეობის შემდეგ, ლუარსაბ II უშუალოდ გიორგი სააკაძის ჩაგონებით მოუკლავს შაჰ-აბასს. არ შეიძლება ადამიანი, რომელიც გასვრილია წმინდანის სისხლში, გმირი იყოს. მოგვიანებით იგივე გაიმეორა: ძალაუფლების მოსაპოვებ-

ლად — თეიმურაზ I-ს აუჯანყდა. ბაზალეთის ომში თეიმურაზ I-მა გაიმარჯვა. გაუმართლებელია ღვთივეკურთხეული ხელისუფალის წინააღმდეგ ბრძოლა. ამ უმძიმეს ცოდვებს ემატება საქართველოში ორი მახორბელი ექსპედიცია. სტალინის ჩარევით მიჩქმალული პირველი ექსპედიცია, რომელიც გიორგი სააკაძის ჩაგონებით ზამთარში დაუფეგმავს შაჰ-აბასს და ერთბაშად მოუოხრებია ქვეყანა. მეორე: შემოსეულმა ყიზილბაშებმა, რომელსაც კვლავ გიორგი სააკაძე მოუძღოდა, თბილისში შემოსვალმდე ისტორიული კახეთის (დღევანდელზე ორჯერ დიდი) ტერიტორია მოაოხრეს.

ბაზალეთის ომში დამარცხებული სააკაძე ოსმალეთში გაიქცა, რათა კიდევ ერთხელ ეძია შური საქართველოზე. ოსმალეთში დაუპირისპირდა დიდ ვაზირს, თავის გადასარჩენად, პატარა გუნდით, საქართველოსკენ გამოიქცა, მაგრამ შეიპყრეს და მსლებლებთან ერთად ალექსანდრეში თავი მოჰკვეთეს. ამ თემაზეა დაწერილი **ლევან გოთუას** მოთხრობა „**უგზო ქარავანი**“, სადაც გიორგი სააკაძის პორტრეტიც ობიექტურად არის გამოხატული.

გიორგი სააკაძის დაცვაში იმყოფებოდა მისი შვილიშვილი, **როსტომ ჩხეიძის** უშუალო წინაპარი — **ბეჟან ჩხეიძე**. მისთვის თავის მოკვეთა გარდუვალი იყო და როცა მამამისმა, **გორგასალ ჩხეიძემ** ეს ამბავი შეიტყო, ალექსანდრეში ჩავიდა, მოქრთამა მცველები — ხომ ადამიანების გარკვეული რაოდენობა უნდა დასჯილიყო სიკვდილით და დაითანხმა, რომ შვილის მაგივრად თვითონ შეეშვათ საკანში. ბეჟანი გამოაპარეს და მამამისს, გორგასალს, თავი მოჰკვეთეს.

* * *

გიორგი სააკაძეზე მუდამ იყო აზრთა სხვადასხვაობა. ერთნი გმირად მიიჩნევდნენ, მეორენი — მოღალატედ. იგი ტრაგიკულ გმირად წარმოსდგება, ტრაგიკულ პერსონაჟად, თავისი ნაკლით, თავისი დამსახურებით. ამას ამბობდა **ილია ჭავჭავაძე**. **აკაკი წერეთელი** უფრო მკაცრი იყო და პირდაპირ მოღალატეს უწოდებდა. **კონსტანტინე გამსახურდიამ** საბჭოთა რეპრესიებისას, როცა აკრძალული იყო გიორგი სააკაძის აუგად ხსენება, გაბედა და საჯაროდ განაცხადა: ეროვნული გმირები ლუარსაბ II და თეიმურაზ I არიან და არა რენეგატი და კონდოტიერი სააკაძეო.

გრიგოლ რობაქიძე აღფრთოვანებული ყოფილა გიორგი სააკაძით, რადგანაც მწერალი ძლიერ პიროვნებას განიხილავდა სიკეთისა და ბოროტების მიღმა. ეს ის გმირია, ვინც არ შეეპუა ლუარსაბ II-ს, თეიმურაზ I-ს და თვით შაჰ-აბასს, ვინც აზნაზრედება არა მარტო აღმოსავლეთს, არამედ დასავლეთსაც. შაჰ-აბასს შვიდი უძლიერესი სარდალი ჰყავდა, რომლებმაც ქვეყნები დაუპყრეს, და ამ შვიდი სარდალიდან სააკაძემ ზოგი შაჰსვე მოაკვლევინა, ზოგი თავისი ხელით მოკლა. ადამიანზე ეს თვისებები მოქმედებს და ყურადღებას აღარ აქცევს მის ზნეობრივ მხარეს, მაგრამ ვალდებულნი ვართ ვიცოდეთ ყოველი ადამიანის სრული და მიუკერძოებელი ბიოგრაფია, მიკერძოების გარეშე და მხოლოდ ამის შემდეგ ვიმსჯელოთ. მარტყოფის აჯანყებაში ქართველთა გა-

მარჯვება გიორგი სააკაძის ღვაწლმა განსაზღვრა. ოღონდ უნდა ვიცოდეთ, რომ მაინც საკუთარი სიცოცხლის გადასარჩენად მოანყო იგი. ასეა თუ ისე, ეს საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ეპიზოდი იყო და გარკვეულწილად უფასდება კიდევაც სააკაძეს.

საბჭოთა ეპოქისთვის მისაღები იყო სააკაძის გაორებული სახე. როცა საქართველოში არ იდგა **დავით აღმაშენებლისა თუ თამარ მეფის** ძეგლები, გიორგი სააკაძის ორი ძეგლი დადგა **ედუარდ შევარდნაძემ** — ერთი კასპში, მეორე თბილისში. მისთვის ეს საინიშნო პიროვნებაა, ვისი ბიოგრაფიაც გამოიყენა ხალხისთვის თვალში ნაცრის შესაყრელად და იმის სამტკიცებლად, რომ შეიძლება შენდამი მტრული ქვეყნის კარზე აღზევდეს და აშკარად მტრული საქმეები აკეთო, ფარულად კი — კეთილი. არადა, ყოვლად შე-

უძლებელია ადამიანმა ახდილად აკეთოს ბოროტი საქმე და ფარულად კეთილი. ვინც ახდილად ბოროტს აკეთებს, ფარულად უარეს ბოროტებას სწადის. ვერ დანინაურდები შენი ქვეყნის მტრის კარზე, თუ საკუთარ ქვეყანას არ გაყიდი.

ამ პრობლემის მიუკერძოებელ განსჯას თავს უყრის **როსტომ ჩხეიძის** ნიგნი „**სიმართლე გიორგი სააკაძეზე**“, რომელიც წლების მანძილზე იწერებოდა და ლიტერატურულ-ისტორიული ესეებისა და პოლემიკური წერილების სახითაა წარმოდგენილი. პოლემიკის მიზეზი ის იყო, რომ ერთნი გულწრფელად მიიჩნევდნენ სააკაძეს ეროვნულ გმირად, სხვანი საბჭოური ისტორიის ინერციით ცდილობდნენ ემტკიცებინათ მისი იდეალურობა. გაზეთების ფურცლებზე გამართული პოლემიკა იმანაც განსაზღვრა, რომ 90-იან წლებში ედუარდ შევარდნაძე იყო ხელისუფლების სათავეში და, როცა გიორგი სააკაძეს აქებდნენ, მოიარებით ხოტბას ასხამდნენ ედუარდ შევარდნაძესაც...

თუ პიროვნება გაიხლიჩა, ის ეროვნული გმირი ვერ იქნება. ასეთი ადამიანი ტრაგიკული პიროვნებაა, ვისაც სამშობლოს წინაშე ღვაწლიც შეიძლება მიუძღოდეს, მაგრამ გმირი უნდა იყოს იდეალური. რაც უნდა შეეშალოს, თავისი ქვეყნის წინააღმდეგ არ უნდა გაილაშქროს... წმინდანის სისხლში გასვრილი ადამიანი გმირი ვერ იქნება...

როგორც ხდება ხოლმე, ლექცია ამჯერადაც ბევრი შეკითხვის, გულისტკივილისა და პრობლემის გახმანების მიზეზი შეიქნა. პირველ ყოვლისა, ის აბსურდული ყოფა ამხილა, საბჭოთა სისტემის მოშლის მიუხედავად ყალბი ისტორიის ტყვეობაში რომ ამყოფებს ქართველ ხალხს. ცრუმირთა მხილების ფონზე ნამდვილ გმირებს სწორედ როსტომ ჩხეიძე უბრუნებს მომავალ თაობებს და ახალგაზრდებს კიდევ ერთხელ შეახსენებს **ალექსანდრე ორბელიანის** ანდერძს: ვალდებულნი ვართ ისე დავხატოთ ყველაფერი, როგორც სინამდვილეშია. მე ჩემი გვარისაც არავინ დამინდვია... თუ გვინდა რომ სახელმწიფო ვიყოთ, ქვეყანა ვიყოთ, მოვალენი ვართ ყველაფერი დავინახოთ ისე, როგორც სინამდვილეში იყო. არც შევალამაზოთ და არც მოვაკლოთ არაფერი.

მას აქვს უფლება სხვებსაც შეახსენოს ეს ძვირფასი სიტყვები, რადგანაც მის მოღვაწეობას ამ ანდერძის აღსრულების სულისკვეთება წარმართავს.

გოდერძი ჯობაძე პირველკურსელია: ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის კომპიუტერული მეცნიერების განყოფილების სტუდენტი.

1993 წლის 16 სექტემბერს დაიბადა ხაშურში. იქვე დაამთავრა ქალაქის მესამე საჯარო სკოლა. ძალიან კარგი მკითხველი და ყურადღებიანი მსმენელია. ბევრს ფიქრობს ნაკითხულსა და განაგონზე. დინჯი, ჩუმი და აუჩქარებელია სადავ დღეებში; გართობაც იზიდავს და სპორტსაც დიდ დროს უთმობს, მაგრამ ყველაზე მეტად წერა უყვარს: მოთხრობებსაც თხზავს და ქართველ პროზაიკოსთა შემოქმედებასაც აფასებს თავისებურად, საინტერესოდ. წიგნისა და ფეხბურთის აზარტის ერთიანობა იგრძნობა გოდერძი ჯობაძის ამ მცირე რეცენზიაშიც, რომელიც ავტორმა კოტე ჯვანდიერის „კონკიას ლამეს“ მიუძღვნა. ვისურვებდი, არასოდეს განელებოდეს კითხვისა და თამაშის სიყვარული ჩემს უმცროს მეგობარსა და მოსწავლეს.

თამარ ბარბაქაძე

გოდერძი ჯობაძე

წიგნების მალაზიასთან ნაფიქრალი

დილოგმა, რომელიც ერთ-ერთი სეირნობისას ჩემმა გონებამ, ჩემმა უნებურად, მოიპარა, უცნაურად დამაფიქრა, დამაინტერესა და წერა მომანდომა.

ორი ბიჭი საუბრობდა წიგნების მალაზიასთან:

- რა არი ეგა, რა წიგნი იყიდე?
- ჯვანდიერი...
- სათაური არ აქვს?
- „კონკიას ლამე“.
- ჰეი... კიდე ვერ გაიზარდე?!

რასაც ველოდი, ზუსტად ის თქვა. ზღაპარი ეგონა და რა ექნა?! ამიტომაც დავინტერესდი, რა იმალებოდა ამ სათაურის მიღმა. ამკარაა, რომ ავტორის მიერ თავისი მოთხრობების კრებულის სათაურად „კონკიას ლამის“ შერჩევა მარკეტინგული გეგმებითა და იმედებით არ ყოფილა განპირობებული, რადგან ეს სათაური, ჩემი აზრით, სულაც არ უნდა იყოს ფინანსურად მომგებიანი საზოგადოებაში, რომელიც წიგნს საგრძნობლად დაშორდა. ავტორი უპირატესობას ანიჭებს წიგნის ლიტერატურულ მნიშვნელობას: ხელოვნება და ბიზნესი... თითქოს სათაურშივე გაიმიჯნა ეს ორი ცნება და ეს მიჯნა მძლავრ საბრძოლო შეძახილად იქცა ფინანსურ იმპერიაში ჩათრეული თანამედროვე ქართული მწერლობის დასაცავად.

ვიფიქრე, ამ წიგნში აუცილებლად ვიპოვნიდი იმ ესთეტიკურ საბრძოლო პათოსს, რომელიც სათაურმა ჩამინერგა. დიდი იმედი მქონდა, რომ აუცილებლად წავაწყდებოდი ავტორის თანხმობას. მგონი, მოლოდინი გამიმართლდა...

ეს წიგნი სულაც არ იყო ზღაპრების კრებული, როგორც იმ ბიჭმა დაასკვნა. აქ დავინახე ორიგინალური წერის მანერა, ადამიანური გრძნობების ტრაგიზმის სათუთი აღწერა, დეტექტიური უანრისათვის დამახასიათებელი მიმზიდველობა და ადამიანის სამყაროზე დამოკიდებულების მხატვრული ანალიზი.

წინათგრძნობა „კონკიას ლამეში“ გამიმართლდა. შევხვდი, ერთი შეხედვით, იდუმალ პერსონაჟებს, რომელთა შინაგანი სამყაროს მიმართ ინტერესს მაგიური სახელების მქონე მთები ამძაფრებენ. ისინი, სულიერი პერსონაჟებით, გარკვეულ ხასიათს უქმნიან მოთხრობას და სიმბოლურ ხაზად გასდევენ მთელ სიუჟეტს. „ალებსთა, ფშეგიშხა, აცეტუკი“ – ეს უცნაუ-

რი, წარმართული შელოცვის მსგავსი, სიტყვები უეცრად, ერთმანეთის მიყოლებით, ამოტივტივდნენ მოლოდინით დაქანცული ქალის გონებაში.

„ალებსთა, ფშეგიშხა, აცეტუკი“... ამ მთების სახელები პრიველად მამისგან გაიგო.”

რაც შეეხება ავტორის თანხმობას, ბიზნესისა და ხელოვნების გამიჯვნას, ეს თემა მთავარ პერსონაჟებში განსხეულდა, მხოლოდ ოდნავ უფრო განსხვავებულად, ვიდრე ჩემმა წინათგრძნობამ დამიხატა.

მოთხრობის მთავარი გმირი მამა-შვილია, რომელთაც მხოლოდ ბიოლოგიური ფაქტი აკავშირებთ. მამის თავისებური მცდელობის მიუხედავად, მაინც არ მყარდება მათ შორის სულიერი კავშირი, რადგანაც შვილი მთლიანად შეპყრობილია ესთეტიკური სიამოვნებით, ჩაფლულია ხელოვნების საცარ სამყაროში; ამის გამო იყალიბებს სამყაროს ალქმის პერსონალურ ტაქტიკას, რომლის კრედო მატერიალურ ღირებულებათა სულიერი საზომებით შეფასებაა. თითქოს მამაც ამ ესთეტიკურ ქსელშია გახვეული, მაგრამ იგი პირიქით იქცევა. უნდა, ეს ყველაფერი „სწორად“ გამოიყენოს ქალიშვილმა; ხელოვნების სხვადასხვა დარგის საუკეთესო წარმომადგენლების დახმარებით, მას უქმნის შესაბამის გარემოს, რათა ასეთმა ფსიქოლოგიურმა „სათბურმა“ მათემატიკური სიზუსტით მატერიალური შედეგი მოუტანოს მას. ეს არის ადამიანი, რომელიც ყველანაირი წარმოსახვის მატერიალიზებას ცდილობს, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ ვერ ხვდება ხელოვნების არსს, ვერ იღებს ისეთ სიამოვნებას, როგორსაც, მისი აზრით, ყალბი პათოსის მქონე ეგოისტი შემოქმედნი აღწევენ. მამა კარგად ხედავს ხელოვნების დამანგრეველ ძალას, რაც მის საუბარში მჟღავნდება, როცა მხატვრულ შედარებას მიზანმიმართულ იარაღად იყენებს, რათა აზრი შეუცვალოს ქალიშვილს: „ახლა ვამჩნევ, როგორ ტრიალებენ შენ გარშემო მთელი ეს პოეტები, არტისტები და მხატვრები, როგორ გეწებებიან, როგორც პეპლები იასამანს და ცდილობენ გაგაბრუნონ...“ აქედან გამომდინარე, ცხადდება მისი სურვილი: შექმნას ისეთი ბუნებრივი ტრანსფორმატორი, რომელიც ხელოვანთა მუშაობის აბსტრაქტულ შედეგს მატერიალურად აქმნის. ესეც ავტორისეული თანხმობა ჩემს წინათგრძნობაზე... წიგნის სათაურის ქართველ მკითხველზე ზეგავლენის ჩემ მიერ წარმოდგენილი მორალი ამკარად უპირისპირდება ამ პერსონაჟის ცხოვრებისეულ კრედოს.

გადის დრო. თხრობა შორეული წარსულიდან მკაცრ ან-
მყოზე გადმოდის. შვილი უკვე თვითონვეა მშობელი; ცხოვ-
რობს ისე, როგორც გადაწყვიტა, და შვილთან ისეთი ურ-
თიერთობა აქვს, როგორც არ ჰქონია მამასთან. მას ხომ
მხოლოდ ერთი, მამაშვილური საუბრის, გამორჩევა შეუძ-
ლია მთელი განვლილი შაბლონური ცხოვრების რიტმიდან:
„მათ შორის არასდროს ყოფილა განსაკუთრებული სიტოპო
და 1980 წლის 25 სექტემბერს შემდგარი ლაპარაკი, მგონი,
ერთადერთი იყო, რის გახსენებაც შეეძლო“. თითქოს მამის
გაფრთხილება ახდა კიდევ; ის ხომ „სისხლამდე ტუჩდაჭ-
მული უცდიდა“ ფრანგული ხელოვნების სპეციალისტ
ქმარს; ელოდა და წუხდა... ერთადერთი გამოსავალი, რაც
მოიფიქრა, თავისი ტკივილის ურჩი შვილისთვის ნაამბობ
ზღაპარში ჩაღვრა იყო. იგი ზღაპრის გმირი გახდა, რომლის
ფინალი მასზე იყო დამოკიდებული. ქალიშვილის ცხოვრე-
ბა გახდა იმგვარი, როგორისაც მამის ეშინოდა. ის ახლა რე-
ალობას შეფეთებული კონკიაა, რომელიც იმდენად არის
ილუზიით მოცული, რომ ეს რეალობა ზღაპრის ბუტაფორ-
ია ჰგონია. ზღაპარს ხომ ყოველთვის ბედნიერი ფინალი
აქვს?! ჰოდა, როგორ შეიძლება რეალობაში დაბრუნება და
ამ ლამაზი წარმოსახვის გაუფასურება...(!) მთავარია, რომ
ფინალი ბედნიერი უნდა იყოს და რა აზრი აქვს, რომ კონკია
უაზრო ოცნების ციკლშია მოხვედრილი; ბედნიერი დასას-
რულის მოლოდინში ისე ტრიალებს ლამაზ ზღაპარში, რო-
გორც ფარვანა სანთლის გარშემო და სულაც არ ადარ-
დებს, ფრთები რომ ეწვება! იგი უფლისწულზე დაქორწინე-
ბის შემდეგაც ელოდება მას და უფლისწული კვლავ დაე-
ძებს სხვა კონკიებს... „უფლისწული მთელი ცხოვრება კონ-
კიებს ეძებდა, კონკია კი იჯდა სასახლეში და მთელი ცხოვ-
რება უფლისწულს უცდიდა.“ მგონი, საკმაოდ მეღაწეოლი-
ური ფინალია... ისეთი, როგორც მთელი სიუჟეტი. მოთხ-
რობა მთლიანად ამ გრძობაშია ჩაძირული, კონკრეტული
ეპიზოდები თითქოს ბურუსშია გახვეული და, როცა მკითხ-
ველის გონება ჩვეულებისამებრ, ფსიქოლოგიურ „საცერ-
ში“ ატარებს მათ; რჩება მხოლოდ უსიტყვო ემოციები და
სცენარის სიზმარეული აღქმა. ვფიქრობ, ასეთი მრავალ-
ფეროვანი ეფექტის შექმნა უკვე დიდი წარმატებაა!

ალბათ, გაჩნდება კითხვა: რატომ მაინცდამაინც „კონკიას
ლამე“? რატომ შეარჩია ავტორმა ეს მოთხრობა კრებულის სა-
ხელწოდებად? სულ მცირე, ერთ მკითხველს ხომ მაინც აარი-
დება ლიტერატურული გემოვნების გაუაზრებელ, ცინიკურ
გაკრიტიკებას... ეს უკანასკნელი კითხვის დამსმელს, ალბათ,
არგუმენტად არ გამოადგება, მაგრამ ინტერესს ნამდვილად
ვერ გაუქრობს. ერთი შეხედვით, მართლაც საკვირველია,
რომ კრებულში, რომელშიც შესულია: „გლობალიზაცია“,
„დაპატიჟება კინოში“, „მაყვლიანი“, „საოჯახო ქრონიკა“ და
ა.შ. უპირატესობა „კონკიას ლამეს“ აქვს მინიჭებული. ვფიქ-
რობ, თითოეულზე უსასრულოდ შეიძლება საუბარი და მათი
ლირსების შეძლებისდაგვარად დეტალური წარმოჩენა.

საინტერესო იქნება ამ მოთხრობების კონტრასტულად
შედარება: „გლობალიზაცია“ ნამდვილად გამორჩეულია
თავისი გლობალური მნიშვნელობით; ოსტატურად არის
შერჩეული კაცობრიობის განვითარებაზე დაკვირვების
კუთხე, საიდანაც მოჩანს, ერთი შეხედვით, მსოფლიოს ყვე-
ლაზე ნაკლებად განვითარებადი ნაწილი, რომელიც ძალა-
უნებურად ჩაბმულია გლობალიზაციის უზარმაზარ მატა-
რებელზე და, მიუხედავად უკანასკნელი პოზიციისა, მაინც

მიჩაქჩაქებს ცხოვრების უსწორმასწორო რელსებზე.
მოთხრობა ესთეტიკური თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვან-
ია, რადგან ავტორის მიერ ორიგინალურად დახატული
მთავარი გმირი და თხრობის კახური კილო, უხვად უზიარ-
ებს მკითხველს ტანჯული ცხოვრების მკაფიო გრძობებ-
სა და ლოკალური თვალთახედვით დანახული ქვეყნის გან-
ვითარების ინდივიდუალურ ანალიზს.

„დაპატიჟება კინოში“ უსაზღვრო რომანტიკით გაჯერე-
ბული მოთხრობაა, რომელშიც ვერ ვიპოვნით გლობალურ
აზროვნებასა და ბრძნულ მოძღვრებებს; ეს არის მოთხრო-
ბა, რომელშიც აღწერილია პერსონაჟთა მიმზიდველი ბოჰე-
მა, რომლითაც უბრალოდ უნდა ისიამოვნო, დათვრე ემოცი-
ებით, გიყვარდეს, გიხაროდეს!... გაიზარო მათი არეული და
მაინც ერთმანეთში მჭიდროდ ჩასკვნილი, სამყარო, ტრაგი-
კულ ბედისწერასთან ერთად. რატომღაც რემარკი გამახ-
სენდა... არსებობს რაღაც აბსტრაქტული ნაპერწკალი, რო-
მელიც მას და კოტე ჯანდიერს აერთიანებთ. ალბათ, ის, რომ
ორივესთვის მნიშვნელოვანია თხზულების ემოციური ფო-
ნის ადამიანური ურთიერთობებით შენება.

ასეთივე პრინციპი ვიგრძენი „საოჯახო ქრონიკის“ კითხ-
ვისასაც; თითქოს ეს უკანასკნელი ანალიზური „თარგი“ ამ
მოთხრობასაც მოიცავს, მაგრამ აქ ყველაზე შთამბეჭდავი
თხრობის სტრუქტურაა (სიუჟეტის ჩვეულებრივი, კერძო
წერილებით აგება), რომელიც გაცილებით იმეფრებს ავ-
ტორის მიერ შექმნილი სამყაროს რეალურობის შეგრძნებას.

„მაყვლიანი“ თითქოს სრულიად განსხვავებული ლიტე-
რატურული ასპარეზისკენ მიისწრაფის; ის ნამდვილად ის-
ტორიულ-რელიგიური წარსულის მხატვრული რეანიმა-
ციაა, რომელიც უხვადაა გაჯერებული ზემოთ აღწერილი
წერის მანერის მხატვრული თავისებურებებით.

თითოეული მოთხრობის ასეთი ლაკონიური განხილვაც
კი საკმაოდ შორს წამიყვანს, ამიტომ, ვფიქრობ, ეს ყველა-
ფერი საკმარისია „კონკიას ლამის“ კონტრასტული ხედის
დასანახად. მკითხველის გემოვნება ინდივიდუალურია და,
შესაძლოა, ზოგიერთმა კრებულის სათაურის გამო გააკრი-
ტიკოს კიდევ ავტორი, მაგრამ ეს კრიტიკა ვერასდროს გას-
ცდება სუბიექტურობის ფარგლებს. რაოდენ გასაკვირიც
უნდა იყოს, ფეხბურთთან გავავლებ პარალელს: საფეხბურ-
თო გუნდს ერთი კაპიტანი ჰყავს, რომელიც სულაც არ არის
აუცილებელი, იყოს საუკეთესო მოთამაშე, ყველაზე ასაკო-
ვანი ან შედეგიანი. მოკლედ, კაპიტნის შერჩევა არ არის რა-
იმე ფორმულირებულ მონაცემზე დამოკიდებული, უბრა-
ლოდ, იგი უნდა იყოს ისეთი, რომ სიმბოლურად გააერთიან-
ოს გუნდი; მას ძირითადად მწვრთნელი ირჩევს. ამ შემთხ-
ვევაში კი მწვრთნელი კოტე ჯანდიერია, რომელმაც „კაპიტ-
ნის სამკლარი“ „კონკიას ლამეს“ მოარგო და თავისი წიგნის
სიმბოლურ ეტიკეტად აქცია. ამ მოთხრობაში, მართლაც,
არის რაღაც ისეთი ემოცია, სტილი, თუ პათოსი, რომელიც
აერთიანებს კრებულში შესულ ყველა მოთხრობას.

ასე რომ, კრიტიკა კრებულის სათაურის შესახებ ყო-
ველთვის უხერხემლო და უსუსური იქნება, რადგან ლიტე-
რატურა თავისუფალია ყოველგვარი დოგმებისა და აქსიო-
მებისაგან, მათ გარეშე კი წარმოდგენილია მხატვრულ
წარმოებთა რაიმე პრინციპით დახარისხება; შესაბამი-
სად, ვფიქრობ, საჭიროა, ჰიპოთეზური უპირატესობის და-
სასაბუთებლად მოყვანილი არგუმენტების ამ ორი სიტყ-
ვით დაწყება: „ჩემი აზრით“.

თბილისში, 11 სექტემბერს

თბილისში, 11 სექტემბერს არაჩვეულებრივი საფეხბურთო მატჩი გაიმართება. სიტყვა არაჩვეულებრივს კი იმიტომ ვახსენებთ, რომ ასეთი ძალისა და წარმატებების მქონე ნაკრებს საქართველოში არასოდეს უთამაშია. ყველა ადრინდელ მეტ-ნაკლებ წარმატებასა თუ მიღწევებზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, სრულიად საკმარისია სამი უკანასკნელი ზეიმის გახსენება: 2008 წელს ესპანელები ევროპის ჩემპიონები გახდნენ, 2010 წელს მას მსოფლიო ჩემპიონობაც „დაუმატეს“ (!), 2012 წელს კი კიდევ ერთხელ მოიპოვეს (!) ევროპაში უპირველესის ნოდება. მსგავსი ტრიუმფი კი კონტინენტის არცერთ ნაკრებს არა ჰქონია. ახლა რაღა რჩება? 2014 წელს ბრაზილიაში მსოფლიო ჩემპიონობის შენარჩუნება. ვინ გვეტყვის, ეს უფრო ოცნების სფეროა, თუ დელ ბოსკეს მორიგი, ჩვეული ნაბიჯი წინ? და, საერთოდ, განა ეს შესაძლებელია, ფეხბურთის მეფეებს მათ საკუთარ მინდორზე აჯობო? მართალია, ეს ისტორიაში ერთხელ უკვე მოხდა, როცა ბრაზილიელებს მათი უზარმაზარი აუდიტორიის წინ, ვინ იცის, როგორ და რის მანქანებით, ურუგვალებმა მანინც დააყრდინეს ფარ-ხმალი. აი, როგორ სიმაღლებს შეეჭიდა ესპანელების დღევანდელი, უკვე ლეგენდად ქცეული ხელმძღვანელი.

ვისენტე დელ ბოსკე 61 წლისაა. ესპანეთში ზუმრობენ, რომ მას კეთილი მეფუნთუშის გარეგნობა აქვს, თუმცა არც სხვა მეტსახელებს აკლებენ: უღვაშსაც უწოდებენ, ასე გასინჯეთ, მისტერ კარტოფილსაც. შარშან ესპანეთის მეფე ხუან კარლოს I-მა დელ ბოსკეს მარკიზის ნოდებაც უბოძა. ახლა მწვრთნელის სრული სახელი ასე ჟღერს: დეტივკურთხეული დონ ვისენტე დელ ბოსკე და გონსალესი, მარკიზი დელ ბოსკე.

საინტერესოა, რომ აქამდე, როგორც საკლუბო მწვრთნელმა, ორჯერ გაიმარჯვა ჩემპიონთა ლიგაში, გახდა ესპანეთის ჩემპიონი, მოიგო ევროპის სუპერთასი, საკონტინენტთაშორისო თასი.

დელ ბოსკეს, როგორც მწვრთნელის, ერთ-ერთ მთავარ ღირსებად ითვლება მოთამაშეთა შორის ურთიერთობის მოგვარება, რაც უფრო გამწვავებული უნდა იყოს იგი. „რეალში“, მაგალითად, დიდხანს ერთმანეთს დასანახავად ვერ იტანდნენ მეკარე იკერ კასილიასი და პორტუგალიელი თავდამსხმელი კრიშტიანუ რონალდუ. ამის მიზეზი გახდა კასილიასის საცოლის, ცნობილ ტელენამყვან სარა კარბონიერის განცხადება: „იგი (რონალდუ) მინდორზე ისე იქცევა, როგორც ნამდვილი ეგოისტი და ამით „რეალის“ შეტევებს ძალიან ხშირად, უბრალოდ რომ ვთქვათ, აფუჭებს. მეტი უნდა იფიქროს და საჭიროა ფსიქოლოგსაც მიმართოს“. „რეალის“ ადრინდელი ხელმძღვანელობა სხვადასხვანაირ კონფლიქტებს ვერაფერს უხერხებდა, მეტისმეტად დელიკატური და, ზოგ შემთხვევაში, დამთმობი დელ ბოსკესათვის ეს პრობლემა არ არის. ესპანეთის ნაკრების მოთამაშეები ნამდვილი მეგობრები არიან.

დელ ბოსკე საგულდაგულოდ სწავლობს სხვა მწვრთნელების ტაქტიკას, ითვალისწინებს მათ სქემებს და, თუ საჭიროა, პბაძავს კიდევაც მათ.

ევროპის ჩემპიონატში ყველა გააოცა დელ ბოსკეს „შედარებითა სიახლემ“ 4 — 6=0. ისე გამოვიდა, რომ ესპანეთის ნაკ-

რებში ნამდვილი თავდამსხმელი (როგორც არის, ვთქვათ, ფერნანდო ტორესი) საერთოდ არ იყო. ამის მსგავს „ილეთს“ წელს ხშირად მიმართავდა ხოსე გვარდიოლა „ბარსელონაში“, რომელიც ერთ-ერთ ფრთაზე ნახევარმცველის მუდმივი გადაადგილებით ქმნიდა უპირატესობას, მეტოქეს აბნევედა და თავდასხმასაც არაფერს აკლებდა. მაგრამ გვარდიოლას ხომ ჰყავდა ლიონელ მესი და ამით თავს ყველაფრის უფლებას აძლევდა. მესი არა და, დელ ბოსკემ გადაწყვიტა მსგავსი ფუნქცია სესკე ფაბრეგასისათვის დაეკისრებინა. გაამართლა და თანაც როგორ: თუ მეტოქეები ელოდნენ, რომ თავდასხმაში მწვრთნელი ფერნანდო ტორესს, ფერნანდო ლორენტესს ან ალვარო ნეგრედოს გამოიყვანდა, მაგრამ დელ ბოსკემ ყველას „იმედები გაუცრუა“ და ფაბრეგასი ამჯობინა, რომელმაც ეს-ეს არის მოიჩინა ნატკენი ფეხი. თავდამსხმელების იგნორირების ფაქტი კი ასე განმარტა: „ფაბრეგასი ნახევარმცველია, ამასთან განსაკუთრებული ყაიდის ნახევარმცველი. წინა ხაზზე იგი განსაკუთრებით აქტიურია. ჩვენ კი ვცდილობდით გამოგვეყენებინა სესკის ნიჭი და უნარი წინა ხაზზე მოულოდნელი შეჭრისას. ამას კარგი კომბინირების წყალობით ვახერხებდით“. ისე რომ, დელ ბოსკემ მეტი ქვა „მოაღორა“. იტალიელთა მწვრთნელმა ჩეზარე პრინდელიმაც აღიარა და ფრანგების ხელმძღვანელმა ლუი ბლანმაც. ერთი სიტყვით, საჭირო მომენტში ესპანელებს ზედმეტი ნახევარმცველიც ჰყავდათ და... ზედმეტი თავდამსხმელიც. მეტი არ არის, მაგრამ ფაბრეგასიც უაღრესად სასარგებლო ფეხბურთელი გამოდგა.

საერთოდ კი ესპანეთის ნაკრები ნამდვილი ვარსკვლავების გუნდია. რომელი ერთი გამოგყოთ? დიდი ალტაცების ღირსია ანდრეს ინიესტა. ამ ჩემპიონატის და (მთელი მსოფლიოს!) უძლიერესი ნახევარმცველი. „ბარსელონაში“ მის დარ ფეხბურთელად ითვლება მეორე შუახაზული ჩავი ერნანდესი, მაგრამ, ამჯერად, საყოველთაო აღიარებით, ინიესტა უკეთესი იყო. ისიც ვთქვათ, რომ დელ ბოსკემ საბოლოოდ როდი „აიღო ხელი“ ევროპის წინა და მსოფლიოს წინა პირველობის ერთ-ერთ გმირზე ფერნანდო ტორესზე, რომელსაც გულშემატკივრები „ელ ნინიოს“ (ყმანვილი, ნებიერი ჭაბუკი) მეტსახელით იცნობენ. სათადარიგო კი იყო, მაგრამ საბოლოო ანგარიშით „ელ ნინიო“ ევროპის პირველობის პირველი სნაიპერი გახდა (3 გოლი და 1 საგოლე გადაცემა) — აი ნამდვილი სიურპრიზი.

არავინ იცის, ვინ ითამაშებს ამ ვარსკვლავთაგან თბილისში, მაგრამ აქ ხომ იქნება დელ ბოსკე, რომელთანაც, ჯერ ევროპის პირველობა დამთავრებული არც იყო, ესპანეთის ფეხბურთის მესვეურებმა ახალი ხელშეკრულება გააფორმეს — 2016 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის დამთავრებამდე. ეს უკვე რვანლიანი მმართველობა გამოდის, თუმცა შედეგები ხომ ცხადზე ცხადია.

არავინ იცის, ვინ მოიგებს თბილისში!! თუმცა, როგორც არ უნდა დამთავრდეს მატჩი, რა სიურპრიზიც არ უნდა შემოგვთავაზოს, ზუმრობით ჩინური გამოთქმაც გავისხენოთ: „ზოგჯერ ბრმა ქათამიც ნახულობს მარცვალს!“ ვიმეორებთ, ზუმრობით, ისე კი ეს უაღრესად საინტერესო ორთაბრძოლა უზადოდ ჩატარებულ „მასტერკლასს“ უნდა დაემსგავსოს, საჩვენებელ გაკვეთილს. და რაც უფრო მეტ ასეთ საჩვენებელ გაკვეთილს მოისმენს ჩვენი ქართული ნაკრები, დღემდე რომ რაიმე შესამჩნევი წარმატება არა ჰქონია, მოგვცემს იმედს, რომ 2016 წლისათვის ევროპის პირველობის საფინალო საგზურისათვის იბრძოლებს.

გივი გამრეკელი

ნოდარ ებრალიძე

როდესაც მაქსიმალიზმი ამართლებს

თეორიულ, განყენებულ მსჯელობას არ ვაპირებ; თუმცა სპორტის ყოველი სახეობა, მათი ასპარეზობის ცალკეული ეპიზოდები შეიცავენ ხალისიან საფუძველს ასეთი განსჯისათვის.

მაგრამ იმ დარგში, რომელსაც ჩვენი რუბრიკის მორიგი წერილი შეეხება, ახლა ასეთი ფუფუნებისათვის არ უნდა ეცალოთ (ვგულისხმობ, ცხადია, ჩვენეულ, საქართველოში არსებულ ვითარებას, თორემ ისე, გაგვიზარია, სათქმელი ბევრია).

ჯერ მკითხველს უნდა მოუხადოთ ბოდიში დაგვიანებული ინფორმაციისათვის: ცხენოსნური ასპარეზობა — დაბრკოლებათა მსოფლიო თასის გადაღახვის („ერთვარსკვლავიანის“) მორიგი ეტაპი ბაქოში 13-15 ივლისს ჩატარდა, ჩვენი ჟურნალის ამ ნომრის გამოსვლა კი ზუსტად დაწყებულ მეორე კვირას უნებდა. მაგრამ რადგანაც ქართული მასმედია ჩვენ საცხენოსნო სპორტს ყურადღებით დიდად არ ანებივრებს, ასეთი „გვიანი“ გამოხმაურება მაინც აუცილებლად მივიჩნიეთ.

...არადა, უნდა ვაღიარო, პირადად თქვენმა მონა-მორჩილმა მიმომხილველმაც ამ ასპარეზობის ამბავი „შემთხვევით“ შევიტყვე. 26 მაისს ჩვენთანვე, თბილისის ახალი იპოდრომის (ლისის ტბაზე) სპეციალურად იმ დღეს გახსნილი საკონკურო მოედანზე უნდა დაწყებულიყო ზემოხსენებული მსოფლიო თასის ეტაპის შეჯიბრება (ეს კი მასმედიამ აუნყა საზოგადოებას); მაგრამ ვერ მოესწრო ფართო მასშტაბით განზრახული ტრიბუნების აგება და ეს რეკლამირებული ღონისძიება ვეღარ ჩატარდა. და მეც ვეღარ მივადევნე თვალი ცხენოსნობის საერთაშორისო ფედერაციის სამხრეთ-კავკასიურ (ფაქტობრივად ბაქო-თბილისის) კალენდარს. „შემთხვევით“ კი ვანო ნორაკიძე შემხვდა — ჭაბუკობიდანვე „თბილისის ჟოკეიკლუბის“ (შემდეგ კი „თბილისის იპოდრომის“) კონკურისტთა გუნდის წარმატებული მხედარი. შემდეგ, როდესაც ამ კლუბმა თავისი მხედრების რაოდენობა ოთხ სპორტსმენამდე დაიყვანა, ვანომ ცნობილი თბილისელი მოყვარულის თეიმურაზ ბერიშვილის არაბოთრაკენულ ულაყ „ალიზე“ განაგრძო მხედრული საქმიანობა და 26 მაისისათვის მის გამოსვლასაც ველოდი. „ჰო, ეგ ასპარეზო-

ბა ვერ ჩატარდა, მაგრამ, ვიცი, გაგვიხარდებათ, მხოლოდ „ალის“ ანაბარა აღარა ვარ. აქვე, მცხეთასთან, ნატახტარში, ქართველმა ბიზნესმენმა ბ-ნმა გია კურკუმულმა გახსნა სპორტული თავლა. 4 ბედაური გამომიყო საწვრთნელად...“

სხვა საცხენოსნო ამბები რომ გამოვკითხე, გაკვირვებით შემომხედა: „დღეს დაიწყებოდა ბაქოში და კვირას დამთავრდება. ჩვენი ბიჭები რამდენიმე დღეა იქ არიან: გეგი, შალვა, ცოტნე...“

სულმოუთქმელად ველი ორშაბათის დადგომას და საღამოთი ვურეკვ შალვა გაჩეჩილაძეს ბინაზე. „...დიახ, ახლახან ჩამოვიდა“. „არა უშავს, კარგად ჩაიარა, ჩვენს ეტაპს თურქი და ირანელი ცხენოსნებიც დაემატნენ. უფრო საინტერესო გახდა. მოგებით კი დიდი პრიზი („გრან პრი“) მე მოვიგე...“ — მესმის დალილი ხმა. დალლა გასაგებია. არამარტო მგზავრობის გა-

შალვა გაჩეჩილაძე თავისი „დარი“

მო — სამდღიან საერთაშორისო ტურნირზე გამოსვლა, როდესაც 3 ცხენით გამოდიხარ და თან გუნდის მწვრთნელიც ხარ, 23 წლის მხედრისათვის უმძიმესი დატვირთვაა. შალვა გაჩეჩილაძეს ჩვენი ჟურნალის მკითხველი, ყოველ შემთხვევაში მის პირველ ნაბიჯებსა და წარმატებებს, უკვე იცნობს („ჩვენი მწერლობა“, 2010, №24), ამიტომ ამჯერად ჩვენი საუბარი, როდესაც მეორე დღეს ბაქოდან ჩამოყვანილ ცხენებს მიხედვს, ძირითადად ამ ბოლო ტურნირით შემოიფარგლა.

საქართველოს გუნდი: შალვა გაჩეჩილაძე (ცხენები: 10 წლის თრაკენული ულაყი „სატურნი“, 13 წლის ბუდიონური ულაყი „დარი“, ჰოლმბურგის ულაყი „ჩუინგამი“, გერმანიიდან); გეგი მეტონიძე (10

წლის წმინდა სისხლის ინგლისური ულაყი „ეროსი“, ყულარის ცხენსაშენი, 8 წლის თრაკენული ფაშატი „გალატა“, გერმანიიდან); ცოტნე თავაძე (14 წლის თრაკენული ულაყი „ომუტი“, როსტოვის ცხენსაშენი).

— პირველ დღეს ტრადიციულად „გახსნის პრიზი“ გათამაშდა (სიმაღლე 130 სმ). მე სამივე ცხენით გამოვდიოდი, მაგრამ მხოლოდ „ჩუინგამმა“ გამიმართლა: ძირითადი მარშრუტი სუფთად გავიარეთ (საერთოდ კი 10 ცხენ-მხედარმა იარა უჯარიმოდ!). აზერბაიჯანელთა ლიდერმა სეიდ მუსაევმა ორი ცხენით ასევე უშეცდომოდ იარა და დამატებითი ხტომების შემდეგ, როდესაც კვლავ უჯარიმოდ გავიარეთ, მესამე დაერჩი. მეორე დღესაც იგივე კონკური იყო (135 სმ), ოღონდ სისწრაფე ძირითად მარშრუტზევე წყვეტდა, თანაბარ საჯარიმო ქულათა შემთხვევაში, ადგილის ბედს. აქ „ჩუინგამმა“ გვასახელა, უშეცდომოდ (ე.ი. უჯარიმოდ) გაიარა არცთუ ადვილი მარშრუტი და 6 წამით ვაჯობეთ მეორე ადგილზე გამოსულს. მუსაევს.

— **გადამწყვეტ კონკურზე „თასზე“, სადაც მონაწილეებს მსოფლიო თასის ტურნირზე გამსვლელი ქულები ერიცხებათ, სამიდან რომელი ცხენი შეიგულეთ ჩასათვლელ საფერხედ?**

— როგორც ადრე იყო ხოლმე — „ჩუინგამი“. შარშან აკი ჩვენ მოვიპოვეთ მსოფლიო თასის ლიცენზია. საიმედო ცხენია.

— „დარი“?

— ეგ ხომ ჩემთვის ახალი ბედაურია. ძალზე იმპულსური, ძალ-ღონით აღსავსე, მაგრამ, ეტყობა, ადრეული ნაფვის დროს დაშვებული რაღაც შეცდომების გამო მარშრუტზე მოულოდნელ გაურჩებას დაჩვეული. თავის დროზე ვანომ, ნორაკიძემ, ბევრი იმუშავა იმ ნაკლის აღმოსაფხვრელად. რამდენიმე შესანიშნავი გამარჯვებაც მოიპოვა. მაინც სიფრთხილე გამოვიჩინე, მაგრამ კეთილშობილმა პირუტყვმა თვითონ იზრუნა თავის მომავალ რეპუტაციაზე. თასის კონკური საკმაოდ რთული იყო (12 დაბრკოლება, აქედან 2 სისტემა იყო: ორ- და სამბარირიანი, სიმაღლეც — 140-145 სმ). აზერბაიჯანულმა ჰიქმეთ მუსაევმა („ზიდანი“) და მე ორივე ცხენით სუფთად ვიარეთ. დამატებითი სიმაღლე არ დაუმატებიათ, რადგანაც კოკისპირულად ნვიმდა და საშინლად მძიმე გრუნტი იყო. „ჩუინგამით“ 2 დაბრკოლება დავაზიანე (8 საჯარიმო ქულა), ჰ. მუსაევმა — ერთი, ე.ი. მსოფლიო თასის ჩათვლაში ამ კონკრეტულ ეტაპზე გამისწრო, მაგრამ „დიდი პრიზი“ ვის უნდა რეგობდა? ჰოდა, აქ გამოიჩინა „დარმა“ თავისი შეუპოვრობა. მოსათელავ მოედანზე, როგორც ხდება ხოლმე, ბევრად უფრო მძიმე და ალუფსული გრუნტი იყო და ბოლო მძლავრ ნახტომზე ცხენი ტორებით ჩაეფლო, ჩაიჩოქა, გაიბრძოლა, თითქოს წამოდგა კიდევ, მაგრამ წონასწორობა დაერღვა და გადაყირავდა. გვერდზე გადახტომა მოვასწარი, ცხენიც გადარჩა, ნამები რჩებოდა სტარტამდე, ტალახი ჩამოვირეცხეთ და გავედით. ერთი დაბრკოლება კი დავაზიანეთ, მაგრამ ჰ. მუსაევზე სწრაფად გავიარეთ. ასე რომ, ამ ტურნირის დიდი პრიზი, მიუხედავად ჩვენი გუნდის მცირერიცხოვნობისა, თბილისში წამოვიღეთ...

— ვანოს უნდა შეატყობინო, ძალზე გაუხარდება „დარის“ წარმატება!

— ვანო იქ იყო, თავის „შეფთან“, ბ-ნ გია კურკუმულთან ერთად...

ეს კი ერთობ მოულოდნელი იყო ჩემთვის. იმ ღამესვე დავურეკე ვანო ნორაკიძეს...

— დიახ, ბატონმა გიამ გადანყვიცა, ვნახოთ ბაქოს ტურნირი, იგი ძლიერ არის დაინტერესებული საცხენოსნო სპორტით, და არც გვინანია, ნამდვილად შესანიშნავი ასპარეზობა ვიხილეთ.

— რახან იქ ყოფილხარ, შენეული შეფასება, პროფესიონალი მხედრისა, ჩემთვის ძალზე საგულისხმო იქნება.

— შალვა და მე თანატოლები ვართ. მართალია, ახლა გუნდის მწვრთნელიც არის, მაგრამ, გეფიცებით, ყოველგვარი „მრისხანებისა და მიკერძობის გარეშე“ ვიტყვი (აქ ვანოს ხმა გაუმკაცრდა. ჩვენს მკითხველს ვაცნობებ, რომ ვანო ნორაკიძეს თბილისის დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი აქვს დამთავრებული. უმუშავია კიდევ ამ სპეციალობით და კარგად იცის ობიექტური, მიუკერძოებელი შეფასების მნიშვნელობა — ნ.ე.), რომ იგი, ჩემი აზრით, გამორჩეული და ღირსეული მხედარი იყო მთელ ტურნირზე. გამიხარდა, რომ ჩემმა ახლანდელმა შეფმა, ბ-ნმა გიამაც დამიდასტურა ეს შთაბეჭდილება.

— შალვა, „დარს“ მესამე ადგილი დამატებითი ხტომების გარეშეც მოპოვებული ჰქონდა. ჩასათვლელი ცხენიც მეორე დარჩა. ასეთი ნაქცევის შემდეგ გიღირდათ დამატებით ხტომებში გამოსვლა?

— ამის განსჯის დრო არც ყოფილა, მაგრამ არის მომენტები სპორტულ ბრძოლაში, როდესაც ქვეცნობიერად, ალღოთი, მხედარი ირჩევს საარისკო ნაბიჯს. რაიმე მერკანტილურ მოტივაციას ნამდვილად არ დავმორჩილებივარ. საქმე ისაა, რომ „გრან პრი“ ყველგან და ყოველთვის უმაღლესი ჯილდოა. სასაპარეზო მოედანზე, მითუმეტეს უცხო ქვეყანაში, მხოლოდ ჩათვლაზე არ ფიქრობ. არის უფრო მაღალი მისწრაფებები, თუ ამ დროს მხედარს ბედაურიც თანაუგრძობს, ეს უკვე სპორტული ილბალიც არის და ბედნიერებაც. რაც გნებავთ, ის დაარქვით...

მარი ლუიზე კამნიცი

აღამ და ევა

როცა ადამ და ევამ სამოთხე დატოვეს, ერთხანს თავს ცუდად გრძნობდნენ. როგორც ამბობენ, გარეთ ცხოველები იყვნენ ავები, ნიადაგი ქვიანი იყო, კლიმატი მკაცრი. ადამ და ევამ კი მხარეთქობზე წოლის გარდა ხომ არაფერი იცოდნენ და მუშაობაც უჭირდათ. როგორც იტყვიან, ის იყო მწვანე ტოტზე დასხდნენ, რომ მაშინვე უბედურება დატრიალდა მათ ვაჟებს შორის, რომლებიც, ეტყობა, ცუდად აღზარდეს. ასე იყო თუ ისე, თვითკმაყოფილი აბელი ახლა კორდებში ეგდო, მოძალადე კაენი კი სადღაც დაეხეტებოდა და აბა მშობლებს ახლაც ენახათ, როგორ გავიდოდნენ ფონს მებაღე აბელისა და მონადირე კაენის გარეშე. შემდეგ მათ სხვა შვილები წამოეზარდნენ, და შემდეგ კიდევ სხვანი, ყოველ შემთხვევაში, მე ასე წარმომიდგენია, მაშინაც კი, როცა ადამ და ევა უკვე საკმაოდ მოხუცდნენ, სულ მთლად დაჩაჩანაკებამდე. ამ დროისათვის მათ, ცხადია, უკვე რახანა ჰქონდათ სახლი და ევაც პალმის ფოთლების წინსაფრით როდი დაიარებოდა. ორივეს ედემის ბაღზე თუმცა ბუნდოვანი მოგონებალა შემორჩენოდა, მაინც იმას ბაძავდნენ, რაც ოდესღაც იქ ენახათ; მაგალითად, ჭა ისეთი ამოთხარეს, რაც სიცოცხლის წყალს აგონებდათ, გააშენეს ბაღი და მოაშინაურეს ცხოველები, რომლებიც შემოზღუდულ გარემოში მშვიდობიანად ცხოვრობდნენ, ისევე როგორც სამოთხის ცხოველები. ყოველივე ეს იქნებ არასრულყოფილი იყო, მაგრამ მუშაობა სიხარულს ჰგვრიდათ, საღამოს კი გარს შემოვლა და იმაზე ფიქრი, თუ რა იყო კიდევ საკეთებელი. დროთა განმავლობაში ძალზე თვითკმაყოფილ ადამიანებად იქცნენ; ადამს ზოგჯერ იმგვარი გრძნობაც ეუფლებოდა, თითქოს ღმერთი ყოფილიყო.

ამიტომაც ეგ ზომ განიცადა, როცა შეიტყო, რომ ერთ მშვენიერ დღეს უნდა მომკვდარიყო! ისე კი არა, რომ რაიმე ცნობა ან ნიშანი მიელო, უბრალოდ იხილა ერთ საღამოს, თუ როგორ დაეცა ერთ-ერთი ცხოველი მისი ნახირიდან მკვდარი და, რადგან ამ დიდ, ძლიერ ვაცს საკუთარ თავს ხშირად ადარებდა, გაიფიქრა, ამ მხრივ ამ ცხოველზე არც მეტი ვარ და არც უკეთესიო. როცა ეს გაიაზრა, საკუთარ არსებაში ათასგვარი ნაკლი შენიშნა, რასაც მანამდე არ სცნობდა: თვალის სისუსტე, ხელის კანკალი, სმენის დაქვეითება. ეს სიკვდილია, გაიფიქრა თავზარდაცემულმა, როცა იმ საღამოს რაღაც მყიფე საგანი ხელი-

დან გაუსხლტა. რა დაგემართა? — ჰკითხა ევამ, რადგან იგი გაქვავებული იდგა, როცა ქალი ნამსხვრევებს აგროვებდა. კითხვა: რა დაგემართა? — ევამ შემდგომ ხანებშიც რამდენჯერმე დაუსვა, რადგან ადამმა უცნაურად მოქცევა დაიწყო. უპირველეს ყოვლისა, ღამით უძილობა დასჩემდა, მოუსვენრად წრიალებდა ხან ერთ, ხან მეორე მხარეს, ან კიდევ ზურგზე იწვა მდუმარედ და ჭერს მიშტერებოდა. ძილი არ ეკარებოდა, რადგან ბევრი საფიქრალი ჰქონდა; მაგრამ ეს ფიქრები, მისთვის აგრერიგად რომ გაეკრთო ძილი, როდი გახლდათ დიდებული — სიკვდილზე ან ღმერთზე, უფრო საშინელი სიჯიუტისკენ იხრებოდნენ, სახლის წერილმანი საზრუნავისკენ: იქნებოდა ეს სარწყავი მონყობილობის გაუმართაობა თუ დაზიანებული ადგილი ჭერში, როცა უკვე ინათებდა და შინ ყველანი თავიანთ საქმიანობას შეუდგებოდნენ, მას საშინელი დაღლილობა ეუფლებოდა და ზოგჯერ ისეც ხდებოდა, რომ საუზმის შემდეგ მაშინვე ისევ წვებოდა და კარგა ხანს სანოლში რჩებოდა. ეს ამბავი თვითონაც მეტად აოცებდა, მაგრამ კიდევ უფრო საკვირველი იყო მისი მგრძობელობა დღის განმავლობაში გარკვეული ხმების მიმართ. ძაღლის ყეფა აცოფებდა, თუთიყუშის ყრანტალი — კიდევ უფრო მეტად. ასევე მაიმუნების საშინელი ყვირილი, სახლის უკან რომ თამაშობდნენ. სჯეროდა, რომ ისინი ამ სულელურ ხმაურს სწორედ მის გასარისხებლად ტეხდნენ. ბავშვებიც ყოველ ნაბიჯზე უგუნებობას იწვევდნენ მასში, განსაკუთრებით მოზარდები. თავში გაუფიქრებდა, რომ ისინი რაღაც იდიოტურ გამოთქმებს განუწყვეტლივ მოურიდებლად იმეორებდნენ და მჭექარე ხმით მდარე სიმღერებს გამაღიზიანებლად ხმამალა მღეროდნენ.

ბოლოს და ბოლოს მე ვარ მამა და კაცი, რომელმაც რაღაც შექმნა, ახლა ის ცუდადაა და უფლება აქვს მოითხოვოს, პატივი სცენ. — ფიქრობდა თავისთვის. ეს რაღაც ახალი იყო მასში, ამგვარი აზრები, ასევე სურვილი იმისა, რომ იქაურობას გასცლოდა, სადაც არ აფასებდნენ და მის სიტყვასაც არად აგდებდნენ. რამდენჯერმე ღამით ხან ერთ, ხან მეორე მხარეს აწყდებოდა, ბოლოს ამ ხეტიალში მიხვდა, რომ რაღაც კონკრეტულს ეძებდა; კერძოდ, ედემის ბლის ჭიშკარს, რომელსაც პირველ ხანებში ამ ხეტიალისას ზოგჯერ აწყდებოდა კიდევ, ჩამავალი მზის მენამულ ფონზე ანგელოზნი რომ დარაჯობდნენ ღრუბლის ქულებივით ქათქათა ფრთებით, მოელვარე ნაცრისფერში ესოდენ მშვენივრად რომ გამოკრთოდა. ერთხელაც ჭიშკარი იქ აღარ დაუხვდა, სადაც ეგულებოდა და მანაც მალე შეწყვიტა ძებნა. მხოლოდ გარეთ გასვლის საბაბით აგრძელებდა შემოვლას, ყველაფერს ათვალთვლებდა, რაც კი გაეკეთებინა და აღარ მოსწონდა. აკვირდებოდა საკუთარ შვილებს და ისინი ზარმაცებად, ქარაფშუტებად და უუნაროებად მიაჩნდა საიმიხოდ, რომ მისი დანყებული საქმე გაეგრძელებინათ, ის საქმე, რისი დასრულებაც მეტ-ნაკლებად ვერ მოახერხა. ყოველივე ამზე საუბარი ევასთანაც სცადა, მაგრამ ქალს მხოლოდ გაეცინა და კაცი მისი გულგრილობით ძლიერ გულნატკენი დარჩა.

შემდგომ ხანებში კი მას სულ უფრო მეტი მიზეზი რჩებოდა ცოლით უკმაყოფილებისა. როცა, მისი გაუცხოების მიუხედავად, ევა სიყვარულითა და მზრუნველობით ექცეოდა, ცდილობდა, მშვიდი გარემო შეექმნა, ქმარს იგი დღითიდღე უფრო გულცივი ეჩვენებოდა. განწყობა ევას შესა-

ნიშნავი ჰქონდა და არც მადას უჩიოდა, თუმცა არც ის იყო ადამზე ახალგაზრდა, ღამითაც მშვიდად ეძინა. როცა კაცი ხმაურს უჩიოდა, ქალს სახეზე გაცემა ეხატებოდა, ხოლო როცა იგი ამინდზე ბუზლუნებდა, მალე ისევ გამოიღარებოდა, ეტყოდა ქმარს, და ამ ნათქვამით ცოლი თითქოს თავიდან იშორებდა მის სევდასა თუ შიშს. ერთადერთი, რაც მას ჯერ კიდევ რჩებოდა თამამი ახირების სფეროში, სასაცილო კალიების საუფლო იყო, რომელთაც ყურადღებას არავინ აქცევს. სულ ცოტადა აკლდა, რომ ქალს ეთქვა: „ოჰ, გაჩუმდი ბოლოს და ბოლოს!“ ეს მაინც მითხრასო, ფიქრობდა ადამი, ესეც ერთი განრისხება იყო საკუთარი სილაჩრის გამო, მეუღლის მხრიდან ამგვარი გულგრილობა ადამს გულს უღრღნიდა. ყველაფრის მიუხედავად, ის ვერ გაჩერდებოდა. ამ გასაჭირის ამოთქმა ისევე აუცილებელი იყო, როგორც კვამლი ცეცხლისათვის. ესეც ხომ ამ შინაგანი წვის შემადგენელი ნაწილი გახლდათ. ისე, რომ ერთხელაც მან საუბარი იმ ხმით განაგრძო, რომელიც თვითონვე სძულდა, რადგანაც ასე ბუზლუნად ყლერდა. ჩიოდა მზის და წვიმის გამო, მოთქვამდა სარეველებსა და მავნებლებზე, ასევე ბავშვებზე. ევა პირველ ხანებში ეუბნებოდა, ეს ხომ არც ისე საშინელიაო, შემდეგ კი ამასაც აღარ ამბობდა... ქალი მას სულ აღარ უსმენდა.

ეს გრძობა მართლაც საშინელია კაცისთვის, ვინც გაიზარა, რომ მისი ცხოვრება მარადიული არ არის, იგი უნდა მოკვდეს; და ამ გადმოსახედიდან თავის ყველა ნამოქმედარს ეჭვქვეშ აყენებს. ეს საშინელება იყო ადამისთვის, რომელიც ახლა ირგვლივ დაიარებოდა და ყოველივედან, რაც კი შეუქმნია, თვალში არაფერი მოსდიოდა და უკვე ჩვეული დარდი-დადი კიდევ ცხარე პრეტენზიებს გამოუხმობდა. მაგრამ როგორც შემდგომ გაირკვა, ეს როდი იყო ყველაზე საშინელი, რადგან გულგრილობაზე უფრო საშიში ხომ ღალატია.

სავარაუდოა, რომ ადამმა, თუმცა ბევრი რამ იცოდა, მაგრამ მსგავსი რამ ცხოვრებაში არ გამოეცადა. იგი ხომ ერთადერთი კაცი იყო, ვინც ევასათვის მოიაზრებოდა, რადგან ირგვლივ მხოლოდ მისი ვაჟები და შვილიშვილები იყვნენ. თუმცა ადრე, ვიდრე ევა სადმე მარტო წავიდოდა და დიდხანს რჩებოდა, მას მაინც მოუსვენრობა ეტყობოდა. ხოლო უკან დაბრუნებულ ევას სახე ყოველთვის განსაკუთრებით უბრწყინავდა და სიყვარულით აღსავსე გახლდათ. თან ყოველთვის რაღაც უჩვეულო მოჰქონდა. ამ დროს ადამი გრძობდა, რომ მთელი ცხოვრების მანძილზე ამ ქალისაგან სიყვარულისა და გულითალობის გარდა სხვა არა განუცდია რა. მაგრამ იმ წუთას, როცა საკუთარი ბედნიერება გაიაზრა, მისთვის ეს ბედნიერება უკვე ჩავლილი იყო. აქამდე მას ევას თვალეში მოღალატე მზერა არ უგრძენია. ევა მისგან სხვა მხარეს ხომ არასოდეს შებრუნებულა, რათა ყური სხვა ხმისთვის მიეპყრო. ახლა იგრძნო ეს ყოველივე, ეჭვიანობის მთე-

ლი ტანჯვა-წამება, მაგრამ ეს ვინმე საყვარელი კი არა, რაღაც ფანტომი გახლდათ მისი მეტოქე; კაცი კი არა, ვისთანაც შეეძლო ეომა, ებრძოლა, არამედ სიყვარულის სიზმარეული ხატი და უბრალოდ თვითცხოვრება.

იგი მშვენივრად ხედავდა, რომ ევა სიყმანვილისა და სიცოცხლისაკენ იყო მიდრეკილი. ერთხელ შენიშნა, ქალი ბავშვებს სიტყვებით კი არ მიმართავდა, არამედ საოცრად იღუმალი სინაზით, ნდობით აღსავსე კეთილი მზერით უმზერდა მათ. როცა ადამმა ერთ-ერთი ასეთი მზერა დაიჭირა, შეკრთა, როგორც რაღაც უეცარი დარტყმისას ხდება ხოლმე. ამ დროიდან მოყოლებული ყველაფრისადმი ნდობა დაკარგა, — ირგვლივ ყოველივეს აყურადებდა და სახლში ფეხაკრეფით დადიოდა. ერთხელ, როდესაც ევასთან მცხუნვარე მზის გამო მოთქვამდა, დაინახა ქალი როგორ აფიცებდა სახესა და ხელებს თითქოს სწორედ იმას, რაც მას ასე აწუხებდა, ანუ მისი ტანჯვა ქალისათვის სიხარული იყო. ამგვარი დაკვირვების შედეგად მიტოვებული საპყარის განცდა კიდევ უფრო ეძალებოდა. იმ დროს იხსენებდა, როცა ორივენი ჯერ კიდევ მარტო იყვნენ, საშინლად მარტონი და ერთმანეთზე მიჯაჭვულნი. მაშინ დაიფიცეს, ერთმანეთი არასოდეს მიეტოვებინათ. ახლა ევა ისევ მის მხარეს იყო, არსად წასულა, მაგრამ ადამი ფიქრობდა, რომ ქალი მას დაშორდა და ყოველდღე სულ უფრო ღრმავდებოდა უფსკრული მათ შორის. ამ საშინელ უნდობლობაში ადამი ყოველი დაშორების წვრილმანებს გულმოდგინედ ინახავდა გულში. თითქოს იმასაც ამჩნევდა, რომ მის სიტყვებზე ევას ნაკეთებს ჩუმი მოუსვენრობა გადააურბენდა ხოლმე. როცა ქალი ეტყოდა, დიდი ხნით გავდივარო, მის ბაგეთაგან თითქოს შვების ღიმილი გამოკრთოდა, ხოლო როცა გაშორდებოდა, მისი ხმა, შორიდან ისევ რომ მოესმოდა, თითქოს უფრო ხალისიანად და ლაღად ჟღერდა. ერთხელ, როცა სავახშმოდ ისხდნენ, თვალი ჰკიდა და შენიშნა, რომ ქალს კანი მობერებოდა, თმაშიც ჭალარა შეჰპაროვდა; ასევე შეატყო, რომ სახსრები სტკიოდა და ძველებურად თავისუფლად და მხნედ ველარ მოძრაობდა. იგი ჩემზე ახალგაზრდა როდია, ფიქრობდა კაცი, მაგრამ ისე იქცევა, თითქოს უსაზღვრო დრო ედოს წინ — მარადიული დრო. შემდეგ კი უცებ გაიფიქრა: მან ხომ არაფერი იცის, მან ეს არ იცის, — და კაცი მისმა გულუბრყვილობამ გააბრაზა. ჭამის შემდეგ ევა ისევ გარეთ გავიდა ეზოში ბავშვების სათამაშოების მოსაგროვებლად. ადამი თან გაჰყვა, მასთან გაჩერდა და ქალს მავედრებელი მზერა მიაპყრო. — დაბერდი ჩემთან ერთად, ჩემთან ერთად მოხუცდი! — მაგრამ ცხადია, ეს სიტყვები არ წარმოუთქ-

მხატვარი ნინო დვალა

ვამს. ამის ნაცვლად კოლოებზე ჩვილს მოჰყვა ველური და სასონარკვეთილი ხმით. — შენ ხომ სულ რაღაც განუხებს, — უთხრა ევამ და თავი გააქნია.

იმ ღამეს ადამმა გადაწყვიტა ევასთვის ეთქვა, რომ ის მოკვდავია და ერთხელაც იქნება, აღესრულება. შესაძლოა, ეს ჯერ იმის გამო არ მოიმოქმედა, რომ მთვარის შუქი

ოთახში ძალზე ნათლად ასხივებდა და თან სწორედ ევას სახეზე ეფინა და ეს სახე იმგვარად საესე იყო ცხოვრების ხიბლით გასხივოსნებული ღიმილით ძილში. მაგრამ ამ სახემ ადამში, ვინც მრავალი საათი უძილობაში გაატარა, შურისძიების ბნელი სურვილი აანთო. მან ევა გააღვიძა, ქალმა თვალები მოიფშვინტა და ჰკითხა: ბავშვებს ხომ არ უჭირთ რამეო. — ჩვენ უნდა მოვკვდეთ, — უთხრა ადამმა, თან ისეთ გუნებაზე იყო, თითქოს ეს არის კვდებაო, — ესეც ახალი ამბავი, — უთხრა ევამ დამცინავად, — ეგ რა ხანია, ისედაც ვიცი! — მერე ამაზე არ გიფიქრია? — ჰკითხა ადამმა, როგორც კი ამ მოულოდნელი პასუხისაგან სული მოითქვა. — რასაც კი აქ დავტოვებთ, ყოველივე არასრულყოფილია და გახვრეტილი გროშის ფასი აქვს. — ვილაცა ხომ დაასრულებს, — მიუგო ევამ. — ჩვენი შვილები ზანტები და ქარაფშუტები არიან. — მკაცრი ტონით თქვა ადამმა. — მათ არ იციან, რა არის შრომა და თავს დაიღუპავენ. — მათგან რაღაც მაინც გამოვა, — თქვა ევამ, — და ნეტა რაღა გამოვა ჩვენგან? — ჰკითხა ადამმა და თავი ხელეში ჩარგო. — ჩვენ ისევ ერთად დავრჩებით, — მიუგო ევამ, — ბაღში დავბრუნდებით. — ადამს ხელეში ყელზე შემოხვია და სიყვარულით სავსე მზერა მიაპყრო. — ბაღი ვანა ისევ იქაა? — ჰკითხა გაცოცხლებმა ადამმა. — რა თქმა უნდა, — უპასუხა ევამ. — საიდან იცი? — როგორ ფიქრობ, საიდან მქონდა ის ნერგები, შენ რომ მოგიტანე, ან ცეცხლოვანი შროშანის ბოლქვები საი-

დან მქონდა? ან კიდევ ის მშვენიერი მბრწყინავი ქვა, როგორ გგონია, საიდან? — კი მაგრამ, საიდან გქონდა ყოველივე ეს? — ანგელოზებმა ჭიშკრიდან გადმომიგდეს. როდესაც იქ მივალთ, ანგელოზებს დავუძახებ და ჭიშკარს გამიღებენ. — უთხრა ევამ.

ადამმა თავი ნელა ჩაქინდრა, რადგან თვალწინ რაღაც შორეულმა და ბუნდოვანმა მოგონებამ გადაურბინა, — ჰო, სწორედ შენ გაგიღებენ! უთხრა მან და სიცილი დაინყო ხმამაღლა და გულიანად, პირველად, ვინ იცის, რამდენი ხნის შემდეგ.

გერმანულიდან თარგმანად
რუსულად ბაჟაშვილი

ის ტვირთი ერთოზ მიიმა

1622 წლის სექტემბერში პიეტრო დელა ვალე ეთხოვებოდა შირაზს და იქ ტყვეობაში მყოფ ქეთევან დედოფალს. თავისი მოგზაურობის დღიურში კი წერდა: „დედოფლის სახე ღირსია დიდებული პოემისა, საკადრისი ქება რომ მიეგოს მას, მაგრამ ეს ტვირთი ერთობ მძიმეა ჩემი მხრებისათვის“.

ამას ამბობდა გამოჩენილი იტალიელი მოგზაური, თავისი ეპოქის უგანათლებლესი პიროვნება, დაჯილდოებული პოეტური ნიჭით, აღმოსავლური ენებისა და მწერლობის მცოდნე, თვალსაჩინო ისტორიკოსი და ეთნოგრაფი.

მაგრამ, ზურაბ ავალიშვილის სიტყვით, ტვირთის სიმძიმემ ვერ შეაშინა ვერც ქეთევან დედოფლის ღვიძლი შვილი — თეიმურაზ პირველი და ვერც გერმანელი მწერალი ანდრეას გრიფიუსი. დედოფლის წამებიდან (1624 წ.) გავიდა რამდენიმე წელიწადი და საქართველოში დაინერა „წამება ქეთევან დედოფლისა“, რომელსაც არც აღფრთოვანება აკლია და არც მოხდენილი ოსტატობაო.

დედოფლის წამებიდან გაივლის მეოთხედი საუკუნე და საქართველოდან ესოდენ შორეულ გერმანიაში, სადაც ორიოდე კაცს თუ ექნებოდა გავიანილი პატარა ქრისტიანული ქვეყნის თავგადასავალი, გერმანელი მწერალი ხოტბას შეასხამს წამებულ ქართველ დედოფალს.

გრიფიუსის ტრაგედიის ფურცლებზე შესანიშნავად არის ნაჩვენები, რომ დედოფლის შებორკილ სხეულში სუფევს თავისუფალი სული — უპირველესი ნიშანი ადამიანური ღირსებისა და ზნეობრივი ძლევამოსილებისა. სწორედ ამ სულის ჩაქრობა, როგორც სახიფათო ხანძრისა, იყო სეფიანთა დიდი ხელმწიფის მთავარი მიზანი.

სავსებით ბუნებრივია, რომ ქართულ მწერლობას არასოდეს ავიწყდებოდა ქეთევან დედოფლის სახელი და სასახელო საქმენი. იწერებოდა ჰაგიოგრაფიული თხზულებანი, პიესები, რომანები და ლექსები გამორჩეული სტრიქონებით: ცეცხლით სწავდნენ ტანშემდარცულ დედოფალსა, უდრეკ იყო დედოფალი!.. ზომიერებს დასტა საჭურისების, თავისუფლებას ჯვარზე აცვამენ... ეგრე დედოფალო, ეგრე, ცოტაც და იწყება ზეცა...

ანმყო და მომავალი ჩვენი თანამედროვე პოეტების ხმით ამხნევებდა წარსულს: ამო არ ყოფილა თქვენი გარჯანი, თქვენი ომები, თქვენი თავდადება, ცრემლი და სისხლი. გვახსოვს და არასოდეს დაგვაიწყებდა თქვენი სახელები; და ჯერ საქართველოც არ დაღუპულა, ვიდრე ჩვენ ვცოცხლობთო...

ამ მგზნებარე თემას შეუძლებელია არ მიეზიდა ოთარ ჩხეიძე — შემოქმედი თანამედროვე „ქართლის მატიაისა“, უხილავი და უწყვეტი ძაფებით რომ გადაჭდობია „ქართლის ცხოვრებას“.

ხოლო ტვირთის სიმძიმეს, თეიმურაზ პირველისა და ანდრეას გრიფიუსის დარად, არც ოთარ ჩხეიძე შეუშინებია. მის ტრაგედიაში „ქეთევანი“ იოლად შეინიშნება მხატვრული სინამდვილის ჭიდილი ისტორიულ სინამდვილესთან, რომელიც ზოგჯერ გაურკვეველია ჩვენს ისტორიოგრაფიაში და მოითხოვს შემდგომ კვლევა-ძიებას ყოველგვარი კითხვის ნიშნების გასაქრობად. მაგრამ მწერალი ისტორიული სინამდვილის დადგენას ტოვებს მკვლევართა პრეროგატივად და თავად კი ჯიუტად ეძებს მხატვრულ სინამდვილეს. ეძებს, პოულობს და ამტკიცებს.

მწერლის კრიტიკული დამოკიდებულება საისტორიო წყაროების მიმართ ყველაზე მკაფიოდ გამოიკვეთა ნაქართველოში შირაზის ხანის პორტრეტში. საკმაოდ მოულოდნელი იყო მისი ხილბუერი ინტერპრეტაცია, რომელიც არ ეთანხმებოდა ჩვენში დამკვიდრებულ ლამაზსა და მომხიბლავ მითს.

სიახლე და მხოლოდ სიახლე — ამ პათოსით არის გამსჭვალული მთელი ტრაგედია. იბადება ორიგინალური მოტივები: „რეანიმაცია“ უსამართლოდ მივიწყებული ლევან ბატონიშვილისა (თეიმურაზ პირველის ძისა); გამაგონილი პერსონაჟი ნათია — მსხვერპლი მშობელი მამის (შირაზის ხანის) ავკაცობისა; ურცხვად და უღმობლად გათელილი სიყვარული თავიდანვე დასაღუპად განწირული

ლი ქალ-ვაჟისა; ანტიკური ქოროს შემზარავი ვარიაცია — ყოველგვარი სიკეთის მიმართ მტრულად და ცინიკურად განწყობილი ხროვა საჭურისთა.

ერთი სიტყვით, მკითხველის თვალწინ გადაიშლება სრულიად ახალი სამყარო — ნაყოფი მწერლის შემოქმედებითი ფანტაზიისა. ეს არის სამყარო, რომელსაც ვერსად იხილავს მკითხველი. ოთარ ჩხეიძის ტრაგედიაში მხოლოდ ერთი რამ რჩება ტრადიციული. მწერლის ორიგინალური თვალთახედვა არ ეხება ერთადერთ პერსონაჟს — ქეთევან დედოფალს.

მწერალი ეძებდა საკუთარ ბილიკებს, იბოვა და გაკვალა კიდევ. მაგრამ არ ღალატობს მთავარ გზას. უდავო და უცვლელი რჩება ქეთევან დედოფლის უკვდავი სახება, ქართველი ხალხის მეხსიერებაში რომ დავანებულია სამარადისოდ. და ვერ შებღალავს ვერავითარი ახლებური გააზრება ანუ ვაი-ნოვატორთა უხამსი ახირებანი.

ოთარ ჩხეიძის ტრაგედიაში, როგორც შეჭფერის ტრაგედიას, ილუპებიან მთავარი გმირები — წამებულიცა და ჯალათიც, თეიმურაზის შვილიშვილები და შირაზის ხანის ასული... მხოლოდ საჭურისნი გადაურჩებიან სიკვდილს და მიელტვიან უკვდავებას. ისინი გავაცივებით ადევნებენ თვალს მოვლენათა ტრაგიკულ მსვლელობას. არაფერში არ ერევიან, ტკბებიან მოახლოებული უბედურებით, რომელიც თავს უნდა დაატყდეს ზნეობრივი სიმალლითა და სიმამაცით დაჯილდოებულ ფიგურებს. სკეპტიციზმი და ცინიზმი, ორპირობა და თვალთმაქცობა, უნდობლობა და გაიძვრობა, სიხარული ადამიანის დაკნინებისა და აბუჩად ავადების გამო — აი, რა ახასიათებს მათ. არაფრად მოაჩნიათ ერთგულება და სიყვარული. ტაშს უკრავენ იმ გარემოს, სადაც მუხანათობის კვერი უწყალოდ ღწავს ოცნებებსა და იმედებს, სიკეთესა და ამალბებულ მისწრაფებებს. ისინი აღტაცებას გამოთქვამენ შირაზის ხანის სიკვდილზეც: „არვის შერჩება ერთი დროო, არ შეგარჩა შენცა, დარეკა ჟამმა და აღმოგხდა ვერაგი სული, სული მტარვალი, მზაკვარი და მსმელი სისხლისა“. და იგივე საჭურისნი, სხვის გასაგონად, თვალთმაქცურ გლოვას შეუდგებიან: „მზე ჩაესვენა, დაგვიბნელდა, აღარ გვინათებს, ამიერიდან სინათლე ჩვენ არ გვეღირსება“.

მწერლის მიერ დახატული საჭურისთა ქორო, ცხადია სწორხაზოვნად არ შეიძლება გავიგოთ მიუხედავად ტრაგედიის ანტიურაფისა. საჭურისობა, ამ შემთხვევაში, წარმოადგენს ადამიანური უკეთურების სიმბოლოს.

ოთარ ჩხეიძე განსაკუთრებით უსვამს ხაზს ქეთევან დედოფლისა და თეიმურაზ პირველის სულიერ სიახლოვეს. დედა და შვილი ერთ საქმეს მსახურებენ. ერთადერთი განსხვავება ისაა, რომ ერთი უიარაღოა და მეორე — იარაღსმული. ქეთევან დედოფალს აწამებენ იმიტომ, რომ საქართველო არ ემორჩილება ყიზილბაშებს და ამ ბრძოლას სათავეში უდგას თეიმურაზი, ევროპელ ავტორთა მიერ „უბედურ და მამაც მეფედ“ წოდებული კაცი.

შირაზის ხანი ბრალს სდებს დედოფალს, თეიმურაზს ხელს უწყობო და სწამებს ღალატს („ეს ღალატია!“); მაინც ქეთევანიც ხსნის ფრჩხილებს და ხმამაღლა წარმოთქვამს თავის მრწამსს: „ეს ჰო ომია, წმინდა ომი თავისუფლების, ერის გამოსხნის, გადარჩენის, დაცვა მამულის“.

ქეთევანისა და თეიმურაზის სულიერი ერთიანობა კიდევ უფრო მძლავრად აჟღერდება დედოფლის უკანასკნელ ლოცვაში. და აი, ავტორის თამამი სვლაც — ქეთევანი წარმოთქვამს შვილის იმ სტრიქონებს, რომლებიც მისი წამებიდან ხუთი წლის შემდეგ დაინერება: „რადგან მომკლა უწყალომან, დრო იბოვა ჩემსა ზედა, სასწაული მოავლინე ქრისტიანთა ტყვეთა ზედა, შვილსა ჩემსა თეიმურაზს ძლევა მიეც მტერსა ზედა!“

აი, ასე დადგენს ოთარ ჩხეიძე ისტორიულ სამართლიანობას. თეიმურაზის შემოქმედებითი ფანტაზიით შეთხზულ სიტყვებს მიაკუთვნებს ჭეშმარიტ ავტორს — წამებულ ქეთევან დედოფალს.

ოცნება კონსტანტინოპოლში

(გერმანია, იტალია და საბჭოთა კავშირი) უნდა დაემუშაებინა და განეხორციელებინა აუცილებელი დიპლომატიური და სამხედრო ღონისძიებანი.

— ვნახოთ ერთი, რა გამოგვივიდა... ჩრდილოეთში ყველაფერი რიგზეა, ნორმალურადაა. ფინეთს დიდი დანაშაული მიუძღვის ჩვენს წინაშე და საზღვარი დავაშორეთ ლენინგრადს. ბალტიისპირეთი — ოდიტგანვე რუსული მიწები! — კვლავ ჩვენს ხელთაა. ახლა ბერლინისკენ, ყველანი ცხოვრობენ ერთად, უკრაინელები — ერთად, მოლდაველები — ერთად. დასავლეთში ყველაფერი ნორმალურად არის... აღმოსავლეთში როგორღაა საქმე? კურილის კუნძულები ახლა ჩვენია, სახალინიც მთლიანად ჩვენია. ერთი შეხედვით, რა კარგად მიდის საქმე! პორტ-არტურიც ჩვენია, დალიც ჩვენია... ჩინეთი, მონღოლეთი — აქაც სრული წესრიგია... სამხრეთი? აქ კი ჩვენი საზღვრები არ მომწონს...

ახლა დააკვირდით ბერეჟკოვის ემოციებს: „შუღენბურგს რომ ვაცილებდი, უჩვეულო აღტაცება დამეუფლა. ჩვენი ბაზუნი ბოსფორსა და დარდანელში! ეს რაღაც ფანტასტიკაა! გამახსენდა სიტყვები „გრძნულ ოლეგზე სიმღერიდან“: ცარგრადის კარზე ჰკიდია შენი ამაყი ფარო (ცარგრადი — რუსული სახელწოდება კონსტანტინოპოლისა ანუ სტამბოლისა). ბერეჟკოვის ისიც გაახსენდა, რომ პირველი მსოფლიო ომის წლებში ინგლისი და საფრანგეთი დაჰპირდნენ რუსეთს, რომ გერმანიის მხარეზე მეომარი თურქეთის დამარცხების შემდეგ კონსტანტინოპოლსა და სრუტეებს თქვენ გადმოგცემთო.

თუკი მოგახსენებთ, რომ ეს ვრცელი ციტატა დამონმებულია ვალენტინ ბერეჟკოვის წიგნიდან „როგორ გავხდი სტალინის თარჯიმანი“ (მოსკოვი, 1993), იოლი მისახვედრი იქნება, ვინ გახლავთ ამ მონოლოგის ავტორი.

ბერეჟკოვი წერს: „ნუთუ რუსეთის თვითმპყრობელთა ამ ოდინდელ ოცნებას ფრთებს შეასხამს სტალინი? მამ სხვა რაღა უნდა უწოდო, თუ არ — ბრძენი და დიდი ბელადი? რალაცნაირი „ველიკოდერჟავული ბურანი“ შემომხეცია. სრულიად აღარ დავფიქრებულვარ იმაზე, თუ რამდენ ვაებას, ცრემლსა და სისხლს მოიტანდა ამ გვემების რეალიზაცია“.

იმყოფება თავის აგარაკზე კუნცევიში და ათვალერებს საბჭოთა კავშირის ახალდაბეჭდილ რუკას — ახალი საზღვრებით. თავისი ჩვეულებისამებრ ჭიკარტებით მიუმავრებია რუკა კედელზე და განუყრელ ჩიბუხს მიატარ-მოატარებს უზარმაზარი იმპერიის ოთხკუთხეზე.

მაშინ ბერეჟკოვი 24 წლისა ყოფილა და ზემოთქმულს ჭაბუკურ აღტკინებად ვერ ჩამოვართმევთ. დაფიქრებით კი მაშინლა დაფიქრებულა, როდესაც საბჭოთა კავშირმა თქვენი ჭირი წაიღო. დიახ, „იმპერიული ამბიციებით“ შეპყრობილი იყო არა მარტო იმპერიის მბრძანებელი, არამედ ბერეჟკოვიც, ახალგაზრდა კომუნისტი, პროფესიით — ინჟინერ-გემთმშენებელი, ხოლო ბედისა და საკუთარი ნიჭის წყალობით — უმაღლესი რანგის თარჯიმანი მეორე მსოფლიო ომის წლებში.

ბერეჟკოვი აღნიშნავს, რომ ზემოთ ჩამოთვლილი ტერიტორიები სტალინმა მიიღო, ნანილობრივ, ჰიტლერთან შეთანხმებით (1939 წ.) და, ნანილობრივ, ძლევამოსილი და სისხლისმღვრელი ომის შედეგად — ანტიჰიტლერულ კოალიციაში გაერთიანებულ მოკავშირეთა დასტურით.

ბერეჟკოვი აღნიშნავს: „სტალინი შეპყრობილი იყო იმპერიული ამბიციებით. მას ენადა დაებრუნებინა ყველა ის ტერიტორია, რომელიც წინათ მეფის რუსეთის შემადგენლობაში იყო“.

სტალინი, რომელიც სათავეში ედგა იმპერიას, ბუნებრივია, შეპყრობილი იქნებოდა „იმპერიული ამბიციებით“, რასაც თავის „ნახუნი“ თითქოსდა საყვედურობს უაღრესად საინტერესო მონოგრაფია ავტორი.

მაგრამ აქ კომუნისტობაში არ არის საქმე. ასეთივე „იმპერიული ამბიციები“ ანუხებდა ცნობილ მონარქისტ შულგინს, ნითელი რუსეთიდან გაქცეული 1920 წელს რომ ჩავიდა კონსტანტინოპოლში, რომელზედაც, როგორც თავად ბრძანებს, პრეტენზია არაერთხელ და საქვეყნოდ გავიცხადებიაო.

მაგრამ განა მოულოდნელი არ გახლავთ ის ფაქტი, რომ თავად ბერეჟკოვი, ჩვეულებრივი საბჭოთა მოკვდავი, თავის დროზე, იბავე „იმპერიული ამბიციებით“ ყოფილა შეპყრობილი და როგორც პატიოსანი კაცი, ამას სრულიადაც არ მალავს, თუმცა ერთგვარი მოზღინძვებით კი იხსენებს:

უცნაური დამთხვევაა — შულგინსაც ის საკრამენტული სიტყვები აგონდება სტამბოლში ჩასვლისას, ბერეჟკოვის რომ უტრიალებდა თავში, ოღონდ სევდიანი ელფერით აგონდება: „ცარგრადის კარზე ჰკიდია შენი ამაყი ფარო“.

1940 წლის 25 ნოემბერს საგარეო საქმეთა შეფმა მოლოტოვმა აცნობა გერმანიის ელჩს — გრაფ შულენბურგს, რომ საბჭოთა მთავრობა დადებითად ეკიდება პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობისათვის „ოთხთა პაქტის“ დადებას გარკვეული პირობების თანხლებით. ერთ-ერთი პირობა იყო ბოსფორისა და დარდანელის რაიონში საბჭოთა სამხედრო და სამხედრო-საზღვაო ძალებისათვის ბაზების შექმნა გრძელვადიანი იჯარის საფუძველზე. მოლოტოვის სიტყვით, თუკი თურქეთი წინააღმდეგი იქნებოდა სრუტეებში საბჭოთა ბაზების შექმნისა, მაშინ სამ სახელმწიფოს

მონარქისტი შულგინი და კომუნისტი ბერეჟკოვი თანაბრად არიან შეპყრობილი „იმპერიული ამბიციებით“.

კიდევ უფრო ადრე — დიდებული რუსი მწერალი დოსტოვესკი, რომელსაც 1876 წლით დათარიღებული პუბლიცისტური დღიურის ერთ-ერთი თავი ასე დაუსათაურებია: „კიდევ ერთხელ იმის შესახებ, რომ კონსტანტინოპოლი, ადრე იქნება თუ გვიან, უნდა გახდეს ჩვენი“.

აბა აქ რაღა მოსატანია სტალინის „იმპერიული ამბიციები“? დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ კრემლის მბრძანებელი ერთგულად ემსახურებოდა იმ ქვეყნის საუკუნოვან ტრადიციებს, სადაც ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა.

გიორგი ლეონიდის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმში გამართა **ჯუმბერ გოგრიჭიანის – ჯუბა ლებელის** პოეზიის საღამო, რომელსაც უძღვებოდა პოეტი **მზია ხეთაგური**.

სიტყვით გამოვიდნენ: **თემურ ჩალაბაშვილი, რევაზ მიშველაძე, ნინო ქუთათელიძე, მარინე თექეთმანიძე, თემურ ჭუმბაშვილი, თენგივ ავსაჯანიშვილი, შოთა ტოგონიძე, გოჩა გუტაშვილი, ქეთევან დოლიძე, ნინო ტარყაშვილი, დალი უბილავა, ირმა შიოლაშვილი, ბალათერ არაბული, ელგუჯა ლებანიძე, იზა ჯაჭვიაძე, ეკა ბაქრაძე, ნოდარ წერეთელი...**

პოეტებმა, მეგობრებმა, ჯუმბერის პოეზიის თაყვანისცემლებმა ერთხმად აღნიშნეს, რომ იგი არის მოკრძალებული, მეგობრული, კეთილშობილი პიროვნება, გულწრფელი, მისი პოეზია არის პროტესტი სიტლანქის, ხმაურის, ადამიანთა გაუტანლობის, მღელვარე

ცხოვრების მიმართ; ის სულიერი ოაზისია, სადაც შეიძლება მისევენო და მოისვენო. განსაკუთრებით გამოირჩევა პოეტის ბოლო კრებული **„სიტყვების სასაფლაო“**, სადაც უამრავ ლექსში ისეთი ნაღდი ტკივილია, არ შეიძლება არ აგაფორიაქოს და არ შეგაძრწუნოს...

ჯუბა ლებელის ლექსებზე დაწერილი სიმღერა შესარულა კომპოზიტორმა **მაყვალა ხორბალაძემ**, ასევე **მერაბ მეტრეველმა**; სიმღერით გაალამაზა საღამო **ციური კუტიბაშვილმა**, ჯუბა ლებელის ლექსი წაიკითხა **ნათია იორგაშვილმა**.

აღსანიშნავია, რომ ჯუბა ლებელმა ეს საღამო უცხოეთიდან ახალდაბრუნებულ მეუღლეს **ნანა თეთრაძეს** მიუძღვნა, ვინც მისი შემოქმედების მუზა ხშირად გამხდარა.

ნატა ნიზლაძე